

EDITURA UNIVERS

221

1973

HANS ERICH NOSSACK

CEL MAI TÎRZIU ÎN NOIEMBRIE

Prozator, poet, dramaturg și eseist, Hans Erich Nossack (n. 1901, Hamburg) a debutat abia după cel de-al doilea război mondial, în 1945. După studii de filologie și drept făcute la Jena, a fost pe rînd gazetar, muncitor, comisoiajor, funcționar de bancă. În timpul nazismului a făcut parte din emigrația internă. Dintre numeroasele sale scrieri, notabile sînt: *Interviu cu moartea* (nuvele, 1948), romanele *Cel mai tîrziu în noiembrie* (1955), *Spirala* (1956). După ultima răscoală (1961), *Cazul d'Arthez* (1968), *Învîgătorului necunoscut* (1969), piesele de teatru *Repetiția generală* (1956), *Un caz special* (1961), culegerea de conferințe și articole *Slaba situație a literaturii* (1966).

HANS ERICH NOSSACK • CEL MAI TÎRZIU ÎN NOIEMBRIE

Lei 8,50

Colecția MERIDIANE

Clubul cărții digitale 2023

Coperta de Măriuca Brâncoveanu

Hans Erich Nossack

SPÄTESTENS IM NOVEMBER

© 1955 Suhrkamp Verlag

Hans Erich Nossack

Cel mai târziu
în noiembrie

Roman

Traducere de Val. Panaitescu

Editura UNIVERS

București, 1973

Lui Kurt Bösch

Nu avem voie să facem nici o greșeală, voiam să-i spun, dar când m-am uitat la el, am renunțat.

Nu, trebuie să vorbesc ordonat, întocmai în ordinea în care s-a petrecut. Căci e cam greu de explicat. Unii vor clătina din cap și vor zice : a, dar e cu neputință ! Așa ceva nu se face ! Și trebuie să le dau dreptate, fiindcă nici eu nu știu alt răspuns. Nu sînt îndărătnică, nu. Pur și simplu, nu cunosc vreun răspuns. Nici un răspuns nu e suficient, deși toate sună frumos.

A început de la „Mica gustare“, cum scria pe invitație. Se poate să fi început și mai înainte, ba chiar cu mult mai înainte. Poate încă de pe cînd eram copil. Uneori mi se pare că nici măcar nu a început, ci că dintotdeauna a fost așa. Dar n-am curajul să mă gîndesc mai bine la asta ; poate fi doar o închipuire.

Pentru această „Mică gustare“ puseseră niște mese în holul amfiteatrului de la galeria de artă, desigur pentru ca după festivitate lumea să nu mai fie nevoită să se ducă în altă parte. O idee bună a șefului serviciului cultural, căci afară cădea la fiecare jumătate de oră cîte o aversă. Într-una din părți, acolo unde e de obicei garderoba, se afla un fel de bufet cu sandvișuri și alte gustări asemănă-

toare. Invitații trebuiau să se servească singuri. Stăteam la o masă cu primarul general și soția sa și cu secretarul general al Uniunii Industriale. N-am putut refuza. Max îmi spusese că trebuie să-l reprezint; asta era misiunea mea. Altminteri aș fi plecat cu siguranță. Cunoșteam invitații foarte bine, dar nu țineam câtuși de puțin să stau cu ei. Iar acum nu mai puteam pleca; ar fi atras atenția. Masa noastră se afla în primul rând. Până la bufet, nu era nimic în cale decât un preș lung, gri-albăstrui. Oamenii treceau încoace și încolo aducându-și câte ceva de mâncat. Între timp, stăteau de vorbă, iar când întâlneau cunoscuți, își făceau, cu mare băgare de seamă, reverențe. Din cauza farfuriilor pe care le duceau.

Mi-am aruncat mantoul de blană pe speteaza scaunului; era destul de cald. Nu aveam de gând să stau mult. Am mototolit programul pe care îl mai păstram încă în mână. Cum însă era tipărit pe o hîrtie groasă, s-a desfăcut din nou. Ar fi trebuit să-l rup. Dar unde să arunc bucățelele? Ghemotocul se desfăcuse în așa fel, încît se putea iarăși citi numele Möncken imprimat cu litere groase.

Da, iar el se afla în picioare de cealaltă parte, la bufet, împreună cu roșcata doamnă Riebow. Amîndoi rîdeau. Ea tocmai îl întrebasese: „Ați trăit într-adevăr toate cîte le-ați scris?“, iar el îi răspunsese: „Ce vă trece prin minte, preastimată doamnă? Atîtea femei și fete! Cum m-aș fi putut descurca?“ Era în stare să dea asemenea răspunsuri, deși nu i se potriveau deloc. La care ea îi spusese: „Eu sînt soția șefului presei“, iar el: „A, atunci trebuie să mă pun bine cu dumneavoastră“. După care izbucniseră în rîs. Dar cîta agitație de

prisos la ea! Puteam auzi chicoteala ei falsă pînă la masa noastră. Era și excesiv fardată; sub lumina de neon, asta se vedea prea bine. „Părul nu-l are roșu decât de un sfert de an“, i-am spus eu lui, mai tîrziu. „E foarte decorativ“, mi-a declarat el. Îi era însă perfect indiferentă, ceea ce eu nu puteam ști. Nu-l cunoșteam deloc. Mă temeam că îi va cădea în capcană.

„Ce aș putea să vă aduc, stimată doamnă?“ m-a întrebat secretarul general. L-am rugat să aleagă pentru mine un nimic oarecare. Nu-mi era foame. Doamna primar general și-a exprimat părerea de rău că soțul meu nu era prezent. Același lucru mi-l spusese mai înainte și primarul general. Trebuie să zică și ei ceva, iar eu am răspuns că și soțului meu îi pare foarte rău, dar se întoarce abia seara tîrziu; are o consfătuire importantă la Kassel. „A, la Kassel!“ a exclamat primarul general și a ridicat din sprîncene. Nu știu de ce, probabil numai din politete; pentru că nu putea să-l intereseze consfătuirea pe care o avea Max la Kassel.

M-am uitat în urma secretarului general, pe cînd se îndrepta spre bufet. I-a făcut semn din cap doamnei Riebow și probabil i-a și spus ceva. Și cu cîtă afectare s-a întors ea către dînsul! Apoi am observat că secretarul general i-a făcut semn cu capul, evident prietenește, și lui Möncken. Acesta însă a făcut o mică plecăciune caraghioasă, surprins, de parcă s-ar fi speriat și nu l-ar mai fi văzut niciodată pe secretarul general. Deși stătuseră de vorbă mai înainte și își strînseseră mîna. Secretarul general îl felicitase.

Toate acestea le vedeam, bineînțeles, numai eu. Primarul general s-a interesat ce-a spus soțul meu în legătură cu alegerea pe care o făcuse juriul și dacă s-a arătat de acord cu ea. Da, pe deplin, i-am răspuns eu, și consideră admirabil felul în care s-a făcut totul. Nu-i deranja că Max nu se mai sinchisise deloc de toată festivitatea asta. Cred că Max nu știa nici măcar numele premiului. Avea destule alte gânduri; pentru el, nu prezenta nici o importanță cine ia premiul. Nu pune mare preț decât pe premiu în sine și pe faptul că acesta fusese instituit din inițiativa sa. Era o reclamă pentru el. Sau pentru uzină.

Da, și apoi doamna primar general mi-a vorbit despre cartea „acestui” Möncken, iar eu încuviinșasem totul. O citisem, dar asta nu interesa atunci. Trebuia să răspund în sensul vederilor lui Max. Însă ceea ce făcea de cealaltă parte, la bufet, doamna Riebow, putea să-mi fie totuși perfect indiferent. Voiam în tot cazul să plec îndată.

El gândea absolut același lucru, fapt pe care însă nu-l puteam bănuî. Îl încerca senzația că nimerise fără să vrea într-un film în care nu avea ce să caute — mi-a explicat el mai târziu.

„Lesne ți se întâmplă așa ceva, fără să-ți dai seama. Da, trebuie să fii mereu atent. Și de multe ori ești tu însuși vinovat, fiindcă îți faci iluzia că poți participa și tu la o treabă ca asta, ca toți ceilalți oameni. Da, la o adică, de ce nu? Dar e îngrozitor de enervant. Trebuie să te comporți tot timpul ca și când ai avea într-adevăr ce căuta acolo, ca să nu se bage de samă. Fiindcă poate chiar este un

film foarte frumos și nu se cade să le strici oamenilor cheful. Mai presus de orice, nu se cade să stai retras și să faci o mutră tristă. Trebuie să rînjești într-una, fiindcă altfel te observă imediat. Dar te scoate de-a binelea din răbdări. Cunoașteți și dumneavoastră asta?”

„Desigur, și chiar foarte bine.”

„Vedeți! Vedeți!” a exclamat el. „Și, cum vă spuneam, am conversat în dreapta și-n stînga, așa cum credeam că le place, dar între timp nu mă urmărea decât un singur gând: cum aș putea s-o șterg la timp de aici. Tartinele pot să le mănînce tot așa de bine și singuri și pot toasta și fără mine. Ba chiar mult mai bine. Măcar de s-ar produce vreun scurt circuit, sau vreo înghesuială; mai poți s-o ștergi pe neobservate. Dar degeaba sperî așa ceva. Îmi surîdeau din toate părțile, lucru atît de firesc pentru ei. Eram prins în capcană. Atunci v-am descoperit.”

Poate că pe atunci ne și tutuiam deja, nu mai știu astăzi prea bine.

„Dumneavoastră ați observat?” m-a întrebat el.

„Ce?”

„Cînd v-am descoperit.”

„Da, adică...”

„Și știți ce-am văzut mai întîi?”

„Ei?”

„Dar să nu vă supărați. Umerii dumneavoastră.”

„Rochia e cam prea decoltată pentru o costumație de după amiază”, i-am spus. „Dar soțul meu o găsește potrivită.”

„Cine?” m-a întrebat el.

„Și... ce v-a vorbit ea despre mine?” l-am întrebat.

„Care ea?” m-a întrebat foarte mirat.

„Roșcata.”

„Mi-a spus cum vă numiți, dar din păcate iar am uitat. Da, și că sînteți o femeie bogată.”

„Nu sînt bogată. Soțul meu, poate, eu însă nu. Cred că v-a mințit intenționat.”

„În fond, ce ne privește pe noi roșcata ? !”

Trebuie să povestesc însă toate pe rînd. Căci despre asta am discutat abia mai tîrziu. Acasă, ori atunci, cînd ne aflam în tren. Sau poate și mai tîrziu.

Secretarul general s-a întors cu cîteva farfurioare și cocteiluri. Primarul general i-a spus că și-a greșit cariera și că se pierduse o dată cu el și un bun chelner. Toți au rîs de acest spirit și mi-am dat și cu osteneala s-o fac. „Doamna Riebow l-a acaparat pe poetul nostru”, a zis secretarul general. „Atunci e în mîini bune”, și-a dat părerea doamna primar general. M-am făcut că nu bag de seamă. Ea însă n-a spus-o cu răutate; nici nu poate fi răutăcioasă, e întocmai ca o mamă, îmi place. „Da, artiștii aștia au fler bun !” a exclamat primarul general. Toți și-au îndreptat privirile spre bufet. Apoi s-au apucat să discute despre o piesă de teatru. Iar după aceea despre o expoziție care trebuia să aibă loc luna viitoare în orașul nostru. Am fost obligată să particip la toate discuțiile. Încă zece minute, îmi ziceam eu, apoi mă ridic și mă scuz într-un fel oarecare. Lumea te consideră înfumurată, îmi spusese Max nu o dată, și asta nu e bine, nu ne putem îngădui așa ceva. Sînt alte vremuri, trebuie

să te iei mai mult după oameni; la nevoie ne pot fi foarte utili. Adeseori cred că Max însuși mă socotește înfumurată.

Și la celelalte mese se vorbea și se rîdea mult. Mi-am băut cocteilul și mi-am făcut o preocupare din pescuitul măslinelor.

Dar acea mișcare abia perceptibilă, ca o smucitură, o remarcasem la el încă mai înainte, în amfiteatru. Venisem cam tîrziu și mă așezasem ceva mai în fund, ca să nu deranjez. După încheierea festivității au venit buluc și s-au scuzat; fiindcă pentru Max și pentru mine fuseseră rezervate locuri în primul rînd. Am spus că nu-i nimic. Să sperăm însă că Max nu va afla; altminteri se supără iarăși pe mine. E foarte orgolios.

Mai întîi a vorbit secretarul general despre premiul literar al Uniunii Industriale, care avea să fie atribuit pentru prima dată în acest an. Numele nostru n-a fost amintit; s-a vorbit numai despre Uniunea Industrială. Max nu dorea să i se rostească numele. Trebuie să se desfășoare totul anonim, ceruse el. La urma urmei aproape toți știau că el luase inițiativa premiului și că banii erau dăruți de uzinele „Helldegen”. Poate că Max nu ținea nici să se oblige. Apoi a luat cuvîntul primarul general, vorbind despre oraș, arătînd că noi nu sîntem doar un oraș industrial, cu o atmosferă fumegîndă, de lucru, ci că orașul consideră de datoria sa ca, potrivit cu mărimea și cu numărul locuitorilor, să fie menționat și alături de acele centre care promovau cultura. Sau așa ceva. Toți au aplaudat. Și că din acest motiv e fericit, ca reprezentant al orașului, să poată înmîna poetului Berthold Mön-

cken premiul Uniunii Industriale. A coborât apoi un pas de pe podium și l-a tras în sus pe Möncken, care îi ieșise în întâmpinare. Acolo îi înmînase premiul, într-o mapă de mătase roșie. Berthold mi-a povestit mai târziu că întotdeauna se folosea o astfel de mapă de mătase roșie cînd se înmîna vreun premiu. O vîrșe în servieta lui și, noaptea, pe cînd ne aflam în tren, o aruncase rîzînd pe fereastră. Și diploma o rupsese și o azvîrlise. Mi-am exprimat părerea că așa ceva trebuie păstrat cu grijă, dar el mi-a răspuns că se repetă mereu aceleași fleacuri.

După primarul general, a trecut el însuși în dosul pupitrului și a luat cuvîntul. Am fost puțin mirată de el. Pentru că stătuse în față, nu-l putusem vedea mai înainte. La început am crezut chiar că nu e el și că altcineva luase cuvîntul. Fiindcă arăta întocmai ca toți ceilalți. După costumul lui cenușiu și după felul în care era tuns. N-aș fi crezut niciodată că scrie cărți. Ar fi putut să fie tot așa de bine unul dintre domnii din biroul lui Max. Sau careva din Uniunea Industrială. De fapt nu știu ce-mi imaginasem. Probabil absolut nimic, iar acum, cînd îl cunosc, îmi apar foarte ridiculă. Și Berthold își rîdea de mine. „Cum trebuie să arate unul de-alde noi? Cu pantaloni de mătase și cămașă cadrilată? Boema pot să și-o îngăduie numai ceilalți, cei care nu au nimic de-a face cu asta. Viața noastră e și-așa destul de dezordonată.”

N-am stat să ascult ce spunea. Probabil că mulțimea pentru premiu. Eram destul de obosită, din cauza primăverii. Și-apoi, întotdeauna mă obosesc cuvîntările; pleoapele îmi ard de atîta privit spre

estradă și, ca să nu observe nimeni, de obicei mă uit în poale, sau la program, și mă gîndesc la altceva. De cele mai multe ori, ceea ce se rostește nici măcar nu e important și, cine vrea, poate să citească după aceea în ziar. Se întîmplă însă și așa: cînd te gîndești la altele și nu ești atent la ceea ce se vorbește, glasul te adoarme și mai tare. Glasul plutește prin sală în jurul tău, băncile scîrție și hîrtia foșnește, toate astea n-au nimic comun cu tine și, în consecință, te obosesc. Și adeseori și aerul e foarte viciat în asemenea săli.

Se înțelege de la sine că n-am adormit. „Ce are a face artistul cu multslăvita conservare a existenței?” l-am auzit spunînd, și asta numai pentru că suna batjocoritor. „Dar cînd vreunul dintre noi pune lumea în gardă, referindu-se la fațada ei strălucitoare, la statistică și buna funcționare care refuză pînă și cel mai mic gest omenesc, atunci îl numim nihilist.”

Lîngă mine stătea un omuleț cu părul alb, cu un nas foarte ascuțit. Unul de la ziar. Îl mai văzusem și cu alte prilejuri, dar nu-i cunoșteam numele. Respira greu pe nas; l-am întrebat în șoaptă: „Oare cîți ani o fi avînd?” Omulețul a privit foarte atent spre estradă; a trecut o bună bucată de vreme și îmi închipuiam că nu-mi va mai răspunde. În cele din urmă a ridicat din umeri și și-a dat cu părerea: „Pare foarte necăsătorit”. Ținea mîna în fața gurii cînd mi-a șoptit asta. Gura îi mirosea urît. Poate că era bolnav de stomac. Nu l-am mai luat în seamă, căci mă simțeam jignită. Nu-l întrebam despre asta. Nici nu apuci bine să te adresezi unui străin, fără vreun scop anume, că îndată devine imperti-

nent. Ba, dacă se poate, mai scrie și în ziarul lui despre asta. Cu siguranță însă că el nu luase lucrurile deloc așa. Fiindcă ceea ce îmi șoptise se potrivea întru totul. Are haz faptul că un bărbat observă așa ceva. Într-adevăr, era absolut imposibil să ți-l închipui pe Berthold căsătorit. Doamna Riebow însă remarcase asta, cu siguranță, din primul moment.

M-am prefăcut că ascult cu atenție ce rostește. Cu acest prilej mi-am putut da seama că e cu totul altfel decât îl crezusem la început. Într-o oarecare măsură, îl compătimeam chiar. Nu prea tare, nu, ci numai ca atunci când privești pe fereastra de la casa scărilor în curte, și jos se joacă băieții. Când eram mică, stăteam adeseori acolo și mă uitam la băieți. Mama nu-mi dădea voie să cobor la ei; băieții nu i se păreau destul de delicăți. Tata mi-ar fi îngăduit, desigur, dar el nu știa nimic despre treaba asta și nici n-ar fi realizat prea mult. Da, și unul dintre băieți este alungat de ceilalți și nu-i mai dau voie să se joace. Îl îmbrîncesc, își bat joc de el și pînă la urmă îl tratează ca și când n-ar exista. Poate s-au certat, sau cine știe ce altceva. Băiatul stă într-un colț al curții și-și găsește o ocupație. Se prefăce că nu-i pasă de loc. Ah, și cu cîtă plăcere s-ar juca mai departe cu ei! Când și când trage cu ochiul la ceilalți, pe furis, dar când băieții trec pe lângă el gălăgioși, se arată din nou foarte preocupat. Și când măică-sa îl cheamă după aceea la cină, pleacă trist; o după-amiază pierdută. Cam așa ceva. De la fereastra casei scărilor toate astea pot fi bine observate. Căci băiatul nu știe că e cineva acolo. Nici Berthold nu știa că mă

uit la el. Și, de altfel, nu știa absolut nimic despre mine.

Făcea niște gesturi stîngace, abia perceptibile, care nu i se potriveau de loc. Cu siguranță că în rîndurile din față oamenii nu vedeau acest lucru și li se părea totul în ordine. Noi stăteam însă mult mai sus și puteam privi estrada de sus în jos. De pildă, mîna lui: uneori se depărta brusc, ca și cum ar fi vrut să apuce ceva, să se țină bine, dar nu ajungea de parte, mereu era silită să treacă la loc, lipită bine de marginea pupitrului. Apoi, cred că se muta mereu de pe un picior pe celălalt, foindu-se în dosul pupitrului. Iar alteori privea speriat în sală, puțin cam într-o parte, ca și când ar fi căutat acolo pe cineva. Nu dădea însă peste nimeni pe care să-l cunoască. Mă temeam că are să se împotmolească și, de fapt, poate că se și împotmolise, ba chiar uitase cu totul că se află pe estradă, ca să țină o cuvîntare. Și, cu toate acestea, cineva continua să vorbească din el, fără șovăire, doar eu credeam că nu mai e el acela care vorbește; el însuși se afla aiurea, foarte, foarte departe și parcă renunțase la toate. Pînă când apoi și-a venit iarăși în fire și a făcut o reverență în fața celor din primele rînduri. „Știința mă va contrazice, afirmînd că o floare înflorește chiar și atunci când nu e văzută de nimeni. Eu susțin, dimpotrivă, că floarea roșește de bucurie când o privim cu admirație. Și cred că o femeie se face mai frumoasă când i se spune: Ce frumoasă ești!”

Cîteva cucoane proaste au izbucnit atunci în rîs. În amfiteatru; socoteau fraza ca pe un compliment pe care li-l adresase lor. Când de fapt el nu le vedea

deloc. Născocise acasă fraza asta și o învățase pe de rost. Oh, ce m-a putut înfuria !

„Arătați-ne din nou frumosul vostru chip omenesc și vom cânta și mai frumos.“ Asta era încheierea. Apoi s-a înclinat parcă schițând o smucitură în gol. Luminile blițurilor au scînteiat și lumea a izbucnit în aplauze. M-a îndurerat.

„Și ce mai face domnul director general ?“ l-am auzit pe primarul general întrebându-mă. „Mulțumesc — i-am spus — socrul meu se simte foarte bine.“

„Nu l-am mai văzut de foarte multă vreme“. a continuat primarul general. „Da, am vrut să-l aduc și pe dînsul, l-am mințit eu, dar a trecut de șaptezeci de ani.“ Ce aș fi putut spune altceva ? Mi-era tare neplăcut cînd oamenii mă întrebau de socrul meu. Nu știam dacă se ascunde ceva în spatele întrebării și dacă vor să mă tragă de limbă. Lucrurile mergeau așa de vreo jumătate de an ; trebuia să fiu mereu atentă, să nu spun ceva nepotrivit, care i-ar fi dăunat lui Max. Și nu prea aveam sentimentul că ceea ce îmi povestise Max în această privință corespundea cu totul adevărului. Firește că nu puteam să i-o spun. Da, socrul meu îmi era foarte drag, fapt despre care Max nu bănuia nimic. Și cu siguranță că nici oamenii nu o făceau cu vreun gînd rău, cînd se interesau de socrul meu. La urma urmei, el era fondatorul uzinelor „Helldegen“ și un om de vază al orașului. Și-apoi, despre ce s-ar mai putea vorbi cînd oamenii se nimeresc așa împreună, înîmplător ?

Ei bine, și atunci lucrul s-a produs.

Azi, mi se pare că mă așteptam oarecum la asta. Mai mult, ar fi fost pentru mine o dezamăgire dacă nu s-ar fi întîmplat. Bineînțeles, faptul că lucrurile aveau să se petreacă așa cum s-au petrecut nu puteam să mi-l închipui. Totuși, a fost ceva destul de asemănător și de aceea nici n-am fost de loc surprinsă ; desigur, m-ar fi surprins, dacă mi s-ar fi întîmplat în chip cu totul neașteptat. Lucrurile s-au desfășurat totuși aproape ca și cum Berthold și cu mine ne-am fi despărțit numai în treacăt, ca să vorbim cu alte persoane — el cu doamna Riebow, iar eu cu primarul general — și cînd s-a întors iar spre mine n-am avut să spun decît : „A, iată-te !“ Și cu toate acestea el nu știa nici măcar cine eram și cum mă chema. În fond, după ce ar fi putut să mă recunoască ? Erau multe doamne acolo, soții de fabricanți și de funcționari. Stăteau cu cunoscuții lor la mese, întocmai ca și mine, și beau cocteil. Aș fi putut fi oricare dintre ele, nimic nu mă deosebea. Doar faptul că ele stăteau de vorbă vesele ; discutam, ce-i drept, și eu, și zîmbeam cînd era nevoie, dar eram tristă. Ceva îmi apăsa pieptul. Și masa era atît de mică, iar oamenii stăteau atît de aproape de mine ; cînd mă atingeau, din neatenție, mă cutremuram.

E greu de povestit ; n-o să creadă nimeni. Sau totul va fi socotit o nerozie. Mai mult : pot chiar înțelege perfect faptul că tot ceea ce s-a întîmplat s-ar putea socoti mai degrabă o nerozie. A trebuit s-o iau ca atare, altfel nu se putea. Nu-l pierdusem nici o clipă din ochi pe Berthold. Chiar și cînd vorbeam cu ceilalți, priveam înspre el. Nu-mi scăpa nici o mișcare, am văzut că a băut mai multe pahare

și că doamna Riebow a băut cu el. Am cerut și eu să mi se mai dea un pahar și, după ce l-am golit repede, secretarul general mi-a mai pus unul în față. Credeau că-mi place totul, fapt de care cu siguranță se bucurau. Și Max m-ar fi lăudat; trebuie să luăm parte la ceea ce fac ceilalți, zicea el mereu. De vreo cîteva ori mi s-a părut însă că Berthold privește spre mine și asta m-a speriat foarte tare; nu suportam. Ceilalți nu trebuiau să bage de seamă. Dar îndată ce îmi ridicam din nou privirile, el și le întorcea pe ale lui în altă direcție. Fusesse așadar numai o părere. Poate că se uita doar așa, în gol, cum făcuse mai înainte în timpul cuvîntării, cînd într-adevăr nu avea cum să mă vadă. Și, în afară de asta, se afla împreună cu doamna Riebow și pălăvrăgea cu ea. Pînă la urmă însă, după ce faptul s-a petrecut de mai multe ori, m-am convins totuși că privește spre mine. Da, și apoi a făcut o mișcare ca și cînd s-ar fi îndepărtat cu dezgust de bufet. Nu, părea chiar că o împinge pe doamna Riebow la o parte. Era cît pe ce să izbucnesc în rîs. Probabil că nu i-a spus decît atît: O clipă, vă rog! Ce s-o mai fi infuriat! Dar asta e acum cu totul secundar. A pornit drept spre mine, foarte încet și ca și cum ar fi fost cît se poate de normal, fără să privească nici la dreapta, nici la stînga. Ce mult a durat însă, nesfîrșit de mult. Mergea exact pe preșul gri-albăstrui. De jur-împrejur totul căzuse brusc în întuneric, doar linia pe care se apropia el era palid luminată. Nu știam dacă lumina ajungea pînă la mine, sau dacă mă aflu și eu în întuneric. Am dus mîna la spate spre mantoul care atîrna pe speteaza scaunului. Apoi am renunțat; nu mai era

vreme pentru asta. Mi-am luat paharul de cocteil în mînă și m-am ridicat. „Scuzați“, i-am spus doamnei primar general. Da, într-atît am fost de șireată. Trebuiau să creadă că vreau să-l felicit. Eram obligată să țin seama de Max. În general, țineam să respect eticheta cît mai mult cu putința. Dar cum? Era de presupus că-l cunosc deja pe Berthold, și întrucît Max fondase premiul, era lucrul cel mai corect să-l felicit pe Berthold.

Am făcut cîteva pași în întîmpinarea lui, grăbindu-mă să ajung pe preș și să mă depărtez de masă. Totul s-a scufundat imediat în urma mea. Zîmbeam, cred, dar pe urmă am renunțat; fiindcă Berthold nu zîmbea. Nici nu era momentul cel mai potrivit pentru așa ceva. Și atunci ne-am pomenit față în față. Destul de aproape; mi se părea că e mai sigur, căci așa după cum se scufundase masa în urma mea, cînd am părăsit-o, toate cîte erau în jurul nostru pluteau și adiau acum, ca niște nori de pîclă, într-o parte și în alta, abia atingîndu-ne, și numai unde ne aflam noi te puteai ține bine pe picioare. Voiam să-i spun deîndată ceva; pornisem cu acest gînd. Voiam să vorbesc eu mai întîi, ca să nu facă vreo greșală. Voiam să-mi ridic paharul și să-l felicit; după care ar fi trebuit să-mi mulțumescă. Dar n-am scos nici un cuvînt, totul mi se părea atît de inutil. Am așteptat pur și simplu. M-am uitat la cravata lui; era o cravată cenușie, de mătase gri-deschis, așa cum se poartă la un costum de culoare închisă. Cravata îi stătea un pic într-o parte, și dacă n-ar fi fost paharul, i-aș fi îndreptat-o. Dar unde să pun paharul? Nu mai exista nici o masă, ar fi căzut în gol.

Sînt sigură că n-am stat mult acolo, deși așa mi s-a părut. Pentru noi a fost o veșnicie. O veșnicie care, după ce trece, tînjești după ea mereu, nimic nu ți-o mai readuce. Lumea nu știa nimic despre asta. „Merită să moară cineva cu dumneata“, mi-a zis el. A fost ca și cînd aș fi spus-o eu însămi, deși eu n-aș fi folosit aceleași cuvinte. În acel moment, însă, parcă era ecoul propriei mele voci; erau exact cuvintele potrivite; dacă ar fi spus altceva, ar fi sunat fals și de aceea n-am rostit decît: „Da.“

Și atunci l-am privit. L-am văzut fața.

Era pentru prima dată cînd îi vedeam fața. Nu e o față pe care s-o vezi totdeauna, ci numai cînd ai noroc. Fiindcă el avea mai multe înfățișări. Unele pe care le arăta, care semănau toate între ele și care se lăsau fotografiate, cînd vorbea cu oamenii, cu primarul general sau cu doamna Ribow, ori pe stradă. Nu știu de unde și le lua așa de repede, te putea zăpăci de-a binelea. Erau și acestea fețe care arătau bine, fețe înțelepte, atente, malițioase, însă toate foarte fugitive, apărînd doar pentru o clipă, după care erau aruncate și urma o nouă înfățișare.

Cealaltă față însă nu se poate descrie și nici fotografia. Nici un aparat nu e atît de rapid. Apărea numai în intervale, atunci cînd își schimba celelalte fețe, estompată cu totul, așa încît n-o sesiza nimeni. Și chiar dacă o vedea cineva, n-o lua drept adevărata lui față, ci socotea mai degrabă că n-a văzut bine.

Eu însă știam că aceasta era adevărata lui față, am știut-o deîndată. O știusem încă de mai înainte,

dar mă temusem s-o privesc. Nu că te-ar fi îndurerat, o, nu, dar era atît de lipsită de apărare, încît, privind-o, te simțai la rîndul tău complet dezarmat. Aveai senzația că nici nu mai exiști, era ceva aproape insuportabil. A trebuit să-mi îndrept iar privirea, repede, în altă parte.

Și cît eram de singuri! Cu totul absenți acolo, și singuri. Îmi era frig. Păcat că nu mi-am luat blana de la început. Era rece aici. Să se fi oprit oare brusc caloriferul?

Vedeam cu coada ochilor că în afara noastră pluteau jur-împrejur o mulțime de lucruri. Capete și personaje, în veșmintele lor. Cînd erau aruncate de valuri în preajma noastră, se răsfrîngea asupra lor o lumină care izvoră din noi. Am văzut apoi chiar și ochi, niște ochi larg deschiși, care se holbau la fereastră. Totul însă doar cîteva secunde, nimic nu se putea menține, fiind purtat îndată de ape mai departe. Nimic nu se putea apropia de noi. Și mai era acolo, afară, un vuiet ușor, de care nu ne păsa, provenind de la valuri, de la vreun vînt oarecare, sau de la glasuri.

„Am băut trei cocteiluri“, am zis eu.

„Am băut cinci dintr-astea, a spus el, nu se poate găsi nimic altceva pe aici. Dar ce are a face?“

„Unde vi-i paltonul?“ am întrebat eu.

„Paltonul? Care palton?“

„Probabil că aveți totuși un palton.“

În cele din urmă m-a înțeles.

„Afară la garderobă. Și servieta mea. Pofțiți.“

„Purtați-vă ca și cînd am fi fost înțeleși dinainte“, i-am zis eu.

„La ce bun? Doar totul e limpede.“

„Nu, trebuie să-mi iau mantoul. E atârnat acolo pe scaunul meu. Și poșeta mi-e încă pe masă. Nu, așteptați ! am spus eu, fiindcă voia să se repeadă spre masă și să-mi aducă lucrurile. Era tare nerăbdător, ca un copil. Așa nu se poate. Fiți politicoși cu oamenii. Dați-le mâna și mulțumiți-le pentru toate. Mai mult nu-i nevoie. Voi găsi eu o scuză.”

De aici înainte trebuia să veghez foarte atent asupra lui, aceasta îmi era misiunea. Cred chiar că totul a mers bine. Am întins mâinile și ne-au fost strânse. Ni le-am retras iarăși repede. Am spus că trebuie să plecăm acasă ; probabil că ne-au auzit, dar îmi era indiferent. Doar când Berthold m-a ajutat să-mi pun mantoul, s-a purtat neîndemânatic. Nimic nu mergea destul de repede pentru el. Era cît pe ce să-mi rupă gulerul, atît de violent mi l-a smucit în sus, după ce-mi nimerisem, în cele din urmă, mînele. Ar fi fost mai bine să-mi fi luat mantoul pe braț și să-l fi îmbrăcat mai tîrziu, dar nu te poți gîndi la toate. După aceea a mai trebuit să ajungem și pînă la ușa. Am făcut înadîns pași foarte mici ; în felul acesta, l-am silit să mă imite. Trebuia totodată să surîdem așa cum se surîde cînd pleci. Berthold a smucit însă cu atîta putere ușa, încît i-a scăpat din mînă și s-a izbit de perete.

Afară, pe palier, pusese rădouă cuiere-pom. Era și o femeie acolo, care păzea obiectele. „Cea de colo !” a strigat Berthold, bătînd cu o monedă în masă. „Și servieta mea, vă rog. E în spate, lîngă perete. Nu, cea de colo.” Era o manta de ploaie cu o căptușeală prinsă în nasturi, foarte murdară la guler și la mînele. Pălărie nu avea, ci numai o bască în servieta. A căzut pe pardoseală, cînd și-a scos

mănușile. A ridicat-o, a scuturat-o o dată și a vîrît-o iarăși în servieta.

„Am putea obține un taxi ?” l-am întrebat eu pe slujbașul în uniformă al muzeului, care își pierdea vremea lîngă ușa turnantă. Omul a alergat imediat afară și a făcut semn unui taxi să se apropie. Taxiurile pîndeau probabil ocazia, căci îndată ce am ieșit, se și afla unul acolo. Afară, lîngă portar, stăteau mai mulți șoferi și fumau. Erau de la mașinile particulare și-i așteptau pe invitați. Fusesse o întîmplare că venisem eu însămi cu un taxi. Max era plecat cu mașina cea mare, iar cea mică era și ea ocupată, sau se afla în revizie. Mă supărasem chiar din pricina asta, dar acum eram bucuroasă. În felul în care se întîmplaseră toate, un taxi era mult mai bun. I-am spus șoferului adresa, trecînd pe dinaintea lui Berthold, care s-a strecurat după mine în automobil. Șoferul a trîntit ușa după el, s-a așezat apoi în față, la volan, a dat drumul contorului și a pornit.

Trebuie să fi fost șase jumătate sau șapte. Festivitatea începuse pe la cinci. Între timp mai plouase puțin. Probabil că abia se aprinseseră luminile. Străzile luceau și becurile se oglindeau pe asfalt.

„Unde mă trîrți ?” m-a întrebat Berthold, fără să mă privească.

„Acasă !”

„Acasă ?”

„Trebuie totuși să merg mai întîi acasă. Da, altfel nu se poate.” Apoi n-am mai vorbit. Și încet, încet, mi-am revenit în fire.

Ce ispravă am făcut ! Cu o oră mai înainte, nu, cu o jumătate de oră, nu știam încă nimic despre

toate acestea. Nici prin gând nu-mi trecea. Fusese totul în ordine și în siguranță, și ar mai fi putut fi și acum ; deindea numai de mine. Stăteam lângă un om complet străin, cu care nu aveam nimic de împărțit și cu care acum nu știam absolut de loc cum să mă descurc. Era numai vina mea, nu a lui, n-ar fi trebuit să-i ies în întâmpinare, n-ar fi fost nevoie să consimt la așa ceva. În loc de asta, îl tîram cu mine, cum spunea el. Să fi fost oare de pe acum un reproș ? Da, mă purtasem cum te porți doar în vis, cînd nu poți proceda de loc altfel și cînd nici chibzuiala nu ajută la nimic, pentru că totul se produce de la sine și nu te poți salva decît trezindu-te. Iar cînd te trezești, ești complet epuizat de efort, ori chiar trist, fiindcă n-a fost decît un vis și realitatea nu poate fi niciodată așa ; fiindcă trebuie să ai atîtea scrupule. După aceea însă nimeni nu mai știe nimic despre asta, totul rămîne tănuuit și uiți chiar tu însuși în cursul zilei. Te scoli, te speli, te îmbraci, tremurînd încă puțin, pentru că nu poți să nu te gîndești la cele dinainte ; apoi cobori la micul dejun și ceilalți te întrebă : Ei, ai dormit bine ? În ce-i privește, e ca și cînd nu ți s-a întîmplat nimic.

Trebuia oare să-l ating cu vîrful degetelor pe umeri pe șofer și să-l rog să oprească ? Și apoi să-l rog pe Berthold să coboare ? Da, la revedere ! Și multe mulțumiri pentru că m-ați însoțit o bucată de drum. Sau trebuia să-l duc cu mașina la gară ? Nu știam de loc dacă vrea să meargă la gară sau la hotel. Și la care hotel ? Însă nici chiar așa nu mergea. Ce ar fi gîndit despre mine ?

Nu știam nici măcar ce să vorbesc cu el, atît îmi era de străin. Nici măcar cum să mă adresez. Fiindcă Berthold îi spun abia astăzi, pe atunci nu, nu, a trecut multă vreme pînă i-am spus așa. Și nici cu „domnule Möncken“ nu voiam să mă adresez lui. Ce stupid sună. Nici n-ar fi fost același, dacă m-aș fi adresat lui astfel, n-ar fi fost acela pe care-l luasem cu mine și care ședea lângă mine în taxi. Probabil și el se gîndea că am să vorbesc cu șoferul.

Mă treceau fiorii din pricina încurcăturii. Măcar de-ar fi vorbit, totul ar fi fost mult mai ușor. În loc de asta, ședea în colțul lui și privea drept înainte. Nu puteam să-i văd nici măcar fața, asta era. Cînd treceam pe lângă un bec de pe stradă, vedeam alături, în dreapta mea, o strălucire luminoasă, și nimic mai mult. Nu știu ce așteptasem de la el. Poate că-mi închipuisem că mă va cuprinde îndată cu brațul și mă va trage spre el. Sau ceva în felul ăsta. Da, mi se pare acum că de asta mă temusem. Și, firește, ar fi trebuit să accept și asta. A fost însă bine că n-a făcut-o și nici n-a schițat vreun gest. Ar fi fost ca toți bărbații, iar eu plecasem cu el tocmai pentru că era altfel.

„Vi-e frig ?“ m-a întreat.

„Nu, de ce ?“

„Pentru că vă strîngeți mantoul pe genunchi.“

„M-a cam obosit“, i-am zis.

„Și eu tremur de fiecare dată după ce țin o cuvîntare. Picioarele îmi tremură în pantaloni, dar nimeni nu observă, fiindcă nu-i interesează decît expunerea. Ce oraș oribil și ăsta !“

„Da, nu-i prea drăguț, dar spre sud sînt păduri frumoase.“

„Sînteți de aici?“

„Nu, locuiesc doar aici. Sînt originară din Uelzen.“

„Uelzen? N-am fost niciodată acolo. E o localitate prin care treci cu trenul noaptea. Atunci auzi de pe peron : Uelzen.“

„Nici acolo nu sînt multe de văzut. E un oraș mititel.“

„O să-mi cumpăr un Volkswagen“, mi-a spus deodată.

„Da?“ l-am întrebat eu.

„Poți s-o pornești la drum imediat, cînd nu-ți mai convine undeva. Și spre Uelzen, de pildă. Am fi putut merge chiar acum la Uelzen.“

Am rîs ușor.

„De ce rîdeți? Nu v-ar face plăcere să vă duceți acolo?“

„Nu, nu prea. Nu la Uelzen, i-am spus. Ce să facem acolo?“

El a tăcut un răstimp. Apoi m-a întrebat :

„Spuneți-mi : sînteți o doamnă distinsă?“

Nu știam ce voia cu întrebarea asta. Nu știam ce trebuia să-i răspund. Mai apoi însă a rîs ușor.

„Cred cît se poate de serios că sînteți o doamnă distinsă.“

„Nu, i-am spus. Eram supărată pe el. Dealtfel, nu știu ce înțelegeți printr-asta.“

Pe urmă am tăcut din nou amîndoi. Mă gîndeam ce anume să-i spun lui Max și ce avea să zică el. Poate chiar îi va face plăcere că l-am invitat la noi în casă pe acest domn. În tot cazul, lucrurile nu

stăteau tocmai așa de prost cum crezusem eu la început. Și dacă cei de la galeria de artă vor fi remarcat într-adevăr ceva, vor fi reduși la tăcere prin faptul că el era invitat la noi.

„Poate cuvîntul s-a cam uzat“, mi-a zis el încet, mai cunînd întrebător.

„Ce-ați spus?“

„Cuvîntul distins.“

„Ah, să lăsăm asta“, am spus.

„Nu trebuie să vă supărați. E ceva în genul ăsta, ceva rar. Se observă imediat cînd apăreți printre alte persoane.“

Tocmai ajungeam la vechiul pasaj de nivel de la gară ; imediat după el este o curbă. Șoferul conducea cu multă precauție ; asfaltul era probabil cam alunecos din cauza ploii. Se petrecuseră aici multe accidente ; municipalitatea încerca să schimbe ceva, dar mereu lipseau banii necesari. Se puseseră și niște semnale de prevenire. În perioada ocupației, pe stîlpul din mijloc al podului atîrna o tablă cu un cap mare de mort, iar dedesubt era scris : DEATH IS SO PERMANENT ! Max drăcuia ori de cîte ori treceam pe acolo. Iar eu rîdeam de el de fiecare dată.

Apoi, cînd am ajuns pe șoseaua Heimelsburg, mașina a început să meargă din nou mai repede. În fața noastră totul era liber, nu se vedea decît ghirlanda de lumini alb-albăstrui, în mijloc, deasupra străzii, și, foarte departe, un tramvai.

„Știți ce-aș dori?“ m-a întrebat el. Pentru prima dată s-a întors pe jumătate spre mine. Ridicase chiar mîna stîngă ceva cam sus și am crezut că are să mi-o pună pe genunchi. Poate chiar asta și era

intenția lui, dar poate credea că sînt supărată și că trebuie să mă împace. Cu toate acestea, lăsase mîna să-i cadă din nou.

„Ei ?” l-am întrebat eu.

„Aș dori să mă aflu cu dumneavoastră într-un oraș... nu aici și nu-i nevoie să fie nici Uelzen... Într-un oraș oarecare, indiferent, dar să nu fie prea mic, da, aș dori să trec cu dumneavoastră pe strazile comerciale principale, să ne oprim în fața tuturor magazinelor și să privim obiectele din vitrine. Natural, la braț, și în mers să ne atingem... coapsele. Și a bătut cu mîna de cîteva ori partea de sus a coapsei. Da, și apoi intrăm într-un restaurant, sau la teatru, și lumea din foaier să se mire.”

„De ce să se mire ?” l-am întrebat, doar ca să spun ceva.

„Așteptați ! Și-ar întrerupe conversația în mijlocul frazei, toate capetele s-ar întoarce spre noi, bărbați și femei. Cum o fi ajuns tînarul ăsta la o femeie ca asta ? și-ar spune ei. Cum ?” m-a întrebat apoi, adresîndu-mi-se.

„Da, am bîguit, adică...” Mi-am luat poșeta și am început să caut cheile.

„Ajungem îndată ?” m-a întrebat el.

„Da, nu mai e mult.”

În realitate, nu-mi căutam cheile, ci o piesă de cinci mărci. Mă gîndeam că poate nu are bani la el. Numai banii pe care i-i dăduseră — și asta însemna cu siguranță un cec, cu care n-ar fi putut face nimic. Pe de altă parte, eu comandasem taxiul, fără să-l întreb mai întîi pe dînsul. Totul era foarte penibil. Voiam ca atunci cînd se va opri taxiul, să-i strecor șoferului pe ascuns, peste umeri, piesa de

cinci mărci. Oamenii aceștia pricep repede și poate că sînt și deprinși cu așa ceva. Pregătisem și un pretext : taxiul ar fi fost chipurile închiriat pentru toată ziua și plătit de uzină.

N-a fost însă nevoie de toată manevra asta. Avea bani. Și-i purta neglijent în buzunarul de la haină.

Am urcat treptele peronului fără să vorbim. N-am spus nimic. Nici cînd am deschis ușa locuinței. El se afla cu o treaptă mai jos, în spatele meu, în întuneric. Prin geamurile mate am văzut că în hol nu era decît foarte puțină lumină. Așadar, Max nu venise încă. Apoi ușa s-a deschis, am intrat și am aprins lumina în marchiză. A intrat și el după mine, l-am auzit cum își șterge pantofii pe rogojină. Am vrut să aprind lumina și la garderobă, dar deodată s-a făcut atîta liniște în spatele meu, încît m-am întors înspăimîntată.

El pătrunsese într-adevăr în marchiză, dar stătea stingher chiar în colț, lîngă ușă. Iar ușa era întredeschisă și el ținea încă mîna pe clanță.

Ne-am privit. Voiam să întreb : Ce este ? dar n-am izbutit. Stătea de parcă ar fi fost prins în flagrant delict.

„Nu mi-o luați în nume de rău, stimată doamnă...” a început el. Ah, ce rău îmi făcea felul acesta de a mi se adresa !

„Nu mai aveți timp ?” l-am întrebat eu repede.

„Da, poate că nu am nici timp. Trebuie... înțelegeți și dumneavoastră, ce să caut eu aici ?”

M-am îndreptat atunci spre ușă și am închis-o. Nu puteam să-l las să stea așa de neajutorat.

„Poștiți încoace, aruncați-vă mantaua pe un scaun, la garderobă. Poate mai aveți un pic de timp, măcar pentru mine. Sau, cum vreți... Puteți pleca deîndată.“

Mi s-a supus, dar făcea totul foarte încet. L-am așteptat pînă ce și-a pus mantaua și servieta pe scaun, apoi am luat-o înaintea, am deschis ușa mar-chizei și am făcut lumină în hol.

„Intrați.“

A trebuit să-l aștept din nou. A stins lumina la garderobă, apoi a întins mîna, căutînd șalterul din marchiză, atît era de ordonat. Sau poate voia doar să cîştige timp ? Și înainte ca eu să fi putut spune : Lăsați ! îl și descoperise. Abia după aceea a pășit, în sfîrșit, pe pragul holului, dar nu mai departe. Din nou ne-am privit. Ne-am privit drept în ochi. Nu voiam să-l mai rog încă o dată să se apropie. Dacă s-ar fi întors în clipa aceea și ar fi plecat, nu l-aș fi reținut. Nu știam nici măcar cum aș fi putut să-l rețin.

Privirea lui a alunecat încet de la mine mai întîi spre stînga, unde se aflau fotoliile, și apoi treptat spre dreapta, de-a lungul holului, spre scară. Nu-l slăbeam din ochi, pe figura lui nu se vedea nici o mișcare, dar vedeam tot ce vedea el. Vedeam cu ochii lui, și asta era groaznic. Brusc, totul devenea lipsit de valoare, toate obiectele scumpe, numai prin filtrul privirii lui. Totul era parcă șters, totul de căpătat. Și cîți bani costaseră ! Și, totuși, atît de ieftine. Și ce mîndru era Max de ele ! Și totuși atît de reci și ridicule. Ca un decor de scenă, toate întocmai cum trebuiau să fie ; dacă le luai ca atare, toate erau în ordine. Dar de undeva, printre culise,

sufla un curent. Și eu le luasem atîția ani ca atare, crezusem că așa trebuiau să fie, mă declarasem mulțumită, nu remarcasem nici măcar curentul. Doar holul era întotdeauna bine încălzit, cum aș fi putut să bag de seamă ? Acum însă am observat curentul : totul devenise jerpelit. Am înregistrat faptul cu teamă ; brusc, aș fi alergat din toată inima la el. Da, haide să plecăm repede.

În clipa aceea privirea lui a rămas agățată sus de scară. A schițat o mică mișcare din cap, să-mi arate că e ceva acolo ; surprinsă, m-am uitat și eu : era domnișoara Gerda, care stătea sus, lîngă balustrada de bronz, acolo unde scara dă la primul etaj într-un balcon. Cu trei ani în urmă, Max făcuse unele modificări, toată casa fusese modernizată atunci, scara îi era cea mai dragă ; se bucura cînd vizitatorii o laudau. Și eu mă bucuram pentru Max, împreună cu ceilalți. Da, domnișoara Gerda se afla acolo, în șorțul ei de soră, cu o tavă în mînă, și privea în jos, spre noi. Peste tot erau preșuri groase, cum am fi putut s-o auzim ? Nu știu așadar de cîtă vreme ne văzuse. Nu știu nici măcar cît timp am stat acolo. Poate n-a fost decît o clipă.

„Bună-seara. Soțul meu a telefonat ?“ am întrebat-o. Și ea mi-a spus : „Bună-seara, doamnă Helldegen, da, a telefonat, domnul Blanck a vorbit cu dînsul și domnul Blanck e acolo înăuntru.“ La care și-a ridicat mîna arătînd cu degetul spre ușa cabinetului, însă tot timpul se uita fix la Berthold, și eu m-am înfuriat.

La Blanck nu mă mai gîndisem deloc. „Bine, am rostit, du-te și spune-i lui Günther că vin îndată.“ Ea s-a îndreptat spre stînga, către camera copiilor,

dar înainte de asta și-a mai întors o dată privirile spre noi. Nu e rea, atîta doar că e total lipsită de tact și probabil și puțin cam proastă, cu toate că e soră medicală.

„E cineva bolnav aici ?” m-a întrebat Berthold. Era tot în ușa marchizei. Nu făcuse nici un pas înăuntru.

„Nu, cum așa ? A, din cauza șorțului ci ? Gerda este... Dar e atît de important acum, de vreme ce tot vreți să plecați imediat ? M-am apropiat de el, ca să-l mai văd cel puțin o dată. Nu vreau să vă rețin. Vă înțeleg foarte bine. Vă rog să mă credeți !”

Nu s-a clintit din loc, ci m-a privit doar. În cele din urmă mi-a zis :

„Am să vă scriu.”

„Să-mi scrieți ?”

„Pot să vă scriu aici ? Aici ? Spunînd asta, și-a rotit din nou privirea prin hol. Și nu știu nici măcar cum vă numiți.”

„De ce țineți să-mi scrieți ?”

„Ca să vă explic totul. Ca să nu credeți...” S-a poticnit și m-a privit încurcat.

Nici eu nu știam ce să fac.

„Ce s-a întîmplat cu dumneavoastră ? I-am întrebat. De ce v-ați schimbat chiar într-atîta ?”

„Totdeauna sînt așa”, mi-a zis el încet. Amîndoi vorbeam în șoaptă, nu din cauza domnișoarei Gerda, la ea nu ne gîndeam, ci fiindcă așa s-a nimerit.

„Pînă acum erați altfel, am reluat. El a dat din cap. Ba da ! Erați cu totul altfel. Sau vă e teamă ? Mi s-a părut că a tresărit puțin, dar se poate să fi fost numai o iluzie. De ce ? De mine ? De casa asta ?” Poate că n-ar fi trebuit să pun o asemenea

întrebare ; căci privirea lui aluneca încoace și încolo, ca și cînd ar fi căutat o scăpare. Și n-ar fi trebuit să-l întreb nici pentru mine ; fiindcă mie însămi îmi era frică, chiar în clipa aceea am băgat de seamă, iar tocmai teama mă împingea mai departe. Însă de ce anume îmi era frică, da, tocmai lucrul care îl întrebasesm, nu-l știam. În general, nu sînt deloc fricoasă. Probabil teama lui era aceea care pusese stăpînire pe mine, deși n-o cunoșteam. Ceea ce mă înspăimînta era acel ceva ce se stingea în ființa lui. Așa cum ședea acolo în ușa și nu voia să intre, încerca să se stingă pe sine însuși, și totodată m-ar fi stins și pe mine și casa și totul. În fiecare moment putea interveni sfîrșitul, și apoi rămînea doar amintirea... nu a unui vis ; un vis trece în zbor ca fumul unei țigări, sau ca durerea de cap... nu, a unei alte posibilități, care a fost pierdută din nepăsare, unica altă posibilitate, și așa ceva nu trece în zbor ca o migrenă, ci îți rămîne, pînă ce te nimicește, și prefăce tot ceea ce mai urmează într-un surogat indiferent.

Într-un surogat insuportabil, da ! Însă lucrul acesta nu l-aș fi putut explica atunci așa ca acum. Și poate că nici asta nu e explicația potrivită, ci numai ceva fantezist. Trebuie oare să explicăm asemenea lucruri ? Pe atunci știam doar că dacă mai era ceva de salvat, depindea numai de mine, și că nu era nevoie să fiu nici înțeleaptă, nici abilă, da, și mai ales că nu era important să-l rețin, ci numai să fiu întocmai precum eram, absolut loială, adică întocmai cum nu se cuvine să fii de altfel niciodată, pentru că oamenii nu sînt obișnuiți cu așa ceva și-i șochează.

„Nu vă pot ajuta ? i-am spus, fiindcă nu-mi dădea nimic altceva prin minte. Și pentru că el a clătinat din cap, am insistat : De ce nu vă pot ajuta ? Poate din vina mea ?“

El a dat din nou din cap. „Nu, nu are nici o legătură cu dumneavoastră. Am să vă scriu.“

„Pentru ce să-mi scrieți ? Nu vreau scrisori, vreau să aflu acum.“

„E mai bine să ne scriem“, mi-a spus.

„Mai înainte erăți cu totul altfel. Mai înainte totul era de la sine înțeles. V-am priceput imediat, ba am și plecat îndată cu dumneavoastră. Știți, mai ales, ce mi-ați spus ? Mi-ați spus ceva ce nu mi-a spus încă niciodată nimeni. În orice caz nu așa. Și am înțeles pe loc, nu m-am mirat, n-am fost supărată, a fost întocmai ca și când aș fi așteptat exact ceea ce mi-ați spus, toată viața mea. Dar nu se cuvine totuși să spui așa ceva când nu crezi, nu merge, e primejdios. Acest lucru trebuie să-l știți doar. Și de altfel credeți întocmai ceea ce ați spus ; am simțit-o, altminteri n-aș fi fost de loc de acord. Și acum ? Acum vă opriți pur și simplu în ușă și mă lăsați să stau aici, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic, și vreți s-o luați la fugă, și vreți să-mi scrieți. La ce bun să-mi scrieți ? Vreau... nu știu ce vreau, știu doar că așa nu merge. Sau a fost doar o exprimare poetică ?“

„Nu m-am putut stăpîni“, mi-a zis.

„Spuneți asemenea lucruri și altor femei ? Unei Riebow de pildă ?“

„Cui ?“

„N-are a face. Nu, știu bine că nu i-ați spus-o și nici nu v-ar fi înțeles, v-ar fi luat în râs. Eu însă...“

Mai repetați-mi o dată fraza. El a dat violent din cap. Vă rog, vă rog ! am insistat. Doar această singură frază. Poate că n-am auzit bine. Era atîta zgomot acolo. Doar nu poate să vă vină greu, sau te pomenești că... ? Atunci de ce nu ? Pentru că dacă n-a fost decît o expresie poetică...“

„Vă rog, încetați cu asta“, mi-a șoptit.

„Nu, fiindcă poate vreau să-mi amintesc cînd voi fi odată tristă. Puteți s-o și tipăriți. O expresie poetică se poate imprima fără teamă, nimeni nu se simte atins de ea. Eu însă... cu mine e altceva. Îmi voi zice atunci că o singură dată cineva mi-a spus... Să v-o repet ?“

„Nu, așa ceva nu se spune.“

„Ah ? Dar dumneavoastră mi-ați spus-o. Cum s-a făcut ? Și de ce nu s-ar cădea să v-o spun și eu ?“

„Nu, vă rog. Nu acum.“

„Nu acum ? Dar atunci, cînd ?“

„Din nebagare de seamă, am... nu, vă rog, cuvintele sînt primejdioase. Cuvintele sînt mult mai primejdioase decît credeți. Eu știu asta, căci doar e meseria mea. Vă rog, dați-mi voie să plec acum.“

„Imediat, domnul meu, imediat ! Dar nu-mi scăpați așa. Mai întîi vreau să știu exact ce mi-ați spus. Vreau să mai aud încă o dată și s-o mai auziți și dumneavoastră, pentru că nici unul dintre noi să n-o uite, sau să se gîndească la vreo frază greșită. Mi-ați spus...“ El și-a ridicat mîinile. Credeam că voia să-mi închidă gura, și desigur că asta și voia, numai că n-a îndrăznit, s-a temut de atingere mai tare decît de cuvinte. Și dacă ar fi făcut-o, i-aș fi vorbit în palmă și ar fi însemnat și mai mult decît

să vorbească numai așa, în gol. Da, eram prea sigură de cauza mea, și de aceea m-am apropiat și mai mult de el și i-am întins gura, ca să-i ușurez sarcina. Dar n-a îndrăznit totuși. „Mi-ați spus...” și atunci am zîmbit. A trebuit să zîmbesc, fiindcă brusc totul redevenise foarte firesc și chipul lui reapăruse, adevăratul lui chip. El nu s-a mai apărut. „Merită să moară cineva cu dumneavoastră.”

Și apoi s-a făcut din nou o mare tăcere, întocmai ca atunci, la galeria de artă. Numai noi doi și nimic altceva. Nu se poate povesti.

În acel moment Günther a ieșit în fugă din camera copiilor, desculț, în pijamaua lui albastră-deschis, și a strigat: „Mama!” Îi scăpase din mîini domnișoarei Gerda; ea a și apărut din urmă și l-a luat de mîna, înainte ca el să se poată căța pe balustradă.

„Îndată, scumpul meu, îndată! am strigat eu. Fii cuminte și du-te la culcare. Mama vine imediat.”

Ne-am uitat amîndoi după ei, pînă ce au dispărut. Apoi ne-am privit.

„Ei?” am întrebat eu.

„Asta n-o știam”, mi-a zis el.

„Acum o știți, i-am spus. Da, trebuie să urc și să-i spun noapte-bună. Altfel nu adorme. Când pleacă trenul dumneavoastră?”

„Trenul meu? Dar...”

„Despre asta mai putem vorbi, dacă e nevoie. Vom găsi desigur destul timp. Acum însă... da, așadar cum stăm cu trenul?”

„Unsprezece și un sfert.”

„Aveți bilet?”

„Da. La clasa a doua. Un bilet de întoarcere. Mi-a fost dăruit.”

„Bine. Și la nevoie se poate scoate în tren, după aceea. De ce vă uitați la mine? Unsprezece și un sfert? Asta înseamnă să plecăm de aici la zece și jumătate. Avem deci destul timp. Aveți banii?”

„Care bani?”

„Cei care vi s-au dat. Vorbesc de premiu.”

„Da, sînt aici”, a spus. Și a bătut cu palma în buzunarul de la piept.

Nu m-am putut opri să rîd. „E bine totuși că avem tocmai banii ăștia. Sau poate-i mai bine să nu plec cu dumneavoastră?” Nu știa ce să-mi răspundă. Nu se mai apăra. „Poftim, luați loc undeva. Vă mai puteți gândi încă la asta. În orice caz, trebuie să gîndim acum foarte rezonabil. Și nu vă faceți griji în ce mă privește. Nu-i nevoie. Știu foarte bine ce fac. Așa, și acum... Stați, trebuie să-l întreb întîi pe Blanck.”

M-am îndreptat spre cabinet. Blanck ședea la birou, deci nu trăsese cu urechea. A sărit imediat în picioare și-a ieșit.

„Soțul meu a telefonat? l-am întrebat eu fără a mai spune bună-seara. Mi-am dat seama apoi că cei doi nu se cunoșteau încă și am făcut prezențările: Domnul Blanck, mîna dreaptă a soțului meu. Iar dumnealui este domnul Möncken. Berthold Möncken, știți doar. Cum stăm? Când vine soțul meu?”

Mi-a fost greu să nu-i rîd pur și simplu în obraz, atît de simplu îmi apărea totul. Nu-l pot suferi pe acest Blanck și i-o retez întotdeauna foarte scurt. Nu mi-a făcut niciodată nimic rău și este foarte

destoinic, cel puțin așa afirmă Max, care îl prețuiește foarte mult, dar poate că tocmai asta mă ațîta să-l contrazic. De la început mi-a fost nesuferit. Evit chiar să-i dau mîna; nu mă interesează dacă îl jignesc. Totuși, nici măcar nu observă, sau nu vrea să observe. Totdeauna este foarte corect și el și costumul lui, felul cum se înclină și cum vorbește cînd îl întrebî ceva. Nimic personal, totul așa cum vrea Max. Și ochii aceia caprui, atenți, în spațele ochelarilor cenușii, cu ramă de os! Și pata aceea mare, hepatică, de la tîmplă! Cred că folosește pînă și aceeași apă de ras ca și Max, o apă care nu-mi place nici la Max. Uneori vine cu soția lui la masă la noi, fiindcă așa socotește Max că e bine. Soția i se potrivește; totul e la ea imitație și ambiție. Niște ochișori iuți, cărora nu le scapă nimic, iar colțurile gurii ascuțite și răutăcioase. Și ce politețe exagerată, dulceagă! Ce-or fi discutînd oare amîndoi cînd stau întinși în pat? Despre treapta următoare pe care se vor cățara? Nu aveam nevoie să-i spun una ca asta lui Max. Se supăra totdeauna, pînă și de observațiile tatălui său. «Să-l întrebăm pe domnul Blanck, spune bătrînul, cînd e vorba de cîte ceva. Domnul Blanck le știe pe toate.» Și zicînd asta, tatăl său accentuează cuvîntul «domnul» și îmi face cu ochiul. Asta cu toate că nu am vorbit niciodată cu socrul meu despre Blanck. De altminteri, ce mă privește domnul Blanck?! Nu am nimic de-a face cu el. Dacă îi este de folos în afaceri lui Max, nu poate decît să-mi convină. Nu e treaba mea.

Blanck m-a informat că „domnul, soțul meu“ are să fie acasă pe la opt și că îndată după aceea

va lua cina. El, Blanck, și-a permis să dea instrucțiuni personalului în mod corespunzător.

Așadar, pe la opt. M-am uitat la ceasul de la mîna și apoi la pendula englezească.

„Atunci mai avem timp încă o jumătate de oră. V-aș ruga să mă scuzați o clipă, domnule Möncken. Trebuie să-mi culc băiatul. Mă întorc imediat. Domnul Blanck vă va ține desigur companie între timp.“

Era cît pe ce să izbucnesc în rîs. Rămăseseră amîndoi în picioare, într-un fel foarte caraghios. Nu-mi puteam închipui ce aveau de gînd să discute între ei. Chiar și pentru Blanck trebuia să fie foarte greu să nascocoască ceva. Mi-ar fi făcut mare plăcere să-l întreb pe Blanck dacă și el ar fi dorit să moară împreună cu mine. Bineînțeles că n-am întrebă, ar fi însemnat să-i fac o nedreptate lui Berthold.

„Și dacă vreți să beți ceva, domnul Blanck vă va arăta unde se găsește“, am mai spus în clipa în care am ajuns sus, în capătul scării.

Judecînd la rece, era bine că Blanck ăsta rămînea cu el cît timp lipseam eu. În felul acesta nu-mi putea scăpa.

Am trimis-o jos și pe domnișoara Gerda, căci voiam să scap de dînsa. Ea m-a întrebă îndată foarte emoționată: „Domnul acela nu era Berthold Möncken?“ Am spus că da, însă nu m-am lăsat deloc angajată într-o discuție. Pălăvrăgeala ei mi-ar fi fost insuportabilă. Trebuia să fiu singură. Fiindcă chiar atît de veselă, cum mă arătasem jos, nu mă simțeam nici pe departe. Dealtfel și domnișoara Gerda m-a părăsit cu cea mai mare

plăcere. Ținea să-l cunoască pe vestitul poet, așa ceva nu se cădea să lase să-i scape. Ah, ce stupid era totul ! Ce mutre ar face ea și cu Blanck dacă ar ști ce-mi spusese poetul acesta. Probabil că nici măcar n-ar înțelege. Fiindcă eu... dar poate că și eu înțelesesem greșit.

Blanck însă nu putea fi pus atât de ușor în încurcătură ; era mult prea lingușitor și descurăreț. Avea la îndemână o mulțime de feluri politicoase de a se adresa. Începuse spunând că el...

Dar e nevoie oare să povestim așa ceva ? Astăzi, după cele câte s-au întâmplat, toate acestea îmi apar fără nici o importanță. Erau într-adevăr numai vorbe goale, care nu pot interesa pe nimeni. Pentru amândoi se punea doar chestiunea de a face să treacă timpul pînă ce aveam să cobor din nou ; nu puteau să rămână muți, deși ar fi însemnat același lucru. Și, cine știe, poate îi mai dă cuiva prin gînd că vreau să-mi bat joc, de vreme ce povestesc asemenea nerozii. Nu vreau acest lucru, nu am dreptul la asta.

Pe atunci, adică îndată după aceea, și pe urmă și în tren, eram atât de agitată, încît voiam să știu totul. Fiecare cuvînt ! Îl descoseam pe Berthold pînă ce-și pierdea răbdarea. Bănuiam că îmi ascundea ceva, ca să nu mă neliniștească. Schimba mereu vorba ; nu putea înțelege de ce țin să aflu toate mărunțișurile. Pentru el, toate astea erau într-adevăr cu desăvîrșire neînsemnate, eu însă trebuia să știu cum stau. Pînă la urmă, Berthold mi-a zis : „Să fim bucuroși că am trecut peste toate” — și, firește, avea dreptate.

Blanck a început, așadar, spunînd că îl felicită pe Berthold pentru premiu. Zicea că e în stare să-și închipuie că trebuie să fie o mare satisfacție pentru un poet atunci cînd își vede, în sfîrșit, munca recunoscută în acest chip de către public. Sau cam așa ceva. Da, Blanck trebuie să fi spus „în sfîrșit”, fiindcă Berthold rîdea cînd mi-a povestit. „Cum de i-o fi trecut individului prin minte așa ceva ? Nu sînt totuși chiar atât de bătrîn !”

Sincer vorbind, era o introducere grozavă din partea lui Blanck, numai că Berthold nu i-a dat nici cel mai mic concurs. El n-a mormăit decît : da, așa încît Blanck a trebuit să-și urmeze vorba cam la îndeplinire. Domnul director — prin asta îl înțelegea pe Max — a stăruit foarte mult pentru acordarea premiului, el insistă mereu că astăzi este de datoria industriei să sprijine cultura. Industria trebuie să preia rolul pe care l-au avut mai înainte mecenatii princieri.

„De unde o fi înhățat oare individul fraza asta blestemată ?” îl ocăra Berthold cînd mi-a povestit. Se referea la Blanck, nu la Max.

Și cum Berthold nu făcea decît să încuviințeze din cap, Blanck continuase : e într-adevăr admirabil că un bărbat atât de ocupat și suprasolicitat ca domnul director, mai găsește încă timp să se ocupe de asemenea chestiuni. Lucrul acesta îl socotea și Berthold demn de admirație și Blanck l-a întrebat dacă ar vrea să bea ceva. Ca să-și arate serviabilitatea, și probabil și fiindcă nu știa ce ar mai fi putut să spună, a alergat îndată la bufetul de Danzig din hol, în care Max pusese să se instaleze un frigider, ca să aibă întotdeauna ceva pregătit

pentru musafiri. Max se fălea grozav cu această invenție practică. Când deschideai ușile grele, sculptate, lumina se aprindea înăuntru de la sine. În jumătatea din dreapta era frigiderul, iar în stînga pahare de toate mărimile, măsline, saleuri, felii de cașcaval și toate cîte sînt necesare, totul foarte la îndemîna.

Berthold însă n-a vrut să bea nimic și Blanck a fost de aceeași părere : a declarat că nici el nu are chef ; că trebuie să-i pregătească domnului director încă vreo cîteva acte importante și că nici programul pe a doua zi nu-l discutaseră încă în amănunt. La care Berthold l-a rugat să nu se deranjeze cumva din cauza lui, însă Blanck i-a răspuns solemn că nu e cazul, că, dimpotrivă, e o cinste pentru el ș.a.m.d. Și, desigur, domnul Möncken ține mult să exprime personal mulțumirile sale domnului director. Da, asta ar putea s-o facă, și-a dat Berthold părerea, uitîndu-se într-un chip nepolitic la ceas. Hm ! da, a reluat Blanck, domnul director a fost plecat două zile. O ședință de comitet la Kassel și, pe lîngă asta, și o inspecție a uzinelor. În general, domnul director nu are aproape nici un minut liber pentru sine însuși și domnul Möncken ar trebui să înțeleagă... Berthold l-a asigurat, la rîndul său, că nu-i stă în intenție să-i răpească domnului director prețiosul său timp, dar Blanck i-a explicat imediat că, dimpotrivă, n-a vrut să zică asta și că domnul director va fi cu siguranță foarte bucuros să poată strînge mîna unui reprezentant al vieții spirituale.

Dar, spre norocul lui Blanck, tocmai atunci domnișoara Gerda a coborît scara în grabă și a început

imediat să vorbească. Și cînd domnișoara Gerda își dă drumul la gură, e cam greu s-o poți opri. Ea s-a îndreptat direct spre Berthold și i-a dat mîna studentește. Proceda întotdeauna așa, absolut fără nici o deosebire. În asemenea împrejurări te privește atît de franc și de înțelegător încît mai întîi te sperii, dacă nu ești încă deprins. Apoi i-a explicat lui Berthold, pe nerăsuflăte, că nu văzuse încă de aproape un poet adevărat și că e mîndră de asta și are intenția să-i povestească asta logodnicului ei. Și că domnul Möncken arată cu totul altfel — oare cum se face ? — cu totul altfel decît în poză. În care poză ? a întrebat-o Berthold foarte speriat. În cea din ziarul de colo, a zis domnișoara Gerda, arătînd jurnalul de seară, care se afla pe măsuta de fumat. A adus și ziarul și i-a arătat lui Berthold fotografia, iar Blanck a fost atras în dezbateri și întrebă dacă nu și-l închipuise și el pe domnul Möncken cu totul altfel, mult mai mic, da, cu mult mai mic și înainte de toate, mai în vîrstă. Iar Blanck s-a văzut silit să ia atitudine, de voie, de nevoie. Berthold însă s-a scuzat pe un ton serios, spunînd că era o fotografie veche, făcută cu doi ani în urmă, și că nu se lasă fotografiat prea des. Cei de la ziar or fi avut-o probabil undeva în arhivă. Dar în felul ăsta domnul Möncken îi place mult mai mult, a izbucnit domnișoara Gerda, și ea ține să-i dăruiască logodnicului său, de ziua nașterii, cartea domnului Möncken. Oh, ce carte minunată, a fost cu totul cucerită ! Însă aniversarea e abia peste șase săptămîni ; oare domnul Möncken ar vrea să-i scrie ceva pe carte, vreun aforism și numele ? Logodnicul ei ar... Da, bine, bine, a încercat Ber-

thold ș-o întrerupă, nu rămîne decît să-i dea cartea. Dar nu o are la dînsa, a strigat domnișoara Gerda, e în camera ei, pe noptieră, aseară a mai citit încă din ea și n-a putut să adoarmă. Atît e de tulburătoare și ar vrea s-o aducă imediat, desigur, dacă domnul Möncken ar binevoi să aștepte pînă ce ea...

Atunci s-a petrecut un fapt la care nu mă gîndisem. Socrul meu a coborît pe neașteptate scara. Toți trei l-au privit uimiți. Nu mă așteptam nicicum la așa ceva, pentru că socrul meu nu mai obișnuia să iasă seara. El își avea camera sa la etajul al doilea, una dintre camerele pentru mușafiri, cu vedere spre grădină. Și-a ales-o el însuși și trăia acolo izolat. Ne-a lăsat nouă toată casa. Max nu era de loc de acord ca tatăl său să locuiască la etajul al doilea, din cauza vîrstei și pentru că lumea ar fi putut crede că Max l-ar fi silit pe tatăl său să se retragă și să-i cedeze averea. Însă socrul meu însuși vrusea să fie așa și așa stau lucrurile de aproximativ o jumătate de an. De la cearta pe care a avut-o cu Max. Acum cobora încet scara; întotdeauna mergea foarte încet, nu din pricina vîrstei, — nu trecuse decît puțin bariera celor șaptezeci de ani — ci pentru că așa stăteau lucrurile dintotdeauna. În tot cazul, de cînd îl cunosc eu. Nici nu vorbește mult, nu-l poți înțelege deîndată. Rar își spune părerea, dar cred că observă totul foarte pătrunzător. N-am auzit niciodată vreun cuvînt bun de la el, nu-i stă în fire, dar cu toate acestea cred că ne simpatizăm reciproc.

Domnișoara Gerda și-a recăpătat cea dinții glasul. Nu cumva domnul director general ar vrea să mai iasă ? a întrebat ea. Da, fetișo, asta vrea,

dacă dînsa nu are nimic împotrivă. La cutia poștală, desigur, a întrebat domnișoara Gerda. Nu, nu ține minte să fi scris vreo scrisoare. Ah, atunci numai puțin la plimbare, nu-i așa ? Da, într-adevăr, un drum de-a lungul canalului pînă la bazin și apoi, prin uzină, înapoi. Dar aerul de martie e atît de înșelător, i-a atras atenția domnișoara Gerda ; n-ar fi mai bine să-i aducă de sus un șal domnului director general ? Da, fetișo, asta ai putea-o face, dacă socoți necesar.

Domnișoara Gerda și-a întors privirea întrebătoare spre Blanck, apoi a trecut în grabă, agitată, pe lîngă socrul meu, îndreptîndu-se în sus. Acum a fost rîndul lui Blanck. A întrebat dacă poate să-i prezinte domnului director general pe poetul Berthold Möncken. Domnul Möncken e scriitorul care a primit astăzi premiul Uniunii Industriale.

„Cît ?“ a întrebat socrul meu, întorcîndu-se spre Berthold.

„Cinci mii“, a zis Berthold și a rîs.

„E mult ?“

„Ajunge pentru un timp, mulțumesc.“

„E o poveste de dragoste ?“

„Nu, cum așa ? Nu s-ar putea spune.“

„Întrebarea mea a fost chiar atît de caraghioasă ?“

„Nu, nici vorbă, dar... a venit cam surprinzător.“

„Hm.“

Ambii trebuie să se fi înțeles bine, probabil, din prima clipă. Nu, m-am exprimat greșit. Nu se înțelegeau, erau lumi atît de diferite, dar se puteau simpatiza. Nici asta nu se putea prevedea. Vorbeau,

cred, în mod intenționat parcă în dodii unul cu altul, fiindcă Blanck se afla în preajmă.

„Pe vremea mea exista un chirurg cunoscut cu numele dumneavoastră. Avea clientela la Frankfurt, dacă nu mă înșel“, a reluat socrul meu.

„Era tatăl meu.“

„Mort?“

„Da, încă de acum șase ani.“

„Hm. Fiul meu nu s-a întors încă?“ s-a interesat el, adresându-se brusc lui Blanck.

„Domnul, fiul dumneavoastră, va fi aici peste o jumătate de oră“, a zis acesta.

„Hm.“ Și apoi iarăși către Berthold: „Pe câte știu, e pentru prima dată că se află în casa asta un poet.“

„Dar nu mă găsesc aici ca poet“, i-a întors vorba Berthold.

„Iar m-am exprimat greșit?“

„Denumirea e cam penibilă, asta-i.“

„Hm. Un teren nesigur. Nu-i așa, domnule Blanck?“

„Poftim?“

„Dealtfel înțeleg foarte bine, domnule Möncken... A, iată și șalul meu.“

Domnișoara Gerda adusese și cartea și i-a înmînat-o lui Berthold, care s-a așezat îndată la masa de fumat și și-a scos stiloul, ca să scrie ceva în ea. Poate și fiindcă nu voia să se mai învîrtă pe acolo fără rost. Căci domnișoara Gerda trîncănea fără întrerupere, în timp ce îi înfășura șalul socrului meu ca unui copil, gest pe care el îl accepta cu plăcere. Pălăvrăgea despre aerul de martie, care putea să nu-i priască; despre poza din ziar, care

nu semăna de loc cu domnul Möncken, despre cartea pe care voia s-o dăruiască logodnicului ei, adăugînd și faptul că n-a vorbit încă niciodată cu un poet adevărat și ce experiență reprezintă o înțîmplare ca asta pentru ea. Și... ce zice domnul director general despre toate acestea?

Nici unul dintre cei trei bărbați n-a spus ceva. Blanck s-ar fi retras, desigur, în cabinet, cu cea mai mare plăcere, dar nu se ivea nici o ocazie pentru asta. Socrul meu tăcea, iar Berthold scria, și cînd a isprăvit a închis cartea nițel cam tare și i-a dat-o domnișoarei Gerda; ea a părăsit îndată șalul, întinzînd mîna spre carte, ca să vadă, curioasă și lipsită de tact cum era, ce îi scrisese Berthold. Împrejurarea asta a redus-o și pe ea, pentru o clipă, la tăcere. Poate că nu prea izbutea să descifreze scrisul lui Berthold. Are într-adevăr un scris ilizibil. Berthold stătea cu o mutră posacă, privind covorul. Toate astea îi erau foarte neplăcute. Apoi, după o scurtă tăcere, a izbucnit larma. Domnișoara Gerda țipa de plăcere. Am auzit-o chiar și eu de sus, ușile fiind întredeschise, și m-am mirat. „Vai, ce minunat e! Și cît o să se bucure logodnicul meu! Vă sînt atît de recunoscătoare, domnule Möncken. Uitați-vă, domnule director general.“ Spunînd acestea, a întins cartea deschisă socrului meu, care a luat-o și, după o privire fugară către Berthold, s-a apucat să citească ce era scris acolo.

Berthold scrisese în ea:

«Eram și eu, cînd lumea s-a făcut.

E drept că multe le-am gîndit altfel,

Și totuși...»

În rest, numai data și numele lui. I-am întrebat mai târziu de ce scrisese așa ceva, fiindcă nu se potrivea de loc pentru domnișoara Gerda. Mi-a spus că la început ar fi vrut să scrie : «O, mamă, de ce nu sîntem animale !» Și că, în general, toate astea interesează prea puțin ; avea o bogată provizie de strofe din poezii vechi și cînd oamenii insistau să capete o dedicație, le scria pur și simplu ceva din ele. Fără să-și mai bată mult capul dacă se potrivea sau ba. Oricum, de cele mai multe ori tot nu se potrivește.

„Și totuși ?” a întrebat socrul meu, după ce-a citit.

„Da”, a zis Berthold.

„Nu e minunat, domnule director general ?” a exclamat domnișoara Gerda deschizîndu-și larg ochii strălucitori.

„Trebuie să-l întrebăm pe domnul Blanck, a opinat socrul meu. Pot să i-o dau domnului Blanck ?”

Berthold a făcut o mișcare disprețuitoare cu mîna ; Blanck însă a căzut într-o mare încurcătură. A trebuit să se apropie cîteva pași ca să ia cartea de la socrul meu și-a fost silit să se prefacă că citește dedicația cu cel mai mare interes. A bîlbîit ceva despre mare profunzime și despre un sens ascuns. Și-a dres glasul de cîteva ori, dar nimeni nu l-a ajutat pe bietul om. Trebuie să fi fost foarte hazliu.

„Cu toate astea, dacă aș avea un cuvînt de spus, aș fonda un premiu pentru o poveste de dragoste”, a zis în cele din urmă socrul meu.

„Despre asta s-ar mai putea discuta”, s-a amestecat imediat în vorbă Blanck, bucuros să poată vorbi în sfîrșit despre altceva.

„Ce înțelegeți prin asta ?” l-a întrebat socrul meu, ridicînd din sprincene.

„Că în treaba asta domnul, fiul dumneavoastră, ar putea fi interesat”, a lămurit Blanck.

„O da, ce frumos ! O poveste de dragoste !” a exclamat domnișoara Gerda bătînd din palme.

„Ori poate nu mai considerați poveștile de dragoste... să zicem, potrivite cu epoca ?” a întrebat socrul meu.

„Nu m-am gîndit încă la asta”, i-a răspuns Berthold.

„Hm ! Cu alte cuvinte, o asemenea întrebare nu e potrivită pentru un bărbat ca mine ?” Și cum Berthold nu s-a arătat de acord cu asta, ci continua să stea ca un copil necuviincios, a adăugat : „Fiindcă eu n-am fost de față cînd s-a făcut lumea.”

Ceva în glasul socrului meu trebuie să-l fi nedumerit desigur pe Berthold, căci și-a ridicat privirea, vrînd să vorbească, dar apoi a renunțat și a făcut semn cu capul, abia perceptibil, spre domnișoara Gerda și Blanck.

Socrul meu a surîs. „Cine v-a adus în casa asta ? Nora mea ?”

„Doamna e sus. Îl duce la culcare pe Günther”, s-a amestecat domnișoara Gerda.

„Hm ! Atunci desigur se va întoarce în curînd și vă va ține companie. Așadar, domnule Möncken...”

„Nu, vă rog, iertați-mă,” a zis Berthold brusc și

chiar s-a luat pe urmele socrului meu, care s-a oprit binevoitor.

„Să nu credeți că știu mai mult, doar fiindcă am scris vreo câteva cărți.“

„Hm! Și nici dumneavoastră nu e cazul să credeți că știu mai mult, doar fiindcă sînt de două ori mai în vîrstă. Da, în privința asta sîntem de acord. De știut ceva, știe numai domnul Blanck al nostru. Așadar...“

După aceste cuvinte a plecat. Domnișoara Gerda a schițat o mișcare ca și cum ar fi vrut să alerge după el, dar înainte de asta l-a privit întrebătoare pe Blanck, iar acesta a dat din cap și a zis: „Nu mai e nevoie.“ — „Ah!“ a făcut domnișoara Gerda.

Poate a fost bine că nu m-am aflat jos. Totul ar fi fost și mai neplăcut pentru Berthold. Chiar și mie mi-ar fi fost greu să conduc discuția. Bineînțeles, pe Blanck l-aș fi expediat îndată, dar la ce bun să ne mai gîndim la asta? Ședeam sus, lîngă patul lui Günther. Auzeam murmurul glasurilor jos în hol, știam că stăteau de vorbă și că Berthold mai era încă acolo. Am încercat să mă gîndesc la mine, în timp ce așteptam ca Günther să adoarmă. Nu apucasem nici măcar să-mi scot blana, nu voiam să pierd de loc timpul; alergasem îndată în camera copilului și doream să ajung iarăși jos, cît mai repede cu putință. Günther m-a întrebat unde am fost și atunci i-am povestit. Apoi m-a întrebat dacă mai plec din nou, și i-am spus nu. L-am învelit și l-am învelit și pe ursulețul lui, pe care îl luase cu el în pat, pentru

l-am spus că Jubi a și adormit, atît e de obosit. Știam însă că Günther aștepta să-i cînt cîntecul de leagăn. Ca în toate serile, acesta era obiceiul; însă numai cînd eram singuri, fără Max. Căci cîntecul acesta naiv era din copilăria mea. Și că îl iubea tare mult. Ursulețul se numea Jubi. Günther înțelesese, cine știe cum, că nu putea fi cîntat cînd era Max de față. Max considera mai nimerit ca Günther să se roage. Pentru asta mai este încă destulă vreme, pînă cînd o să meargă la școală, ripostasem eu. Ba chiar rîsesem de Max. Nici tu nu te rogi, îi spusese eu, doar la înmormîntări te prefaci și îți ții pălăria în față. A fost o discuție stupidă. Și eu eram silită, copilă fiind, să mă rog, și n-a folosit la nimic. Totdeauna mă bucuram cînd mama pleca în cele din urmă — asta era pentru mine mai important.

Totuși Günther m-a rugat să cînt. Am zis nu, astăzi nu. De ce nu? Pentru că mama nu poate. De ce nu poate mama? Așa. Dar cum el n-avea nici o vină, a trebuit totuși să cînt. Am cîntat mai încet ca de obicei. A fost foarte atent, să vadă dacă nu omit ceva. Asta m-a întristat mult. Fără să vreau, m-am gîndit că în seara următoare poate nu i-l va mai cînta nimeni. Ceilalți nu puteau nici măcar să pronunțe corect vorbele cîntecului, care era în dialectul german de jos.

„Acum însă trebuie să dormi, Jubi a adormit de mult.“ Am stins lumina, dar am mai rămas încă lîngă el; apoi somnul l-a cuprins repede. N-a băgat de seamă că plîngeam.

Eu însămi mi-am dat seama abia cînd mi-a picat o lacrimă pe mînă. Nu mai plînsesem de mulți, mulți ani.

Pîna aici nu se întîmplase totuși nimic, aș mai fi putut să contramandez totul. Eram poate numai emoționată, a doua zi aveam să mă rușinez de asta. Niciodată n-am plîns mult, nici în copilărie. Eram încăpățînată, ziceau ai mei. Nu voiam să se știe cînd eram eu tristă ; nu voiam să le fac această plăcere. Totuși, sînt sigură că o dată s-au așteptat să plîng, nădăjduiau chiar acest lucru. Asta s-a întîmplat cînd cîinele nostru a fost călcat și zăcea în rigolă. Dar nu le-am făcut pe plac, am făcut o mutră rece și m-am întors. Noaptea însă am plîns totuși, și o vreme m-am și temut, cînd coboram scara, că bietul cîine ar putea totuși să fie acolo și să mă întîmpine ca de obicei.

Iar mai tîrziu, mama m-a făcut comunistă. Nu voia să zică prin asta nimic politic, adică ceea ce se înțelege astăzi prin acest cuvînt. Zicea că n-o să sfîrșesc bine. Max mi-ar spune și el comunistă, dacă ar ști cum eram atunci. Natural, nu i-am povestit asta niciodată și mama s-a mirat cînd m-am căsătorit cu el, cu toate că îi era pe plac. Nu-i venea să creadă, pînă în ultima clipă ; ce știa ea despre asta ? !

Nu, nu voi pleca la Uelzen, nu voi mai pleca acolo niciodată. Nici măcar cu Berthold. Dar voi vorbi cu el despre toate, cu el da. Chiar și despre Arnim. Și brusc am început să plîng din cauza lui Arnim. Îmi scoteam pîrleala pentru că nu plînsesem atunci. Nimeni n-a bănuیت cum arătau lucrurile în sufletul meu. Mă pîndeau, toți știau despre

această poveste, se șoptea, iar cînd treceam prin oraș, femeile își întrerupeau discuția și întorceau capul după mine. Din gelozie, îmi ziceam în sinea mea, curci proaste ce sînteți. Sperau într-un scandal, părinților le era frică de asta. Se temeau mai mult de scandal, decît pentru mine. Așa e întotdeauna, toți sînt așa. I-am lăsat în nesiguranță pînă în ultimul moment, n-aveau decît să tremure, la urma urmelor și eu tremuram. Și încă ce tremuram — abia puteam să ascund ! Starea asta parcă voia să mă copleșească ori de cîte ori ședeam la masă cu ei. Oare cum puteam să mănînce — oh, ce greșos ! Îmi venea să vomit, dar în cazul acesta ar fi gîndit iarăși că sînt însărcinată. Mai departe decît pînă la „însărcinată“ mama mea nu putea să gîndească — ce pricepea ea din toate astea ? Trăgea adeseori cu ochiul la rochia mea. Dar i-am dus pe toți de nas, m-am căsătorit pur și simplu. Erau bucuroși, atîta că acum mă considerau insensibilă. Și eu ? Eu îmi închipuisem totul mai simplu. Nu mă gîndisem la nopți. Încetul cu încetul te obișnuiești, trebuie să se întîmple și asta. Poate că Max își închipuie că nu sînt bună pentru așa ceva. Rămîne însă mereu ceva în urmă, chiar și cînd crezi că ai uitat totul și că te-ai obișnuit cu noua stare. Rămîne undeva un suspin. Nici măcar nu l-am uitat pe Arnim, și totuși au trecut peste șapte ani. Acum cîteva luni l-am văzut la cinema. Era la jurnal ; stăteam împreună cu o altă doamnă, cu soția avocatului Behling. I-am întins pe întuneric coșulețul cu praline, hîrtia a foșnit ; atunci am auzit pe ecran numele „von Cismar“ : a fost ca o înțepătură, o înțepătură foarte ascuțită. Era

vorba însă de fratele său, Carl, călărețul sportiv. Ținea în mână o cupă mare pe care o câștigase. Ceva mai în spatele lui stătea însă Arnim. Apoi totul a dispărut; în film lucrurile se desfășoară totdeauna foarte repede. Dar ce tare se îngrășase Arnim și cât de șters îi era chipul. Pe vremuri era atât de zvelt. Când îl așteptam la marginea șanțului, lângă pepiniera de brazi, eram întotdeauna nerăbdătoare și mă supăram că întârzie. Iar îl reține nevastă-sa? Ce o fi găvind oare la această persoană plictisitoare cu părul blond spălăcit? Mai apoi îl vedeam însă venind pe după colțul gardului viu, pe drumul de țară, cu niște mișcări sprintene, foarte liniștite, ca și atunci când se strecura printre mese, în cafeneaua din Hannover; lumea trebuia să-l privească, fie că voia sau nu. Iar el era întotdeauna tare tăcut și nițel cam trist, atât de deosebit de mine. Poate că e vina mea că s-a îngrășat, așa fi putut împiedica asta. Dacă am fi rămas împreună, desigur așa ceva nu s-ar fi întâmplat niciodată. Dar n-a fost cu puțință. Și poate că imaginea ți se estompează când încerci să te obișnuiești cu asta, poate voi deveni și eu grasă și nici măcar n-o să bag de seamă.

Da, și dacă îl las pe Berthold să plece pur și simplu? Mai este încă vreme, încă nu s-a întâmplat nimic. El trebuie să plece în tot cazul peste două ore, trenul lui pleacă la unsprezece; n-are rost să piardă biletul. Îi voi întinde mâna și îi voi ura tot binele. Fiindcă ce poate pretinde de la mine? Între timp va sosi Max, da, Max va fi de față, și pe urmă Max și cu mine vom discuta despre cele obișnuite. Se va interesa de acordarea premiu-

lui, de toți cei care au fost de față și despre ce au spus oamenii. Nu am nevoie să-mi dau prea multă osteneală. Vom mai sta un timp împreună, iar mâine dimineață, când voi coborî la micul dejun, Max va fi foarte grăbit și totul va fi ca întotdeauna. El se duce la uzină, iar eu rămân din nou singură cu gândurile mele.

Nu plîngeam cîtuși de puțin din cauza lui Günther, asta e realitatea. Dacă aș fi plîns pentru Günther, ar fi fost așa cum trebuie. Plîngeam pentru că am știut dintotdeauna că s-ar putea să se întâmple așa într-o zi. Mi-am dat atîta osteneală să nu mă gîndesc la asta; am fost prudentă cu toți oamenii pe care i-am cunoscut; nădăjduiam că sînt acum în siguranță. Am știut dintotdeauna: numai atunci când sînt foarte atentă și am un noroc strașnic, numai atunci intru în gura lumii. Ca atare, rămîne totul așa cum este și nimeni n-are nevoie să se tulbure. Voiam să câștig timp.

Vreau să povestesc însă mai degrabă despre ceea ce s-a întâmplat jos. „Blanck al vostru a șters putina“, zicea Berthold rîzînd. Folosea deseori asemenea expresii, deși e scriitor. „L-am simțit imediat că nu știe cum s-o ștergă mai repede. Mi se întâmplă deseori cu genul ăsta de oameni. Se uită pe furiș în jurul lor, se dau puțin înapoi, și brusc au și dispărut undeva, după colț. De parca așa vrea să-i opresc, ținîndu-i de nasturele de la jachetă!“

Berthold zugrăvea totul foarte plastic; mă făcea și pe mine să rîd. Blanck și-a terminat vorba spunînd că trebuie să mai pună în ordine corespon-

dența pentru domnul director și să i-o așeze în mapa pentru semnături. Berthold i-a făcut semn cu mâna să plece. „I-am dat drumul în chipul cel mai indulgent.“ Blanck s-a retras îndată în cabinet și a închis ușa după el. Credea că și-a îndeplinit misiunea, cu atât mai mult cu cât domnișoara Gerda se afla acolo ca să țină companie musafirului.

Berthold a întrebat-o imediat : „Spuneți-mi, ce s-a întâmplat cu domnul cel bătrîn ?“

„Cum adică ? Ce să se fi întâmplat ?“ Tonul ei trebuie să fi sunat foarte surprins. Dar domnișoara Gerda nu era în stare să mintă ; Berthold o atrăsese în cursă cu întrebarea lui, drept care ea s-a apucat să înșire vrute și nevrute.

„Ați observat ceva ?“

Berthold însă nu s-a lăsat prins în joc ; îi era din nou indiferent. Și, pe deasupra, i se părea prea stupid să stea acolo cu domnișoara Gerda. Grozav ar fi vrut să plece, numai că nu știa cum să facă.

„Voiai într-adevăr să pleci ?“ l-am întrebat eu atunci cînd mi-a povestit asta.

„Ce mai puteam căuta acolo ?“

I-am mărturisit că și eu mă gîndisem, poate chiar în același minut, dacă nu cumva se cuvenea să-l las pur și simplu să plece.

„Ei, vezi ?“

Domnișoara Gerda folosise însă prilejul, ca să-i istorisească o jumătate din povestea vieții ei și pe lîngă asta tot ceea ce credea că știe despre soțul meu. Berthold încercase să-i imite felul de a vorbi, era tare caraghios.

Zicea că de fapt ea era infirmieră și că logodnicul ei s-a întors abia de un an și jumătate din

prizonierat, din Rusia. Nu auzise nimic despre el mai bine de trei ani și nu mai avusese nici o speranță. Și printr-o întîmplare, pentru că tocmai era lipsă de surori, a fost mutată în secția de psihiatrie a clinicii și asta înseamnă o mare fericire. Fiindcă logodnicul ei mai studiază încă, vrea să devină inginer, și la început, după întoarcerea lui, fusese cu totul descurajat ; își pierduse complet încrederea, dar acum lucrurile stau mult mai bine. Domnul director i-a făgăduit să-l angajeze în fabrică, atunci cînd va termina cu examenul. După aceea aveau de gînd să se căsătorească imediat. Aici, în casa asta, ea cîștiga de altfel mult mai mult decît la clinică, fiindcă în realitate nu se află aici pentru Günther, asta e numai așa, de ochii lumii, și pentru ca domnul director general să nu bănuiască faptul că ea îl ține sub observație. Profesorul Meyerbrink a recomandat-o să vină aici, atunci cînd domnul director i-a cerut sfatul. Tocmai din pricina discreției și fiindcă totul trebuia să se desfășoare fără să bată la ochi. Directorul era încredințat că tatăl său e... da, așa ceva se cheamă, maniac depresiv. Dar, după părerea ei, bătrînul domn nu e de loc bolnav, e un domn bătrîn atît de simpatîc, atît de prietenos întotdeauna. Și ea mai crede că și profesorul Meyerbrink gîndește la fel, chiar dacă, firește, nu-i trădează asta, ea însă o simte. „Știți ce ?“ izbucnise ea. „Ăștia sînt oameni bogați, de fapt e vorba numai de bani. Se ceartă pentru conducerea uzinei, asta-i totul. Și bucătăreasa, care e de mult aici, crede la fel.“ S-a speriat ea însăși, în mod vizibil, de limbuția ei. L-a rugat pe Berthold să n-o divulge, fiindcă nu-i este îngă-

duit să vorbească despre asta, așa era condiția, căci alfel își pierde postul ; pentru moment, nu se putea lipsi de loc de el, din pricina logodnicului ei. Ce-i drept, ar putea să se întoarcă la clinică oricînd, are promisiunea profesorului Meyerbrink, totuși, pentru viitorul logodnicului ei, da...

Și sub motiv că n-a cinat încă, își luase rămas-bun de la Berthold.

Günther adormise. M-am dus în camera mea și mi-am aruncat blana pe pat. N-am aprins decît un bec, mă temem de lumină. Batista îmi era complet udă, am pus-o în coșulețul de rufe și mi-am luat alta nouă din dulap. După aceea m-am dus în baie ; a trebuit să aprind lumina deasupra lavoarului și m-am privit în oglindă. Arătam foarte plînsă. Ar fi putut s-o vadă oricine. Mi-am spălat ochii cu apă caldă și rece. Apoi mi-am fardat din nou, puțin, fața. Nu eram încă bătrînă, tenul meu arăta mult mai bine decît la majoritatea femeilor, cu toate că nu mi-l îngrijeam cu aceeași migală. Dar tot se mai putea vedea că plînsesem. Poate însă că numai de foarte aproape, cum stăteam eu în fața oglinzii. Am stins din nou repede lumina. Faptul va fi considerat probabil doar ca o oboseală sau o migrenă. Mă durea și capul, desigur de la coc-teiluri. Sau de la plîns.

M-am întors în camera mea, la dulapul de haine. Țineam să-mi împachetez cîteva lucruri, pentru orice eventualitate, așa, ca să fiu gata pregătită. Dacă nu ieșea nimic dintr-asta, puteau fi toate repede despachetate. Dealfel nici nu voiam să iau multe cu mine, la ce bun ? Numai strictul necesar

Am scos valiza cea ușoară, care se găsea în dulap, în spatele hainelor, și am așezat-o pe scaun. Am pus în ea cîteva lucruri, lenjerie și alte obiecte de acest gen. Fără să judec prea mult, băgam doar mîna în dulap, și totul se desfășura în semiobscuritate. Mi-a dat însă apoi prin minte altceva. Mi-am căutat poșeta ; cea pe care o avusesem mai înainte la galeria de artă. Era pe pat. M-am așezat și am numărat banii care se găseau înăuntru, apoi am alergat la masa de toaletă și am scos banii care erau în sertarul din stînga. Erau mai multe sute de mărci, le-am pus la mine. Și bijuteriile ? Am apucat lanțul pe care îl purtam la gît. Aveam și inelele pe degete și un ac cu un briliant mare. Oricum, nu pot să iau bijuteriile cu mine, de fapt nu sînt ale mele, chiar dacă mi-au fost dăruite. Ar fi necinstit.

Stăteam la masa de toaletă și eram din nou complet nehotărîtă. Ar fi fost totuși mai cîstit să nu mă mai fi întors de loc aici în casă ; ar fi trebuit să plecăm imediat, atunci cînd nu știam să facem nimic altceva și cînd totul era ca de la sine în-țeles. Berthold voise și el tot așa, e numai vina mea, toate le fac pe dos. Acum va trebui să hotărîsc totul eu singură. Nu pot cere sfatul nimănui. În general, așa va fi mereu de acum înainte.

Și, natural, nu puteam nici să călătoresc cu rochia asta decoltată. Încotro ne îndreptăm de fapt ? Spre orașul lui ? Dar care e orașul lui ? Nici măcar atîta nu știu. Nu mai aveam timp să discutăm despre asta și nici nu era atît de impor-tant. Mă voi îmbrăca, în tot cazul, cu costumul cel gri de călătorie și voi pune blana pe deasupra.

Da, și alți pantofi. Cu pantofii ăștia e imposibil să călătoresc.

Am decis să mă schimb imediat, ca pe urmă să nu pierd iarăși timp cu asta. Am scos costumul din garderobă. Atunci m-am văzut în oglindă; din pricina semiîntunericului, nu mi-am zărit decât chipul și albul umerilor. De ce să mă schimb oare acum? Asta se poate face într-un minut, atîta timp tot mai găsim. Și lui Berthold îi place totuși rochia atît de mult; mai bine să nu-l las să aștepte, mai avem doar încă atîtea de discutat pînă ce vine Max.

Și ce tăcere s-a făcut dintr-o dată jos. Oare el...?

M-am repezit atunci afară, pe scară, și m-am aplecat peste balustradă. Nu mai era nimeni în hol, totul părea mort; era atît de luminat și gol. Iar am lăsat să-mi scape ocazia, datorită ezitării, datorită...

Însă ușa de la marchiză era deschisă. Am strigat încet: „Alo!”

Dacă ar fi fost plecat, nu știu ce aș fi făcut; mi-e absolut imposibil să-mi închipui. Dar mai era încă acolo, trăsesem doar o spaimă groaznică. M-a și auzit imediat, deși strigasem foarte încet. Era aproape ca atunci cînd te joci cu copiii pe stradă. Te pitești în dosul unui copac sau pătrunzi în gangul unei case, ori invers, copilul e acela care se ascunde, iar tu te prefaci că te-ai rătăcit și cauți, deși știi bine că e numai joc și că ceilalți nu poate fi prea departe; și cînd cel ascuns iese brusc din ascunzătoarea lui, trebuie să te prefaci foarte sur-

prins și foarte bucuros, asta face parte din joc. Numai că de data asta eram cu adevărat înspăimîntată.

De aceea nici n-am putut fi bucuroasă cînd Berthold a apărut din nou în ușa marchizei. Am încercat, ce-i drept, să zîmbesc, dar cred că nu mi-a reușit. Nu puteam să-mi vin în fire atît de repede. El s-a uitat la mine, în sus; stătea nehotărît acolo, în ușa marchizei, întocmai ca mai înainte, fără să fie nici afară, nici înăuntru; totuși, nu-și pusese încă mantaua. I s-a întîmplat, desigur, ca și mie, n-a izbutit nici el să vorbească îndată. Și era și un cadru străin pentru el, asta nu trebuie s-o uităm. S-ar fi convenit desigur să vorbesc cu mai înțîi, dar nu puteam, nu; inima îmi bătea atît de tare, încît trebuia s-o audă. Balustrada tremura din pricina asta, mă țineam strîns de ea.

„Unde ați stat așa de multă vreme?” mi-a șoptit în cele din urmă. Atunci am izbutit să surîd, eram din nou bucuroasă și sigură. Știam că îi lipsisem și că se simțise singur fără mine. Era totul ca mai înainte, ca la galeria de artă. Nu mai era nevoie să ne gîndim mult, nu mai era nevoie să fim prevăzători, tot ce făceam era cinstiți.

M-am îndreptat spre scară și am coborît două trepte, iar el a venit spre mine de la ușa pînă la piciorul scării, foarte încet, amîndoi pășeam foarte încet, nu mai aveam nici un zor, nimic nu ne putea tulbura, atît de mare ne era siguranța.

„Mi-am culcat băiatul, am spus, și după aceea am pregătit cîteva lucruri pentru drum. Da, și m-am spălat pe față și mi-am pieptănat părul.

Rochia... da, o voi schimba mai târziu. Nu voiam să vă mai las să așteptați.“ Cam așa ceva, fiindcă poate am mai spus și altele; nu interesa prea mult ce spuneam. „Da, și acum, domnul meu...” și, între timp, coboram scara, treaptă cu treaptă, foarte încet; fiecare treaptă era un succes, o simțeam. Căci jucam un pic teatru, e drept, dar nu ca să-l înșel, ori fiindcă voiam să ascund ceva; de fapt, nici n-o făceam măcar din pricina lui, ci pentru că se potrivea atât de bine cu acel moment dacă coboram scara spre el încet de tot și sigur... „Și acum, domnul meu, vă stau la dispoziție.”

Și a fost bine așa, lucrul acesta l-am citit pe fața lui. Mă aflam acum cu o treaptă mai sus, eram exact la fel de înaltă ca el. Ar fi trebuit să-i simt răsuflarea, atât eram de aproape de el, dar nu i-am simțit-o; desigur, își ținea respirația. Și nici nu zîmbea, asta era; dacă ar fi zîmbit, n-ar fi fost decât zîmbetul meu, care s-ar fi oglindit pe chipul lui. Eu nu eram însă într-însul, el nu era decât o uimire unică, pierdut cu totul și atât de nevinovat, ah, atât de nevinovat, atât de transparent și de imperceptibil, încât îți venea să-l îmbrățișezi repede, ca să nu-l pierzi și să nu mai trebuiască să-l vezi, și totuși nu îndrăzneai, fiindcă ar fi fost doar ca o răsuflare alunecând printre mâini. Nu există cuvinte pentru a descrie asta. E ceva fără bază și greutate, cum ar fi culorile în zăpadă, nu reci, nu reci, ci foarte delicate și volatile, oh... Pendulul din vestibul bătea dureros de tare. M-am ferit de Berthold, trecînd spre balustradă, și apoi am coborît ultimele trepte. Nu

voiam să-l ating; nu voiam să mă atingă. Nu acum! Nu aici! Nu în această casă!

M-am așezat pe ultima treaptă.

„Vă place și dumneavoastră să stați așa pe scară? l-am întrebat eu. Mie mi-a plăcut încă din copilărie și mereu am fost certată pentru asta. Mama spunea că nu se cuvine. Poate că îi era doar teamă că am să răcesc; căci la noi treptele cele mai de jos erau de piatră. Și mai spunea că ar trebui să fiu mai atentă cu rochiile mele. Stați aici, lîngă mine, e un covor, n-o să răcim, și covorul e curățat în fiecare dimineață cu aspiratorul. În afară de asta, nu ne vede nimeni. La noi acasă era destul de întuneric pe scară. Era o casă veche, mirosea chiar a vechi, dar era plăcut. În vestibul se afla un dulap mare de mahon și deasupra, pe el, conservele. O dată a explodat o sticlă cu vișinată, a rămas o pată închisă pe plafon. Și ce se mai vîntau! Erau de vină anul rău și îngrășămintele artificiale. Treptat, pata s-a mai șters. Dealtfel, era puțină lumină acolo; pătrundea un pic doar pe fereastra rotundă de deasupra ușii de la intrare și, din spate, pe ușa care ducea la grădina și la spălător. Ședeam adeseori acolo pe scară și nimeni nu mă vedea. În față erau încăperile administrației. Tata era prefect. Puteam să văd și să aud totul și puteam să mă strecor neobservată. Sus, la ușa de la intrare, suna un clopoțel, ori de cîte ori era deschisă. Eu urmăream lumea; uneori venea lîngă mine un cîine; stătea tot atât de cuminte ca și mine. Intrau fel de fel de oameni grași, respirînd greu și mînioși, și treceau îndată în camerele administrației. Mulți își ștergeau mai întîi picioa-

rele îndelung, își dregeau glasurile și ezitau ; ar fi fost desigur foarte bucuroși să se întoarcă, îi înțelegeam bine, dar apoi se hotărau totuși să bată la ușa foarte timid. Auzeam însă și oamenii care treceau afară pe stradă, pașii lor și cite un crîmpei din ce discutau, dar niciodată sfîrșitul. Era teribil de pasionant. Încercam să recunosc cine era ; într-un oraș atît de mic cunoști doar pe toată lumea. Dar de cele mai multe ori erau țărânci venite la tîrg. Vorbeau dialectul german de jos. Îl cunoașteți ? Eu știu un cîntec draguț. Nu, nu se cade, totuși, să mai rămînem aici jos, nu merge. Pofțiți.“ M-am ridicat și m-am îndreptat spre fotolii.

„Să nu așteptăm mai bine în sala de așteptare ?“ m-a întrebat.

„În sala de așteptare ?“ M-am întors mirată înspre el.

„În sala de așteptare, la clasa a treia, se poate sta bine. Te simți bine acolo. Oamenii vin și pleacă, vin alții, care pleacă și ei. Și în cele din urmă îți vine rîndul și ție. Trenul e anunțat la megafon.“

„Trebuie să-l așteptăm pe soțul meu“, am spus.

„Ah, așa.“

„Vine îndată, nu mai durează mult. Altfel nu se poate. Trebuie să înțelegeți. Nu pot fugi așa, pur și simplu.“

El continua să stea lîngă scară, era desigur dezamăgit. Însă realmente nu se putea altfel.

„Să spun să ne facă niște cafea ? l-am întrebat. Sau poate vreți să beți ceva. Nu ? Haideți, o să ne așezăm colo, pe sofa. Trebuie să-mi țineți companie. Soțul meu nu-i rău, să nu cumva să

credeți asta. În fond, nu e vina lui. Bineînțeles că nu va pricepe și va fi ceva foarte neplăcut pentru el ; nu bănuiește nimic, nici măcar nu poate concepe că ar fi cu puțință așa ceva, pentru că eu... Sau preferați să mă așteptați la gară ?“

„Deci, nu veți mai veni.“

„Ba voi veni. Cu siguranță.“

„Cum vreți.“

„Nu, nu cum vreau, și apoi, cine știe, poate plecați. Ce se va întîmpla apoi cu mine ? Nu, vă rog, luați loc aici, lîngă mine. Mai trebuie doar să mă schimb. Rochia asta o pun pentru prima oară. A fost făcută de fapt pentru o altă ocazie, contramandată din cauza gripei. S-o iau cu mine, da ? Nu ocupă loc mult. De ce nu spuneți nimic, mă lăsați numai pe mine singură să vorbesc. Povestiți-mi ceva despre dumneavoastră.“

„Ce să vă povestesc ?“

„Doar eu vă povestesc de toate. Sau vă plictisește. Un timp mai trebuie s-o fac pe doamna care întreține un musafir. Am viețuit mai bine de șase ani în casa asta, da.“

„Cum ați putut suporta ?“

„N-am băgat de seamă de loc. N-am știut că era ceva de suportat. Abia datorită dumneavoastră...“

„Și eu am crescut într-o asemenea casă. Nu chiar atît de luxoasă și ceva mai de modă veche, dar altminteri exact la fel. Am fugit din ea foarte timpuriu.“

„A ?“

„Da.“

„Și apoi ?“

„Nimic. N-am mai suportat. Nici nu înțeleg cum suportă oamenii. Dar la ce bun să discutăm despre asta ? ! Oamenii consideră că e ceva firesc.”

„Ce vîrstă aveți ?”

„Treizeci și patru.”

„A ! Uneori arătați mult mai în vîrstă și apoi iarăși mult mai tînăr.”

„E totuna.”

„Eu am douăzeci și opt. Adevărat !”

N-a spus nimic, m-a privit doar. În cele din urmă s-a așezat lîngă mine.

„Nu mă credeți ?” l-am întrebat.

„Ce ?”

„Că am douăzeci și opt ?”

„De ce să nu vă cred ?”

„Mă gîndeam și eu așa. Pentru că femeile mint. Ce gîndiți dumneavoastră, în fond, despre mine ? Mă refer la faptul că eu pur și simplu am...”

„În fond, nu e vina dumneavoastră”, s-a scuzat. Voia să spună că era vina lui, pentru că el mi se adresase mai întîi. Însă eu mă așteptasem la asta. Sau nu fusese totuși decît o expresie poetică. Am suspinat fără să vreau.

„De multe ori, a zis, ca și cînd eu aș fi vorbit tare, mă satur să transpun mereu realitatea numai în literatură. Aș dori și eu însumi să...” S-a poticnit.

„Da, înțeleg.”

„Nu, nu se cade. Așa ceva nu se face. Nu e pentru mine.”

„Ce ?”

„Ceva în felul în care sînteți dumneavoastră.”

„Ce prostie ! Să nu mai începeți iarăși cu «distinsă».”

„Dar se potrivește.”

„Nu, nu se potrivește. Dacă aș fi distinsă...”

„Totuși. Se vede după asta”, a spus el și m-a bătut cu arătătorul pe genunchi. Am rîs.

„Văd că ați fost foarte atent”, i-am răspuns, închipuindu-mi că vorbește despre picioarele mele.

„N-am fost atent de loc. Se observă și fără să fii atent. Modul în care ați coborît scara și ați mers prin hol. Se observă după mers și după felul în care se mișcă rochia. Nici măcar nu e nevoie să te uiți, se observă și așa. Totul e atît de natural. N-aveți, într-adevăr, decît douăzeci și opt de ani ?”

„Arăt mult mai în vîrstă.”

„Nu, nu vreau să zic asta.”

„Nici o femeie nu e distinsă, am reluat eu. E numai fandoseală.”

„Atîta doar că nu știți.”

„Ah, să lăsăm asta. Soțul meu zice că sînt considerată arogantă. Pe cîtă vreme eu sînt timidă ca o fetișoară, numai că pot să ascund bine acest lucru. E așa de ușor să-i păcălești pe oameni. Și cu siguranță că pe deasupra mă mai și învidiază cu toții. Ce-și zic ei ? Las' că-i merge bine în casa aia și... Știți că m-am dus la cununie cu un buchet de flori pe care mi-l dăduse un altul ? Avea o proprietate în apropiere de Uelzen. Buchetul de flori se afla pe consola cea mică de la oglinda de pe coridor sus, la primul etaj. Era încă învelit în hîrtie mătăsoasă și fără nici o carte de vizită alături. Așa convenisem între noi. Erau niște garoafe

roșii. Oamenii s-au mirat că nu m-am dus cu flori albe la cununie, cum e obiceiul. Nu știu dacă Max a remarcat ceva. Și chiar dacă ar fi remarcat ! Aș fi mințit că florile de la el nu mai erau de găsit, sau așa ceva. Dar el n-a întrebat nimic. Poate că fi era indiferent. Am luat florile, am aruncat jos hîrtia mățasoasă și le-am dus pe acelea. Mama a văzut desigur, dar dacă ar fi făcut măcar o singură observație, nu s-ar mai fi ales nimic din căsătorie. Ea știa asta, de aceea n-a spus nimic și așa s-a întîmplat. Rîdeți de mine ?“

„V-ați mușcat buza de jos.“

„Da, eu însămi am urmărit asta. Și de ce ? Pentru că o fac și alții. Și aș fi realizat-o și eu, cel puțin așa s-a părut pînă astăzi. De ce nu sînteți căsătorit ?“

„Am încercat, dar n-a mers, n-a ținut nici măcar un an.“

„Da ?“

„Da, n-a mers.“

„Am văzut îndată că nu sînteți căsătorit. Încă de cînd țineai discursul. Stăteam în rîndul al nouălea, sau al zecelea.“

„Nu vezi pe nimeni cînd stai mai sus, doar capetele.“

„I-ați fost infidel ?“

„Nu, asta nu. Acum e măritată din nou. În Canada. Pur și simplu n-a mers. Probabil nu sînt făcut pentru asta.“

„Dar desigur aveți multe prietene ?“

„Nu, nu cum credeți dumneavoastră. Așa-numitele prietene nu au încredere în mine. Nimeni nu se încrede în mine, așa au stat lucrurile dintotdeauna.

M-am obișnuit și nu vreau să încurc pe nimeni ; e mai bine să rămîi singur. De aceea am și plecat atît de timpuriu de acasă ; n-am vrut să coste mulți bani, căci la urma urmelor... Dar de ce să mai vorbim despre asta ?“

„Aș dori să știu totul despre dumneavoastră.“

„Nu e mult de știut, e destul de monoton. Am scris cărți ca să mă întretin, asta-i tot.“

Am tăcut. Nu știam ce trebuie să mai spun. Berthold privea drept înainte, se gîndea la altceva, nu la mine. Uitase unde se afla, precum și faptul că ședeam lîngă el. În cele din urmă a observat că nu vorbește nimeni. Privirea i-a alunecat foarte încet în sus, pe lîngă mine, pînă ce ne-am văzut. La început mai era încă neîncredere în ochii lui, apoi însă a dispărut. „E realmente adevărat ?“ m-a întrebat uimit. Am încuviințat dînd din cap.

„Nici măcar nu știu cum vă numiți !“

„Marianne. Nu vă place numele ?“

„Trebuie mai întîi să mă obișnuiesc cu el.“

„Nici mie nu-mi place. Cînd mama mă striga așa, însemna totdeauna că am făcut vreo ispravă. Prietenele mele de la școală trebuiau să mă strige Marion : suna atît de franțuzesc. Le-am impus acest lucru ; dacă nu-mi spuneau așa, pur și simplu nu vorbeam cu ele. Da, așa eram. Dar astea sînt nimicuri copilărești. Și el mă numea așa.“

„Cine ?“

„Cel cu buchetul de flori.“

„De ce nu s-a ales nimic din povestea aceea ?“

„N-am vrut să-i fac un rău tatei. Doar trăiam în provincie ; ar fi ieșit un scandal ; și așa se vorbea deja despre noi. El era căsătorit și avea doi

copii. Proprietatea lui se afla lângă aceea a unchiului meu, vara eram amîndoi acolo mereu. Eu eram încă pe jumătate copil. Îmi zicea că fără mine viața nu mai are nici un sens pentru el. Că vrea să renunțe chiar și la proprietate, la tot. Și să plecăm în străinătate. O cunoșteam și pe nevasta lui, o blondă spălăcită, de pe undeva din Holstein. Cred că știa totul, din care cauză o uram. Pentru că se purta ca și cînd eu n-aș fi contat de loc. Da, ne întîlneam des. Cînd nu ne puteam întîlni era o zi pierdută. Ne duceam și la Hannover, separați bineînțeles, ca să nu bată la ochi, și ne întîlneam acolo. Nu sînt deloc distinsă, asta-i o prostie. Cînd mă întrebau acasă unde fusesem, mințeam. Mai tîrziu, cînd am terminat școala, am avut un post în Hannover și o cameră. Eram secretară la fabrica de cauciuc. Voiam să cîștig bani eu însămi, exact ca și dumneavoastră. Să nu depind de alții, așa. Dar într-o vacanță Max a venit la noi. Fusesse o dată și mai înainte la Uelzen, fratele meu și cu el studia-seră împreună. Fratele meu e acum în ministerul economiei. Max fusesse în America, ca practicant comercial, și, un răstimp, și în Suedia. Tatăl meu a stat de vorbă cu mine. N-a spus nici un singur cuvînt despre Arnim, dar am știut la ce se gîndea. În general, nu știam nici eu singură ce avea să se întîmple cu mine; totul era foarte neclar. Atunci am cedat. Da, cam așa ceva. Vă povestesc totul despre mine și nu știu nimic despre dumneavoastră.“

„Despre mine nu e nimic de povestit.“

„Dar trebuie să fi avut totuși unele experiențe?“

„Toate astea nu au nimic de-a face cu mine. N-am fost de față decît în mod întîmplător și m-am

prefăcut că particip, ca să nu se bage de seamă, dar ar fi putut tot atît de bine să fie un altul. Mai bine vă ascult pe dumneavoastră, e mai bine.“

„Astăzi nu mai avem timp, i-am spus, uitîndu-mă la ceas. Da, cred că îndată va sosi momentul.“

M-am ridicat.

„Unde vreți să vă duceți?“ a strigat sărînd în sus. Ba chiar m-a prins cu putere de braț.

„Nu vreau decît să mă schimb, i-am spus. E mai bine să mă schimb acum, ca să fiu gata. Vreau să-mi iau doar costumul și apoi valiza și gata. După aceea, ruptura... n-aș dori să mai dureze mult.“

„Nu se cuvine să mă lăsați acum singur.“

„Dar nu vă las singur, mă întorc imediat.“

„Nu, veți rămîne acolo sus. Asta o știu de pe acum.“

„Nu, absolut sigur nu.“

„Ba, totuși.“

Am înțeles atunci că era gelos pe Günther; credea că voi hotărî să rămîn lângă Günther și să-l uit pe el.

„Fie cum vreți, haideți cu mine, i-am spus. Dar să nu faceți zgomot.“

Am urcat scara și el m-a urmat pas cu pas. Sus, m-am oprit și m-am întors spre el; era cît pe ce să ne ciocnim, atît era de aproape în spatele meu. Voiam să-i mai spun încă ceva. Voiam să-i spun: Te rog, însă, nu aici în casă! Nu după ușa! Dar el făcuse o mutră ca un copil căruia voiam să-i interzic ceva. Atunci mi-a fost rușine că gîndisem așa ceva despre el și n-am mai rostit nimic.

N-am reușit să mă schimb imediat; Berthold alerga de colo-colo prin cameră și se uita la toate

curios. A adulmecat prin garderoba mea și a zis : O doamnă distinsă ! A mirosit și sticlulele de pe masa de toaletă și a adăugat : Asta o luăm cu noi !, iar eu am spus : Bine ! și am împachetat-o, cu toate că nu era deloc importantă ; după aceea a găsit cămașa mea de noapte, care se afla pe patul acoperit, a ridicat-o în sus și mi-a cerut s-o iau cu mine. Dar eu am spus nu, am una și mai frumoasă, și când am tras afară sertarul a venit iarăși în spatele meu și s-a uitat la pijamaua de mătase albă, așa încât a trebuit s-o împachetez și pe aceea, obiecte absolut de prisos ; mult mai multe decît aș fi vrut, valiza se umpluse destul de bine.

De atîta zel, n-a mai auzit cum au scrîșnit cauciucurile automobilului afară pe nisip și cum a fost trîntită portiera. Pentru el, Max nu conta deloc. Eu însă am simțit pînă și curentul, atunci când Max a deschis ușa de la intrare. Totuși, lui Berthold nu i-am spus nimic despre asta ; nu voiam să-i stric plăcerea de a răscoli prin camera mea.

Max a sosit foarte punctual, aproape la bătaia orologiului. Așa e el întotdeauna. Când vine acasă seara, îi spune lui Gertig, șoferul : „Poți duce mașina. Și mîine dimineața, la opt, ca de obicei.”

Cu siguranță va spune același lucru și de astă dată. Mai de mult, în primii ani ai căsniciei noastre, întîi mă întreba dacă nu vreau să mai întreprindem ceva, dar cum mereu spuneam nu, de la un timp n-a mai făcut-o. Căci dacă aveam ceva în vedere, o invitație sau ceva asemănător, totul era pus la punct încă de mai înainte ; era scris în carnetul lui de însemnări.

De cele mai multe ori, cînd sosea, mă aflam jos în hol, sau coboram scara, ieșindu-i în întîmpinare, ca să-l salut. Îi plăcea acest lucru ; chiar cînd avea foarte puțin timp și-l preocupau alte lucruri, parcă-i lipsea ceva dacă nu făceam așa. Trebuia să aibă sentimentul că acasă totul e în ordine ; asta îi era suficient. Obişnuia să întrebe de Günther și ce fac eu ; aproape totdeauna erau aceleași întrebări.

Se va mira cu siguranță că de astă dată nu cobor. Și, dacă vine cumva să vadă numai decît ce s-a întîmplat cu mine ? Eram atentă doar pe jumătate la ceea ce îmi spunea Berthold. Se mișca prin camera mea ca și cum ar fi fost a lui și nu ceva străin. N-ar fi bine dacă Max ar intra pe neașteptate și ar vedea asta. Și mai trebuia să mă și schimb. Din cauza lui Berthold nu apucasem încă să o fac.

N-am auzit izbindu-se ușa de la intrare ; a rămas deschisă mai îndelung ca de obicei și chiar după aceea, cînd a fost închisă, Max n-a venit sus. Faptul avea o cauză cu totul ridiculă : era vorba de un meci de box, duminica următoare. Nu, nu de box, ci de fotbal, de o întîlnire regională importantă. Fusesse vorba despre asta încă de vreo cîteva zile — dar cum puteam eu să mă gîndesc atunci la așa ceva ?

Max se ducea adeseori duminica după-amiază la fotbal ; uneori pleca cu Gertig chiar în alt oraș, dacă era acolo un meci important. Nu-l însoțeam niciodată, mă eschivam sub pretextul că puteam răci. Cred că Max era foarte bucuros că nu mergeam și eu ; poate că striga și el împreună cu ceilalți cînd se marca un gol, și dacă aș fi fost de față, s-ar fi jenat. De cele mai multe ori îl lua cu el pe

Gertig ; stăteau alături, la tribună. Lumea socotea acest fapt drept ceva foarte înțelept din partea lui Max.

S-a întâmplat pur și simplu că Max a vrut să-l întrebe mai întâi pe Blanck cum stăteau lucrurile cu biletele pentru meci. Doar din acest motiv a lăsat ușa deschisă, ca să-i poată da lămuriri imediat lui Gertig. Blanck trebuie să fi auzit probabil că Max sosise și îi va fi ieșit înainte. Iar Max trebuie să se fi prefăcut mai întâi, ca de obicei, surprins. „Ce amabil din partea dumitale că m-ai așteptat.“ Am auzit asta de sute de ori de la Max, deși era de la sine înțeles pentru el că Blanck îl aștepta. Bun, și cum stăteau cu biletele ? Și după ce Blanck i-a dat știrea că rezervase două locuri, Max trebuie să fi strigat afară : „Ai auzit, Gertig ? Așadar, pe mine.“

Cam așa ceva trebuie să fi fost, pentru că așa era întotdeauna. Ce ar fi spus oare Berthold dacă ar fi știut că Max n-a venit sus, la noi, numai din cauza meciului de fotbal ?

De data asta motivul real era de fapt cu totul altul ; am aflat asta abia la mai multe săptămâni după aceea. Meciul de fotbal nu era altceva pentru Max și pentru Blanck decât un pretext binevenit ca să nu trebuiască să discute imediat despre ceea ce îi interesa într-un mod mult mai arzător. Căci așa sînt ei : cînd află ceva atît de emoționant încît abia mai pot tăcea, atunci vorbesc despre ceva secundar. O, îi cunosc bine. Tocmai în acea zi se luase o hotărîre pe care Max o așteptase luni de zile ; o hotărîre de care depindea viitorul uzinelor, după cum

credea el. Așadar, nu avea absolut nimic de-a face cu mine, lucrul acesta era pentru ei mult mai important decît orice altceva. O întîmplare ciudată ! Sau poate nu ; reflectînd în liniște mai tîrziu, am ajuns la concluzia că nici nu putea să fie altfel. Nu știu cum m-aș fi comportat dacă toate astea mi-ar fi fost cunoscute încă de pe atunci ; eram mult prea ocupată cu mine și cu Berthold. Dar dacă mi s-ar fi făcut unele confidențe, s-ar fi putut să nu mă mai fi dus la decernarea premiului, și atunci, natural, toate s-ar fi întîmplat cu desăvîrșire altfel. Nu este vina mea că ei mi-au ascuns-o. Așa erau ei ; nu voiau să mă amestec în treburile lor.

Acum, cînd știu toate astea, nu mă miră că Max nu a urcat la mine. Îmi pot imagina bine cît de emoționați erau cei doi acolo jos ; parcă îi văd în fața mea. „Soția mea nu e aici ?“ va fi întrebat Max și Blanck îi va fi spus că sînt sus. „Bine !“ trebuie să fi zis Max.

Poate că și-a și frecat mîinile. Așa face uneori, cînd e foarte mulțumit și mai ales cînd nu-l văd ; fiindcă mie nu-mi place. Se poate că de astă dată să fi avut realmente mîinile reci, din cauza călătoriei. Nu se cuvine să-mi bat joc de el. Da, și după aceea va fi făcut cîteva curse prin hol, de colo-colo. Cel mai mult ar fi dorit, desigur, să dispară împreună cu Blanck în cabinet. Dar, mai înainte, nu e dator să mă salute pe mine, așa cum cere politetea ? Aruncă niște priviri furișe în sus, să vadă dacă nu vin în cele din urmă. Și în tot timpul acesta Blanck nu se mișcă din loc ; doar capul i se răsucește încoace și încolo, după Max. Blanck așteaptă să fie întrebat despre ceva precis.

Chestiunea era pentru ei amândoi atât de importantă, încât le-a fost greu să nu-și dea frâu liber și să nu șușotească de îndată despre ea. Era vorba de socrul meu.

Până la urmă a trebuit să facă Max începutul. Da, a procedat foarte bine telefonînd îndată, trebuie să-i fi spus el lui Blanck, iar Blanck a răspuns desigur că a considerat mai potrivit să-l informeze pe domnul director imediat despre această întorsătură favorabilă. Tatăl său a semnat deci ? Da, domnul director general a fost azi dimineață, pe la zece, la notarul Melchior, fără să-și anunțe vizita ; ceruse acolo să i se mai citească o dată actele și la urmă îl rugase pe notar să șteargă paragraful privind dreptul de vot în comitetul de direcție. Notarul l-a făcut atent că nu era totuși nicidecum necesar ; domnul director general nu era obligat să facă uz de votul său, dacă nu acordă nici o importanță acestui lucru ; în felul acesta, era totuși mult mai simplu și, în tot cazul, documentul ar arăta mult mai bine cu acest paragraf. Ei, dacă arată mai bine așa, ar fi zis domnul director general, semnînd apoi, fără alte obiecții, fără o singură vorbă. Notarul l-a informat îndată după aceea pe Blanck, telefonic, despre semnare. Între timp, și confirmarea scrisă se găsește deja pe biroul domnului director. — Bun ! Foarte bine ! (De astă dată, cu siguranță Max și-a frecat palmele, nu pot să-mi reprezint altfel lucrurile.) Are poate Blanck vreo bănuială ce anume îl va fi determinat pe tatăl său, după o ezitare de luni de zile, să semneze acum, cu totul pe neașteptate ? — Nu, chiar și notarul Melchior s-a mirat. Domnul director general s-a arătat foarte

amabil, da, aproape vesel și pus pe glume, mai curînd de parcă ar fi fost vorba de semnarea unei formalități fără importanță ; în orice caz, așa simțise notarul, cu toate că nu s-a discutat prea mult și că totul n-a durat cîte știe cît. „Hm, bine ! Chestiunea principală este... da, am depășit o criză grea, o criză foarte grea ; asta putem desigur să spunem.“

Ah, cuvîntul acesta : criză ! De cîte ori l-am auzit ! De aceea sînt convinsă și de faptul că Max n-a scăpat ocazia să-l întrebuințeze. Și dacă ne însușim punctul lui de vedere, fusese într-adevăr o criză grea.

Cu toate acestea, cînd îmi reprezint totul, din felul în care discutau ei despre asta mi se pare că Max nu va fi fost totuși pe deplin mulțumit de neașteptata rezolvare. Max trebuie să-l fi întrebat pe Blanck dacă se aflase ceva despre asta ; poate că a arătat chiar cu capul în sus, spre mine. Și Blanck îl va fi asigurat că nu s-a considerat împuțernicit să lase să transpire ceva, mai înainte ca domnul director... Bine, îl va fi întreput Max, ar mai rămîne doar să se redacteze o scurtă notă pentru presă. Asta se poate amîna pe a doua zi, dar Blanck ar putea totuși să se gîndească de pe acum la așa ceva. Tatăl său e sus ? — Nu, domnul director general a plecat la plimbare, cam de o jumătate de oră. — La plimbare ? Singur ? — Și el, Blanck, a fost surprins ; totuși, din cauza schimbării intervenite, n-a ezitat să-l lase pe domnul director general să plece singur. O reținuse și pe domnișoara Gerda, bineînțeles, fără să-i trădeze motivele. — Mda, e totuna. Se va aranja. În tot cazul, ține

să-și exprime dorința — (aici Max trebuie să fi devenit cu siguranță patetic) — ca tatăl său să fie tratat în continuare, atât în afară cât și aici în casă, ca și mai înainte — (acest „în continuare, ca și mai înainte“ foarte accentuat) — ca șeful concertului. — Da, bine, domnule director. — Mai e vreo chestiune ? Pentru ca Blanck să poată, în fine, să plece acasă la soția sa. — Nu, nimic urgent. Miercuri, săptămîna viitoare, va fi conferința de la Bruxelles — (sau era vorba de Anvers ?) — de care el, Blanck, ținea să-i amintească. — Miercuri ? Bine ! Rețineți, pentru orice eventualitate, un loc la avion. Așa, și încă ceva ! Acest „încă ceva“ era, cred, un truc de-al lui Max față de colaboratorii lui. Prin asta îi deruta și îi îndepărta de tema care nu-i mai convenea. Pe cât se pare, avea mereu la îndemîna o provizie de asemenea „încă ceva“. Și cu mine proceda așa din cînd în cînd. Cu totul pe neașteptate, cînd discutam despre ceva banal, auzeam : Și încă ceva ! De altfel, întotdeauna izbutea cu asta ceea ce voia ; era considerat drept un bărbat care avea de biruit multe probleme foarte grele și pe care nu se cădea să-l plictisești prea mult cu fleacuri inutile. La începutul căsniciei noastre îmi apăream foarte proastă.

„Și încă ceva ! va fi întrebat Max. Știți din întâmplare cum stau morile Tiefenbach ?“

Ori poate să fi fost vorba despre o altă societate pe acțiuni. Cred însă că trebuie să fi fost morile Tiefenbach, pentru că mai tîrziu s-a discutat mult despre ele și pe atunci încă nu ne aparțineau. Dar nu interesează cîtuși de puțin.

Blanck trebuie să fi știut, firește, cum stăteau ; era întotdeauna la curent. „Optzeci și doi“, a răsu-

nat prompt răspunsul. Sau, din partea mea, oricare altă cifră.

„Așadar, scade cu două puncte, de la mijlocul lui februarie ?“ a întrebat Max. Oh, de cîte ori am ascultat asemenea convorbiri !

„Nu, trei“, l-a informat Blanck. Poate că aștepta un cuvînt de recunoștință pentru că știe atât de bine totul, dar Marx se făcea că nu observă.

„Bine, nu pierdeți din ochi evoluția. Uzina e utilată foarte modern și totul e în plin avînt, pe cât se poate aprecia după o scurtă vizită. Însă cei de acolo s-au înțepenit, nu sînt solvabili. Probabil că cursul o să scadă în continuare.“

Oricare va fi fost covorbirea, au trebuit s-o întrerupă, deoarece Berthold cobora pe scară. Fusesem nevoită să-i spun totuși, în cele din urmă, că Max a sosit. A' vrut să coboare îndată și să discute cu el. Am încercat să-l abat de la asta ; preferam să coborîm împreună. El nu-l cunoștea de loc pe Max. Și despre ce să fi vorbit cu Max ? Despre mine ? Ce putea să-i spună Berthold ? Nu se putea măsura deloc cu Max, toate astea nu puteau evolua decît într-un mod absolut ridicul. Și nu doream ca Berthold să se facă de rîs. El însă nu s-a lăsat abătut, îi intrase în cap ideea juvenilă că era treaba lui să discute cu Max. De altminteri lucrurile n-aveau cum să ia o întorsătură rea, deoarece urma să apar îndată după el. Mai aveam nevoie doar să-mi schimb pantofii, să-mi pun pălăria și să-mi îmbrac mantoul. Da, și poate voiam să mă mai uit o dată dacă Günther doarme. Berthold nu avea nevoie să știe asta.

El n-a reușit totuși să vorbească cu Max despre noi. Nu din vina lui, ci a lui Blanck, care a stat

tot timpul în preajmă. Berthold nu ştia cum să scape de el.

Max se uitase întrebător la Blanck, iar Blanck i-a explicat în şoaptă că acesta este Berthold Möncken, cel care a primit azi după-amiază premiul. Ah, așa, a spus Max și s-a îndreptat cu un surâs îndatoritor spre Berthold.

„Ce bucurie, stimat domn Möncken, să vă pot strînge personal mîna. Din păcate, n-am putut participa astăzi după amiază la festivitate, așa fi dat mult să fiu acolo. Însă cei ca noi nu sînt stăpîni pe timpul lor. Sînt cu atît mai recunoscător soției mele că v-a invitat aici. Într-adevăr, o idee minunată din partea ei. Sper că totul s-a desfășurat într-un chip demn și spre satisfacția dumneavoastră.“

„Da, mulțumesc.“

„Poftiți, luați loc. Presupun că rămîneți noaptea asta la noi.“

„Trenul meu pleacă la...“

„Dar de ce ? Puteți pleca tot atît de bine și mîine. Astă seară sînt liber, ceea ce nu se întîmplă prea des. Ce ocazie binevenită pentru mine să pot sta o dată împreună cu un poet ! Ştiu că ne considerați niște oameni fără sensibilitate artistică. Ba da, ba da ! Nu mă refer la dumneavoastră, ci la artiști în general. Și poate că așa și sîntem noi, industriași. În tot cazul, cam unilaterali, desigur. Dar și dumneavoastră trebuie să aveți înțelegere pentru noi... Ah, acum îmi trece prin minte : Dacă vă face plăcere, ați putea să vizitați mîine dimineață uzîna. Ca să vedeți odată cum se nasc produsele Helldegen. Lucrul ăsta nu trebuie să intereseze totuși numai pe gospodina care folosește obiectele la bucă-

tarie — sînteți cu siguranță căsătorit — ci și pe un scriitor modern. Fără tehnica nu merge nimic. Ce spui dumneata, Blanck, l-ai putea conduce pe domnul Möncken ? Dar unde întîrzie oare soția mea ?

„Soția dumneavoastră se schimbă.“

„A, bine. Nu vreți să stați ?“

„Vă sînt foarte recunoscător, domnule Helldegen, dar...“

„Nu trebuie să-mi mulțumiți, dragul meu domn Möncken. Nu am avut nici cea mai mică influență asupra atribuirii premiului. Mă voi feri să accept să discut despre ceva ce nu înțeleg de loc. Pentru asta există juriul. Și în ce privește cartea dumneavoastră... soția mea a citit-o, bineînțeles, și la fel și domnul Blanck, nu-i așa, dar eu... eu, din păcate, n-am izbutit încă s-o fac. Nu mi-o luați, vă rog, în nume de rău. Aș putea să mă prefac că o cunosc, dar socotesc întotdeauna mai potrivit să vorbim foarte cîstit. Nu e vorba de o lipsă de interes din partea mea, o, nu, să nu vă închipuiți așa ceva. Nici nu v-ar veni să credeți cît aș da să pot citi o dată, în liniște și netulburat, o carte. Deși, firește, din cînd în cînd aș mai avea un ceas pentru asta. Dar nu e vorba numai de timp. Cine afirmă despre sine că nu are timp, se laudă. Ce de timp se risipește în discuțiile de afaceri și după aceea la dineuri ! Nu, trebuie să înțelegeți lucrurile așa : Eu — și asta li se întîmplă celor mai mulți dintre noi — nu-mi pot permite pur și simplu să mă las distras. Uzi-nele Helldegen, de exemplu, dau de lucru încă de pe acum la trei mii de oameni. Împreună cu familiile lor ar fi deci circa zece mii de oameni, a căror

fericire sau durere depinde de faptul dacă la noi totul este în ordine. Veți înțelege atunci, desigur, că nici acasă nu te pot părăsi grijile. Sînt prea multe lucruri în joc pentru ca unii ca noi să se mai poată ocupa în mod serios cu alte probleme, oricît ar fi ele de interesante. Cum spuneam, pur și simplu nu putem să ne permitem asta. A, uite, vine...”

Max vorbea cu plăcere și se asculta cu plăcere cum vorbește; lucrul acesta impunea oamenilor. Era exact ceea ce voiau să audă. Dar față de Berthold se mai adăuga și faptul că Max nu știa exact în ce raporturi se găsea cu el. Berthold îi făcea pe oameni să-și piardă siguranța, nu în mod intenționat, ci asta venea din felul cum stătea și asculta și totuși nu asculta; credea uneori că nu te ascultă și de aceea vorbeai mai mult decît voiai, și mai tare. Așa i s-a întîmplat, cu siguranță, și lui Max; presupun că a fost foarte bucuros cînd m-a văzut coborînd scara. Acum putea să mi-l predea mie pe Berthold. De aceea a strigat: „A, uite, vine...” Dar n-a dus fraza pînă la capăt.

Toți trei mă priveau. Îmi aruncasem pe deasupra mantoul. Blanck s-a recules cel dintîi, a făcut o mișcare ca și cînd ar fi vrut să-mi alerge în întîmpinare și să-mi ia valiza, însă Berthold i-a luat-o înaintea.

Am priceput cum stăteau lucrurile; Berthold nu putuse încă să spună nimic.

„Ați vrea, vă rog, să ne lăsați o clipă singuri, domnule Blanck?” am spus eu. El a făcut o mică plecăciune, a aruncat o privire spre Max care mă privea țintă, și a dispărut apoi în cabinet. Ce-i

rămînea altceva de făcut? M-am dus cîțiva pași după el, ca să mă conving că ușa e închisă. Apoi am spus: Așadar, Max, după cum vezi...”

„Bună seara”, mi-a spus Max.

„Ah, da, scuza-mă. Bună seara”.

„Vrei să pleci undeva?”

„Da, m-am hotărît...”

De astă dată am fost întreruptă de Berthold, care s-a apropiat cu un pas în urma mea și a spus: „Din păcate, n-am avut încă posibilitatea să vorbesc cu soțul dumneavoastră”. Max l-a privit surprins, ca și cum între timp ar fi uitat de existența lui Berthold, sau ca și cînd ar fi vrut să spună prin asta: De fapt, ce căutați dumneavoastră aici? Poate că voia să-l jignească în acest fel pe Berthold.

„Știu”, i-am spus lui Berthold.

„Tocmai l-am expediat pe Gertig cu mașina, a zis Max. Nu puteam ști că vei mai avea nevoie de el.” Cu asta voia desigur doar să cîștige timp. Da, sînt sigură, înțelesese că era vorba de altceva, deși trebuia să fi fost pentru el absolut inimaginabil.

„Nu e vorba de mașină, i-am spus cît am putut de liniștită, ba chiar surîzînd. Nu, plec cu domnul Möncken.”

Max a aruncat din nou o privire disprețuitoare spre Berthold, ba a făcut-o chiar de două ori, după ce, între timp, mă privise scurt. Berthold a făcut un mic zgomot cu picioarele; nu voiam să mă întorc să mă uit la el; nădăjduiam să nu se amestece. Voiam ca Max să vorbească primul.

„Despre asta nu puteam ști nimic”, a rostit Max după un timp și și-a încreștat fruntea amuzat, pentru a bagateliza totul.

„Într-adevăr, asta nu puteai s-o știi, am zis eu, n-am știut-o nici eu însămi.” Am adoptat tonul lui, m-am prefăcut și eu, de parcă ar fi fost vorba de o mică glumă oarecare.

Dar asta l-a cam înfuriat pe Max.

„Îl cunoști mai de mult pe domnul acesta ?” m-a întrebat el de astă dată vădit mai aspru.

„Nu de foarte mult. Abia de azi după amiază.”

„Așa, hm ? Și scopul acțiunii ?”

„Scopul ? Ce puteam să răspund la asta. Am devenit nervoasă. Scopul ? Dumnezeu, Max...”

„Și încotro se pleacă, dacă îmi dați voie să întreb ?”

„Undeva. Am ridicat din umeri. Asta n-o știm încă.”

„Așa, hm ? Și pentru cât timp ?”

„Pentru totdeauna.”

În sfârșit, o spusese. Ceva de necrezut, m-am speriat eu însămi când lucrul a fost spus cu bruscete, dar ce are a face. Nu-l slăbeam pe Max din ochi, nu aveam timp să mă gândesc la Berthold. Pe el l-am și uitat pentru o clipă. Doream să știu cum privește Max lucrurile ; căci, la urma urmelor, el era soțul meu și ceea ce îi făceam trebuia să fi fost groaznic pentru el. Era ceva ce nu putea intra de loc în calculele lui. Și trebuie să mărturisesc că a primit știrea admirabil, atât de admirabil încât mi-a fost rușine. Stătea în fața mea foarte liniștit și nimic nu se mișca pe chipul lui ; era de un alb strălucitor, nici măcar nu pălea. Ei se deprind cu asta, desigur, în viața de afaceri ; trebuie să primească chiar și cea mai neplăcută veste fără să arate că sînt loviți de ea. Și de după acest chip alb caută

apoi o ieșire. Numai eu, care îl cunoșteam foarte bine, am văzut că făcea eforturi să-și păstreze calmul. Pupilele i se contractaseră, devenind foarte aspre și ascuțite.

„Îmi pare rău, Max, am spus, dar tu nu ții la fraze.”

„Vorbești serios ?” a întrebat cu o mișcare a capului spre Berthold, o mișcare plină de dispreț.

„Bineînțeles.”

„Comic !” a zis el. Asta trebuia să fie iarăși o jignire.

„Ce e comic ?”

„E ceva nesăbuit, nu-i așa ?”

Eram pe punctul de a-mi pierde răbdarea.

„Posibil, dar asta nu are de ce să fie grija ta.”

„Așa, nu e grija mea ? Pot să întreb cel puțin care sînt motivele ?”

Întrebarea asta m-a zăpăcit, fiindcă n-o așteptasem din partea lui Max. Credeam că este mult prea sigur de sine ca să poată întreba asemenea lucru și încă în prezența altcuiva.

„Motivele ? Motivele ? La ce putem ajunge, dacă mai discutăm aici și despre motive ? ! Motivele nu joacă nici un rol, poate că nici nu există. Să rămînem la faptul însuși, așa cum spui tu totdeauna.”

„Nu te înțeleg”, a zis Max dînd din cap cu un gest teatral. S-a întors chiar puțin, ca să-și ia o țigară de pe masa de fumat ; așa ca și când toate astea nu-l mai interesau în mod serios și ar fi fost rezolvate. Sau pentru ca să arate că discuția era încheiată pentru el. Dar nu și-a aprins țigara, ci doar a ciocănit-o îndelung pe dosul mîinii stîngi. Și deodată s-a întors iarăși către mine și glasul

lui a sunat mult mai amenințător decât era nevoie pentru jocul lui.

„Și îți închipui, deci, că o să te las să fugi așa, pur și simplu?”

„Ce poți face împotriva?” l-am întrebat. De astă dată eu m-am prefăcut că îi cîntăresc șansele.

Atunci am auzit iarăși o mișcare în spatele meu. Mi-am dat seama că Berthold se apropie și mai mult de mine și voia să spună ceva.

„Ce doriți? s-a răstit Max la el. Dacă ați avea cîtuși de puțin tact, m-ați lăsa, fără îndoială, să vorbesc singur cu soția mea. Și pe deasupra și în casa mea.”

M-am dat imediat cu un pas înapoi, lîngă Berthold.

„Vom părăsi împreună, deîndată casa ta, i-am spus lui Max. Și așa tot nu mai avem multă vreme. Trebuie să mergem la gară și mai avem de luat și bilete. Înainte de toate, Max, să nu facem aici o scenă. Doar nu sîntem la cinema. Sîntem doar niște oameni raționali.” Simțeam cum îmi pierd cumpătul. Tremuram în mine însămi. „Și chiar dacă mă socoți nerațională, mi-e totuna. Îți spun lucrurile așa cum sînt, Max. Mai mult nu pot face. Știu că nu e plăcut pentru tine, da, îmi pare rău, însă...”

„Îl cunoști într-adevăr abia de astăzi?” m-a întrebat el.

„Da, de ce? Îți jur...”

Însă Max a făcut un semn de refuz, cu mîna.

„Nu e cam...?”

„Nechibzuit? l-am întrerupt eu. Da, asta ai mai amintit-o o dată. La ce folosește chibzuiala?! Și dacă vrei să știi exact, atunci am chibzuit șapte

ani.” N-ar fi trebuit să spun asta și nici n-am vrut s-o spun, am regretat-o imediat. Îmi scăpase fără să vreau din gură, era prea tîrziu ca s-o mai retrag, fiindcă acum Max a zis ceva care m-a întăritat atît de mult, încît mi-am pierdut controlul.

„Nu se poate aranja asta mai simplu?” m-a întrebat el.

„Cum, te rog?”

Nu mi-a răspuns, ci a aruncat doar o privire disprețuitoare spre Berthold.

„Ah, ceva cam cum a fost cu aia a ta, cum îi zice?” am întrebat eu batjocoritor. Uitasesem într-adevăr numele fetei; o domnișoară oarecare blondă, o secretară de-a lui Max, care a trebuit să-l însoțească o vreme în călătoriile lui. Nu scăpasem nici un cuvînt despre această chestiune, cred însă că Max știa că totul îmi era cunoscut; el mă considera desigur foarte generoasă, pentru că tăceam. Pentru mine însă faptul n-a avut nici o importanță; doar toți fac așa ceva, atunci de ce nu și Max. Din contră, mi-a fost chiar foarte indiferent. N-avea decât să se distreze cum voia, ce avea de-a face asta cu mine? Totuși, cu cîteva luni în urmă se despărțise de ea. Probabil se săturase de dînsa. Sau poate era în legătură și cu cearta pe care o avusese cu tatăl său; poate nu voia să ofere nici un punct vulnerabil. Ce mă privea asta?

„Acesta e motivul?” a întrebat Max repede.

Încercam să pun iarăși stăpînire pe mine.

„Nu, nu acesta-i motivul. Iartă-mă că l-am amintit. Mi-a scăpat din neatenție. Nu ai să-ți reproșezi nici cel mai mic lucru, Max. Eu sînt aceea care greșesc. Asta îți va confirma oricine, cel puțin orice

femeie. Nu vreau de loc să am dreptate, asta e. Poți să introduci mâine cererea de divorț, din partea mea nu ai a te teme de nici un fel de greutate. Nu voi mișca nici degetul cel mic, nu mă voi mai gândi la toate astea, fiindcă nu mă mai interesează nimic. Doar n-o să ne certăm, Max. Nu ne-am certat niciodată. De ce am face-o acum, în ultimul minut ?”

„Și ce se întâmplă cu Günther ?”

„Günther doarme”, am spus. Bineînțeles, așteptasem această întrebare, o prevăzusem chiar mai de mult. Toți pun mai întâi întrebarea asta, e limpede. Când citeam într-o carte, ori vedeam în vreun film ceva asemănător cu ceea ce mi se întâmplă mie înșami, asta era totdeauna întrebarea la care nu e nici un răspuns. Adică, firește, există un răspuns la ea, toți oamenii normali îl știu, și l-am învățat și eu ; e nedrept din partea mea să fac așa ca și când n-ar exista un răspuns. „Günther doarme. Nu știe nimic. Măine poți să-i povestești că a trebuit să plec în călătorie. Mai târziu, totul va decurge de la sine. Dacă aș muri, tot ar trebui să...” Eram la capătul puterilor, aproape că aș fi izbucnit în plîns. Nu se cădea să plîng acum, căci totul ar fi fost pierdut. Mîna mi s-a agățat cu putere de cureaua poșetei. De ce să mă țin ? Berthold se afla în spatele meu, dar cît era de departe ? Poate numai la un pas, da.

Am rămas astfel iarăși un timp, nici unul nu știa ce trebuie să mai spună ; totul fusese spus. „Da, așadar...” am început eu.

Max a strîmbat din gură batjocoritor, apoi a făcut o mișcare în direcția cabinetului. Probabil

că nu vrea să vadă cum plec cu Berthold, m-am gândit eu. Într-adevăr, nu este ușor pentru el. Am vrut să mă îndrept și eu spre marchiză, ca să isprăvim în sfîrșit, dar atunci Max a adăugat în mod cu totul de prisos :

„La faptul că purtarea ta îmi poate crea tocmai acum mari neplăceri, desigur nu te-ai gândit ?”

„Aveți iarăși o criză ? am întrebat eu. Doar mereu aveți cîte o criză în afaceri, n-am auzit niciodată altceva pînă acum, și cred că nu va fi niciodată altfel. Dacă aș vrea să aștept pînă atunci ?... Plecarea mea nu va pune de loc sub semnul întrebării creditul concernului Helldegen. Îmi voi relua numele de fată, ca să nu aveți nici o neplăcere din pricina mea. Pentru moment, toate astea sînt foarte supărătoare pentru voi, înțeleg, dar nu pentru multă vreme.”

Nu, într-adevăr erau numai vorbe de prisos, simple repetiții. Erau spuse numai ca să-l doară și să-l epuizeze pe celălalt. Nu mai aveam să ne spunem nimic, o simțeam acum amîndoi foarte limpede și totuși ne era greu să ne oprim. Nu știu ce mai așteptam, nu știu ce s-ar mai fi putut vorbi și care dintre noi s-ar fi hotărît cel dintîi să pună punct. Dar s-a întâmplat altfel. Am auzit închizîndu-se în spatele nostru ușa de la intrare și ne-am întors cu toții într-acolo. „Ce mai e și asta ?” a întrebat Max cu un glas puțin cam strident, dar socrul meu apăruse deja în ușa marchizei. Nimeni dintre noi nu se gândise la el, eram surprinși că mai exista. Deoarece ne auzise vorbind înăuntru, și probabil și fiindcă ușa marchizei era întredeschisă, nu-și scosese palto-

nul. Mai avea încă înfășurat și șalul pe care i-l adusese domnișoara Gerda; îi atârna puțin afară din gulerul paltonului. Stătea și ne privea în felul său liniștit. Vedea bine că ne certaserăm și că era scandal în casă, Orice străin ar fi putut s-o observe, după noi, așa cum ne aflam, după lumină, după atmosfera din hol, după toate.

Am alergat atunci spre el și l-am îmbrățișat. Trebuia să am pe cineva de la care să-mi iau rămas-bun, de aceea l-am îmbrățișat. Firește, mi-au dat lacrimile. El a părut să nu se mire de loc de asta, m-a bătut ușor pe spate.

În clipa aceea îmi era cel mai apropiat. „Ce bine că te mai întâlnesc, papa, am spus. Altfel ți-aș fi scris cu siguranță. Adică, poate că nu. Nu se poate spune dinainte. Dar îmi place mai mult așa. Plec cu domnul Möncken. Da, îl părăsesc pe Günther și pe tine și pe Max. Aș fi ținut atât de mult să-ți explic totul; ție poate că ți-aș putea explica. Însă nu se poate acum, am discutat și pînă acum tare mult și nu duce la nimic. Nici nu mai e timp. Trebuie să plec.“

„Bine, bine, lasă, mi-a spus el, nu e necesar.“

„Nu, nu e bine. Știu că-i o greșală din partea mea. E nedrept și față de tine, nu m-am purtat cu tine niciodată așa cum ar fi trebuit să mă port; n-am avut nici un prilej pentru asta. Ah, papa, de ce n-am stat noi de vorbă mai înainte! Cu tine aș fi putut vorbi despre toate, numai cu tine. Atunci toate s-ar fi întîmplat altfel, cu siguranță că aș fi rezistat aici. Simți totuși nevoia unui om cu care să poți vorbi. Dar n-am vrut să te plictisesc. Credeam că nu te interesezi decît de uzină, de nimic

altceva, și că mă consideri ca pe o femeie de lux. Nu te supăra, papa, acum e prea tîrziu. Nu pot altfel. Totul e atît de nefiresc aici, atît de mort. E vina mea. Mi-a fost teamă de tine.“

Nu puteam să mai vorbesc. Mi-am adus aminte că și soția lui fugise de la dînsul. Max trebuie să fi fost pe atunci ceva mai mare decît Günther, de vreo șapte ani, cred. Și nici măcar nu fugise cu un bărbat, ci doar așa, pur și simplu. Se zice că ar fi murit doi ani mai tîrziu, într-un sanatoriu, nu știu de ce boală. N-am văzut nici o fotografie de-a ei, de parcă n-ar fi existat nici una; cu toate acestea exista cu siguranță pe undeva una pusă bine într-o mapă. Nici lui Max nu-i plăcea să aducă vorba despre asta și cînd vorbea era vădit că n-o făcea în modul cel mai cinstit, ci îmi spunea doar ceea ce trebuia să povestesc și eu mai departe, în caz că oamenii ar fi ajuns la tema asta. Totuși, poate că nu știa nici el însuși exact motivul: așa cum îl știu eu pe socrul meu, el trebuie să fi închis toate astea în sine, chiar și față de fiul său. Se zicea că femeia fusese bolnavă, dar eu presupun că și-a pus capăt zilelor. Desigur, asta nu trebuia s-o știu eu și nici ei înșiși nu voiau să convină asupra faptului. Era ca o lacună, atunci cînd vorbeau despre vremurile mai îndepărtate. Max era foarte mîndru de numele Helldegen și resimțea toate astea ca pe o pată rușinoasă. Nu-i convenea de loc să știe și alții; asta i-ar fi știrbit siguranța.

„Papa, nu pot altfel“, am mai spus eu o dată.

„Ei bine, bine, lasă, a zis el, adăugînd apoi cu o voce cu totul schimbată, așa ca să aud și

să-mi adun puterile : A, iat-o pe scumpa noastră domnișoară Gerda.“

Da, exact în acel moment nepotrivit ea a ieșit din bucătărie, unde cinase în tot acest timp. Avea în mână cartea lui Berthold, probabil că i-o arătase bucătăresei, și a zis voioasă :

„Ei, cum a fost plimbarea, domnule director general ?“

Atunci mi-am revenit repede în fire și m-am adresat ei : „Din păcate, trebuie să plec cu totul pe neașteptate, domnișoară Gerda. Spune-i lui Günther... ai grijă între timp de Günther. Știu de altfel că pot să mă bizui pe dumneata. Despre toate celelalte, soțul îți va... Cel mai bine e să te duci imediat sus și să vezi dacă Günther doarme. Sînt foarte grăbită.“

Toate astea le-am spus ca să mi-o scot din cale. De data asta a priceput chiar și domnișoara Gerda că prezența ei era nedorită.

A urcat scara fără o vorbă și fără să se uite prea mult împrejur. Am privit cu toții după ea, ca și cînd acesta ar fi fost lucrul cel mai important din lume. În felul acesta am redevenit stăpîna pe mine.

„E timpul să plecăm“, i-am spus lui Berthold. M-am uitat după valiză, dar el o avea în mînă și a înaintat cu ea. „Da“, i-am spus apoi lui Max ; m-am mai întors o dată din ușa spre el :

„Poți să le spui oamenilor că a trebuit să plec urgent la odihnă, că sînt cu nervii zdruncinați, sau așa ceva. Te vor crede, iar mai tîrziu...“ Atunci a răzbătut de afară un curent rece : Berthold des

chisese ușa de la intrare ; l-am văzut stînd acolo și m-am gîndit că va pleca fără mine. În acest caz, s-ar fi isprăvit totul. Am alergat repede după el.

Dar și așa îmi apăream pierdută ; nu știam ce crede Berthold despre mine. Eu însămi abia dacă mă gîndisem ceva mai mult la el ; stătuse tot timpul în spatele meu și își făcuse desigur gîndurile lui. Poate că-și spunea : Ce treabă am eu cu una ca asta ? De ce mi se bagă în suflet ? Poate că ar fi vrut să-mi dea pe loc valiza și să-mi spună : Te rog, eu nu iau parte la toate astea. Mă așteptam la așa ceva, cînd am coborît treptele de la intrare ; nici măcar nu i-aș fi luat-o în nume de rău, eu însămi gîndeam aproape la fel. Ce aș fi făcut apoi, nu știu. Nu m-aș fi întors, nu, asta în nici un caz.

Ce fericită am fost că n-a vorbit așa ! Căci chiar dacă ar fi spus orice altceva, n-aș fi auzit decît faptul că ar fi preferat să scape de mine. Mergea foarte repede, mă străduiam să țin pasul cu el ; tropăiam în urma lui ca o fetiță obosită de o excursie, care trebuie să ajungă repede la gară, ca să mai prindă trenul ce o va duce acasă. Da, așa mă vedeam. Dar nu din cauza trenului mergea așa de repede, timp aveam destul ; o făcea numai ca să se îndepărteze cît mai repede cu putință de casă : mai întîi, pe alee în jos, apoi la dreapta, de-a lungul străzii noastre, și apoi iarăși la stînga, pînă în strada principală, unde era o stație de taxiuri. Și de n-ar fi fost nici un taxi,

am fi putut merge și cu tramvaiul. Curios — dar asta îmi trece abia acum prin minte — e faptul că Berthold a apucat pe drumul cel bun; că a fost foarte atent când venisem încoace. Privea drept înaintea și nici eu nu mă uitam la el. Pe străzile noastre iluminatul nu e încă prea grozav de la război încoace. Dar pe strada principală e mai bun.

O singură dată numai a spus ceva și a adăugat aerul. N-am putut auzi prea bine, vorbea mai mult pentru sine-însuși, totuși cred că a spus: „mă miră a zăpadă”. N-am mai cerut explicații după aceea și nici n-am spus da. Era de altfel total indiferent ce anume spusese; știam că o spusese numai de dragul meu, nu din pricina zăpezii; ar fi putut să spună tot așa de bine orice altceva. Și asta mi-a dat iarăși un sentiment de mai multă siguranță.

Din fericire, era un taxi acolo. La gară, vă rog.

Însă eu tot nu mă simțeam sigură; starea asta a durat foarte mult. Și în fond nici mai târziu nu m-am simțit sigură; atîta doar că nu m-am mai gândit prea mult la asta.

Nu știam ce aveau să întreprindă împotriva mea. Rămăseseră acolo în hol, și Blanck zăbovea încă în cabinet, situația era primejdioasă. Mă temeam că ar fi putut să vină pe urmele mele, ca să mă ia înapoi. Tare m-aș fi uitat în urmă, pe geamul din spate al taxiului, să văd dacă nu cumva ne urmărea cineva. N-am făcut-o, numai din pricina lui Berthold.

M-am întrebat adeseori, încă mai de mult, mai înainte ca ei să se fi certat pentru uzină, ce discută oare Max cu tatăl său atunci cînd sînt singuri, fără mine. Aveam sentimentul că nu mai știu să-și spună absolut nimic și că trebuie să fie foarte penibil pentru ei. Căci ca să vorbească despre afacerile lor așa cum făceau cînd era cineva de față, nu mergea; nu-i asculta nimeni, iar față de ei înșiși nu aveau nevoie să repete asemenea lucruri. Totuși, cu siguranță că nu vorbeau despre mine; nu le plăcea, nici lui Max, nici tatălui său.

Numai că de astă dată lucrurile stăteau cu totul altfel. Mult mai rău pentru ei și mult mai rău pentru mine; fiindcă tocmai eu eram pricina, eu îi lăsasem acolo împreună, nu se mai puteau feri. Și ce le făcusem eu! Și pe deasupra și într-o zi în care din cauza celei lor ar fi trebuit, oricum, să schimbe între ei cîteva cuvinte. Aceasta era partea primejdioasă.

Taxiul era vechi și cu arcurile foarte proaste. Mă țineam bine de curea; cînd se hurduca mai tare, mă gîndeam: Acum ne ajung!

Cu Berthold nu puteam să vorbesc; el nu lua toate astea în serios. Și, într-adevăr, ei nu puteau să aibă nimic cu Berthold. Dar cu mine? Ce aveau de gînd? Pentru ce n-am aflat, săptămîni în șir, nimic despre ei? Și dacă nu despre ei, măcar despre un avocat în legătură cu divorțul. Am așteptat asta zi după zi. Nesiguranța era lucrul cel mai rău. Voiau oare să mă învețe minte în felul acesta?

În parte, chiar așa era ; în tot cazul, în ceea ce-l privește pe Max. Asta am aflat-o mai târziu de la socrul meu. Dar atunci, în drum spre gară, nu puteam s-o știu. Eram prea înspăimântată. Mă transpusesem în situația lor, îmi zugrăveam totul exact, pînă și cea mai mică posibilitate ; nu-i neglijasem nici pe Blanck, nici pe domnișoara Gerda, în special pe Blanck ; fiindcă Max se putea sluji de el ca să ne facă o figură.

Berthold mi-a spus o dată că aș avea o fantezie uluitoare, că ar trebui totuși să scriu. Dar asta a spus-o numai așa. Nici măcar nu era fantezie, era teamă. Întotdeauna mi s-a întîmplat așa : îmi imaginez ceva, cînd sînt singură, și după aceea nu mai știu dacă mi-am închipuit doar, sau dacă într-adevăr a fost aieva. Aș putea să jur și — ce comic ! — nici măcar nu-i minciună ; este realitate, trebuie să admită chiar și ceilalți. Dacă le-aș fi povestit, de pildă, lui Max și socrului meu, ce au făcut după ce i-am părăsit, ar fi exclamat uluiți : Dar de unde știi ?

Da, de unde știiu ? Asta n-o să le dezvălui. Nu-i privește că știu pentru că îmi era teamă.

Păi, nu ? Ce importanță are ? Voi stați în holul vostru. Tu, Max, ești furios, înainte de toate fiindcă tatăl tău a văzut și el. Iar tu, papa, ești trist, pentru că nu se poate schimba nimic în asta. Cine să vorbească acum mai întîi ? Vi-e teamă aproape tot atît de tare ca și mie.

Natural, Max a fost acela care a vorbit mai întîi. El s-a hotărît să înceapă. „Îmi pare rău,

bucuros te-aș fi cruțat de această scenă,” a zis, și cum tatăl tău n-a răspuns nimic, a urmat : „Am fost eu însumi surprins de asta, altminteri aș fi găsit eu mijloace...” Nu și-a dus fraza pînă la capăt ; îi apărea desigur ridicul să se laude cu mijloacele acelea. Și, spre ghinionul lui, abia dacă schimbasesc vreo vorbă de luni de zile, cu tatăl său ; numai strictul necesar, numai ca să salveze forma, pentru ca lumea — și în special funcționarii și Günther — să nu observe că se ceartă. Socrul meu însă fusese toată vremea foarte politicoș și puțin cam batjocoritor, ceea ce dealtfel Max nu putea suporta de loc. Poate Max se temea că tatăl său avea să-și bată joc de el și acum. Îl cunoștea prea puțin pe bătrîn ; se simțea inferior față de el, însă n-ar fi admis asta niciodată ; nici măcar nu era conștient de acest lucru. Chiar și ca aspect exterior, ce deosebire mare era între cei doi ! Socrul meu era înalt și slab, cu brațele și picioarele lungi, totdeauna foarte liniștit în mișcările sale și foarte tăcut. Max nu era nici el mic, însă totuși mai curînd scund și cu înclinare de a se îngîrșa, ceea ce îi producea o mare supărare. Se urca deseori pe cîntar. Mai avea și un păr de culoare închisă și încă de pe acum un început de chelie, pe cînd socrul meu avea tot părul intact și alb. Max îi semăna probabil mai mult mamei lui, totuși nu pot să-mi dau părerea despre asta.

În tot cazul, asta le îngreua foarte mult discuția. Max era mult prea isteț ca să îngăduie să se

ajungă la o remarcă penibilă pentru el. A schimbat repede subiectul.

„Da, și asta tocmai azi. Nici n-am apucat măcar să-ți mulțumesc.”

„Pentru ce ?” l-a întrebat tatăl său.

„Pentru faptul că ai semnat contractul, i-a spus Max încântat ; fiindcă socotea întrebarea tatălui său drept o prefăcătorie și, în afară de asta, nu-i făcea plăcere să mulțumească. Asta mă scutește... Te rog, tată, nu mă interesează decât numai și numai întreprinderea. N-a fost lipsă de afecțiune.”

„Trebuie neapărat să discutăm acum despre asta ?” a întrebat tatăl său.

Max ar fi preferat să nu audă această întrebare.

„E de la sine înțeles că renunțarea ta are pentru mine, să zicem, doar o semnificație internă. În exterior, nu trebuie să se schimbe nimic. Nu voi uita niciodată ce-ți sînt dator. Sper că nu te îndoiești de asta. Ba, dimpotrivă, doresc... iartă-mă, m-am exprimat greșit, sînt obosit... voi avea grijă ca în toate problemele importante să ți se ceară mai întîi părerea. Da, voi insista în acest sens.” Max a devenit patetic, apărîndu-și lui însuși ca foarte generos. Tatăl său îl compătimea. Știa că lui Max nu-i mai rămînea nimic altceva decât să fabrice asemenea vorbe și totul numai și numai pentru ca să nu aibă nevoie să vorbească despre mine. De aceea a tăcut.

„Nu vrei să-ți scoți paltonul ?” l-a întrebat Max, ba chiar s-a apropiat în grabă, ca să-l ajute pe tatăl său.

„Așadar, poate ți-ar conveni dacă rămîn pentru moment să locuiesc aici ?” l-a întrebat tatăl său.

„Cum așa ? Dar de ce nu ?” S-a oprit Max mirat ; auzise acel „pentru moment” și înțelesese imediat despre ce era vorba. Dar mai întîi a dat fuga cu paltonul la garderobă.

„De gura lumii”, a subliniat tatăl său.

„De ce ?” a strigat Max de la garderobă, deși auzise bine ; căci cînd s-a întors, a zis : „Aș vrea să-l văd pe acela care îndrăznește să vorbească despre noi. Lasă asta în grija mea”.

Și din nou, ca să schimbe subiectul, a aruncat ca în treacăt : „Da, și încă ceva, am vizitat morile Tiefenbach.”

„Hm”, a făcut tatăl său.

„Doar ideea vine de la tine.”

„De la mine ?”

„Blanck a găsit o notă documentară scrisă de mîna ta.”

„Nimic nu-i scapă lui Blanck”, a zis tatăl său.

„O idee grandioasă, într-adevăr, fără tine n-aș fi ajuns niciodată la ea. Și este și realizabilă, dacă operăm cu prudență. Ne-ar economisi aici niște clădiri de extindere, am putea muta acolo producția anumitor articole. Cum ziceam, fără tine mi-ar fi...”

„Noapte bună”, a rostit tatăl său.

„Da, se poate lăsa pe mîine. Noapte bună.”

Desigur Max era bucuros că nu mai e silit să continue discuția, însă tatăl său s-a întors din nou către el, pe la jumătatea scării, și l-a întrebat cu o căldură cu totul neobișnuită în glas :

„Ce vei întreprinde, Max ?”

„Cum adică ? La ce te gîndești ?” Max era chiar gata să întrebe dacă tatăl său se gîndește la morile Tiefenbach, însă de astă dată n-a reușit să schimbe vorba.

„A, da”, a exclamat, „în împrejurarea asta, vrei să zici. Da, ce voi întreprinde. În locul tău, nu mi-aș face nici un fel de gînduri în legătură cu asta, papa. Se aranjează repede.”

„Crezi ?”

„Dar de ce nu ? ! Vei vedea.”

„Te-aș putea ajuta în vreun fel ?”

„Să mă ajuți ? Da, dar nu va fi necesar. Multe mulțumiri.”

„Nu avem noroc cu femeile”, a rostit tatăl său încet.

„E cazul oare să vorbim acum despre asta ?”, a întrebat Max.

„Cred că e mai bine.”

„Și pe deasupra, chiar în casa scărilor ?”

Tatăl său a renunțat și a mai suit vreo cîteva trepte. Nu erau deprinși să vorbească despre asemenea lucruri, nu izbuteau. Cu toate acestea, i s-a părut și lui Max că fusese prea dur și că nu se cuvenea să-l lase pe tatăl său să plece așa.

„Înțelege-mă bine, tată, regret foarte mult acest incident, mai ales pentru tine. Firește, mă gîndesc și la Günther și, cum spuneam, și pentru mine însumi e un... un... o chestiune supărătoare. Dar,

înainte de toate, să nu ne pierdem cumpătul, îmi zic eu. Asemenea lucruri se întîmplă și în alte familii. Ei, și ? Celelalte familii trebuie și ele s-o scoată la capăt. Desigur, așa ceva nu-i frumos, mai mult, ar trebui evitat. Însă femeile sînt, cîteodată... așa... În ce mă privește, nu prea știu la ce să mă aștept de la ele, sau cum vrei să zici. Poate că sînt și eu vinovat de asta, întrucîtva ; da, recunosc, în ultima vreme nu m-am putut ocupa decît foarte puțin de ea, aveam alte griji, asta-i. Și femeile... dar, orișicum, se va întoarce. Ce o să realizeze cu acest... acest... asta-i romantism, nimic altceva. Ei, așa sînt femeile și gata. În tot cazul, ar fi cu totul greșit dacă ne-am lăsa și noi, din pricina asta, pradă unor mari izbucniri sentimentale. Nu. N-avem nevoie de așa ceva. Și cui i-ar folosi ? Ne-am pune doar sub semnul întrebării existența noastră ; mi-aș pierde privirea de ansamblu asupra lucrurilor și puterea mea de muncă... Da, înainte de toate să rămînem rezonabili. Încă de pe cînd eram tînr te-am admirat cum te acomodai mereu, prompt, cu realitățile. Acesta e secretul succesului tău. Tenace și chibzuit, da. Sentimentele nu au o viață lungă.”

Tatăl său îl ascultase atent, rezemat de balustrada scării. Foarte atent, ca să înțeleagă totul exact, chiar și ceea ce Max nu spunea și nu numai ceea ce poate nu voia să spună de fel. Dar, după cît se pare, nu a aflat ce voia să afle, fie din cauza lui însuși, fie din cauza lui Max, e greu de stabilit.

„Atunci, noapte bună”, a spus și a urcat.

Max și-a trecut mîna prin păr, și-a îndreptat cravata și și-a scuturat scrumul de țigară de pe costum. Era întotdeauna foarte îngrijit îmbrăcat.

Chiar și cea mai mică senzație de necurătenie, sau faptul că ceva nu era corect în îmbrăcămintea lui, îi răpea siguranța. Adesea își schimba cămașa de două ori pe zi.

S-a îndreptat apoi spre ușa cabinetului; redevenise iarăși cel dintotdeauna și l-a chemat pe Blanck.

„Regret că a trebuit să aștepți atât de mult, a zis el. Sper cel puțin că i-ai telefonat soției dumitale, ca să nu se frământa prea mult. Da, am avut o discuție particulară, nu se putea evita. Așadar! Ah! încă ceva: Spune-mi, ai cerut vreo informație mai înainte despre acest... eh, cum îl cheamă oare? scriitorul acela de adineaori?”

„Nu.”

„Nu? Cum așa?”

„N-avem nici un fel de legături de afaceri cu el.”

„Asta e o greșeală. O greșeală mare. Îmi pare rău că trebuie să-ți spun asta. Doresc întotdeauna informații. Măine procurați-mi imediat câteva. Și anume, urgent.”

„Da, bine, domnule director.”

„Și nu frazele obișnuite, ci informațiile foarte exacte. Solvabilitatea interesează mai puțin, însă antecedentele. Da, o informare despre întreaga lui viață anterioară. S-a înțeles?”

„Da, bine, domnule director.”

Între timp, noi ședeam în sala de așteptare, la clasa a treia, așa cum dorise Berthold. La o masă mare, rotundă, pentru că nu era liber nici un alt loc. Lângă mine stătea o bătrână împreună cu o femeie mai tânără, probabil fiica ei. Își desfăcu-

seră niște pachete cu tartine și mâncau; între timp, stăteau de vorbă încetișor. În fața noastră, un tânăr își pusese capul pe brațe și dormea; de fiecare dată când megafonul anunța un tren, tresărea speriat și se uita cu ochi adormiți la ceasul de deasupra intrării. La masa vecină, țipa ascuțit un copil, nu mai mare decât Günther. Făcea atîta gălăgie desigur din pricina oboselii; cei mari încercau să-l îmbuneze, dar nu izbuteau. Oamenii veneau și plecau, cărîndu-și bagajele grele. De cîte ori, se deschidea ușa spre peron, îmi era teamă că va sosi cineva să mă ia. Dar cine să vină? Chelnerul ștersese repede masa și ne adusese cafelele. Tot mai rămăseseră însă pe masă pete de cafea și de bere. Aveam senzația că chelnerul se uită la mine obraznic, din pricina mantoului meu de blană; era însă, desigur, numai o impresie. Nu mai aveam nici un fel de voință. Ca după o spaimă mare. Doar un tremur, pe care nu-l observa nimeni, și doar faptul că nu îndrăzneam încă să respir adînc. Însă nici o durere și nici un gînd: numai epuizare. Întocmai ca după o operație.

Valiza era pusă jos, între noi, și pe ea servieta lui Berthold. Atingeam valiza cu piciorul și probabil că și el făcea la fel de partea cealaltă, ca să nu ni se fure lucrurile.

Berthold arăta foarte palid. Nu-i spusese încă niciodată pe nume, nu se ivise nici un prilej. Ne spuneam unul altuia tot dumneavoastră. Poate că totdeauna arată așa de palid, mă gîndeam eu. Probabil că și eu arăt la fel. Și-apoi, toată lumea arăta palidă acolo, în sala de așteptare, din pricina

luminii și a oboselii. Firește, Berthold era și el obosit, doar ținuse și conferința, și asta te surmenează.

Mă bucuram că îi văd din nou măcar fața, chiar dacă nu era fața aceea pe care o avea uneori. Era mai curînd figura unuia care este gata-gata să plece și se mai uita o dată înapoi, pste umar. Și îi mai face cuiva, repede, semn din cap. De fiecare dată cînd ochii ni se întîlneau, încercam să zîmbesc; nu trebuia să creadă că sînt tristă și să regrete totul. Nu știu dacă îmi reușea; întotdeauna întorcea imediat capul și privea în sala de așteptare, ca și cînd s-ar fi găsit acolo ceva interesant. O făcea ca să nu-mi fie penibil și să nu-mi pară curios. Îi eram recunoscătoare pentru asta; știa perfect cum stăteau lucrurile cu mine și că era mai bine să nu se atingă acum de nimic. În schimb, eu nu știam ce gîndea el. Oare ce-i trecea prin minte cînd discutam cu Max și el stătea în spatele meu, fără să-l pot observa? Afară se auzeau trenurile care erau garate pe linii, claxonatul copilăresc și zumzetul vagonetelor electrice de bagaje, iar o locomotivă pufăia, parcă dîndu-și importanță.

„Nu serviți zahăr?” m-a întrebat el.

„Nu, mulțumesc”, i-am spus.

Mi-a dat atunci amîndouă bucățelele împachetate.

„Băgați-le în poșetă. Pentru un cal, sau pentru un cîine.”

„Cîinilor nu trebuie să li se dea zahăr”, i-am zis.

„N-ați avut cîine?”

„Nu. Soțul meu... adică, din cauza lui Günther, nu. Cu toate că...”

El s-a uitat la ceas. „Încă douăzeci de minute”, a spus. Apoi și-a sorbit cafeaua, după care și-a căutat tacticos chibriturile din buzunarele hainei, ca să-și aprindă o țigară. Aș fi stat de vorbă mai mult cu el, despre orice, dar încă era prea devreme pentru asta; chiar cînd vorbeam despre cîini, sau despre bucățelele de zahăr, ajungeam la ceva ce nu doream. Poate mai tîrziu, în tren... Cumpărasem un bilet pentru mine, îl avea la el. Un bilet pentru D., adică orașul unde locuia el. Nu existase nici o îndoială că ne vom îndrepta într-acolo și că voi călători împreună cu el. Se dusese la ghișeu și ceruse biletul. Stăteam lîngă Berthold fără nici un gînd, lăsîndu-l să facă el totul; l-am lăsat chiar să și plătească. Biletul costa șazeci de mărci și ceva. Abia acum mi-a dat prin minte. Da, biletul exista, dar puteam să cerem să fie anulat și, bineînțeles, să-i restituim banii. Trebuia să-i ofer banii pe cît posibil chiar acum, dar cum să încep? Ascultam discuția femeilor de lîngă mine. Cea mai tînră o ruga pe maică-sa să transmită salutări rubedeniilor. Erau desigur din vreun sat, sau dintr-un oraș foarte mic. N-am înțeles cum se numea localitatea, vorbeau într-un dialect străin. Mama se întorcea înapoi, iar fiica lucra sau era căsătorită aici. Pentru ambele totul era firesc, chiar dacă trebuiau să se despartă acum și erau cam triste, fiindcă nu aveau să se revadă atît de curînd. Cu mine însă lucrurile stăteau altfel. Nu eram constrînsă să plec, nu mă silea nici o necesitate; puteam foarte bine să rămîn, să trăiesc la fel ca și pînă acum. Un singur cuvînt mă smulsese. Cînd explici asta cuiva, te ia în rîs. Și pentru acest unic cuvînt

stăteam acum în sala de așteptare de clasa a treia lângă... lângă el, da. Nu-mi spusese nici măcar că mă iubește. O clipă fusese foarte îndrăgostit, dar așa li se mai întâmplă și altora, nu contează, pentru asta nu părăsești totul în pripă.

„Aia de colo, mi-a spus el, arătînd cu capul spre o masă, de partea cealaltă, unde stăteau mai mulți tineri cam dubioși, în special fetele, și mai ales una cu o față umflată și cu un nas cîrn, reze-mată de umărul unui tînar. Aia sînt niște mici traficanți, sau așa ceva. Ori poate niște copoi ai poliției, dacă nu amîndouă la un loc.“

„De unde știți asta?“

„Găsești de-al de ăștia în toate gările. Sînt oameni simpatici.“

„Da?“

„Abia cînd îi cunoști, te simți bine împreună cu ei.“

„Da“, am spus. N-am înțeles la ce se gîndea și de ce îmi povestea asemenea lucruri. Poate că ar fi preferat să se ducă la aia de colo, în loc să stea lângă mine și să aștepte trenul. Cele două femei de la masa noastră s-au ridicat, și-au luat bagajul și au plecat. Chelnerul a venit îndată și a strîns de pe masă. Acum era complet liber în dreapta mea. Trebuie să găsesc ceva despre care să vorbesc cu el, m-am gîndit, altminteri...

„Știți germana de jos?“ l-am întrebat.

„Nu, mi-a zis și m-a privit. Adică, pot s-o citesc. De ce?“

„A, nimic. Doar pentru un cîntec. N-are importanță. Nu-l știu decît în germana de jos. Un cîntec cu totul naiv. Un cîntec copilăresc.“

„Din Uelzen?“ m-a întrebat el.

„Da. De la o bătrîna care venea totdeauna la spălat la noi.“

„Da, înțeleg.“

„Nimic altceva. Un cîntec de leagăn sau așa ceva. Nu l-am mai auzit niciodată; numai de la dînsa. Bătrîna era de loc din Cîmpie, cred, dar pe atunci trăia într-o colibă în Uelzen. Există acolo străduțe cu colibe, unde locuiesc muncitorii de la fabrica de zahăr. Mă duceam și eu uneori pe la ea; făceau încă în colibă foc deschis pe vatră; deasupra atîrna ceaunul, agățat de un cîrligel. Mirosea tare plăcut a surogat de cafea; toate miroseau altfel decît la noi. Cînd era zi de spălat, mă aflam întotdeauna la ea în spălătorie. Avea o piele crăpată, negricioasă și niște brațe foarte uscate, uscate ca iarba neagră. Cînd freca și spăla, cînta adeseori acest cîntec. Mama nu-mi dădea voie să stau cu ea în spălătorie, zicea că e nesănătos. Dar bătrîna nu mă trăda. Îi ajutam la spălat și la întins la uscat.“

„Da, înțeleg.“

„Nu, nu-i deloc adevărat. Nu-i ajutam la întins, eram mult prea mică, nu puteam ajunge la frînghie. Îi dădeam numai rufe și cîrligele. În dos, în grădiniță. Și cînd se mai sătura, mă sfichiuia în glumă cu un prosop ud peste picioare.“

„Și cîntecul?“ m-a întrebat el.

„Mi-a trecut doar așa prin minte, adineaori“, am spus, vrînd să schimb vorba.

„Puteți să mi-l spuneți altădată“, mi-a zis.

„Da, n-are importanță. Dealtfel, trebuie să vă dau înapoi banii pentru bilet“, am spus întinzînd repede mîna spre poșetă. Eram gata-gata să plîng;

tot ce spunea și felul cum spunea, atît de firesc, mă făceau să plîng. Nu din cauza cîntecului și nici a orașului Uelzen. Dar nu se cuvenea să plîng acum, de aceea am întins mîna spre poșetă.

El însă m-a împiedicat și și-a pus mîna peste a mea.

„Dacă aș avea un prosop ud, v-aș șfichiui și eu acum peste picioare“, mi-a spus.

„Nu era rău, am reluat eu, nu mă durea. Era numai rece și respingător. În colibă mai era și o pisică, una cenușie, cu blana tigrată; stătea pe vatră, cu labelle sub ea, și privea țintă la foc.“

A trebuit apoi să ieșim pe peron și am așteptat acolo. Începuse într-adevăr să ningă. Fulgi rari, foarte mari, alergau pe șine și cădeau pe pietriș, topindu-se îndată.

Ne uitam în direcția din care trebuia să vină trenul și deodată ochii cei galbeni au apărut de după colț și s-au apropiat repede. „Vă invităm să nu stați pe marginea peronului!“ am auzit la megafon. L-am privit pe Berthold; mi-a zîmbit și am zîmbit și eu. Apoi a ridicat valiza mea și servieta lui.

II

Am devenit conștientă de faptul că noi trebuie să fi comis cîndva o greșală numai cînd a sosit scrisoarea de la socrul meu. Pînă atunci nu voiam să recunosc, mă gîndeam că e doar o tranziție și că totul va fi din nou bine.

Dar care era greșala?

Aveam de altfel destul timp să meditez la asta, mult prea mult timp. Dar meditația nu ducea la nimic, mă dezorienta numai. Cînd stai și te gîndești, totul pare foarte limpede și simplu. Nici o mirare, zic oamenii, și ți-o spui și tu singură, cînd îți părăsești soțul și copilul nu poți să te aștepți la nimic altceva. E împotriva oricărei ordini și chiar împotriva firii. Mulți vor zice că e o crimă sau un păcat. Pentru asta ești pedepsită.

Am știut eu însămi, am știut dintotdeauna că nu am dreptate. Ajunge să compar cu ceea ce fac alții. Cu părinții mei, de pildă. Sau cu lumea pe care o văd pe stradă. Mi-am făcut dinainte socoteala că voi fi deseori foarte tristă, teribil de tristă. Hai să zicem, drept pedeapsă, dacă așa le place. Tristețea n-ar fi contat de loc pentru mine. Însă...

E greu de vorbit despre asta, poate că e imposibil. Oamenii își închipuie că ții să ai dreptate cu orice preț; și totuși nu e de loc vorba de asta. Nu-i vorba de dreptate, nu vreau să dezbat problema;

nu de asta am plecat cu Berthold, lăstnd în urmă toate. Nu, chiar dacă nu aveam dreptate, nu aici e greșeala, simt lucrul acesta, deși nu pot să-l explic. Greșeala noastră, dacă am făcut vreuna, este cu totul altceva, ceva ce nu are a face decât cu noi doi și nicidecum cu dreptatea și păcatul și pedeapsa, cum le zic ei. Căci de-ar fi așa, n-aș avea decât s-o accept, nu e greu, toți o fac, nu e mare lucru, se face mult prea mult caz de asta. Este partea cea mai simplă, nu-mi ajunge.

Da, părinții mei, de pildă, trăiau așa cum se cuvine. Altceva nici nu intra în discuție în ceea ce-i privea. Mama nici măcar n-a încercat vreodată să-l părăsească pe tatăl meu. E caraghios chiar și numai să-ți închipui așa ceva ; probabil că nici măcar n-a avut vreo dorință în acest sens. Dar asta nu pentru că era tare fericită ; părinții mei n-au fost fericiți. Nu erau nici nefericiți, nu știu cum erau ; totul era atât de mort și uniform, astăzi ca ieri și mâine iarăși la fel și mereu tot așa. Când venea un război, erau înspăimântați, iar când murea vreo rudă, erau puținel triști ; și erau oarecum bucuroși când venea vreun spor de salariu pentru tatăl meu, chiar dacă nu prea mare, însă totul devenea îndată obișnuință și era agățat în dulap. Ptnă și duminicile... De fiecare dată mă gândeam — și cred că și cîinele nostru gîndea la fel : Azi e duminică, o să se întîmple ceva cu totul deosebit. Însă chiar de la micul dejun totul nu era decât prescripție și plictiseală.

Nu știau altceva ; știau atât de puțin despre asta, că nici nu puteau fi nefericiți, era absolut imposibil, și aveau dreptate. De multe ori, când sînt

disperată, îi invidiez. De ce nu pot să fiu și eu așa ? E mult mai simplu. Ei știu ce înseamnă just și nejust și seara se roagă. Mai mult nu vor, asta li-e destul ca să trăiască.

Nu, din meditație nu iese nimic, iar cu Berthold nu se poate vorbi despre așa ceva. Face un gest disprețuitor și nu se lasă prins. Sau rîde și între timp o cută mînioasă îi apare între ochi. Așa a fost dintotdeauna, spune el, n-are nici un sens să vorbim despre asemenea lucruri. Nu aparținem acelei lumi și cu asta, basta. O dată am găsit printre hîrțile lui mai vechi un vers... Între timp am citit tot ce a scris ; multe nu le-am înțeles, dar mi-ar face plăcere să le știu cum trebuie. Înainte de toate mi-ar plăcea să știu de ce scrie tocmai asta și de ce a început iarăși să scrie. Nu-i place că citească chestiunile astea ale lui ; îl enervează. Citește ceva serios, zice el, toate astea-s lucruri depășite și n-au nici o valoare.

Versul suna așa :

*La fericire să visăm, s-o știm, și totuși
Să n-o avem, e, vai, nefericire.*

Mie mi s-a părut că e un vers bun. Da, așa e, i-am spus ; căci chiar dacă nu știam la ce fericire visa, nefericirea o știam, nefericirea lui, care era și a mea. Dar el s-a înfuriat și mi-a smuls hîrtia din mînă. E un vers absolut mizerabil, mi-a zis. Mie îmi era însă indiferent, asta nu era, desigur, decât un pretext de al lui.

Și, în afară de asta, fuseserăm fericiți, chiar și el, știu bine. Chiar dacă nu multă vreme și chiar dacă

era cu totul altă fericire decît mă gîndisem eu vreodată, era totuși fericire. Ori poate mai mult decît fericire, dacă așa ceva există. Era o absență deplină, — nici trecut și nici viitor. Și numai pentru că a fost realmente fericire, am ajuns acum atît de nefericiți ; altfel nici n-am ști nimic. Fiindcă ceea ce fusese mai înainte, alături de Max, însemnase doar simplă viețuire și așteptare, nu fusese o nefericire adevărată.

Aș fi vrut să fi putut muri atunci. Pînă și ceea ce oamenii numesc pedeapsă ar fi fost o binefacere pe lîngă tot ce se petrecea acum. Nimeni nu observa cum stăteau lucrurile cu noi ; ne considerau probabil foarte mulțumiți, nu remarcău nici o deosebire. Dar nu exista pentru noi nici o întoarcere ; oricît ne străduiam, rămîneam pe dinafară. Pluteam în jurul obiectelor, le atingeam ca să ne ținem de ele, însă eram împinși mai departe, ușor de tot, ca de un vînt blajin, dar căruia nu i te poți împotrivi ; și, cu toate acestea, ce dureros era. Atît de lipsit de speranță și fără oprire. Nici unul nu lăsa să se observe faptul de către celălalt, ca să nu-l îndurereze și mai mult. Adeseori mă gîndeam : dacă vîntul mi-l ia acum și pe Berthold — poate noaptea, cînd dorm, sau cînd plec de acasă, fiindcă vreau să-l las singur la lucru — și el se îndepărtează plutind cu lucrul lui, iar eu mă îndrept în partea cealaltă, încet, nu ajută la nimic să întinzi brațele, iar de strigat, cu atît mai puțin... Iată pentru ce spun, deși am să fiu dojenită pentru asta : o pedeapsă pe care oamenii o consideră atît de rea, ar fi o mîntuire. Ba chiar o răsplată.

Scrisoarea socrului meu a sosit la sfîrșitul lui iunie. Exact la 21 iunie. Am reținut data, pentru că după ea am socotit mereu : la 21 iunie l-am văzut pentru ultima oară, azi sînt deci atîtea și atîtea zile, atîtea săptămîni, atîtea luni. Mă obișnuiesc cu asta, în curînd mă voi obișnui sigur.

Berthold era încă în baie cînd a sosit scrisoarea, iar eu eram în bucătărie, ca să aduc gustarea pentru amîndoi. Stăteam de vorbă cu doamna Viereck despre vreme, despre faptul că iar o să fie o zi caldă. Și în buletinul meteorologic publicat la ziar spunea că vremea bună o să mai țină ; ziarul de dimineață era pe masa din bucătărie. Se întîmplase și o nenorocire : un tren de marfă sărise de pe linie ; fuseseră și morți. Asta era pe prima pagină a gazetei. Am citit știrea doar în treacăt, cît timp s-a mai așezat cafeaua. Da, și în cursul nopții unul dintre chiriași trebuie să fi avut un coșmar ; doamna Viereck se scuza că omul strigase după ajutor. Nu ne-a trezit cumva ?

Doamna Viereck era o femeie simpatcă ; nu vorbea despre chiriașii ei. Îi era indiferent ce făceau, cît timp ceilalți nu erau tulburați. Nici în ceea ce ne privea nu-și făcea gînduri. Se mutase în partea aceasta venind din răsărit, trăia doar de vreo cîțiva ani aici. Etajul îi aparținea, unul din acele etaje de modă veche, cu șapte sau opt camere și cu un gang nesfîrșit, din fața pînă în fund. Totul era închiriat, ea locuia într-o camară fără ferestre. Și mobilele erau tot de modă veche, cumpărate undeva la o licitație. Totuși nu-i mergea bine, avea datorii. Chiriile nu erau nici ele mari, regiunea „nu era bună“. Locuiam acolo de cînd veniserăm de la

Ludwigshof. Cineva îi recomandase lui Berthold pensiunea, pentru că era ieftină și întâmplător exista și o cameră liberă. Lui i-a plăcut de îndată. Adică nici măcar n-a stat s-o vadă; s-a dus pînă la fereastră, s-a uitat în stradă și a zis: „Da, e bine aici. Tu ce crezi?” Am spus, firește, că îmi convenea. Era bucuros că aveam imediat un adăpost și nu mai era nevoie să mai căutăm, toate celelalte chestiuni îi erau indiferente. În realitate era o cameră oribilă, foarte înaltă și incomodă, plină cu mobile de prisos. Și vederea spre stradă era dezo-lantă: o stradă veche, de periferie, de cealaltă parte doar case de închiriat, roșii, cu balcoane murdare, iar jos magazine. Și ploua. Era la începutul lui mai. De atunci locuim acolo.

Doamna Viereck s-a îndreptat spre ușa locuinței; cineva sunase și se auzise pocnetul clapei de la cutia de scrisori. Apoi s-a întors în bucătărie cu corespondența, a studiat adresele și mi-a dat una dintre scrisori. Trebuie să fie desigur pentru mine, mi-a zis.

M-am speriat, nu promisem corespondență în tot acest răstimp. Cine să-mi fi scris? Doar nimeni nu știa unde eram și nici eu nu scrisesem nimănui. Nici măcar o ilustrată. Nu voiam să deranjez pe nimeni, socoteam că e mai bine să fiu complet uitată de ei. Poate că mai sosiseră scrisori pentru mine acasă, oamenii se mirau desigur că nu mai primeau răspuns. Dealtfel, ce ar fi trebuit să răspund? Trebuia să las asta pe seama lui Max. Pentru mine nu era important.

Nu cunoșteam scrisul. Da, curios, nu cunoșteam nici măcar scrisul socrului meu. Însă numele lui se afla pe dosul plicului. „Actualmente în München“

stătea scris acolo. Iar pe partea cealaltă: doamnei Marianne Helldegen, la domnul Berthold Möncken, pensiunea Viereck — și strada exactă și numărul.

Am vîrît scrisoarea nedeschisă în buzunarul capotului. Trebuise să-mi cumpăr atunci, pe loc, la D., un capot, din pricina oamenilor la care fusesem găzduită; nu era un lucru grozav, dar era suficient. După aceea am continuat să discut cu doamna Viereck, ca și cînd n-ar fi fost vorba de nimic deosebit. Am întreat-o cînd vor veni azi cei de la spălătorie, ca să aduc rufe; voiam să mai dau și cîteva cămăși de-ale domnului Möncken. Apoi am luat tava cu gustarea de dimineață și m-am dus în camera noastră. Am eliberat un capăt al mesei, am întins deasupra un șervet și am pus ceștile. Scrisoarea voiam s-o citesc mai tîrziu, cînd aveam să fiu singură. Am încercat să văd dacă nu foșnește în buzunar; nu era o scrisoare groasă, simțeam asta. Însă Berthold nu se cădea să fie acum abătut de la treburile lui. Dimineața trecea îndată la lucrul său; cred că încă din baie nu se mai gîndea decît la asta. Îndată după micul dejun se așeza la mașina de scris; e drept că după aceea mai răscolea printre hîrțiile lui și mai schimba și cîteva cuvinte cu mine; era totuși un semn că vrea să fie lăsat singur. Nu spunea asta niciodată; dimpotrivă, zicea, rămîi aici, de ce fugi, dar eu știam mai bine. Nici doamna Viereck nu avea voie să facă ordine în cameră și să strîngă paturile, totul rămînea în dezordine; abia la amiază, cînd ne duceam la masă, putea să facă curat. Nici duminica lucrurile nu stăteau altfel; zi de zi același program.

Cînd Berthold a ieșit din baie, ne-am băut cafeaua. Nu pierdeam multă vreme cu dejunul ; el înghițea în grabă o tartină și asta era tot. Nu avea răbdare. Munca îl schimbase complet. Îl deformase cu totul, iar eu eram de prisos.

„Plec după cumpărături“, i-am zis.

„Da“, a rostit. Poate nici nu mă ascultase de loc.

„Și după aceea mă duc la muzeu.“ Mă duceam adeseori la muzeu. Nu de dragul obiectelor — ajunseseam să le știu pe toate, mă cunoșteau și servitorii de la muzeu — ci fiindcă puteam sta pe o bancă ; nu costa nimic și așa trecea timpul. Pe vreme bună ședeam și în parc și încercam să citesc o carte. În muzeu nu puteam citi, ar fi bătut la ochi. La amiază, în timp ce mîncam, Berthold mă întreba ce-am făcut atîta vreme ; îi povesteam atunci tot felul de lucruri, despre tablourile din muzeu, despre figurinele chinezești, sau despre copiii și cîinii din parc. El găsea totul în perfectă ordine. Era bucuros că nu pretindeam altceva. Cred că lucrarea lui nu înainta prea bine. Firește, nu-l întrebam despre asta, ar fi fost o gafă, dar îmi părea rău pentru el. Nu l-aș fi putut ajuta în nici un fel, asta e.

Scrisoarea am citit-o în tramvai. Era destul de scurtă, suna așa :

„Dragă Marianne ! Voi petrece noaptea de 21 curent în orașul vostru și a doua zi voi pleca mai departe. Dacă vă convine, vă vizitez pentru un ceas, așa cam pe la șase, șase jumătate seara. Dacă nu vă face totuși plăcere, nu-i nimic. În acest caz, lasă-mi, te rog, o știre la portarul de la «Curtea europeană».

Cu toată dragostea, socrul tău.“

Am citit scrisoarea de mai multe ori. Nu era lungă, socrului meu nu-i plăcea să scrie scrisori lungi ; nici nu s-ar fi potrivit cu felul lui de a fi. Și, dealtfel, ce-ar fi putut să scrie ? Da, nimic despre Günther. Firește, nu din discreție ; dar el nu știa ce gîndeam eu despre asta. Dar dacă te uita mai atent, tot era ceva despre Günther în scrisoare ; observația „nu-i nimic“ nu putea să însemne decît că totul era în ordine și că în timpul vizitei nu va aduce vorba de Günther. Am studiat fiecare cuvînt. În general, scrisoarea era foarte prietenoasă ; scria acolo „Dragă Marianne“ și „cu toată dragostea“, da, și socrul meu mai scria „noi“. Asta m-a surprins în mod deosebit. Așadar îi scria de fapt și lui Berthold.

Dar ce voia de la noi ? Poate că nu voia nimic, poate că într-adevăr era numai o întîmplare, totuși... de unde ne știa adresa ? M-am uitat la ștampila poștei. Scrisoarea fusese expediată într-adevăr din München, deci nu venea de acasă, socrul meu era în voiaj. München ? Cum adică München ? Nu aveam nici un fel de cunoștință la München. Sau era o călătorie de afaceri ? Atunci m-a străbătut un fior de spaimă. Data ! Ce dată avem azi ? M-am uitat pe fereastra tramvaiului și am cercetat casele care ne alunecau prin fața ochilor. Peste tot sînt ceasuri, pe micile refugii de circulație, la biserici și deasupra magazinelor de bijuterii, poți să stabilești ora peste tot, dar nicăieri nu stă scris ce zi este. În cele din urmă am întrebato pe femeia care stătea

lângă mine, ea mi-a spus că sîntem în douăzeci și unu.

Așadar chiar astăzi, și trecuse deja de zece. Ar fi trebuit totuși să deschid acasă scrisoarea și să vorbesc îndată cu Berthold despre ea. Depindea doar de el dacă vrea sau nu să-l vadă pe socrul meu. Și dacă i-aș fi arătat imediat scrisoarea, ar fi fost și mai ușor să vorbesc despre ea. Poate totuși s-ar fi enervat și atunci dimineața lui de lucru ar fi fost stricată. Sau era mai bine să mă întorc imediat și să-i spun? Da, numai dacă aș ști de ce ne vizitează socrul meu; Berthold m-ar fi întrebat cu siguranță. Probabil că nu mi-ar fi spus decât că lasă totul în seama mea. Iar dacă i-aș spune să renunțăm mai bine, s-ar putea ca el să creadă că renunț numai de dragul lui. Și dacă i-aș spune: da, să-l lăsăm să vină în voie, își va închipui iarăși că mă bucur să aud ceva de acasă și că mi-e dor de trecut.

Nu, trebuie să decid singură totul; trebuie să iau mai înții o hotărîre care să nu se mai poată schimba după aceea de loc. Cel mai bine e să aranjez așa fel încît Berthold să nu mai afle nimic. La urma urmelor nu e treaba lui — atunci de ce să-l irit? E numai treaba mea.

În piața gării am coborît și am așteptat pînă s-a schimbat semaforul pe verde. Mă decisesem să traversez imediat la „Curtea europeană” și să las la portar un bilet pentru socrul meu. S-ar fi putut totuși să mă recunoască portarul? Am stat o dată acolo, cu trei sau patru ani în urmă, cu Max. Portarii ăștia au o memorie foarte bună. Toate astea trebuie bine gîndite.

Așadar am trecut mai înții de cealaltă parte a pieței și m-am oprit în fața vitrinelor casei de mode „Weyhe”. Era cea mai bună casă de mode din localitate, bucurîndu-se de faimă pînă dincolo de oraș. Am privit galantarele. Mă mai opriseam acolo și cu Berthold chiar la început, cînd sosisem în oraș. Încă de pe atunci mă gîndeam că pentru noi luxul e aproape așa cum a spus el: stăm în fața magazinelor, ne uităm la vitrine și ne strîngem de mînă. Era în vitrină o rochie de seară din lamé argintat; m-a frapat — și Berthold a băgat de seamă.

„Hai să cumpărăm chestia asta”, mi-a spus îndată și m-a tras spre intrare.

„Nu. E o rochie model, trebuie să fie foarte scumpă.”

„Nu contează. Ce să facem cu banii? Doar îi avem!”

„Și ce să facem cu rochia? Nu putem face absolut nimic cu ea.”

„O vom folosi la toamnă.”

„A, pînă atunci!” am spus. Mereu venea vorba că la toamnă scăpăm de toate necazurile. Berthold scria ceva pentru teatru. Era convins că voi purta rochia la premieră. Urma să stau în lojă, în timp ce s-ar fi reprezentat piesa lui. Îmi zugrăvea totul foarte exact; avea de gînd să facă o plecăciune către mine cînd ar fi fost chemat, la sfîrșit, în scenă; toată lumea trebuia să vadă că mă aflu acolo și că sînt și eu implicată. Se bucura ca un copil de acest lucru.

Numai cu mare osteneală l-am îndepărtat de rochia aceea. Dar așa era el. Cînd eram tristă, mă gîndeam uneori că nu vrea decât să mă despăgu-

bească de toate, închipuindu-și că dacă îmi cumpără lucruri frumoase, sînt mulțumită și totul e bine. Dar nu, nu era așa ; de fapt, banii îl nelinișteau. Prefera să-i cheltuiască, să cumpere ceva frumos cu ei, deși îndată după aceea lucrurile cumpărate îi erau din nou total indiferente și nu se folosea de ele. Cînd nu mai erau bani, iar nu-i păsa ; dimpotrivă, neliniștea îi era mai mică. De aceea, ori de cîte ori treceam pe dinaintea vitrinelor mă prefăceam că sînt foarte dezinteresată. Sau găseam ceva de reproșat la orice obiect. Îmi dăduse toți banii în păstrare, mai aveam încă destui, dar trebuia să fim cît de cît chibzuiți. Era bucuros că nu mai era obligat să-și bată capul cu asta.

Da, să luăm de pildă povestea cu cîinele, care s-a întîmplat în primele zile, cînd am sosit aici. Era un animal tînăr, de cel mult zece săptămîni, un grifon păros, cenușiu, care nici măcar nu era cu totul de rasă pură, cred. Doar pentru faptul că îl strigasem pe stradă și cățelușul se apropiase îndată gudurîndu-se, ca să se joace cu mine, Berthold a vrut să-l cumpere, fără să mai stea o clipă pe gînduri. Femeia care era cu cîinele nici nu se gîndea să-l vîndă ; cel puțin așa se prefăcea. Berthold insistase, încercînd s-o convingă și chiar se înfuriase ; n-a fost de nici un folos cînd i-am spus : „Lasă”. Oamenii începuseră chiar să se oprească și să asculte. Probabil că Berthold i-a oferit femeii mult prea mult. Mi-a spus că nu e vorba decît de o sută de mărci, dar cred că nu era adevărat. Și ce să facem cu un cîine ? Era doar de prevăzut că nu aveam ce face cu el. Cînd am sosit cu el, madam Viereck a făcut o mutră prelungă, natural, din

cauza celorlalți chiriași. Cîinele era încă mic și voia să se joace ; trebuia să mă ocup de el într-una, ca să nu-și facă de cap și să nu latre din simpla bucurie de a trăi, fiindcă atunci Berthold ar fi fost deranjat de la lucru. N-am ținut animalul nici opt zile, după care l-am dăruit. Și ce bătaie de cap am avut cu el, ca să găsim pe cineva care să-l ia ; fiindcă doream să ajungă la niște oameni de treabă și s-o ducă bine. În cele din urmă a nimerit la niște consăteni ai doamnei Viereck, care locuiau în suburbie ; nu aveau bani, de aceea Berthold a mai plătit și impozitul pe cîine pe un an înainte. Am plîns cînd a fost luat cîinele, mă obișnuisem cu el. Și Berthold a fost trist ; a ridicat cățelul în sus și a zis : „Ei, de-acum, micul meu frățior...” Era tare trist fiindcă ne era cu neputință să avem un cîine. Orice caraghios are un cîine — și noi ? — zicea el. Apoi s-a așezat la mașina de scris și n-a mai suflat nici o vorbă despre asta. Era tocmai timpul să plece cîinele. Iar noi ne simțeam atît de singuri încît nu puteam să-i cerem unui animal să rămînă cu noi.

Un lucru însă nu-l știa Berthold : fusesem de mai multe ori pe punctul de a intra în casa de modă „Weyhe”, ca să stau de vorbă cu șeful magazinului, sau cu directoarea. Voiam să le propun să mă angajeze ca recepționeră. Arăt încă bine, am maniere alese și gust. Mi-aș lua, bineînțeles, numele meu de fată ; cînd doamnele care vor să cumpere ceva aud întîmplător pe „von” din numele meu, faptul le impune și firma își are avantajele sale. Era tocmai ce mă gîndeam să le propun. Nu pentru

bani, nu era încă necesar și, în tot cazul, la început nu mi s-ar fi plătit prea mult; dar aș fi avut o ocupație, n-ar mai fi trebuit doar să aștept, aș fi suportat mai ușor așteptarea. Însă mereu am amînat acest plan, de teamă că voi fi refuzată — dar și din cauza lui Berthold. Ar fi înțeles lucrurile greșit, era foarte sensibil. Așa că mă consolam și eu cu toamna, mă obișnuisem cu asta de la Berthold. Totul era amînat pînă în toamnă, mai mult nu aveam de răbdat, mai departe nu avea rost să ne gîndim. Cînd am dat cîinele, am zis: La toamnă ne vom procura cu siguranță unul. Urma să ne cumpărăm și un Volkswagen.

Am făcut încet înconjurul pieții, trecînd pe dinaintea tuturor magazinelor, spre „Curtea europeană”. Lîngă intrarea principală era o frizerie, în vitrină se aflau săpunuri scumpe și parfumuri. Abia trecuse o săptămînă de cînd fusesem la coafor, părul îmi era în ordine. Am urmărit lumea care intra și ieșea din hotel și automobilele care opreau în fața. Toți oamenii știau încotro voiau să apuce, toți urmăreau ceva precis și mulți erau chiar grăbiți. Băieții de la hotel făceau semne cîte unui taxi, iar cînd oprea o mașină, se repezeau, deschideau portiera și luau bagajele. Iar clienții băgau mîna în buzunar, după bacșiș.

Altă dată ar fi făcut și cu mine așa, cînd aș fi sosit. Portarul m-ar fi salutat foarte reverențios. Purtam același nume, nu eram în fond pentru ei nimic altceva decît odinioară și totuși mă sfiam să intru în holul hotelului și să vorbesc cu omul din-dărătul mesei de recepție despre socrul meu. De-

sigur, ar fi fost foarte politicoși, stimată doamnă în sus, stimată doamnă în jos, dar mă temeam că mi se va citi totul pe față deîndată; poate chiar că m-aș fi încurcat și m-aș fi bîlbîit, ceea ce ar fi stîrnit de-a binelea bănuiala lor.

M-am plimbat de cîteva ori de colo-colo pe dinaintea portarului, prefăcîndu-mă că aștept pe cineva. În cele din urmă, mi-am apărut mie înșami ridiculă și genunchii îmi tremurau într-un mod curios. M-am gîndit: oricum, socrul meu n-a sosit încă, mai am timp să mă gîndesc temeinic la toate astea, doar nu mă zorește nimic. M-am întors prin urmare ocolind întreaga piață și apoi am mers de-a lungul străzii gării, pînă la cafeneaua Blüthner. Aveau instalate acolo, în stradă, mese și scaune de nuiele împletite, iar deasupra o copertină de soare, cu dungi albe și roșii. În cursul dimineții nu era atîta aglomerație ca după-amiază. M-am așezat la una din mese și am comandat un pahar de vin de Xeres.

De obicei nu intram dimineața la cafenea. E drept că mai aveam bani, dar voiam să fac economie. Pe vreme bună se putea petrece timpul tot atît de bine și în parc, de cealaltă parte a străzii gării. Era umbră și o fîntînă arteziană, iar băncile nu erau aglomerate. Și cînd ploua, aveam muzeul la îndemînă.

Mi-am plătit vinul imediat, fiindcă chelnerițele de acolo aveau obiceiul să vină după cinci minute și să spună că urmează să se schimbe, și întrebau dacă pot să facă nota de plată. Poate că avuseseră parte de niște experiențe proaste; probabil că unii clienți se ridicaseră pur și simplu fără să achite

și se pierduseră în mulțimea de pe stradă. Mai stătusem aici împreună cu Berthold ; cînd ni s-a întîmplat a doua oară ca chelnerițele să ne roage să plătim, el s-a enervat și a vrut să se plîngă. Ca să evităm așa ceva, preferam să plătim imediat.

Da, stătusem acolo de vreo cîteva ori, după-amiază, cînd nu ne duceam la cinema. Doar ca să ne distrăm, căci altceva nu mai exista. Cînd însă nu era liberă nici o masă pe stradă, treceam mai departe și eram dezamăgiți. Nu acceptam în nici un caz să stăm la aceeași masă cu alte persoane. Cînd izbuteam însă să apucăm un loc pentru noi, ședeam uneori cîte două ore. Nu simțeam nevoia să vorbim mult. Urmăream circulația de pe stradă, bărbații și femeile și automobilele. Printre copaci se zăreau statuile cenușii, sus pe frontonul Operei, Cînd ne ridicam apoi ca să ne întoarcem la pensiune, mă simțeam de fiecare dată apăsată, ca și cînd aș fi avut ceva pe cuget. Cred că și lui Berthold i se întîmpla la fel ; drept care eram foarte precauți cu vorbele noastre ; ne prefăceam, pe cît puteam, că totul e normal.

Se mai întîmpla, firește, să treacă pe stradă persoane pe care Berthold le cunoștea. După ce nu se mai vedeau, el îmi spunea că acela sau aceea erau cutare și cutare, scriitori sau artiști, ori oameni de teatru. Cunoștea foarte multă lume, mi se părea mie, cel puțin din vedere. Era greu de aflat în ce măsură îi erau cunoscuți personal. Cînd îl întrebam dacă nu ar dori să discute cu ei, îmi zicea : „Doamne ferește, ajungem numai la pălăvrăgeală!” Și totuși ar fi fost bine dacă ar mai fi stat cîteodată și cu altcineva, și nu mereu numai cu

mine. Chiar și pentru mine ar fi fost, cu siguranță, foarte plăcut. Dar nu era nimic de făcut, nu voia. Ba chiar se ascundea, pentru ca acei care îl cunoșteau să nu-l descopere întîmplător. Tare era mizantrop, nu știu de ce. Să nu se creadă cumva că din cauza mea ; era altceva, ceva ce nu puteam înțelege ; și dacă îl întrebam, căuta subterfugii, de aceea preferam să nu-l mai întreb. Era foarte priceput în a se sustrage ; nici nu prindeai de veste cînd îți scăpa, ajungînd foarte departe și vorbind de parcă totul ar fi fost în ordine ; îți apăreai ție însuși stupid că ai pus asemenea întrebări, pînă ce băgai de seamă că ești absolut singur și că de fapt acesta fusese scopul. Firește, și eu mă gîndeam că s-a săturat de mine : atîta doar că nu voia să-mi spună că s-ar fi descotorosit bucuros de mine. Și nu aștepta decît ca eu să fac primul pas. Dar îl și compătimeam ; nu-i era nici lui mai ușor decît mie. Îmi părea rău pentru el, cît nici nu se poate spune. Doar nu mai avea pe nimeni altul. Nu știu cum s-ar fi comportat o altă femeie.

Toate acestea mi-au atras atenția încă din D., chiar dacă nu atît de limpede ca mai tîrziu. Pe atunci ne eram încă de fapt complet străini unul altuia. Berthold locuise mai înainte la D., de aceea a trebuit să mergem mai întîi acolo ; ca să luăm banii de pe cec, fiindcă trebuia să anunțăm camera liberă, și pentru lucrurile lui Berthold. Am împachetat totul, iar ceea ce n-a vrut să ia cu el, a fost lăsat în păstrare la niște cunoscuți de-ai lui. Berthold nu avea prea multe lucruri. Cîteva costume și lenjerie, o mașină de scris portativă și multe

măpe pestrițe, cu manuscrise. În rest, nimic, nici o mobilă și nimic personal ; nici măcar cărți, fapt de care m-am mirat cel mai mult. Credeam că toți scriitorii au multe cărți. Dar Berthold mi-a spus că poți să le împrumuți, atunci când trebuie să le citești neapărat. Iar altă dată a zis : Proprietatea te face trist.

D. este un oraș plictisitor. Era locuit de mulți artiști, toți se cunoșteau între ei. Credeam că e bine pentru ei, însă Berthold susținea că tocmai asta era partea proastă. Era greu pentru mine să pricep toate astea.

A trebuit să rămânem aproape două săptămâni la D., nu s-a putut încheia mai repede. A fost o perioadă foarte proastă pentru mine ; la început n-am știut pentru ce mă găseam de fapt acolo ; dacă aș fi rămas acasă, atunci... Îmi închipuiam toate astea cu totul altfel. De fapt, nu-mi închipuisem nimic, nu avusesem timp pentru așa ceva, și acum... Dar atât de limpede nu mă puteam încă gândi la asta în D., totul îmi era încă prea străin. Mă învârteam doar de colo-colo și îmi spuneam : Nu poate fi așa ! Nu poate fi așa ! Poate mîine... Îmi propuneam să aștept pînă a doua zi. Era doar o tărăgănare, și de data asta.

Berthold mă instalase la niște cunoscute ; la el nu se putea, era prea strîmt în camera lui, doar un fel de pat de campanie, un dulap și o masă la care lucra. Credeam că va fi doar pentru o zi sau două, dar când a început după aceea să se prelungească, am vrut să mă mut la un hotel, ca să nu le fiu oamenilor o povară. Asta însă nu se cuvenea să fac, ia-ș fi jignit ; dealtfel îmi erau dragi, se

purtau foarte deschis. Trebuia să dorm în patul doamnei ; ea se culca pe studioul soțului său, iar acesta își desfăcea în fiecare noapte un pat pliant. Ziceau că nu-i deranjează de loc ; rîdeau de scrupulele mele. Erau amîndoi încă foarte tineri. El lucra pentru niște ziare și pentru radio, iar ea traducea cărți. Intotdeauna, da, chiar și atunci la D., am avut sentimentul că deranjez. În multe seri, când era și Berthold de față, pareă că toți eram foarte mulțumiți ; îmi dădeam osteneala să iau parte la toate și, ce-i drept, îmi și reușea ; totuși, când mă întindeam după aceea în pat, știam că nu făceam parte din această lume. Nu știu ce le povestise Berthold celor doi despre mine, cred că le era cam totuna ; nu erau curioși. Eram foarte curioasă să aflu ce cred ei despre Berthold ; aș fi discutat cu plăcere cu tînăra femeie despre el, dar mă rușinam s-o întreb ; mi se părea o nedreptate față de Berthold. Adeseori el era ursuz și zgîrcit la vorbă, chiar și față de alți cunoscute pe care îi întâlneam ; mă temeam că s-ar fi putut simți jigniti. „Sîntem deprinși cu asta la el“, ziceau ei rîzînd, când încercam să mă scuz în numele lui, iar altă dată, tînărul mi-a zis : „Își stă singur în cale.“ Cel mai rău era cînd lumea îl felicita pentru premiul pe care îl obținuse în orașul nostru ; atunci Berthold drăcuia, se întorcea și pleca. Cred însă că oamenii o luau drept fandoseală din partea lui. Și mi-ar fi plăcut să știu dacă îl socoteau un mare scriitor sau ce altceva ; căci eu nu eram în stare să apreciez. Ca să-i întreb însă despre asta, ar fi însemnat o trădare.

Renunșasem de acum la orice speranță. Trăiam acolo la D. ca o rudă oarecare a lui Berthold, o rudă care îi făcea o vizită de paisprezece zile ; asta era partea îngrozitoare. Peste zi, când eram împreună, ne duceam să cumpărăm câte ceva pentru mine, fiindcă nu-mi luasem mare lucru cu mine. Asta ne lua cel mai mult timp ; Berthold se îngrijea de toate, iar eu nu trebuia decât să fiu atentă să nu cumpăr nimic de prisos. La magazinul de încălțăminte a vrut să ia dintr-o dată cinci perechi de pantofi, pentru că toate îi plăceau. Pentru el însuși nu avea nevoie de nimic. Eu însă trebuia să am totul. I-aș fi dăruit ceva cu plăcere, dar nu știam ce ; îmi era teamă de figura pe care ar fi făcut-o când aș fi sosit cu ceva ; nu era chip să-i faci vreo bucurie. În genere, de ce mă luase cu el ? Numai de milă și pentru că mă băgasem în suflitul lui ? De ce nu vorbea cu mine despre ceea ce ne interesa cu adevărat ?

Și totuși, pentru el era de la sine înțeles că vom pleca împreună undeva. Adesea, când mă aflam lângă el în camera lui... și împrejurarea asta arăta cu totul altfel și nu așa cum și-o închipuie poate cineva... De cele mai multe ori avea ceva de făcut, nu vreo lucrare mare ca acum, totuși trebuia să răspundă la scrisori și alte asemenea mărunțișuri. Când termina cu ele, auzeam de fiecare dată : „Și ce facem acum ?” Scotea atunci o hîrtie și plănuiam încotro aveam să călătorim. Îmi stătea pe limbă să-l întreb : Nu vrei mai degrabă să pleci singur ? Căci ce folos avea el de la mine ? Poate că fusesem pripiți ; nu trebuia să sufere din cauza asta, în fond era vina mea. Femeile sînt totdeauna

vinovate, ele trebuie să judece mai mult decît bărbatii, iar eu nu judecasem nimic, picasem pur și simplu în toată încurcătura. Măcar de am fi fost ca o pereche de îndrăgostiți, fie numai pentru o zi, sau pentru o noapte. Dar când îl vedeam pe urmă aplecat peste hartă, plimbîndu-se cu degetul pe ea și propunînd cutare sau cutare loc, eram prea lașă ca să vorbesc cu el despre asta.

Îl consideram mult mai sigur decît era ; putea s-o facă foarte bine pe omul sigur, chiar și față de alții ; totdeauna tranșa totul cu ușurință. Asta m-a făcut să mă înșel. L-am întrebat mai tîrziu de ce s-a purtat așa. A rîs de mine ; zicea că n-ar fi putut totuși să trateze o doamnă distinsă ca pe o fată oarecare. Cu asta voia doar să mă supere, era un subterfugiu. Mereu se ferea de mine, nu puteam să-mi explic de loc faptul ; ca și cum ar fi avut ceva împotriva mea. Dimineața, când stăteam pe patul meu, mă gîndeam la asta ; uitam de îmbrăcat ; și numai fiindcă auzeam pe cunoscuții lui Berthold făcînd zgomot în mica locuință și fiindcă nu voiam să le tulbur ordinea casei, mă îmbrăcam totuși ; căci cel mai mult aș fi dorit să mă întind din nou și nu m-aș fi sculat de loc. Era groaznic pentru mine, de asemenea, să văd fețele satisfăcute ale celorlalți la masa de dimineață. Cu greu puteam suporta. Ce tineri și lipsiți de griji erau ; chiar cînd se certau, totul era firesc.

Mi-am dat seama abia mai tîrziu cît de timid era Berthold și cît de nesigur. Azi o știu, dar nu las să se observe, îl iubesc chiar mai mult pentru asta ; dar de ce e atît de timid, nu știu nici acum.

Nu știam că există asemenea bărbați ; credeam că bărbații sînt altfel ; cei cu care am avut de a face erau toți obraznici și grosolani, trebuia să te străduiești să-i ții la distanță. Nici unul nu se ferea, nici unul nu era ca Berthold. Și pe lângă asta, simțul meu îmi spunea că era mult mai delicat decît acești bărbați. Adeseori voiam să-l îmbrățișez ; doream doar să-l îmbrățișez — nu mai mergea așa. Însă de fiecare dată îmi scăpa ca din întîmplare. Avea de căutat ceva, sau vorbea despre alte lucruri, ca și cînd tocmai atunci i-ar fi trecut prin minte. Era foarte priceput la asta. Și apoi momentul dispărea, brațele îmi erau ca paralizate. Nu voiam să-i provoc vreo durere și lucrurile stăteau într-adevăr așa ca și cînd s-ar fi temut să fie atins de mine. Toate astea nu le știam încă pe atunci.

Și, cu siguranță, cunoscuții lui credeau că eram o adevărată pereche de îndrăgostiți. Cînd ne întîlneam sau ne despărțeam în prezența lor, dîndu-ne mîna doar cu totul superficial, credeau desigur că o făceam anume, ca să nu ne trădăm ; vedeam asta în zîmbetul lor plin de înțelegere. Oh, ce groaznice au fost aceste două săptămîni ! Berthold și cu mine nu ne-am îmbrățișat nici măcar o singură dată de-a binelea. Nu ne-am sărutat, nu ne-am culcat împreună. Asta n-o crede nimeni, cînd o povestesc. În tren, în timpul călătoriei spre D., atunci, în prima noapte, mă cuprinsese ușor cu brațul și era bine. Am dormit chiar, eram obosită de toată agitația. Și dimineța, înainte de a ajunge la D., mi-a adus o ceașcă de cafea de la vagonul restaurant. Dar în D. totul s-a schimbat imediat.

Am ajuns în zorii zilei. Berthold nu mai era același, cel care îmi spusese că ar vrea bucuros să moară cu mine. Nu puteam nici măcar să-i amințesc, atît de incredibil mi se părea mie înșămi. Nu îndrăzneam nici măcar se gîndesc acest lucru primejdios.

Nu aș fi plîns totuși, doar acum îmi apar lucrurile așa. Nu am plîns niciodată mult, nici măcar atunci cînd alte femei ar fi plîns. Acasă mă considerau din pricina asta lipsită de inimă. În D. eram însă ca paralizată ; așa cum e uneori în vis, cînd știi că e numai un vis și faci eforturi să te trezești, pentru ca suferința și nesiguranța să ia sfîrșit, dar nu izbutești. E mai rău decît să plîngi.

În realitate, toate acestea au fost poate cu desăvîrșire altfel ; altfel decît le povestesc. Nici nu mi-aș mai aduce aminte de loc de cele paisprezece zile petrecute în D., nu merită, dacă astăzi situația n-ar fi atît de asemănătoare. Atîta numai că e și mai greu, întrucît între una și alta există o scurtă perioadă în care am fost fericiți. Ar trebui mai degrabă să vorbesc despre ea, pentru că povestesc greșit și sînt înțeleasă greșit. Și ar fi o nedreptate față de Berthold, da, mai ales față de el. Sînt atît de multe lucruri pentru care lipsesc cuvintele și tocmai acelea reprezintă realitatea. Aceasta există, desigur, însă trebuie să fi fost tu însuși de față, de împărtășit nu se poate. Oamenii se aleg doar cu o reprezentare falsă.

Și cui i-o povestesc oare ? I-o povestesc socrului meu, iar socrul meu nici nu e aici ; probabil că nu va fi nici măcar la „Curtea europeană”. Stau singură

În fața cafenelei Blüthner, pe dinaintea mesei mele trec oamenii, unii grăbiți, alții încet, discută, râd, pe stradă aleargă fără întrerupere mașini și tramvaie, mai încolo, la intrarea cafenelei, stă rezemată o chelneriță cu un șorț mic cochet și supraveghează mesele, iar eu... da, stau aci singură și mă port ca și când socrul meu s-ar afla în fața mea. Poate am vorbit tare? Nu, persoanele de la mesele alăturate nu mă iau în seamă, așadar nu le-a surprins nimic, își închipuie că sînt la fel cu ele. Toate astea sînt numai urmarea faptului că n-am vorbit cu nimeni de luni de zile, ba chiar de ani. Aș dori să-mi povestesc viața cuiva, nu ca să mă justific, nu, s-o povestesc numai, nimic altceva, ca să mă eliberez de ea. Și iarăși nu se află nimeni aici — ca întotdeauna. Chiar dacă socrul s-ar găsi în fața mea, nu i-aș povesti-o. Sîntem prea străini, nu m-ar înțelege, ar crede desigur că vreau doar să mă dezvinovățesc în fața lui pentru faptul că i-am părăsit pe Günther și pe Max.

Nu m-ar crede nici că, în ciuda acestora, am mai fost și fericiți; ar lua ceea ce spun doar drept niște vorbe goale; din politețe, s-ar preface că mă crede, dar în sinea lui și-ar spune: ce tot îndrugă ea despre fericire, cînd doar e atît de nefericită! Da, dealtfel sînt prostii, recunosc, niște vorbe cu totul nefolositoare. Nici un om nu știe ce este fericirea, nici eu; căci atunci cînd era prezentă, mi se părea ceva atît de firesc încît nici n-o consideram drept fericire, ci... nu știu nici eu drept ce; nu mă gîndeam la asta. Dar ce este nefericirea, asta o știe oricine cu precizie.

Există un mare gol în dosul chipurilor și în dosul a tot ce se întîmplă, un gol care tot întrebă și întreabă. Peste zi poți să nu-l asculți, se petrec atîtea lucruri, și mai intervin și obișnuințele după care trebuie să te conduci. Dar seara, cînd devii din nebăgare de seamă conștient de el — adeseori nu-i decît un cîntec stupid la radio — atunci spaima crește și nu poți să adormi. Pentru ce există golul acesta aici? Căci doar mai înainte aici nu era vid.

E ca și cînd fericirea n-ar fi îngăduită. Dealtfel, asta o predică toți, și mie mi s-a predicat; mi s-a vorbit, în locul ei, de datorii. Nu i-am crezut nici odată; am socotit totdeauna că ei vorbesc de datorii pentru că nu posedă fericirea și pentru că sînt amărîți; că vor să n-o aibă nici alții.

Și nu cred asta nici măcar astăzi, deși lucrurile stau cu mine așa fel încît pot să mă citeze ca exemplu în predicile lor.

Și Berthold a fost fericit. Nu se cuvine să i-o spun astăzi, s-ar supăra doar, și pe lîngă asta ar fi complet inutil. Dar faptul că a fost fericit îl știu bine, altminteri n-aș fi fost nici eu atît de fericită.

Fericirea a dat peste noi cînd de fapt era prea tîrziu și totul era lipsit de orice speranță, absolut pe neobservate, fără să fi făcut ceva pentru asta și fără ca să băgăm de seamă. A sosit dintr-o dată: brusc, Berthold s-a arătat așa cum era el într-adevăr, și toată suferința mea parcă nici n-ar fi fost. Fiindcă știam încă de la început cum era el într-adevăr, încă din prima clipă; atîta doar, că îmi scăpase din mînă.

Ah, nu se poate vorbi despre asta.

Într-o zi am plecat din D. Tinerii la care locuisem ne-au condus la gară și ne-au făcut semne din mină. Apoi trenul a plecat și imediat s-a făcut și vreme frumoasă. Ba s-a făcut chiar foarte cald, mult mai cald decât de obicei în acest anotimp. Era abia pe la jumătatea lui aprilie, totuși când am trecut peste Rin pomii înfloriseră de pe acum peste tot. Berthold rîdea fiindcă aveam pe mine o blană. Era ca o altă lume. M-a ajutat să mi-o scot și cu acest prilej ne-am atins unul de altul. Eram singuri în compartiment. Brusc, adevărata lui față a apărut din nou. Așa a început. Nici n-am călătorit prea departe, doar două sau trei ore, ar fi putut să mai dureze încă, fiindcă nu eram obișnuiți, aveam mare nevoie să ne privim. Am mers pînă la Olmheim. În D. ni se spusese că acolo e liniștit, dar locul nu ne-a plăcut deloc. Erau numai case de odihnă și totul foarte îngrămădit și cam mărginit. Poate doar să țopăim puțin cu picioarele goale prin iarba proaspăt înrourată, a spus Berthold în zeflema. Olmheim era o stațiune balneară cu multe bodegi. Ne-am instalat într-un microbuz poștal galben, care tocmai se afla în piață, și am plecat mai departe. Prin văi strîmte, împădurite, cu lunci mlăștinoase și cu un rîu prin mijloc. Eram singurii călători. Mașina claxona de două ori, voios, cînd ne apropiam de vreo localitate. Pînă ce am ajuns la Ludwigshof, unde era capătul ; căci acolo e granița.

„Mai departe nu se poate, a spus Berthold satisfăcut. E bine și-aici.“ Nu aveam pașapoarte. Îl uitasem pe al meu, în grabă, acasă, iar Berthold nu avea de loc ; nu-i plăcea să călătorească. Se muta

din cînd în cînd dintr-un oraș în altul, asta era tot. Dacă am fi avut pașapoarte, am fi călătorit totuși mai departe. Chiar dacă dincolo de graniță nu se viețuia altfel decât aici, ne-ar fi plăcut totuși s-o știm. Însă ideea ne-a venit abia tîrziu. Ludwigshof nu e nici măcar un sat, e doar o stațiune mărunță de graniță, în mijlocul munților. Există numai vreo trei, patru case de-a lungul drumului, în care locuiesc grănicerii și muncitorii de la pădure. Una dintre ele fusese distrusă de proiectile în ultimul război și nu mai fusese reconstruită. Și un joagăr. Se auzeau scrîșnind ferestraiele și bubuind buștenii, cînd se rostogoleau din mașină. Și pe urmă, firește, hanul, la două sute de metri de barieră, unde ardea noaptea o lumină roșie. O vedeam de la fereastră noastră.

Aș dori să descriu toate astea exact, fiindcă acolo am fost fericită. Mi-ar plăcea să explic de ce am fost fericiți, ca să nu se creadă cumva că numai din pricină că am dormit, în sfîrșit, împreună. Nu, n-a fost așa ; era mai mult un refugiu față de ceea ce nu am cuvinte să numesc, și aproape că regretam cînd trebuia să ne îmbrățișăm, fiindcă nu mai puteam îndura starea la care mă refer. Îm apăream lașă și rea, mă temeam că prin asta chipul său ar fi putut fi stins cu totul pentru mine. Nimeni n-o va crede, se va rîde ca de o închipuire ; îndată ce vorbești despre asta e ca și cînd nu s-ar fi întîmplat niciodată și totuși nu se poate uita și m-a schimbat mai mult decât tot ce am trăit. M-a făcut inapță pentru orice altă bucurie.

Adeseori mă miram în sinea mea că soția lui îl

părăsise, fiindcă îmi închipuiam că nici o femeie nu poate să reziste unei asemenea priviri. Dar poate că nu avusese ochi pentru așa ceva, sau poate Berthold n-o privise ca pe mine. Nu știu mult despre acest subiect ; nu am vorbit cu el despre asta, nu mă privește.

Și ce liniștite erau nopțile. Doar susurul apei la stăvilă și joagărului și câteodată o bufniță care rîdea pe un ton jalnic sus, prin păduri. Afară lucea luna în căldarea văii și peste merii albi, de-a lungul drumului. Lanțul de coline se pierdea dincolo de graniță într-o ceață subțire. Deseori ne duceam la fereastră și priveam uimiți afară, pînă ce ne pătrundea frigul.

Și ziua era tare multă liniște. Cînd stăteam în cameră auzeam glasul cîcălitor al slujnicei cocoșate, sub noi, în bucatărie, și bombăneala hangului. Asta te obosea. Nu era multă circulație pe drumul din fața hanului și spre graniță. Doar trei sau patru mașini pe zi, duminică ceva mai multe. Totuși puteai auzi pe oricine trecea pe dinaintea casei ; strada era acoperită cu prundiș proaspăt, așa încît pașii scriștiau. De fiecare dată ne repezeam la fereastră, ca și cum am fi așteptat pe cineva să ne vină în vizită. Era numai o distracție, altminteri nu aveam nimic de făcut. De cele mai multe ori vedeam pe unul dintre grăniceri care se întorcea de la serviciu acasă, iar lîngă el ciinele-lup, pe care îl strigam și care privea spre noi în sus și pe urmă se uita întrebător la stăpînul său. În curînd i-am cunoscut pe toți, pe grăniceri și pe cîini. Seara ne duceam la barieră și stăteam de vorbă cu oamenii. Nu aveau prea mult de lucru cu vama, de cealaltă parte a

lanțului de coline era o șosea mai mare, unde era mai mult trafic ; a noastră era prea retrasă. Nici contrabandiști nu erau, nu renta. Grănicerii își făceau rondurile prin păduri și peste dealuri, ca să supravegheze pe tinerii care voiau să treacă ilegal peste graniță, pentru a se înrola dincolo în legiunea străină. „Totuși, nu poate să fie greu, socotea Berthold, n-ai decît să treci prin rîu ; dacă vrei să ajungi dincolo, nu mai contează niște picioare ude“. Grănicerii i-au explicat însă că cei mai mulți nu știau care era adevăratul rîu.

Toți țineau la Berthold ; era dealtfel și total schimbat față de cum arăta în D. Extrem de tînăr — și nu pentru faptul că eu îmi închipuiam asta. Chiar și cîinii se apropiau îndată de el și pînă și caprele albe care stăteau prionite pe costișă se lăsau cu plăcere mîngîiate de mîna lui. Și toate cele paisprezece zile am avut vreme frumoasă. Primăvara caldă adia dinspre apus, peste graniță, înspre noi, în vale. De jur împrejurul pomilor, o coroană de petale albă ca zăpada. Într-o dimineață sosiră rîndunelele ; stăteau pe sîrma de telefon care ducea de la han la joagăr, exact lîngă fereastra noastră. Cînd ne întindeam pe pat, după masă, le auzeam cum stau de vorbă. Și în fiecare după amiază sosea micul automobil poștal galben. Încă de departe, înainte de a coti pe după deal, se auzea claxonînd : tatitata. Nimeni nu știa unde ne aflam, nimeni nu ne putea trimite scrisori și totuși ne bucuram de automobil : își dădea atîta importanță.

Berthold stătea de vorbă cu toată lumea, cu hangiu, cu hangiu și cu slujnica cea palidă, care era însărcinată ; nu mai era cîtuși de puțin mizantrop și neîndemînic. Vorbea chiar și cu ceilalți oameni

care mai locuiau, în afară de noi, la han. Nu era decât o pereche de căsătoriți, amîndoi cam grași ; aveau un automobil mic și făceau multe excursii, chiar și peste graniță. Credeam că Berthold n-o să-i agreeze ; erau atît de deosebiți ; bărbatul era șef de secție la o societate de asigurări. Cu toate acestea, Berthold asculta totul cu interes și rîdea împreună cu ei ; parcă se schimbaseră. Am fost surprinsă chiar din prima noapte cît de tînăr era, nu ca ani, doar avea cu șapte ani mai mult ca mine, ci prin felul lui de a fi. Foarte, foarte tînăr. Am observat lucrul acesta după mișcările lui și după mîini, după toate. Era tare naiv și timid, și atît de uimit. Mă emoționa, îmi apăream mult mai bătrînă. Totul era complet altfel decât îmi închipuisem. Nici nu ne păsa cîtuși de puțin că nu aveam pașapoarte. Atît timp cît vremea era frumoasă, ne era de ajuns acolo unde ne găseam. De cealaltă parte, imediat după coline, ni se spunea că e un vechi oraș drăguț, dar noi nu aveam nevoie de oraș. De la noi nu se putea vedea, stăteam într-adevăr ca într-o căldare, valea era închisă de jur împrejur de coline, ca și cînd de aici nu s-ar mai fi putut pleca mai departe. Îndată după barieră, spinarea colinei făcea un cot ascuțit, așa încît închidea vederii totul ; de asemenea și șoseaua care șerpuia jos, de-a lungul ei. Nu o puteai urmări cu ochii decât pe o distanță foarte mică, fiindcă dispărea foarte curînd după colț, printr-o trecătoare îngustă, avînd rîul mereu alături. Chiar la cotitură era însă o carieră de piatră mare, roșie, și în față o capelă de pelerinaj, mărunță, ca o jucărie. Uneori vedeam oprindu-se acolo un autobuz albastru deschis, care îi aducea pe pelerini, și se zăreau și figurinele mici care pătrundeau în capelă.

Se spunea că este acolo un izvor tămăduitor. Dar noi nu aveam voie să trecem în partea aceea. Cînd și cînd venea un călugăr goale dincolo, cu o barbă neagră și cu picioarele goale în sandale. Cînd îl salutăm, ne răspundea pe limba noastră. Cariera de piatră ne apărea însă la fereastră ca o rană în munte, ca o bucată de carne crudă. O dată, dis-de-dimineață, au puscat acolo și eu am sărit speriată din somn. „N-a fost un foc de armă“, a zis Berthold. Deasupra carierei, pe cerul dimineții, plutea un nor de praf roșu.

Pe stradă, în fața cafenelei, au scrisnit cauciucurile unei mașini din cauza unei frîne puternice și apoi s-a auzit un pocnet. Oamenii au alergat într-acolo. M-am ridicat și eu speriată de pe scaunul meu. Nu se întîmplase însă nimic rău, nu erau decât aripile mașinii. M-am uitat spre chelneriță și apoi la ceasul meu. Nu stăteam de prea multă vreme acolo, mi se păruse numai. Nu-mi putea spune nimeni că stăteam prea mult și nu comandasem decât un Xeres. Aveam încă destul timp să mă gîndesc bine la toate, nu era nevoie să iau imediat o hotărîre.

Poate că îmi și făceam griji absolut inutile. Fuseserăm fericiți și este clar totuși că lucrurile nu puteau să rămîna așa o veșnicie. Oricui i-aș povesti asta, ar rîde de mine. Și socrul meu. Berthold trebuia doar să lucreze ; nu era decât vina mea, eram prea nerăbdătoare. Și cu socrul meu nu se cuvenea de loc să discut despre asta ; poate că nu o va spune, dar o va gîndi : Ce vrea oare femeia asta, care și-a părăsit copilul și soțul, și numai fiindcă

cineva a spus o nebulie. Și-a primit ce merită. Dar despre ceea ce îmi spusese Berthold la început socrul meu nu știa absolut nimic. Nici n-ar fi înțeles. Adeseori, când visezi, îți spune câte un personaj ceva ce peste zi nu ți-ar spune nimeni niciodată ; pricepi totuși pe loc și te atinge unde te doare, pentru că nu se adresează nimănui altcuiva. Dimineața, la scolare, și când te duci la micul dejun, ți-e teamă că ar putea să observe cu toții că ai devenit cu totul alt om.

Cred că Berthold nu mi-a spus nici măcar o singură dată că mă iubește. Și eu mă străduiam să nu i-o spun, simțeam că nu-i place. Dealtfel nici nu era necesar, o știam și așa. O dată, cei care locuiau cu noi în han ne-au luat cu mașina lor sus, pe un munte. Le-am fost foarte recunoscători, pentru că noi nu puteam merge mult ; eu nu aveam încălțăminte potrivită, mergeam întotdeauna doar câte puțin de-a lungul drumului și chiar și asta îmi provoca dureri, din cauza prundului care mă jena prin tălpile subțiri. Iar drumurile de pădure erau prea abrupte și, în anotimpul acesta, atât de noroioase încât alunecam. A fost un urcuș pieptiș pe munte, mereu foarte aproape de prăpastie, un drum desfundat. Sus locul era golaș, doar iarbă și tufișuri și o stație de radar. Ah, și ce panoramă aveai de acolo, atât de largă, atât de cuprinzătoare ! În urma noastră, spre răsărit, era câmpia de unde veneam, fără orizont, doar ceață. Și la apus, dincolo de graniță, numai păduri și lanțuri muntoase unul după altul, iar între ele văi întunecate, cu petice verzi — și unde ajungea soarele, sate albe și târguri vechi și apoi iarăși coline albastre. Și muntele nostru era mai înalt decât ceilalți, puteam vedea totul. Atunci

Berthold m-a prins de cot, am observat că era fericit, fiindcă nu putea spune nimic, glasul i-ar fi tremurat cu siguranță. Nici eu nu puteam rosti nimic.

O asemenea clipă nu se poate totuși uita ! Nici Berthold nu o va uita. Asta nu se poate căuta, este doar un moment care înseamnă mai mult decât întreaga viață ; poți doar să-l aștepti. Și lui Berthold îi va fi dor de el, cu siguranță. Și când va termina lucrarea, va fi iarăși așa. Ce-i drept, încă de pe atunci eram uneori neliniștită. În special la început. Sau am și povestit asta ? Mi-ar plăcea să vorbesc într-una despre acest lucru, pînă ce aş găsi cuvîntul potrivit, dar nu-l găsesc. Era atât de altfel decât cu Max și Arnim. Nu știam ce putea fi când mă privea. Era în stare să mă privească ceasuri întregi, asta părea să-i fie lucrul cel mai drag. Ori poate nu chiar ceasuri întregi, poate că numai mie mi se părea atîta, căci era greu de suportat. Se ridica în capul oaselor pe pat, lîngă mine, și mă privea, și mă privea, fără să vorbească, fără să clipească, și tot timpul în ochi. Așa ca și când nu aş mai fi fost acolo, de parcă n-aş fi fost de loc eu aceea pe care o privea. Și nu vedeam nimic altceva decât chipul lui deasupra mea, tot restul era parcă pierdut. Mă întrebam ce o fi căutînd oare, dar el nu căuta absolut nimic. Mă gîndeam că e poate nemulțumit, poate că are ceva de reproșat trupului meu, mie. Poate că sînt prea proastă pentru el. Atunci voiam să-l întreb : Ce este ? și ca și când ar fi observat, un surîs ușor aluneca pe fața lui, nu ca propriul său surîs, ci parcă venind de undeva de departe, o uimire copilărească, nu

știi față de ce ; uimirea punea stăpânire pe mine, era ca o pluită, credeam că sînt prea grea pentru a pluti, iată de ce abia o puteam suporta.

Mai tîrziu n-am mai vrut nimic altceva, am dorit numai acest chip și uimirea de pe el. Nu mă mai săturam privind, aș fi dorit să pot absorbi totul în mine, voiam să-i semăn și cîteodată mi se părea chiar că așa este. Cînd zîmbea, trebuia să zîmbesc ; absolut fără motiv. Era ca într-o oglindă ; nu, nu ca într-o oglindă, nu cu geamul oglinzii la mijloc. Era ca un singur chip care zîmbea. Ah, știam totuși că mă iubește, chiar dacă totul îmi era străin. O dată chiar aproape că a și spus-o, astăzi cred că însemna chiar mai mult decît dacă ar fi spus-o într-adevăr. Vorbeam despre cărțile lui, de fapt, despre scrisul lui, și el a zis : „Am fost nevoit să încep foarte de timpuriu cu asta“.

„De ce ?“ l-am întrebat.

„Ce-mi mai rămînea altceva de făcut ?“

Nu-i plăcea să vorbească despre cărțile lui. Mi-a părut rău că îl întrebam, căci chiar dacă nu știam de ce, simțeam totdeauna că-l întrista. M-a privit îndelung și apoi a zis : „Poate că dacă te-aș fi întîlnit la timp, n-aș mai fi simțit deloc nevoia să mă ocup cu scrisul“. Lumea va zice că toți cei care se iubesc vorbesc așa și că n-ar trebui s-o luăm cu totul în serios. De asemenea, cei doi socotesc întotdeauna că s-au cunoscut încă de mult și că n-au fost împiedicați decît de o întîmplare să se întîlnească într-adevăr. Totuși cînd Berthold spunea un asemenea lucru, o făcea în așa fel încît eu mă rușinam și doream să îndrept ce stricasem. Da, oare ce o să fie cu el dacă îl părăsesc ? Mi-e frică să mă și

gîndesc. Nimeni nu-i vede fața. Plutește peste pădurea de pini ca o lună, nicăieri nu există o oprire pentru el și un răgaz, iar eu sînt departe, departe și vinovată de acest fapt.

Mă gîndeam uneori anume... și mă mai gîndesc și acum, chiar în această clipă, cînd stau în fața proas-tei și zgomotoasei cafenele Blüthner și privesc strada, și nimeni nu bănuiește ce anume gîndesc..., da, și în ciuda faptului că este aproape ridicul să mă gîndesc la așa ceva ; căci oamenii ar izbucni în exclamații batjocoritoare, dacă ar bănuși sau ar auzi : „Cum ? Tînarul ăla cu mutră vicleană și cu purtare arogantă ?“ Și eu ar trebui să le dau dreptate, fiindcă lucrul la care mă gîndesc nu se poate vedea și nici nu se poate arăta. Și atunci...

Aș fi ținut mult să știu cum a fost cînd era copil. Nu avea nici un fel de suveniruri și nici fotografii, totul era parcă șters, sau ascuns după un vâl nestrăveziu ; doar cînd și cînd se mișca puțin vâlul acesta, ca și cînd ar mai fi fost încă ceva acolo ; poate că era numai un curent și dincolo de el nu exista de fapt nici un fundal. L-am întrebat despre asta. „Ca orice copil, spunea el, de ce să vorbesc despre asemenea lucruri ?“ Dar nu era adevărat, nu voia decît să nu se mai gîndească la copilărie. Trebuie să fi fost ca o primejdie pentru el. Încercam s-o descopăr, voiam să-l ajut, dar nu reușeam.

Mai avea încă și acum o mamă. Trăia în alt oraș. Berthold n-o mai vizitase de multă vreme. Îi scria de ziua nașterii și la Crăciun cîte o carte poștală, asta era totul. Și ea îi scria din timp în timp. Cînd eram la D. a sosit o scrisoare de la ea. Berthold a citit-o în prezența mea, apoi a rupt-o pe loc și a

aruncat-o în coșul de hîrtii. „Ce scrie ?“ l-am întrebat eu. „Nimic deosebit, mi-a spus. A citit în ziar că am obținut premiul și mă felicită.“ „Dar ea e, firește, mîndră de tine“, i-am spus. „Treaba ei, mi-a răspuns, nu mă interesează. Are bani, nu are nici o ocupație, nu vreau nimic de la dînsa, ar face bine să mă lase în pace, nici eu nu o deranjez.“ Mi-a părut rău că vorbea așa, cu toate că eu însămi nu stăteam bine cu mama mea. M-am gîndit : Ce aspru e, de ce nu poate s-o ierte ? Dar nu era asprime. Avea și frați. Unul căzuse chiar la începutul războiului, iar sora lui era căsătorită. Nu știa aproape nimic despre ea. Cînd venea vorba despre asta, ștergea imediat, ca din nebăgare de seamă, totul, întocmai ca de pe o tablă. Așa se întîmpla cu toate lucrurile, de asta e atît de greu cu el. Nu știi niciodată cum va arăta în minutul următor și, în general, dacă va mai fi încă lîngă mine. Nu se lasă reținut, asta e.

Mi-a trecut atunci prin minte ceva care m-a bucurat. Lui Berthold îi plăcea foarte mult socrul meu. Mă întreba adesea despre el, îi povesteam ce știam. Era chiar îngrijorat de dînsul, ceea ce mă mira foarte ; cei doi abia dacă se văzuseră și socrul meu era un om de afaceri chibzuit ; erau atît de deosebiți. Totuși, n-ar fi stricac dacă ei doi s-ar fi revăzut ; ar fi fost o schimbare pentru Berthold, în rest nu mai aveam doar nici o relație. Poate că ar fi fost o destindere pentru Berthold și ar fi folosit pentru lucrarea sa. N-ar fi însemnat decît o scurtă întrerupere ; socrul meu voia să plece mai departe a doua zi. Era deci numai pentru seara

aceasta, pentru două sau trei ceasuri. I-aș lăsa pe amîndoi să stea de vorbă și n-aș face decît să ascult. Eram bucuroasă că nu lăsasem încă nici un bilet la hotel.

Poate că Berthold mi-ar fi făcut chiar reproșuri dacă l-aș fi refuzat pe socrul meu. Cum poți să-l alungi pe bătrîn ? ! ar fi zis el. Iar eu n-aș fi făcut-o decît de dragul lui Berthold, pentru ca el să nu creadă că mai am încă legături cu cei de acasă. Numai din această cauză am evitat să vorbesc despre socrul meu. Vorbeam cu el, e drept, despre Uelzen și copilăria mea, dar nu despre căsnicia mea. Iar atunci cînd i-am spus și i-am scris cîntecul de leagăn, nu i-am trădat faptul că i-l cîntasem în fiecare seară lui Günther. Poate că bănuia ; îi plăcea foarte mult cîntecul ; el nu știa germana de jos ; suna foarte comic în gura lui, făceam amîndoi mult haz de asta.

Și dacă întîlnirea cu socrul meu eșuează, ce se întîmplă ? Căci despre ce puteau discuta cei doi ? Și Berthold era de la un timp atît de bănuitor. Nu se cuvenea să-l las să simtă că știu cît e de nemulțumit de lucrarea sa. Trebuia să mă prefac mereu la fel de mulțumită, ceea ce nu era de loc ușor ; nu puteam fi totdeauna cu ochii în patru, iar el avea auzul atît de fin, încît cea mai mică ezitare în glasul meu îl neliniștea. Oare socrul meu nu va observa imediat cît de încordată sînt și cît de nefiresc trăiesc ? Și cum puteam să-i explic faptul ?

Nu stătusem încă niciodată împreună cu artiștii. De unde să fi știut că sînt mai duri decît ceilalți oameni ? Atît de inuman de aspri ! Poate că e necesar pentru munca lor, dar dacă urau într-atît

munca asta, precum o ura Berthold, și erau așa de chinuți de ea încât nu-i mai recunoșteai, cum să mă descorc? Pe lângă asta, Berthold îmi zicea mereu că el nu e poet; nu aveai voie să-i spui că e poet, îndată fața i se schimonosea de greață. Îmi cita și numele unora, dintre morți sau dintre vii, care erau poeți, dar cu ei lucrurile stăteau altfel; faptul că el scria era o întâmplare, o ocupație ca să nu se lase cuprins de disperare din cauza plictiselii, nimic altceva. Nu era decât o tăgădanare, zicea el. Și credea într-adevăr acest lucru, însă nu făcea nimic împotriva lui; ar fi putut doar să nu se mai sinchisească de asta. Poate că și cei al căror nume mi-l spunea vorbeau la fel, nu știu, și nici nu l-am întrebat. Vedeam doar ce mult era el chinuit. Și că eu eram de prisos.

Uneori semăna cu cineva care a făcut o crimă și încearcă s-o ascundă față de lume și față de sine însuși. Și care din pricina asta se ferește mereu, ca să nu-l atingă nimeni și să nu se descopere totul. Firește, știam că nu făcuse nici o fărădelege, nu era în stare de așa ceva, dar și asta se poate să fi fost întocmai ca uneori în vis, când crezi că ai înfăptuit o nelegiuire și ai vrea să fugi și nu poți. Și eu stau aici și strig: Vino, sînt aici! dar el nu mă vede, își ține respirația de teamă și așteaptă, pironit locului, pe cel care îl urmărește.

Toate acestea sînt cuvinte pe care nu le-am mai întrebuințat niciodată și care nu sînt, de fapt, îngăduite; totuși, despre Berthold nu pot gândi altfel. Atîta simt doar că eu nu-i sînt de ajuns, de asta se chinuie el cu lucrarea lui și mă dă la o parte. Socrul meu ar spune că orice bărbat trebuie

să muncească și că nu se poate ocupa numai de soția lui; dar nu e vorba de asta, socrul meu nu poate înțelege. Nu e o muncă așa cum știe el, e ceva lipsit de sens, și chiar cînd se naște un vers frumos, rămîne doar la fel cu ceea ce spune cineva în somn, cînd chinul devine prea mare.

Nu mi-ar plăcea ca socrul meu să-i povestească lui Max că am ajuns nefericită. Berthold nu are nici o vină într-asta. Nu am decât să mă gîndesc la felul cum stătea pe podul acela, la Heidelberg, cred; își făcea studiile acolo, era încă foarte tînar. Îl văd cum stă singur și înțeleg totul, fără ca să pot reda asta în cuvinte. Aș dori să alerg spre el și să îndrept totul. Și atunci mă reține ceva, totul șovăie în mine: căci poate tocmai fuga spre el este partea cea mai primejdioasă.

Cînd mi-a povestit asta, la început nici nu părea că i s-ar fi întîmplat cu adevărat, ci mai degrabă că ar fi auzit-o de la niște oameni maturi, ori ar fi văzut-o la cinema; mi-a vorbit cu totul în treacăt despre asta, ca să mă păcălească; nu trebuia s-o iau în serios și aproape că nici n-aș fi luat-o mai în serios, ca toate întîmplările pe care le trăiești din copilărie și care sînt de mult uitate. Dealtfel nici n-a adus vorba despre asta decât fără să vrea; îi pusesem o întrebare naivă. Dar deodată m-am speriat; l-am văzut stînd acolo pe pod și am înțeles că și astăzi încă era întocmai ca atunci.

Mi-e rușine să vorbesc despre asta; îl întrebasesm doar dintr-o curiozitate feminină. Voiam să știu dacă însemnam pentru el mai mult decât celelalte femei cu care se aflase împreună mai înainte. Ce nevoie aveam să întreb asta?! Știam doar, vedeam

pe chipul lui că avea o încredere totală în mine — ce voiam oare mai mult? Nu crezusem niciodată că un om se poate încrede într-un altul așa cum o făcea el. N-aș fi avut să spun decât atât: Acum facem cutare lucru, și acum cutare, și ar fi fost mulțumit.

Dar atunci? Ce ar fi trebuit să-i spun? Nu-i puteam oferi totuși nimic altceva decât pe mine însămi.

Îl întrebasem, încă din seara când ne-am cunoscut, dacă mai avusese multe prietene; asta așa, mai mult din jenă și din cochetărie. Dar la D. eram atentă să vadă dacă nu existau cumva femei care voiau să-l aibă. Nu-mi puteam închipui altceva decât că toate femeile mă invidiau pentru el. Nu fiindcă arăta deosebit de bine, ci din pricina felului său de a fi și pentru că oricine credea că e ușor de pus mâna pe el. Doar și eu gândisem tot așa.

De data asta l-am întrebat dintr-un alt motiv; eram uimită de el. Pentru el nu erau toate lucrurile așa de firești ca pentru ceilalți bărbați, era cu totul altfel. Mi s-a părut că nu stătuse prea mult cu nici o femeie. Despre asta l-am întrebat. De ce nu are prietene? Și de ce n-au rămas cu el? Sau așa ceva.

„Mi-au dezertat întotdeauna“, mi-a spus.

„Dezertat?“

„Am vrut întotdeauna să le iau imediat de nevastă. Asta le-a speriat desigur.“

„De ce să le fi speriat?“

„Nu știu nici eu. Mereu se spune că toate vor să se mărite. Ce de spirite se fac pe tema asta! Dar se pare că nu e așa, cel puțin în cazul meu, nu. Nu are nimic de-a face nici cu banii, nici cu o poziție

sigură, cum se spune. Când le cunoșteam erau foarte drăguțe și dispuse la orice, dar îndată ce le propuneam afacerea asta cu căsătoria, le apuca frica. Unele mă luau pur și simplu în ris, ca și când aș fi fost nebun, iar altele mă păraseau pe neobservate, când băgau de seamă că o luam într-adevăr în serios. Probabil că nu aveau încredere în mine.“

„Te-ai fi căsătorit într-adevăr cu ele?“

„Da, imediat. Aș fi dat fuga îndată cu ele la oficiul stării civile. Nu stăteam prea mult pe gânduri, doream ca totul să fie în ordine. Dar ele nu mă considerau în toată firea.“

Trebuie să fi fost într-adevăr ceva copilăresc, zicea el, afirmând că le poate înțelege bine și pe fete. Dar când ești tânăr începi să te îndoiești de tine. Nu te mai socotești un bărbat adevărat dacă mereu ți se întâmplă așa. Zicea că acum s-a deprins, nu-i mai pasă, dar mai demult... O dată îi propusese chiar unei prostituate să se mărite cu el. Unei adevărate tîrfe, cum spunea el. Nu avea pe atunci nici măcar douăzeci de ani, deci n-ar fi trebuit încă să se căsătorească. La început fata crezuse că el vrea să trăiască din banii ei. Înjurase îngrozitor. Dar când a înțeles că el o ia în serios, le-a chemat pe celelalte fete din casă și le-a povestit.

„Tot timpul ședeam pe patul ei și mă lăsam privit cu mirare. Mi-au dat sfaturi bune, ele sînt doar mai înțelepte decât alți oameni. Și erau și foarte emotionate, numai cît nu boceau. În cele din urmă au comandat prăjituri și frișcă. Toate astea sînt foarte hazlii.“

„Și te-ai fi căsătorit cu ea?“ l-am întrebat eu din nou.

„Cu siguranță. N-ar fi avut decît să spună da și aș fi fost cel mai fericit. Natural, treburile ar fi mers prost, dar despre asta nu-mi făceam nici un fel de gînduri. Știi, nu aveam pe nimeni, voiam să am pe cineva la care să mă pot întoarce mereu, cam așa ceva. Tot restul îmi era indiferent, adică faptul că ea era o tîrfă. Nici astăzi nu are importanță pentru mine ce se spune despre asta, poate că-i adevărat, dar pentru mine nu contează. Atîta numai că azi am devenit ceva mai înțelept și știu că nu se poate. Dar pe atunci fetele erau mai înțelepte. Voiam să fiu împreună cu ele numai în timpul lor liber. De fapt, așa cum îmi închipuiam eu asta... ea în camera de alături, cu alți bărbați, iar eu să aștept pînă ce e liberă... Toate astea sînt cu neputința. Îmi apăream adeseori tare năuc pe atunci ; trebuia mai întîi să te obișnuiești cu gîndul ; mai tîrziu rîzi și nici măcar nu mai încerci. Să-ți spun ceva ? N-am fost încă niciodată gelos. Cînd cineva mă părăsește, mă cam întristez, pentru că sînt iarăși singur și trebuie s-o iau de la capăt ; și pentru că mie nu-mi reușește tot ceea ce pentru alții este atît de firesc. Cazi adică mereu într-asta, încerci mereu și mereu ; vezi cum trăiesc ceilalți și crezi că trebuie să-ți reușească și ție, doar nu poate fi greu. Aici e greșeala și e greu s-o realizezi ; în special cînd ești obosit, o repeți mereu. Uite, de asta scriu, înainte de toate ca să nu mă expun acestui risc. Dar gelos ? Probabil că-mi lipsește un anume simț pentru asta. Încă de pe cînd eram copil se supărau de indiferența mea. Iar în război o luau drept curaj, pe cîtă vreme eu sînt laș. M-am gîndit mult la asta, doar am timp, de vreme ce sînt mai mult singur. Ceilalți oameni reprezintă

majoritatea, ei sînt mai importanți pentru viața asta decît mine, așadar ei au dreptate. Însă nu pot pricepe cum de li-e de ajuns atît. Și ce se mai trudesce pentru asta ! Dar eu nu le pot oferi nimic mai bun, de aceea îmi țin gura și stau deoparte. E mai bine să fie așa cum sînt, cu toate mărunțișurile și ambiția lor ; în felul acesta nu bagă de seamă tristețea. Tu ai fost vreodată geloasă ?“

„Da, foarte tare.“

„Ah !“

„Aș fi geloasă și din cauza ta.“

A clătinat din cap și m-a privit mirat.

„Nu ai totuși nevoie de asta. Și nici nu ți se potrivește.“

„N-aș vrea să te pierd.“

„De ce să mă pierzi ? Sînt atît de fidel încît e, poate, plictisitor. Fidel e o vorbă prostească ; nu e nici un merit într-asta, totuși nu pot să fiu altfel. Și chiar de-ar fi să mă părăsești... nu, spun asta numai fiindcă sînt obișnuit cu așa ceva... nici măcar asta n-ar schimba nimic. Aș aștepta și între timp aș scrie, ca să-mi scurtez așteptarea. O femeie nu poate să devină infidelă.“

„Dar asta e o nebunie, Berthold. Doar ele o fac tot timpul.“

„A, numai în aparență. Ce are a face asta cu chestiunea la care ne gîndim noi ? De multe ori nu e vorba decît de o eroare. Dar un bărbat... da, asta e prost pentru voi. Deseori un bărbat e cu adevărat pierdut și uită totul. Trebuie să fie îngrozitor pentru voi, vă compătimeesc.“

„Totuși, e exact pe dos.“

„Nu, lucrul ăsta îl știu eu mai bine. Iar dacă tu nu-l știi, e numai fiindcă ți s-a povestit întotdeauna altfel. A devenit o obișnuință și nimeni nu mai îndrăznește să se gândească bine, el singur, la asta. Oamenii nu mai sînt în stare să-și închipuie lucrurile altfel, atît de departe s-a ajuns; nu ai voie să te atingi de asta, că îndată încep să urle și te ucid. Eu însă am aflat-o încă foarte de timpuriu. De fapt, chiar de acasă; mereu mă gîndeam că ceea ce spun ei nu se potrivește totuși cu felul în care vor să te comporte. M-am străduit chiar să le fiu pe plac, nu voiam să le atrag atenția, și totuși au băgat de seamă. Îl observam pe tata, îmi era drag. Nu se poate, îmi ziceam eu, să se declare satisfăcut de toate astea. De ce nu stă de vorbă cu mine și nu-mi explică tot; pe urmă voi sta nemișcat ca și el. Dar el era un bărbat foarte preocupat; pînă și noaptea era chemat cîteodată la clinică pentru vreo operație, lăsa acasă treburile în voia lor; desigur, era prea obosit. O dată am venit acasă în vacanță; eram student pe atunci — era cam după primul semestru. Mă bucuram că mă întorc acasă, credeam că și ei se vor bucura. Dar la micul dejun mama a spus: E nostim, cînd sîntem singuri totul e atît de pașnic; și abia se întoarce Berthold, că și începe cearta. Dar noi nu ne certaserăm cîtuși de puțin, ți-o jur. Tata stătea la masă, frații mei și cu mine mîncam și vorbeam de una și de alta. Nu, era altceva. Astăzi știu ce este. Oamenii se supără cînd sînt eu de față, chiar și cînd îmi țin gura și fac întocmai ca ei. Da, îi supără — și nu le place să fie supărați. Pe atunci nu pricepeam încă acest lucru, luptam împotriva lui, fiindcă nu voiam să fiu altfel; dar într-o zi m-a copleșit. Pe

podul din Heidelberg. Ar fi putut să se întîmple tot atît de bine pe oricare alt pod, nu are nimic de a face cu Heidelbergul. Abia se întunecase; stăteam și mă uitam în apă, așa, fără nici un motiv anume. Tocmai se aprinseseră becurile și ferestrele caselor erau luminate. Oamenii luau cina probabil și era ceva plăcut pentru ei; mă gîndeam că totul e bine și exact cum își doreau. Atunci m-a copleșit — atunci am aflat. Eram încă mult prea tînar pentru ideea asta; refuzam s-o cred, mă apărăm de ea, atît îmi era de frică. De asta am alergat ca un copil prost la fete și la femei, pentru că nu voiam să-mi pierd echilibrul. Dar n-am găsit nici un ajutor la ele, nu mă sufereau; au băgat de seamă că e prea tîrziu, nu mai puteau face nimic cu mine. Da, e curios că au observat asta îndată, mulți mai repede decît mine însumi. Chiar și cînd vorbești limba lor, observă faptul. Văd asta în ochii lor, o mică licărire, o nesiguranță în privire. Ce vrea ăsta de la mine? Își bate joc de mine? Și atunci s-a isprăvit, nu le mai interesează. Astăzi lucrul acesta nu mai are importanță pentru mine, îmi spun că trebuie să meargă și fără asta. Pe atunci însă... aproape că m-ar fi dat gata. Numai scrisul m-a salvat. Era vorba anume să recunosc că tot ce învățasem, învățasem pe dos. Gîndul ăsta m-a copleșit acolo pe pod, în timp ce priveam în apă și la luminile care se oglindeau în Neckar. O idee groaznică! Brusc rămîi complet dezorientat, fără nici un sprijin solid, clătînîndu-te între ieri și mîine, și jos curge apa, curge încotrova fără să gîndească, ca și cînd așa ar trebui să fie. Pentru ce mă învățasera totul pe dos? Intenționat? Ca să mă țină legat la țarmul lor? Totuși, nu din

rea intenție ; ei înșiși nu știau altceva. A fost ghinionul meu că m-am dus pe pod, oamenii n-au nici o vină. E o mare nedreptate să le faci reproșuri. Eu am și dorințele și simțurile lor, de aceea îi înțeleg foarte bine și n-aș dori să-i tulbur. Atîta doar... că sînt parcă otrăvit de acest gînd și știu că toate astea nu-mi mai sînt destinate."

„Ce ?"

„Ceva așa ca tine", mi-a zis bătîndu-mă cu arătătorul pe stomac.

„Ce nebunie "

„Mai știi cum ai coborît scara ?"

„Care scară ?"

„Acolo, la tine acasă. A fost întocmai cum îmi închipuiam uneori, cînd eram singur, dar n-am crezut niciodată cu adevărat că s-ar putea întîmpla așa. Îmi era destul să-mi imaginez. Și deodată cobori tu scara. Am vrut s-o iau la fugă ; doream să nu mă mai trezesc și să rămîn singur acolo. Încet-încet ești doborît de deziluzii, adică de faptul că niciodată nu e așa cum ar putea fi. Și nici puterea de a trăi ca toți ceilalți n-o mai ai. Tu însă..."

În noaptea în care el a vorbit despre asta, mi-a venit în minte cuvîntul care mi-a lămurit totul și pe care mă sfiesc să-l rostesc, pentru că nu e obișnuit și nici nu se potrivește de loc cu reprezentările oamenilor. L-am văzut stînd pe pod, așa cum mi-a povestit el, și avea același chip care mă descumpănea întotdeauna complet cînd îl vedeam, aceea uimire absentă, atît de greu de suportat. Nu ajută la nimic să închizi ochii, căci e tot acolo, simți asta prin pleoape, o simți pe trup. Și nu știi ce vrea și ce caută și ce i-ar face bine. Nu ai decît brațele și

trupul acesta ca s-o iei și s-o ascunzi, dar prin asta poate că se pierde și pe urmă nu o mai revezi nici cînd. Rămîne în urmă un bărbat ca toți ceilalți, nu cu mult mai altfel decît ei, și îți închipui că te-ai înșelat, încerci să te deprinzi cu faptul, îți vine să rîzi de tine însăși. Și totuși știi că s-a pierdut ceva, s-a irosit. Am zărit chipul unui înger, m-a privit și a vrut ceva de la mine, eu însă n-am putut suporta și atunci a dispărut din nou. Nu îndrăznești nici măcar să-ți mai amintești acest cuvînt.

Ploaia a fost aceea care ne-a alungat din Ludwigshof. S-a schimbat totul, nimeni nu avea nici o vină. Ploaia a șters cele paisprezece zile fericite. Rîul le-a mînat mai departe, peste graniță. Și ce rece s-a făcut. Nimic anormal, ziceau oamenii, dăduse căldura mult prea devreme, chiar și pentru ținutul lor de acolo. În sala mare a hanului s-a făcut foc în soba încălzită cu rumeguș ; pentru camera noastră era de ajuns o sobă electrică. Așadar, nu asta a fost pricina.

Dealtfel, în primele zile nici n-a fost atît de rău. Berthold se bucura chiar de ploaia care susura în fața ferestrei noastre și peste păduri, atît de regulată, încît uitai totul și se făcea de jur împrejurul nostru o mare tăcere. Abia acum eram parcă izolați de toate, nimic din ceea ce era dincolo de ploaie nu ne mai interesa. Pe lîngă asta, speram mereu că în dimineața următoare va fi din nou frumos ; totuși ploua mai departe, fără întreruperi ; părea că nu vrea să se mai oprească. Din cauza asta Berthold a devenit neliniștit ; am devenit și eu neliniștită din pricina lui.

Colinele se făcuseră complet negre de umezeală, iar râul la joagă se rostogolea mîlos. Rufe de din curtea de sub camera noastră plesneau pe frînghie și găinile ședeau ghemuite sub streășina acoperișului.

Berthold răscolea printre hîrțiile pe care le luase cu el. Nu știu ce fel de hîrtii erau, dar mă bucuram și socoteam că e bine dacă se ocupă cu ceva. Mă gîndisem mereu că într-o zi va trebui să scrie din nou, doar asta era meseria lui. Habar nu aveam cum fac scriitorii ; îmi închipuiam cam așa : scriu în fiecare zi cîteva ceasuri, pînă ce le iese dintr-asta o carte, apoi capătă banii pentru ea și scriu cartea următoare și așa mai departe. Credeam de asemenea că lor li-e mai ușor decît altora ; nu aveau nevoie să muncească opt ore pe zi, puteau să-și aranjeze totul cum voiau. Berthold zicea uneori că tare ar prefera să nu mai scrie, că era un chin prea mare ; voia mai degrabă să fie un mic funcționar ; cînd s-ar întoarce seara acasă, n-ar mai avea nevoie să se gîndească la slujba lui, — e ceva de invidiat. Eu însă nu l-am crezut. Credeam că spune asta numai pentru că e îndrăgostit ; fiindcă o dată zisese că nu mai are nevoie să scrie, din moment ce mă are pe mine.

Și-a strîns hîrțiile îndată, dîndu-le la o parte, după ce se uitase prin ele în treacăt. Nu vorbea cu mine despre treburile lui ; părea foarte nemulțumit, dar eu nu trebuia să observ ; apoi și-a deschis mașina de scris și a compus o scrisoare către o revistă, sau către editorul său. Nu-l întrebam, simțeam că nu-i place să-i pun întrebări. Putea sta o jumătate de oră și chiar mai mult la fereastră, fără să scoată un cuvînt. Privea țintă afară în ploaie. Apoi bătea darabana cu degetele pe pervazul ferestrei, se răsu-

cea cu o smucitură și ieșea din cameră, sub un pretext oarecare. După scurt timp revenea sus și lucrurile erau iarăși ca mai înainte. Jos nu făcea altceva decît să ciocănească în barometrul ce atîrna în sala mare a hanului. Sau își cumpăra țigări, cu toate că nu ar fi avut decît să mă întrebe dacă mai are. Uneori se arunca pe pat și se prefăcea că e obosit. Iar noaptea dormea prost. Adormea abia spre dimineață și cînd mă sculam, fiindcă hangița ne ruga să binevoim să bem totuși cafeaua pînă la ora zece, el rămînea întins. O dată a și spus chiar : Nu merită.

Măcar dacă ar fi discutat cu mine despre ceea ce îl neliniștea. Dar poate că nu voia să vorbească despre asemenea lucruri. Față de mine se străduia să fie întotdeauna ca mai înainte, cînd încă nu ploua. Totuși îi era greu și îmi venea și mie greu ; nu mai era ceva autentic. Dacă aș fi fost înțeleaptă, i-aș fi spus imediat : Hai să plecăm. Dar nu îndrăzneam s-o fac și așa ne-am chinuit opt zile întregi.

Vaca cea galbenă a fost aceea care ne-a determinat să luăm, în sfîrșit, hotărîrea. Ne plimbam în sus și în jos, cu mantalele noastre de ploaie, pe șosea, în fața hanului, ca să luăm puțin aer ; mai departe nu se putea merge, fiindcă totul era prea ud. În luncă, devale, lîngă rîu, pășteau vitele. Era printre ele o vacă galbenă, de un galben deschis, care ne atrăsese încă mai înainte atenția. Stătea acolo și se uita la noi, pe cînd celelalte vaci smulgeau iarba și nu ne băgau în seamă. Numai vaca aceea galbenă era curioasă. Apa se prelingea de pe ea. Cînd treceam mai departe, își întorcea capul încet după noi, și cînd reveneam și-l răsuca în partea opusă. Cînd

ne opream, își oprea și ea capul și privea țintă. Ca și când s-ar fi mirat de noi și ar fi vrut să afle ce vom face.

Atunci Berthold a zis : „Ce-ar fi să plecăm ?” și apoi, grăbit : „Adică, dacă tu nu ai nimic împotriva.”

I-am spus că ideea îmi convine și am întrebat : „Încotro ?” Iar el mi-a zis : „Să încercăm la...” A numit orașul în care sîntem acum, dar a adăugat imediat : „Dealtfel, totul e perfect indiferent. Poate să fie și alt oraș, dacă știi tu vreunul mai bun.”

Ne-am întors imediat la han, reînsuflești parcă, le-am spus totul hangilor și ne-am împachetat lucrurile. Doream să plecăm de îndată după amiază, cu micul autobuz. Numai să plecăm !

Pe drum, în tren, Berthold m-a întrebat : „Și nu ești supărată ?”

„De ce să fiu supărată ?”

„Din cauza ploii.”

„De asta nu ești tu vinovat.”

„Ba da, aș fi putut s-o prevăd.”

S-a uitat pe fereastra vagonului, ca să nu fie nevoie să mă privească. Speram totuși că aici în oraș totul se va îndrepta de la sine. Acum însă știu că a fost o greșală din partea mea să vin cu el încoace ; ar fi trebuit să-l las să călătorească singur, ar fi trebuit să ne despărțim imediat, indiferent cît de greu mi-ar fi fost. Nu trebuia să se simtă legat, asta nu-i putea aduce decît nefericire. I-am fost necesară doar pentru o pauză între două lucrări ; pauza însă a trecut și acum îl stînjeneam.

N-am lăsat nici o vorbă la hotel, eram prea lașă pentru așa ceva. Am încercat să mă conving că nu

va strica nimic dacă socrul meu va petrece împreună cu noi un ceas sau două. Eram bucuroasă să mai pot amîna puțin hotărîrea ; căci ce hotărîre ar fi trebuit să iau ? Nu știam nici măcar încotro să apuc, eram atît de istovită de toată meditația.

Și nu i-am spus nici lui Berthold imediat despre scrisoarea socrului meu. Ne-am întîlnit, ca de obicei, în micul restaurant de lîngă linia de suburbie, nu departe de pensiunea noastră. Se mîncia ieftin acolo și se servea repede. De cele mai multe ori ajungeam acolo cea dintîi, ca să ocup un loc pentru noi ; dacă veneam mai tîrziu, nu mai era nici un loc liber, sau trebuia să stăm la masă cu alte persoane.

Cînd a apărut Berthold, mi-am dat seama că nu voi putea discuta îndată cu el despre asta ; trebuia mai întîi să mănînce. Mi-a dat mîna și m-a întrebat : Cum merge ? Apoi a luat imediat lista și a cercețat-o cu o față crispată. Am observat din asta că iarăși nu era mulțumit de lucrarea lui. În asemenea ocazii arăta întotdeauna foarte îmbătrînit și epuizat ; de la nas, peste colțul gurii, pînă spre bărbie, se întindeau riduri adînci, de parcă i-ar fi fost greață de ceva. Sau așa cum se întîmplă la un vicios. E și acesta un viciu, îmi spusese el o dată, izbucnind în rîs. Înțelegea prin asta scrisul. Dar despre asemenea lucruri de mult nu mai îndrăzneam să vorbesc.

M-a întrebat cum îmi petrecusem dimineața și i-am povestit că am stat la cafeneaua Blüthner. A socotit toate astea foarte frumoase și s-a bucurat că folosisem din plin vremea bună. Apoi a sosit supă și am consumat-o în tăcere. Îmi era teamă să nu mă trădez ; cu cît ezitam mai mult, cu atît mai puțin

știam cum trebuie să încep. E mai bine să n-o fac în localul acesta, mai degrabă când sîntem singuri. I-am întrebat dacă a sosit ceva corespondență. Mai întîi mi-a spus nu, iar apoi : Ba da, de la difuzarea pieselor de teatru și o cerere de la „Sirius“. Asta era o revistă care voia să obțină o nuvelă de la el. Asemenea solicitări soseau des ; Berthold le mai și trimitea cîte ceva, căpătînd ceva bani în schimb. Totdeauna banii mi-i dădea imediat mie ; eu îi adăugam la cece ce aveam.

De la un timp, Berthold se purta cu mine exact ca și cu ceilalți oameni. Am înțeles de ce îl considerau arrogant. Era foarte politicos — dar ce jignitoare era această politețe : ca și cînd te-ar fi îndepărtat de el cu ambele mîini. Iar cînd îl întrebam ceva ce trebuia să știe bine, despre cărți ori alte asemenea lucruri, îmi dădea, e drept, întotdeauna, informații — dar toate sunau ca și cînd ar fi zis : La ce bun să discutăm despre asta ? Așa ori altminteri, la urma urmelor e complet indiferent. Din cauza asta orice conversație se împotmolea : în fond, el avea dreptate, nu asta era tema despre care ar fi trebuit să discutăm. Părea că nu simte deloc cît de tare mă jignește astfel, mă făcea să simt că totul nu e pentru el decît o obligație incomodă. Da, era o jignire să fii singură cu el, să locuiești în aceeași cameră și să dormi lîngă el. Nu, nu e totuși omul cu care plecasem părăsind totul, mă gîndeam eu. E mai rău decît situația de căsătorită. Înghetî.

Nici în drum spre pensiune nu i-am spus nimic despre scrisoare. Voiam ca Berthold să doarmă mai întîi ; arăta atît de obosit. Ne-am întins pe pat în-

dată după masă ; trăiam oarecum după ceas, deși n-am fi avut nevoie de asta. Fiecare zi semăna cu cealaltă, chiar și duminicile ; Berthold zicea că altminteri nu ajungi la nimic. El adormea îndată, numai cît se întindea pe pat. Țipetele copiilor de pe stradă și camioanele care treceau pe dinaintea casei nu-l deranjau. Dormea de parcă ar fi fost complet epuizat, o jumătate de oră, iar cîteodată și mai mult ; pe urmă stătea ca paralizat. Se gîndea probabil că dacă eu dorm, atunci totul e în ordine, de aceea îi făceam pe plac. Dacă ar fi știut că nu dormeam aproape niciodată, nu s-ar mai fi culcat nici el.

Totuși, după aceea orele de după amiază erau cele mai rele. Ne dădeam amîndoi cea mai mare osteneală ca să trecem peste ele. Nu trebuia să vorbim mult, preferabil era să nu vorbim deloc, aceasta era chestiunea principală. Nici unul nu lăsa să i se vadă ceva pe față, ne purtam așa ca și cînd pretutindeni în lume s-ar fi întîmplat la fel. Ceasurile erau atît de înspăimîntătoare încît orice jeluire amuțea și orice încercare de a li te smulge era zadarnică. Dacă cineva ar fi vrut să plîngă, nu i-ar fi dat lacrimile. Abia cînd se lăsa seara îndrăzneam să respirăm din nou.

Și tocmai în aceste ceasuri moarte să fi discutat cu Berthold despre scrisoarea socrului meu ?

M-am sculat mai întîi și am preparat o ceașcă de cafea pentru Berthold. Aveam o mașinuță de gătit electrică, pentru ca să nu mai fie nevoie să tot alergăm mereu la bucatărie. De astă dată nu am făcut decît o ceașcă pentru Berthold, fiindcă nu mai era cafea în cutie. Voisem să cumpăr dimineață, dar din

cauza scrisorii uitasem. Berthold n-a observat de fel că eu nu beau cafea. În orice caz, n-a spus nimic.

După aceea l-am lăsat singur în cameră și m-am dus în bucătărie, să spal niște ciorapi. Voiam să calc și o bluză. Aveam voie să folosesc fierul doamnei Viereck.

A venit și ea curînd în bucătărie și m-a informat despre accidentul de cale ferată în care își pierduseră viața treizeci și doi de oameni. Auzise la radio. Am întrebat-o unde se întîmplase. Era însă într-o altă regiune, nu era trenul cu care călătorea socrul meu. Doamna Viereck se jeluia că astăzi se întîmplă tare multe accidente și că oamenii au devenit foarte ușuratici. Eu răspundeam la toate da. În timp ce ea vorbea, trăgeam cu urechea înspre camera din față, ca să-mi dau seama dacă se aude mașina de scris. Dar Berthold nu scria niciodată după amiază. Poate că bănuiește ceva, gîndeam eu. Într-adevăr, așa stăteau lucrurile cu el : credeai că nu se interesează de nimic, de nici un alt om, dar avea totuși un simț foarte fin cînd se întîmpla ceva. Mă uitam la fiecare cinci minute la ceasul atîrnat în bucătărie și de fiecare dată mai amînam un pic. Era un ceas de bucătărie din porțelan, cu o moară de vînt albastră și cu un vas cu pînză pe el. Bătea foarte tare.

„Se poate să avem o vizită mai încolo“, i-am spus doamnei Viereck. Ea s-a mirat, pentru că noi nu mai primiserăm niciodată vizite ; nu i-am dezvăluit totuși cine avea să vină. M-a întrebat dacă trebuie să pregătească ceva, poate ceai și ceșcuțe și dacă doream o față de masă albă pentru măsuță.

I-am mulțumit și i-am spus că vizitatorul nu va rămîne probabil multă vreme. Și poate vom ieși împreună cu el la masă — ceea ce nu era încă stabilit.

Nu se mai putea prelungi, trebuia să-mi iau inima în dinți. Berthold stătea la fereastră și se uita pe stradă. Nu s-a întors spre mine cînd am intrat în cameră. Totuși, cu siguranță că mă auzise. Cît de tare îmi îngreuna sarcina ! Totul trebuia să plece de la mine, nu-mi venea măcar cu un pas în întîmpinare. Și dacă făceam cumva o greșală, toată vina era a mea.

Nu se atinsese de lucrarea lui. Totul rămăsese ca mai înainte. Foaia era pusă în mașina de scris exact în același fel.

Bluza pe care o călcasem am așezat-o pe pat, pentru ca să iasă umezeala din ea. După aceea i-am îndreptat patul, pentru orice eventualitate ; el îl acoperise din nou, e adevărat, dar foarte dezordonat. A stat toată vremea în picioare, la fereastră, ca și cum nici n-aș fi fost în cameră. Pe urmă m-am așezat pe scaun lîngă patul meu și mi-am scos din sertarul de la noptieră trusa de ustensile cu care îmi îngrijeam unghiile. Era foarte multă liniște în cameră, afară se auzea larma străzii și, din cînd în cînd, un zgomot din bucătărie, unde trebăluia doamna Viereck. Cînd trecea pe stradă vreun camion, abajurul de sticlă de la respingătorul candelabru în formă de coroană începea să zăngăne.

Deodată Berthold a tras cu o smucitură puternică perdeaua subțire, acoperind fereastra. În felul acesta, în colțul meu s-a făcut întuneric ; era o cameră

mare ; am apăsât atunci pe butonul lămpii de pe noptieră.

„Ah, iartă-mă“, a zis Berthold și a vrut să tragă din nou perdeaua.

„Lasă, nu face decît să mă orbească“, i-am spus. O vreme a fost iarăși tăcere. Nu știu ce făcea. În mod intenționat nu mi-am ridicat privirile ; îmi pileam unghiile.

„Ai vrea să mergi la cinema ?“ a întrebat el.

„Am văzut doar totul. Abia mâine se schimbă programul.“

„A, așa, da. Ei, atunci s-o lăsăm.“

„Treci mai bine la lucrul tău“, i-am zis.

Poate că tonul a fost puțin cam disprețuitor, nu știu. Mi-a părut imediat rău că spusese asta. Berthold s-a îndreptat încet spre mașina lui de scris și s-a uitat la foaia introdusă. Nu s-a așezat pe scaun.

„Mai vrei puțină cafea ?“ l-am întrebat.

„Nu mulțumesc. Adică, mi-o fac singur. N-ai vrea și tu o ceașcă ?“

Am dat din cap. Voiam să-l mint că băusem dincolo o ceașcă, cu doamna Viereck, totuși nu mi-a venit pe buze. Berthold trecuse deja în lavoar și mesterea la fierbător. Toate astea numai ca să aibă o ocupație. Eram atît de disperată că n-am putut să mă mai abțin.

„De fapt, cînd a început asta ?“ am deschis eu vorba. Încercam să vorbesc ca și cînd am fi discutat despre ceva indiferent.

„Ce ?“ m-a întrebat el din spatele lavoarului.

„Toate astea.“

Atunci a pus jos capacul de tablă de la cutia de cafea ; capacul s-a rostogolit puțin mai departe, apoi s-a oprit.

„La naiba !“ a exclamat Berthold.

„Ce este ?“

„Cafeaua s-a terminat.“

„Am uitat să cumpăr. Nici măcar asta...“

„Prostii ! Alerg imediat peste drum, la gara suburbană, și aduc.“

S-a îndreptat îndată spre dulapul de haine unde păstram banii. Întreruperea asta îi era cît se poate de bine venită, dar acum nu se putea să-l las să plece.

„Deci, în felul ăsta nu mai merge ?“ am spus.

„Ce ?“ m-a întrebat el, oprindu-se în fața ușii deschise de la dulap, ca și cînd ar fi căutat un adăpost în dosul ei.

„De ce ai tras perdelele ?“

„Din nebagare de seamă. Pot să le dau iarăși la o parte.“

„Lasă asta. Aș vrea să știu ce gîndești cînd te uiți fix în stradă.“

„Eu ? Cum așa ? Absolut nimic. În orice caz, nimic deosebit. Mă uit la lumea de pe stradă, asta-i tot.“ Bănuia, pe cît se pare, că nu credeam, și de aceea a început să-mi povestească despre cele ce se petreceau pe stradă. „Femeile aleargă la cumpărături, înainte de a se închide magazinele. Uneori se opresc în grup și mai pălăvrăgesc la repezeală cîte ceva. Și la fiecare cinci minute trec bărbați pe stradă. Se știe exact cînd a sosit iar un tren. În fiecare după masă se întîmplă același lucru la vremea asta. Zi de zi. Comic.“

„Cum asta, comic ?“

„A, zic și eu așa. Nu e treaba mea.“

„Mergem la cinema, e suficient pentru două ore și, dacă sîntem norocoși, și pentru drumul de întoarcere acasă. Și asta e comic.“

„Ți-e rău ?“

„Ah, Berthold !“

„E cam zăpușeală astăzi.“

„O cauză trebuie să fie pe undeva. Din partea mea, să zicem așadar că ar fi vremea.“

„Dacă dorești ceva, spune.“

„Bine... Atunci, spune-mi, ce dorești tu ?“

„Eu ?“

„Da.“

„Cum eu ? Absolut nimic. Adică, mă conduc după tine.“

Stătea tot lîngă ușa deschisă a dulapului, iar eu sedeam în colțul meu, lîngă pat. Stinsesem lampa de pe noptieră. Nu aveam nevoie de lumină. Îmi puteam pili unghiile și pe întuneric. Nu era decît un pretext. Nu voiam să mă uit în sus ; știam cum stă și așteaptă să renunț la tema asta.

„Poate că tocmai asta e ceea ce e pe dos“, am spus eu.

„Ce ?“

„Faptul că tu te conduci după mine, așa cum susții.“

„După cine aș putea să mă conduc altminteri ? Doar nu am pe nimeni.“

„Asta nu face decît să te stingherească.“

„Prostii.“

„Nu vrei să te mai întâlnești măcar cu prietenii tăi ?“

„Cu care prieteni ? Nu am nici unul.“

„Cu colegii tăi, sau cum le mai spunei voi. Ce rost are alegerea cuvintelor, mă înțelegi foarte bine. Nu-ți imagina că eu nu-mi fac nici un fel de gînduri despre asta. Poate că ar fi mai bine pentru lucrarea ta.“

„Cu colegii ? Cum ai ajuns la ideea asta ? Ori le merge ca și mie, și ăștia sînt cei mai buni, ori vorbesc o altă limbă, și dintr-asta nu iese decît pălăvrăgeală. Colegi ! Mai bine să...“

„Ce ?“

„A, nimic.“

„Există cu siguranță și pe aici o sală de așteptare de clasa a treia și vreun local dubios oarecare. De ce nu, dacă-ți face plăcere ! Și poate că pentru lucrul tău e bine să mai calci pe-acolo.“

„Ah, prostii.“

„Doar atîta știi să spui mereu «Prostii».“

„Sînt puțin furat de gînduri, asta-i tot. Dar nu va fi mereu așa. Cînd voi fi gata cu lucrarea...“

Șovaia. Voiam să-l întreb cînd o să fie asta și atunci mi-am dat seama că starea asta ține abia de șase săptămîni și că în șase săptămîni cu siguranță nu poți să termini de scris o asemenea lucrare. Nu eram deci vinovată decît eu, pentru că nu aveam răbdare. Așa mi se întîmpla întotdeauna cînd voiam să vorbesc cu Berthold. Înainte de a ajunge la ceea ce doream să spun de fapt, mă simțeam vinovată și renunțam.

„Tare aș vrea să vorbesc cu tine, Berthold.“

„Poftim ?“

„Nu, nu așa, asta nu are nici un sens. Nu așa, în grabă. Nu-ți fie teamă, n-am să încep să mă plîng.”

„Știi că e greu pentru tine. Dar de ce să vorbim despre asta ? Nu se poate schimba.”

„Oare într-adevar nu se poate schimba nimic ? Cum suportă așa ceva ?”

„Cum adică ? Ce este de suportat într-asta ? Totdeauna e așa, ține de meserie.”

„Crezi că ai să termini lucrarea aceea ?”

„Cum ? Ce e cu lucrarea ? De ce nu ?”

„Habar n-am, însă..”

„Te îndoiești ?”

„Nu, nu e vorba de asta Iartă-mă.”

„O voi termina cu siguranță. Sînt obligat.”

„Ești obligat ?”

„Da, altminteri s-a isprăvit cu mine.”

Mi-a părut rău că l-am întrebat de lucrarea lui.

„Bine, să nu mai vorbim despre asta, i-am spus. Iartă-mă că am început.”

„Acum mă pot duce după cafea ?”

„Da, dacă e atît de important.” Mă întrebam, de fapt, dacă n-ar fi fost mai bine să-l las să plece ; pînă se întoarce cu cafeaua, socrul meu se și află poate aici, și totul se va desfășura apoi de la sine.

„Cafeaua n-are importanță”, a zis.

„Mi-ai mai putea acorda cinci minute, Berthold ?”

„Poftim ?”

„Nu, nu așa. De ce îmi îngreunezi într-atîta situația ? Aș vrea să mai vorbesc o singură dată cu tine, așa ca atunci cînd am fost împreună, acum

două luni. De fapt, pe atunci nu aveam nevoie să vorbim, totul era de la sine înțeles. Și eu stau uneori la fereastră ca tine și privesc țintă în stradă. Le invidiez pe femeile care se duc la cumpărături și stau la palayre. Îi invidiez pînă și pe cîini.”

„Tocmai că noi nu facem parte din lumea lor, Marion, asta-i tot. Dar, firește, pentru tine e ceva nou.”

„Cred că fac parte, totuși, din ea. Dintre femeile de acolo, de jos.”

„Nu.”

„Dar despre asta n-aș vrea de loc să discutăm. Nu, e vorba de cu totul altceva. Am primit o scrisoare.”

„Ah ? De acasă ?”

„Nu, nu de acasă. Din München. De la socrul meu.”

„Și ?”

„Va trece astăzi pe aici. Va înnopta la «Curtea europeană». Poate că a și sosit. Nu știu exact cînd vine trenul. Da, cu siguranță a și sosit. Aș putea să-i mai telefonez. Așteaptă, vreau să-ți arăt scrisoarea. Nu e lungă. Caută în buzunarul halatului meu.”

„Dar ce cauți aici ?”

„Vrea să ne viziteze între șase și șapte.”

„Bine, dar de ce n-ai spus asta deîndată ?”

„Nu voiam ca... Mai bine citește scrisoarea. N-aș vrea să crezi că am secrete față de tine. Îți jur, Berthold, sînt primele vești pe care le aflu de acasă.”

El m-a întrerupt printr-un gest cu mîna.

„Nu, te rog, Berthold, citește scrisoarea. E o dovadă că nu te mint cu nimic. Nici nu le-am scris niciodată; nici măcar o vedere lui Günther, indiferent dacă i-ar fi dat-o sau nu. N-am vrut să crezi că... nu voiam ca în spatele tău...”

„Dar nu te-am întrebat despre asta niciodată, tocmai fiindcă nu doresc să te supăr.”

„Și nu cumva să crezi că mi-e dor de trecut. Puteai să mă întrebi oricând liniștit, chiar dacă aș fi rămas cu o oarecare durere. Poate ar fi fost mai bine. Ai citit?”

„Poate să sosească aici într-un sfert de oră.”

„Mai putem încă să-i telefonăm. Nu ai decât să decizi. Îmi convine orice. Sau putem să plecăm, și doamna Viereck îți spune că nu sîntem aici. Voiam să-l refuz încă de azi dimineață, la «Curtea europeană», dar pe urmă am renunțat, mi-am zis să vorbească mai întâi cu tine. Ai citit cu atenție scrisoarea? Scrie «vouă». Și mai scrie «în caz că nu vă convine». Nu, ascultă-mă, dacă nu-ți convine, lăsăm totul pur și simplu la o parte. Eventual poate să creadă că n-am primit scrisoarea lui la timp.”

„Dar de ce toate astea?” m-a întrebat Berthold mirat.

„Atunci nu te deranjează de loc?”

„Nu, de ce? Și, oricum, chestiunea nu depinde de mine.”

„S-ar părea chiar că te bucură...”

Aveam într-adevăr impresia că se bucura de această vizită. Eram foarte mîhnită.

„Ai ceva împotriva?” m-a întrebat.

„Nu, de fel, i-am spus și m-am ridicat. Atunci dă-mi voie, te rog, la dulapul de haine.”

Spațiul dintre dulapul de haine și picioarele paturilor era atît de strîmt încît nu puteai trece cînd era deschisă ușa dulapului. Berthold, cu scrisoarea în mîna, se sprijinea de stîlpul de la pat; eu așteptam de cealaltă parte a ușii dulapului, ca să plece. Mă puteam vedea în oglinda șifonierului.

„Oare ce vrea?” a întrebat Berthold.

„O să vedem. Poate că nu vrea absolut nimic. Și el e un om singuratic. Hai, lasă-mă acum să trec.” Am împins încet ușa dulapului, ca să nu-l înghesui, și m-am strecurat apoi pe lîngă el. Lăsa să se întîmple orice cu el; am redeschis ușa șifonierului, așa încît Berthold a rămas înghesuit în partea cealaltă.

„Nu era mai bine să ne fi întîlnit cu el la hotel?” m-a întrebat.

„De ce?”

„Nu avem absolut nimic să-i oferim.”

Am fost nevoită să rîd.

„Abia dacă o să intre puțin; cînd să mai aibă timp să accepte ceva oferit de noi?”

„Dar dacă vede cum trăiești tu aici?”

„Cum trăiesc eu aici? Cum adică? Ce cusur i-ai găsit așa dintr-o dată camerei? Doar e o cameră mare și frumoasă. Nici o teamă! Ți-am povestit doar că el se trage dintr-o familie foarte sărăcăcioasă. Tatăl său era băcan, ori negustor de zarzavaturi, undeva printre mineri. Nimic nu-l va speria prea ușor. Și, în afară de asta, nu-l poți păcăli cu nimic.”

Am trîntit ușa dulapului. Voiam să-mi pun bluza pe care o călcam. Eram încă în combinezon.

„Cu toate astea, firește, n-are nevoie să observe imediat cum stau lucrurile cu noi. Fă, te rog, un efort.“

„Te schimbi ?“ m-a întrebat Berthold mirat.

„După cum vedeți, domnul meu.“

„Dar el poate să sosească în fiecare clipă.“

„Ei, și ? Dacă mă vede într-adevăr pe jumătate îmbrăcată, va crede că nici măcar după amiază nu ne putem abține de la dragoste.“

Eram foarte înfuriată. În fond, însă, eram tristă.

„Ai prefera să fii mai degrabă singură cu el ?“ m-a întrebat Berthold după un timp.

„De ce crezi ?“

„Poate că te jenezi dacă sînt și eu de față.“

Cuvintele lui m-au făcut și mai tristă. Nu știam ce trebuie să-i răspund. Nu voiam să mă cert cu el, și cînd ești trist te certî ușor, pentru ca și celălalt să devină trist. Nu voiam nici să mă uit la el, mi-aș fi pierdut îndată cumpătul. Am tras pe mine bluza, în tăcere, apoi am luat costumul din dulap și mi-am pus fusta. Mă prefăceam foarte preocupată, procedam ca și cînd el nici n-ar fi fost în cameră. Apoi am trecut pe lângă el spre lavoar, ca să mă pieptăn și să mă pun la punct. Nu-i dădeam absolut nici o atenție.

„Te-am întrebat ceva, Marion“, s-a auzit un glas încet din cealaltă parte a camerei.

„Da ?“

„Te-am întrebat dacă ai prefera să fii singură cu el.“

„Ești într-adevăr atît de naiv sau... sau doar indiferent ? Nu te înțeleg. Cred că ai putea fi

înșelat și nici n-ai băga de seamă. Te-ai așeza la mașina ta de scris.“

„Asta nu e totuși un răspuns, astea nu-s decît prostii.“

„De ce n-am vorbi o dată și prostii. O femeie are într-adevăr nevoie de așa ceva. Și pe deasupra mai trece și timpul. Serios, mă interesează ce fel de nutră ai să faci.“ Eram atît de tristă și atît de furioasă pe mine, încît mi-am făcut o trasătură greșită cu rujul și a trebuit să-mi șterg iarăși totul. „Mă refer la figura ta, atunci cînd vei fi din nou singur. Din pricina acestei figuri, probabil că nu te-aș putea înșela.“

„Nici nu e felul tău.“

„Nici nu e felul meu ?“

„Trebuie să discutăm acum despre asta ?“

„Așa ? Deci nu e felul meu ? Foarte multumesc.“

M-am îndreptat spre noptiera mea, ca să-mi pun ceasul la mînă. Berthold stătea undeva, în colțul camerei, ca un copil certat care așteaptă să te împaci cu el.

„Nici n-aș ști măcar cu cine te-aș putea înșela în lumea asta blestemată“, am continuat, pe cînd îi întorceam spatele. Pusesem piciorul pe scaun și îmi îndreptam ciorapul, prinzîndu-l de portjartieră. Și pe urmă celălalt ciorap. „Așa, să zicem că asta-i gata. Dar cum stau lucrurile cu tine ? Nu vrei să-ți pui măcar o cravată ? Și nici ras nu ești.“

„De ce ți-ai pus costumul ?“ m-a întrebat el.

„Cum așa ? Nu-mi stă bine ?“

„Totuși, e prea cald pentru asta.“

„Nu, și în afară de asta nici garderoba mea nu e prea bogată.“

„Trebuie să ai răbdare pînă la toamnă, Marion. Îndată ce termin cu lucrarea de colo, pot lua un avans. Aș putea să-l capăt chiar de pe acum, mi s-a și oferit chiar, dar nu vreau să mă oblig. Sînt superstițios.“

„Dacă aș umbla după asta... Chiar crezi, în mod serios, că umblu după asta ? În cazul ăsta puteam să rămîn acolo de unde vin. Doar aveam totul. Nu te prea pricepi la femei, Berthold, ai lăsat să ți se îndruge verzi și uscate despre ele ; tot ceea ce se găsește în foile umoristice despre noi. Nici nu-ți închipui cu cît de puțin o scoate la capăt o femeie. Cu mult mai puțin decît un poet. Ba da, ba da ! Asta poți foarte bine s-o reții. În eventualitatea că va trebui să descrii o dată o femeie. Acolo, în piesa ta, de pildă.“

„În care piesă ?“ Glasul lui a sunat, brusc, foarte atent.

„Ce scrii tu acolo e, totuși, pentru teatru, nu-i așa ? Am întrebat cu totul înțîmplător ; însă n-ar fi trebuit să aduc vorba despre asta. Curios, credeam că ai să scrii iarăși un roman.“

„Nu am acum liniștea necesară pentru un roman“, mi-a spus morocănos.

„E nevoie pentru asta de mai multă liniște ?“

„Ai ciuit chestia de colo ?“

„Mi-am aruncat doar așa ochii o dată și numai pe pagina care se afla tocmai introdusă în mașină. Nu aveam voie ?“

„A, mi-e tot una.“

„Cînd fac curat. Sau cînd șterg praful. Nu se poate evita. Doar undeva tot trebuie să te uiți.“

„Nu-i nimic.“

„Dealtfel, de unde să fi știut asta ?“

„Ce ?“

„Că nu aveam voie s-o fac.“

„Nu-i bine cînd un străin privește ceva neterminat. Asta falsifică lucrarea. Te gîndești apoi la fiecare frază : Ce-o să spună ea despre asta ? Asta nu se face.“

„Voiam numai să văd cu ce te chinui așa.“

„Nu mă chinui. E la fel ca în orice meserie, nimic altceva. Dealtfel, oricum, trebuie să transcriu din nou totul.“

„Din cauza mea ? Pentru că am văzut pagina aia ?“

„Pentru că nu valorează nimic.“

„Bine, dar ai luat-o pînă acum de la capăt de vreo cinci sau șase ori !“

„Așa ? N-am numărat.“

„Era mereu același număr de pagină.“

„Și chiar de-ar fi de o sută de ori același ! Sau de o mie de ori ! E treaba mea !“, a izbucnit el fără voie.

„Da, e treaba ta, iartă-mă. Toate le greșesc.“

„Nu te supăra, a încercat el să mă liniștească. Nu are nimic de a face cu tine. Ascultă-mă, Marion. Nu e totuși un motiv de plîns.“

„Dar cine plînge ?“

„Nu știam deloc că poți plînge.“

„Nici eu n-o știam. E din cauza vremii.“

„Domnul cel bătrîn sosește îndată.“

„De ce n-a sosit încă ? Întotdeauna a fost foarte punctual. Poate că s-o fi răzgândit. Ce-o să fie mare dacă nu vine ?“

„Se poate să i se fi întâmplat ceva între timp. Sau nu nimerește strada. Să dau un telefon la hotel ?“

„Mai degrabă povestește-mi ceva în timp ce așteptăm.“

„Ce să-ți povestesc ?“

„Indiferent ce. Ceva frumos. Ca să-mi schimbe gândurile. La toamnă, zici ?“

„Ce-o să fie la toamnă ?“

„Ai să termini lucrarea ?“

„Nu crezi ?“

„De ce să nu cred ? Dacă spui tu.“

„Cel mai târziu, în noiembrie.“

„Și-apoi ?“

„În noiembrie trebuie să aibă loc premiera.“

„Le-ai promis asta ?“

„Da, însă nu asta-i lucrul cel mai important. E vorba de mine, vreau să-mi iau de pe cap lucrarea.“

„Și-apoi ?“

„Cum așa ? Apoi mergem la premieră.“

„Pot fi și eu de față ?“

„Ce întrebare ! Tu ești doar personajul principal. Tu vei sta în lojă. Toți te vor privi. La fel și eu. Când mă voi duce după aceea pe scenă. Vom cumpara o rochie nouă pentru tine !“

„La asemenea ocazie se poartă rochie lungă de seară ?“

„Nu știu nici eu. Probabil că depinde de teatrul la care va fi prezentată.“

„Poate că e suficientă rochia de atunci. E încă nouă de tot.“

„Dar de ce nu o altă rochie nouă ?“

„Și-apoi ?“

„Cum așa, și-apoi ? Apoi sîntem iarăși liberi.“

„Și-apoi ?“

„Vom pleca undeva. De ce să ne gândim azi la asta. E destulă vreme. Dacă va fi un succes, putem să ne cumpărăm un Volkswagen ; atunci vom fi absolut independenți.“

„Și-apoi ?“

Am încercat să zîmbesc cînd l-am întreat „și-apoi“. Dar Berthold nu știa mai departe. Toate astea pînă la Volkswagen mi le povestise încă de cîteva ori, dar dincolo de ele nu trecea. Am tăcut un răstimp, încurcați. Toată discuția noastră fusese numai o joacă, o copilărie. Nu mai credeam în ea.

„Te mai gîndești la vaca aceea galbenă ?“ l-am întreat.

„La care vacă galbenă ?“

„La aceea din Ludwigshof. Aceea care se uita după noi. Și la felul cum plîngeau colinele negre.“

„Nu-i bine să ne ducem niciodată cu gîndul înapoi, a spus repede. Nu ajută la nimic. Dealtfel putem să mergem din nou acolo, după aceea, dacă ți-a plăcut atît de mult.“

„Ție nu ți-a plăcut ?“

„Ba da, desigur, dar a doua oară, în cele mai multe cazuri, ești dezamăgit.“

„Nu, nu mi-ar place nici mie să mă mai duc acolo. M-ar întrista doar. Povestește-mi altceva.“

„Despre ce să-ți povestesc ? Doar știi totul.“

„Aș dori să mai văd o dată fața pe care-o aveai când îmi vorbeai. Atunci, la reuniune.“

„De unde să știu eu cum arătam ? Eram sătul de tot tamtamul acela, pînă-n gît“.

„Nu, mai degrabă fața de atunci, acasă la noi, când am coborît scara. Așează-te lîngă mine. Berthold. De ce ești mereu gata să pleci, de parcă aș vrea să-ți fac ceva ? Doar nu va mai dura mult. Bătrînul domn poate fi aici în orice clipă. Cu adevărat, dacă vrei să ai vreodată din nou o femeie, atunci n-ai decît să-ți compui o față ca atunci.“

„Ce prostie !“

„Nu, absolut serios ! Nu-i rezistă nici o femeie, e un truc bun. Ți-o dezvălui numai fiindcă nu-mi povestești nimic frumos. Să-ți cînt cîntecul ?“

„Nu, nu acum. Ce înseamnă toate astea ?“

„Mama ta nu ți-a cîntat nimic niciodată, când erai mic ?“

„Nu, ea nu cînta.“

„Nici mama mea. Nici măcar nu asculta cu plăcere când cînta careva dintre noi. Considera asta, desigur, drept ceva neriesos. Tata cînta cîteodată, în baie, cînd se bărbiera. Însă numai rar și numai cînd nu era atent. Căci dacă mama îl auzea, se ciondănea după aceea cu el la cafea. Poate că era o femeie foarte nefericită, nu sînt supărată pe ea. Și a avut dealtfel dreptate, sînt total nereușită... Dă fapt, de ce scrii, dacă te face atît de nefericit ?“

„Nu mai începe iar cu asta ! Nu mă face nefericit.“

„Te-a dezumanizat complet. Nu e o curiozitate din partea mea, Berthold. Realmente nu. Aș dori

mult să știu motivul, adevăratul motiv. Totul îmi este atît de străin, trebuie totuși să înțelegi asta.“

„E vina mea, dar nu pot schimba nimic.“

„Ai spus tu însuți mai înainte că nu sînt decît o străină. Ba da, și ai dreptate, știu eu însămi. Dar de ce e așa ? Și totuși n-a fost așa întotdeauna.“

„Asta-i tocmai modul meu de viață.“

„Ce ?“

„Scrisul.“

„Nu izbutesc să înțeleg. Sînt prea proastă.“

„Dacă n-aș scrie, nici n-aș fi aici. Nu e nimic de priceput într-asta, așa a fost dintotdeauna și basta. Cu cît vorbim mai puțin despre lucrul ăsta, cu atît mai bine.“

„Din păcate, n-am învățat să scriu.“

„Mulțumește sortii tale pentru asta.“

„Cum adică ? Poate că ar fi bine dacă aș putea.“

„Nu, nu simți nevoia de așa ceva.“

„O să scrii cîndva și despre mine ?“

„Nu.“

„De ce nu ? Nu sînt bună pentru așa ceva ? Doar poți să-mi atribui un alt bărbat și un alt nume, ca să nu observe nimeni că sînt eu.“

„Nu, nu merge.“

„De ce ?“

„Așa.“

„Mai tîrziu, cînd voi citi, mă voi întoarce cu gîndul înapoi, la vremea noastră.“

„Bine, dar ești aici !“

Făcea o mutră atît de încăpățînată încît era mai-mai să izbucnesc în rîs. Atît îmi apăreau de caraghioase vorbele lui Berthold și atît eram de nervoasă. Dar în clipa aceea cineva a bătut la

ușă. Am sărit amândoi speriați în picioare ; stăteam de parcă am fi fost prinși asupra faptului. Nu auziserăm soneria de la ușa locuinței. Apoi am strigat : Intrați !

Nu aveam nici un fel de plan hotărît, să nu se creadă acest lucru. Acum, după evenimente, s-ar părea că știam exact ce vreau să fac, dar în realitate n-aș fi putut spune ce nădăjduiam de la socrul meu. Îmi propusesem doar să nu-l las să bage de seamă imediat cum stau lucrurile cu noi. Dar când a apărut în ușă am uitat totul.

Arăta mult mai bine decât îl păstram eu în amintire ; bine bronzat și într-un costum de vară gri deschis. Mă privea prietenos de sub sprâncenele lui lungi și albe. Atunci nu m-am mai putut abține ; am alergat la el și l-am îmbrățișat. Poate că a înțeles chiar din prima secundă totul.

„E un gest mișcător din partea ta că ne faci o vizită“, i-am spus.

„Păi, de ce nu ? mi-a zis. Dacă tot mă aflu în trecere pe aici, lucrul e, oricum, normal.“ După aceea l-a salutat pe Berthold și i-a spus îndată ceva cu totul personal. Așa făcea întotdeauna socrul meu. Max considera că e doar un truc de-al lui, anume ca să pună lumea în încurcătură și să aibă în felul acesta imediat superioritatea. Când veneau la noi unii domni care voiau să discute cu el ceva afaceri, socrul meu vorbea mai întâi despre cu totul alte lucruri, despre chestiuni particulare ; și cum avea o memorie bună, știa să amintească aproape totdeauna ceva ce nu-l putea interesa decât pe vizitator. Max stătea ca pe jăratice ; el ar fi vrut să

vorbească imediat despre afacere. Cred totuși că socrul meu o lua în serios și s-ar fi bucurat dacă ceilalți s-ar fi angajat în același sens. Asta se întâmpla însă rar ; aveau mult prea mult respect pentru el și pentru poziția sa.

„Nu ne-am văzut atunci decât câteva minute, i-a spus lui Berthold, ba, pe deasupra, și în niște împrejurări cam confuze. Tocmai în ziua aceea aveam de luat o hotărîre grea. Faptul acesta trebuie să vă fi reținut atenția.“

„Nu. Adică...“ a îngăimat Berthold.

„Cu atât mai bine. Între timp mi-am regăsit echilibrul. În afară de asta, am citit două din cărțile dumneavoastră.“

„Berthold scrie acum ceva nou, am aruncat eu repede câteva cuvinte, întrerupându-l, fiindcă nu voiam să vorbească despre cărțile lui Berthold. Ia loc, papa.“

„Da, vă rog, luați loc“, l-a poftit și Berthold.

Ne-am așezat cu toții. S-a produs o pauză, eram stingheriți. Aveam atâtea să ne povestim, dar nu voiam să ne răscolim suferințele. Socrul meu și-a rotit privirea prin cameră, fără să atragă atenția. Poate că o făcea numai ca să nu fie nevoit să se uite la vreunul dintre noi.

„Da, aici locuim noi, am zis. Stăm provizoriu, pînă ce-și termină Berthold lucrarea. După aceea vom pleca de aici. Berthold credea că ai să fii șocat de cameră.“

„Eu ? Pentru ce ? Ce-i cu camera ?“

„Berthold a locuit întotdeauna în asemenea încăperi. Cum ai descoperit adresa noastră ?“

„Doar nu degeaba sînt un vulpoi bătrîn. Lăsînd însă gluma la o parte, nici nu era atît de greu. Am intrat, la München, într-o librărie mare și șeful a avut amabilitatea să dea un telefon pentru mine la una din uniunile de specialitate. Și uite că oamenii știau exact.“

„La München ?“ am întrebat.

„Am fost cinci săptămîni la Berchtesgaden.“

„Singur ?“

„Da, absolut singur.“

„Arați bine.“

„Am avut dealtfel și o vreme foarte bună.“

„Și cînd pleci mai departe ?“

„Mîine dimineață. În felul acesta, către amiază sînt acasă. La vîrsta mea nu mai călătorești cu plăcere noaptea. Pe lîngă asta, de ce să mă istovesc cu alergăturile, nu-i așa ? i s-a adresat lui Berthold. Chiar atît de indispensabil nu mai sînt.“

„Știe cineva ?“ l-am întrebat.

„Nu. Dar e bine că întrebi, ca să putem limpezi pe loc treaba asta. Te asigur că nimeni nu știe. Și nici nu-i nevoie să afle cineva că am fost la voi. Am învățat cel puțin să tac, a spus el zîmbind către Berthold. Și apoi iarăși mie : Și-acum, copilo, vreau să-ți răspund la întrebarea pe care ai fi putut să mi-o pui în liniște ; căci, desigur, asta e ceea ce ai dori să știi, nu-i așa. Totuși ! Nu e nevoie să ne jucăm între noi de-a v-ați ascunselea. Așadar : Günther se simte bine. Am primit vești în fiecare săptămîină. Ultima carte poștală e de acum patru zile. Uite-o, o am aici, dacă vrei s-o citești. De la domnișoara Gerda. Se ocupă atent de Günther, numai de el, fiindcă eu am scăpat de sub su-

pravegherea ei. Da, așa e. Și în rest ? Mai mult sau mai puțin, totul e ca mai înainte. Fiul meu are succes. Chiar foarte mare succes. Îmi dă cu regularitate un scurt raport de afaceri, desigur de formă. Max e foarte corect în asemenea lucruri. Probabil că îi și face plăcere să-i dovedească tatălui său că procedează just și că eu nu aveam dreptate. Socrul meu povestea toate acestea surîzînd, întors mai mult spre Berthold decît spre mine. Nu îndrăzneam să mă uit la Berthold. Da, cam asta ar fi. Alte întrebări ?“

Am clătinat din cap.

A tăcut un răstimp, ca și cînd ar fi meditat.

„Dealtfel, locuiesc încă acasă“, a spus apoi.

Nu am înțeles ce voia să spună prin asta.

„Aveai de gînd să... ?“ am întrebat. Eram cam derutată.

Da, ar fi cochetat atunci cu gîndul de a se retrage, a afirmat socrul meu. Dar zicea că ar fi înțeles între timp că acesta n-ar fi fost gestul cel mai potrivit pentru el. „Și unde să dispărem cei ca de-alde noi ? Puteți să-mi spuneți asta ?“ l-a întrebat de-a dreptul pe Berthold. Berthold n-a răspuns nimic, a strîmbat doar din gură.

„Da, am citit cărțile dumneavoastră, ca să descopăr lucrul ăsta, a continuat socrul meu, după ce așteptase o vreme. Nu l-am descoperit nici în felul acesta. Probabil că din vina mea. Desigur, cărțile nici nu prea sînt scrise pentru mine.“

„Mi-ați face plăcere dacă n-ați vorbi despre cărțile mele“, a zis Berthold. Cuvintele lui au sunat atît de jignitor încît m-am speriat. Și socrul meu a fost foarte surprins : m-a privit perplex.

„Nici nu-mi pot imagina faptul, a continuat Berthold, că ne vizitați ca să discutați cu mine despre cărțile mele.“

„Berthold!“ am strigat.

„Și de ce? Mi se pare mai cinstit să limpezim imediat treaba asta. Dumneavoastră, domnule director general, puteți s-o luați drept fandoseală, totuși lucrurile stau cam așa: mi-e scîrbă de tot ce-am scris. În meseria noastră, nu putem să ne bizuim niciodată pe vreo realitate oarecare; nu cunoaștem această consolare. La noi, cel care se bizuie pe trecut, pe ceva de ieri, este lichidat. Dar destul despre asta, cred; mai degrabă să vorbim despre scopul vizitei dumneavoastră.“

Aș fi dat cu plăcere o altă întorsătură discuției, dar era prea tîrziu. Socrul meu l-a privit cu luare aminte pe Berthold și multă vreme n-a spus nimic.

„Vă rog să mă iertați. Îmi închipuisem toate astea cu totul altfel, a rostit el în cele din urmă. Vorbea foarte încet și precaut, glasul lui suna trist. Și de ce credeți oare că am venit?“

Berthold a ridicat din umeri.

„Asta vă privește personal. Dealtfel sînt într-o situație falsă față de dumneavoastră.“

„Nu, nu sînteți“, a spus socrul meu foarte hotărît.

„Foarte gentil, domnule director general, dar eu nu obișnuiesc să mă încînt de loc cu vorbe.“

„Și eu sînt cel puțin într-o situație tot atît de falsă.“

„Să vorbim totuși cinstit.“

„Da, desigur. Vă rog.“

„Dumneavoastră vreți să vedeți cum stau lucrurile cu Marion. Asta-i tot.“

„Într-adevăr.“

„Și dacă nu cumva ea e gata...“

„Berthold, te rog!“ am strigat din nou.

„Nu, lasă, copilo. Domnul Möncken are perfectă dreptate. Greșește numai într-un singur punct. Bineînțeles că mă interesează cum îi merge Mariannei, ba chiar și cum vă merge dumneavoastră, cu toate că dumneavoastră n-o să credeți. Totuși, ca să aflu atîta lucru n-ar fi fost nevoie de vizita mea. Există pentru asta birouri de informații și altele asemenea. Îmi pare rău că nu ne înțelegem chiar atît de bine. Marianne nu v-a povestit nimic despre mine?“

„Ba da, papa, am intervenit eu, adică nu mult. Dealtfel nici nu știam totul.“

„Nici nu-i atît de important, a spus el zîmbind către mine. Atîta doar că domnul Möncken e de părere că nu sînt cinstit. La asta nu mă așteptasem.“

„Iasă, papa.“

„Nu, aș dori să vă explic, într-adevăr, pentru ce vă vizitez. Mi-e cam greu, și asta numai fiindcă nu sînt deprins să vorbesc despre mine. Chiar credeți serios că în meseria noastră putem să ne bizuim pe o realizare de ieri, cum o numiți dumneavoastră? Poate că aparent da, însă... Oarecum, fiul meu a vrut să mă pună sub interdicție, pentru că o vreme m-a bătut gîndul să retractez așa-numita mea realizare. Toate astea se petreceau tocmai cînd erați dumneavoastră la noi. Mai bine spus în ziua aceea mă pusesem eu însumi, ca să zicem așa, sub interdicție. Fiul meu are dreptate: nu mai pot cu nici un chip să mă lepăd de așa-numita mea realizare, ori-

cum m-aş răsuşi ; nici prin bani, nici prin daruri şi nici prin distrugere. Nu ştiu dacă mă exprim ca să fii înţeles. Nu stăpînesc decît o limbă germană prozaică, de afaceri ; cînd trebuie să vorbesc despre chestiuni particulare mă simt nesigur. În copilărie am urmat numai la şcoala primară, ceea ce veţi fi observat, desigur, încă de mult, după felul cum mă exprim. Totuşi, ca s-o scurtez, căci aş dori doar să vă explic de ce mă aflu aici : am înţeles că nu există nici o ieşire pentru mine ; cu alte cuvinte, că trebuie să fii ceea ce pretinde de la mine această realizare. Trebuie să joc rolul pînă la capăt, nu-mi mai rămîne nimic altceva de făcut. E împede ?

Berthold nu i-a răspuns nici acum, dar de data asta nu era aroganţă, ci mai degrabă încurcătură ; nu se uita la socrul meu, ci privea în podele.

„Dar cu asta tot n-am explicat încă de ce mă aflu aici, a reluat socrul meu după un timp, văzînd că nici unul dintre noi nu spune ceva. Sincer vorbind, abia acum îmi dau seama că vizita mea are nevoie de o explicaţie. Cînd am luat hotărîrea, mi s-a părut că este lucrul cel mai firesc din lume. Poate că n-a fost prea chibzuit din partea mea, înţeleg abia acum. Mă simţeam chiar atras spre voi, oricît de hazliu ar putea suna asta. Nădăjduiesc că n-aţi citit reportajul care a apărut într-o revistă ilustrată, cu ocazia aniversării celor şaptezeci de ani ai mei. Nu l-am citit nici eu, dar am auzit de el. Un bărbat de succes şi aşa mai departe. Unul care prin destoinicia lui s-a ridicat din nimic pînă la treapta de industriaş de frunte. Fiul meu socotea că nu trebuie să mă supăr de asta, chiar dacă tot

ceea ce scrisese tînărul acela nu era adevărat ; de altminteri, cele mai multe date provin, desigur, de la faimosul Blanck — pe scurt, fiul meu socotea că, într-un fel sau altul, e o reclamă şi e binevenită pentru întreprindere. Natural, are dreptate ; aproape că nu interesează ce scrie ; partea importantă e ca numele Helldegen să fie pronunţat. Dar nu voiam de loc să vorbesc despre asta. În fond, n-are nimic de a face cu mine. Da, asta este punctul delicat. Oare nu vă plictisesc cu aceste mărturisiri nedorite, care de fapt nu se potrivesc unui bărbat de vîrsta mea ? Unul dintre personajele dumneavoastră de roman... Iertaţi-mă, ştiu că nu vă face plăcere cînd pomenesc despre cărţile dumneavoastră, însă e vorba doar de o sentinţă, de o singură frază care m-a izbit ; da, m-a izbit şi m-a lăsat un pic descumpănit. Sau trist, dacă vreţi. Dumneavoastră puneţi pe unul din personajele dumneavoastră... am uitat cum îl cheamă... un om tînăr, cred... să zică : „Ne lipsesc cu desăvîrşire bătrînii“. O spune mai mult fără să vrea, îi scapă doar aşa, într-o discuţie. Poate că nici dumneavoastră nu vreţi să spuneţi ceva deosebit prin asta, eu însă... m-am simţit impresionat. Nu mă consider bătrîn, în ciuda părului alb ; cred că nici măcar nu e vorba de obișnuita cochetărie care nu mă lasă să admit că sînt chiar atît de bătrîn. Totuşi, asta pot s-o judece alţii. Dealtfel, mi s-a împlinit sa-l socotesc pe fiul meu mai bătrîn decît mine, în orice caz mai chibzuit. Asta numai aşa, în treacăt fie spus. Eu însumi n-am întors capul niciodată după oamenii bătrîni. Tatăl meu a fost sărac şi lipsit de noroc, starea lui m-a amărit într-atît încît mi-am

propus să devin bogat. Asta e tot secretul succesului meu, nici un fel de idei mari și nici măcar o destoinicie neobișnuită, ci doar dușmanie și ură față de sărăcie. Oamenii în vîrstă nu mă interesau, mai degrabă îmi stăteau în cale. Trebuia să exploatez slăbiciunile lor, ca să-i dau la o parte. Da, slăbiciunile lor ! Și asta am făcut-o. Asta e toată realizarea mea. Despre asta nu scrie nimic în reportaj. Bine, să admitem că sînt un om bătrîn. Vreți să știți cum gîndește un bătrîn cînd se duce singur la plimbare într-o localitate balneară și toți chelnerii și portarii îi spun cu o plecăciune adîncă „Da, perfect, domnule director general“ ? Firește, personal nu pot vorbi decît în numele meu ; nu știu cum gîndesc alți directori generali. În tot cazul, în timp ce mă plimbam pe acolo, prin Berchtesgaden, m-am gîndit că poate vreun biet ștregar oarecare, de șaisprezece ani, mă urmărește, ascuns după un gard, sau ridicîndu-și privirea de la lucrul lui, întocmai așa cum mi s-a întîmplat mie, cu mai mult de cincizeci de ani în urmă, își spune plin de invidie și ură : Uite, colo trece un om bogat. Vreau să ajung și eu la fel. Ei bine, totdeauna e așa, veți zice. Dar eu ? Cum stau lucrurile cu mine ? Să-i explici tînarului că nu merită osteneala ? Mai întîi, nu-i adevărat, și în al doilea rînd, nu mă va crede. O să dea crezare reportajului ăluia idiot. Și poate că va vorbi și despre datorita lui față de societate, așa cum face fiul meu. Mi-e tot una, eu nu vorbesc acum decît despre mine și despre imposibilitatea de a te face înțeleș. De aceea, dacă ar depinde de mine, aș spune mai degrabă : Ne lipsesc cu desăvîrșire tinerii. În afară de asra, se mai adaugă și faptul

că nu prea am dreptul să mă plîng, căci, la o adică, nici eu n-am fost vreodată tînăr. Destoinic da, dar tînăr ? Nu ! N-aș fi avut niciodată curajul să spun o frază atît de simplă ca aceea pe care-o rostește personajul dumneavoastră de roman : Ne lipsesc cu desăvîrșire bătrînii. Nu știu dacă puteți să vă descotorosiți de cărțile dumneavoastră și dacă aveți dreptul s-o faceți. Iertați-mă că ajung din rouă să vorbesc despre asta. În ceea ce mă privește, nu se cade să produc vreo confuzie. Nu se cuvine nici măcar să las să se observe că îmi cunosc întreaga lipsă de putere. Ca bărbat bătrîn și bogat, îmi pot oferi cîteva ocupații ; pot s-o fac, de exemplu, pe Mecena, pot să dau viață unor fundații sociale și pot deveni și pios. Voi fi laudat pentru asta, ba chiar voi fi crezut ; toate acestea s-ar potrivi cu imaginea pe care și-o face lumea despre mine ; ar fi în avantajul directorului general. Iar dacă, de pildă, dumneavoastră veți relata ceea ce vă povestesc aici, atunci vi s-ar răspunde : un asemenea director general nu există. Și anume, pentru că nu se cuvine să existe. Iar dacă ar exista, ar trebui să fie pus sub interdicție. Iată deci, mai mult sau mai puțin, motivul vizitei mele. Vedeți, domnule Möncken, că nu aveți de ce să așteptați ceva de la oamenii bătrîni. Bineînțeleș, a fost o lovitură grea pentru mine cînd a trebuit să recunosc brusc că generația mai tînără e tot atît de nesigură de problemele ei ca și mine. Această generație mai tînără, de dragul căreia tocmai mă hotărîsem să renunț a fi altceva decît ceea ce se aștepta de la mine. Mi-am închipuit că ar fi o bună încheiere a micii mele călătorii de odihnă să văd doi oameni care proce-

dează altfel decât se obișnuiește. Și poate că mai bine. Dar asta n-o s-o credeți... Nu, lasă-mă să termin de vorbit, copilo. Nu m-am gândit niciodată cine știe ce mult la tine. Credeam că și căsnicia ta e la fel ca toate celelalte căsnicii din jurul nostru, nici mai bună, nici mai rea, și că se poate de avantajoasă pentru toate părțile. Nu mi-a trecut niciodată prin minte că trebuie să fie greu să trăiești cu niște oameni ca noi. Înțeleg asta azi, chiar dacă nu pot schimba nimic. Firește, mă întristează, e drept; pe de altă parte, însă, îmi și impune respect faptul că cineva găsește curajul să trăiască în afara acestei... acestei realizări. Acest «în afară» e un domeniu închis pentru mine.“

„Dar nu se cuvine să pleci acum, papa!“ am strigat eu, fiindcă se ridicase și se pregătea să-și ia ziua bună.

„Am vorbit cam mult despre mine, mi-a răspuns zâmbind. Da, și nici măcar nu ți-am adus niște flori, sau o cutie de praline, de teamă să nu creez o impresie falsă.“

„Dar nici nu-i necesar. Știm doar și așa...“

„Ei, atunci...“

„Nu avem absolut nimic să-ți oferim, papa. Să dea fuga Berthold până dincolo, la gară?“

Berthold s-a ridicat imediat și a dat să plece.

„Ce-ați fi făcut dacă nu veneam?“ ne-a întrebat socrul meu.

„Noi? A, nimic deosebit. Poate ne-am fi dus la cinema. Ne ducem deseori la cinema, doar ca să ne destindem. Berthold voia tocmai să-și facă o cafea. Dar eram amândoi bucuroși că vii. Trăim complet izolați.“

„Și ce veți face când voi pleca?“

„Noi? Da, nimic altceva. Berthold va trece la lucrarea lui... Unde vrei să te duci?“ l-am întrebat pe Berthold.

„Să cumpăr cafea. Și niște țigări.“

„Te întorci înapoi imediat?“

„Da, ce altceva să fac?“

„Dealtfel, am putea bea cafeaua împreună, undeva“, a propus socrul meu.

M-am uitat la Berthold, dar el privea într-o parte și nu spunea nimic.

„Sau ce-ar fi dacă am cina la mine, la hotel?“

Berthold a ridicat din umeri.

„Dacă-i face plăcere lui Marion.“

„Nu, spune tu ce ai vrea. E în funcție de lucrul tău.“

„Spun pur și simplu: da, dacă îți face plăcere.“

„N-ai vrea mai degrabă să lucrezi?“

„Nu e zor acum.“

„Dar îți pierzi totuși seara.“

Stătea nehotărât la ușă, privind spre podea.

„Atunci, mai bine să renunțăm“, a intervenit socrul meu.

„Nu, domnule Helldegen, a zis Berthold. Într-adevăr, nu puteți pleca acum. Iar dacă m-am purtat greșit..., și a schițat un gest cu mâna. Înțelegeți-vă cu Marion. Dau fuga doar până peste drum, la gară. Da, vă rog! Sînt de acord cu orice.“

„Berthold!“ am strigat eu în momentul în care era pe jumătate afară.

„Da?“

„Fii atent cum treci strada.“

El a zîmbit către socrul meu. Apoi a ieșit. Am ascultat cum s-a închis ușa de la etaj.

Și apoi i-am povestit socrului meu totul așa cum era. Nu avea nici un sens să-i ascund ceva.

Am început să vorbesc imediat; nu voiam să vorbească socrul meu mai întâi, deși nici să tacă nu voiam. Am căutat totuși, la început, să mă refer la altceva, dar totul ducea în aceeași direcție. Am încercat să mă scuz că îi spusese lui Berthold, ca unui copil mic, să fie atent pe stradă. Socrul meu nu trebuia să creadă că îl tratez pe Berthold ca pe un copilăș. Așa e el totdeauna, i-am zis, se consideră invulnerabil. Dar socrul nu m-a înțeles, firește, de aceea a trebuit să-i explic că Berthold susține că nu e rentabil pentru soartă să-l ucidă și ca urmare e invulnerabil.

„Poți să-i iei totul, se va acomoda imediat cu situația”, i-am explicat. Totuși asta era din nou ceva ce nu voiam să spun și, pentru a abate atenția socrului meu, i-am vorbit de accidentul de cale ferată despre care îmi povestise doamna Viereck și despre numeroasele accidente de circulație care se petreceau zilnic. Apoi despre faptul că așa i se întâmplă totdeauna lui Berthold când pleacă, întocmai ca acum, — ca și când n-ar fi fost niciodată pe acolo și ar fi uitat cu totul. Din pricina asta îmi era teamă mereu că n-o să se mai întoarcă. Nu, nu așa. Nu ca și când m-ar părăsi, nu, asta n-ar face-o niciodată, ci ca și când mi l-ar putea aduce alții într-o zi acasă. Și, nu de mult, aproape că așa s-a întâmplat. A fost numai o iluzie, ce-i drept, dar... „Stăteam acolo la fereastră și îl așteptam. Întocmai ca acum, plecase doar pentru o mică târguială. Deodată

l-am văzut dincolo, de partea cealaltă a străzii, zăcînd lîngă peretele casei. Îl întinseseră acolo, cu fața la pămînt. În jurul lui, oameni și copii, grămadă. Nu-ți pot spune în ce stare mă afluam. Unul dintre bărbați s-a aplecat spre el și l-a întrebat ceva; eu însă nu pot auzi de aici, de sus. Și văd cum el încearcă să ridice capul și nu izbutește. Ce groaznic era! Dar de ce nu aduceți poliția? voiam să le strig eu jos, dar nu aveam glas. Îți închipui așa ceva? Așa, și atunci îl văd pe Berthold venind de-a lungul străzii. Traversează partea carosabilă spre cel ce zace întins acolo. L-a îndreptat și l-a rezemat de peretele casei, după care sosește și un polițist. Va să zică nu fusese Berthold, era cineva care avusese o criză. Purtau doar mantale de ploaie la fel, de aici confuzia. Nu trebuie să mă consideri isterică, papa.”

Socrul meu nu mi-a răspuns; nici măcar nu mă privea, se uita spre fereastră, pe alături de mine. Nu știam ce gîndește, îmi era o teamă ne bună că ar fi putut spune ceva și atunci totul s-ar fi isprăvit.

„N-a fost nici măcar vis, am urmat eu, Berthold a rîs de mine. Da, el e ferm convins că nu i se poate întâmpla nimic. Între timp, visează el însuși niște lucruri îngrozitoare. Geme în somn și trebuie să-l trezesc. De cele mai multe ori nu spune decît: Iartă-mă! și nu-mi povestește nimic. Zice că de vină e mîncarea sau vremea, dar o spune numai ca să nu vorbească despre ce a visat. Nu știu nimic despre el, nu știu nimic despre cealaltă lume care îl chinuie și vrea să-l distrugă. Lucrarea lui de colo, pentru el scrisul nu e decît un pretext, zice el. La început credeam că o spune numai fiindcă

sînt curioasă și ca să mă îndepărteze de asta. Nu de mult era cît pe ce să cadă din pat. Te rog, nu rîde, papa. Natural, e ceva hazliu, știu eu înșami, dar dacă ai fi fost de față... Voia să se arunce din pat, ca să se salveze. A trebuit să-l țin bine și atunci mi-a spus : Mulțumesc ! Dar își pierduse cu totul respirația. Am aprins lumina, stătea întins liniștit, pe urmă a zîmbit și a zis : Măcar de s-ar putea zugrăvi așa ceva. Casa aia veche de cărămidă, roșul acela mort. Și rînjetul viclean al sculptorului care stătea pe scara de la intrare și se uita. Berthold mi-a spus și numele sculptorului — l-am uitat. Berthold trebuie să-l fi cunoscut mai de mult. Gura lui mi-a fost dintotdeauna nesuferită, zicea el, așa unsuroasă și rea cum era. Dar de unde vine oare lumina, cînd vezi asemenea lucruri ? Nu e nici soare acolo, nici lună, n-ai putea spune dacă e zi sau noapte, și totuși vezi toate culorile mult mai clare ca de obicei. Stăteam întins pe șine. Casa cea roșie era clădirea unei gări ? Nu mai știu, fusem mai înainte înăuntru și veneam de acolo. Fusem... da, sculptorul acela palid îmi spusese doar că nu mi s-ar fi putut întîmpla nimic, fiindcă fusesem deja ucis. Cred că... da, cu un cuțit, și nici nu-mi păsa, găseam faptul foarte interesant. De ce stăteam așa, hodoronc-tronc, pe șine, iarăși nu mai știu. Poate că mă împiedicaser și zăceam lungit acolo. Nu de-a latul, ci de-a lungul șinelor, chiar pe șină. Capul îmi atîrna în jos peste o traversă, voiam să-l ridic, fiindcă pietrișul îmi producea dureri, dar îmi era greu. Erau trei linii, eu stăteam întins pe cea din mijloc. Și apoi au trecut cîteva trenuri pe șinele din stînga și din dreapta mea.

Dar ce trenuri caraghioase ! Locomotive la fel ca acum o sută de ani, cu niște coșuri în formă de pîlnie și cu un nor de fum de parcă voiau să se grozăvească. Și apoi vagoanele, foarte pestrițe, ca niște jucării de copii, cu roțile parcă de tablă, mult prea subțiri și ușoare, roți albastre și verzi și care de-abia se mai țineau puțin, hodorogeau atît de îngrozitor, încît trenul putea să sară în fiecare clipă de pe șine. În ciuda acestora totul a mers bine, au trecut pe dinaintea mea, însă faptul m-a îngrijorat totuși. Mă gîndeam că ar putea veni în curînd un tren și pe linia mea, de aceea am vrut să mă arunc într-o parte, dintr-o smucitură. Deși îmi dădeam seama tot timpul că n-ar fi putut să mi se întîmple nimic, chiar dacă ar fi trecut un tren peste mine, devreme ce eram mort. Dar ce culori !

Atunci socrul meu mi-a spus :

„Hai să nu mai vorbim despre vise. Nu avem timp pentru asta.“

„Da, iartă-mă, papa.“

„El a plecat anume, ca noi să putem vorbi singuri.“

„Ah, așa, despre cină, da.“

„Să lăsăm asta, copilă. El va reveni în curînd, iar noi nu vom fi înaintat cu nimic. Vrei să-mi răspunzi la o întrebare ?“

„Da, te rog...“

„O întrebare foarte banală. Dar să nu te superi.“

„Te rog ?“

„Are vreo legătură cu banii ?“

„Ah, banii !“

„Noi doi putem doar să discutăm asta rațional.“

„Mai avem încă bani destui,“ am spus eu.

Mai erau în sertar, cred, încă peste două mii de mărci. Nu aveam nevoie. Și din când în când mai soseau ceva bani și de la reviste sau din altă parte, chiar dacă nu mult. Când Berthold pleca în oraș cu mine, lua o parte din sumă, fără să numere, iar eu la fel puteam să-mi iau cât îmi era necesar. Nu-și bătea de loc capul cu asta, lăsa totul în seama mea. Și ne puteam descurca bine, cu ceea ce aveam, pînă în noiembrie, ba și mai mult, dacă ne impuneam să trăim ca acum. Iar pînă atunci Berthold mai aștepta și alți bani pentru lucrarea lui. Nici nu ne zgîrceam, mîncam bine, aveam eu grijă de asta.

Toate astea i le-am povestit socrului meu.

„Nu, nu e din cauza banilor.” Cred chiar că ar fi fost mai bine dacă doar banii ar fi fost pricina și dacă n-am mai fi avut deloc, dar asta n-am spus-o.

„Bine, atunci n-a fost decît o întrebare, a zis socrul meu. Partea supărătoare e că nu știu cum v-aș putea ajuta altfel. Nu vă pot oferi decît bani și devreme ce nu-i vorba de asta... Să nu-ți închipui că am ceva împotriva lui, să zicem... pentru că, ei, pentru că ai plecat cu el. Ba chiar mi-e foarte simpatic, numai că... totul îmi este foarte străin; nu îndrăznesc să mă amestec în treburile voastre. N-aș vrea să distrug nimic. A fost desigur o greșală că v-am vizitat.”

„Nu, dimpotrivă, papa. Scrisoarea ta a picat ca un semn cu degetul pentru mine.”

„Un semn cu degetul?”

„Nu am pe nimeni cu care să pot vorbi deschis. A trebuit să rezolv totul numai în mine înșămi. Nu poți să-mi dai un sfat, papa?”

„Nu, așa ceva nu pot.”

„Ba da, papa, poți. Dacă nu tu, atunci cine altul?”

Și pe urmă i-am povestit că mă și gîndisem dacă n-ar fi cazul să mă fac recepționară la casa de modă. Nu pentru bani, ci numai ca să-l las singur pe Berthold.

„Așadar consideri mai potrivit să-l lași singur?” m-a întrebat socrul meu.

„Oare el are nevoie de mine? Ești doar mai în vîrstă decît mine, papa, și mult mai înțelept. Eu sînt atît de zăpăcită încît nu mai văd limpede. Nu poți să-mi spui dacă are nevoie de mine? Uneori cred că da, alteori iarăși că nu. Cîteodată cred că nu fac decît să-l deranjez și că nu are nevoie de mine. În general, nu are nevoie de nici un alt om, toți i-ar fi o povară. Nu are nevoie de mine nici pentru mîncare, nici pentru dormit, nici pentru cusut nasturii. Nu știu pentru ce mă aflu aici. E mai rău decît să fii căsătorit. E mai rău decît să fii mort. De unde să fi știut eu că există asemenea oameni, care n-au nevoie de nimic? La început părea totuși că ar fi avut nevoie de mine, nu încăpea nici o îndoială. Iar acum... te îngheață. Știi ce l-am întrebat acum cîtva timp? Dar să nu te superi, papa. Dealtfel nu l-am întrebat decît fiindcă nu mai puteam suporta și fiindcă îmi părea atît de rău de el. L-am întrebat dacă vrea să aibă un copil. Nu știu la ce m-am gîndit atunci, probabil că la nimic. Atîta doar că nu mai puteam îndura — mă refer la nesiguranță. Voiam... Ah, dar de ce să discutăm despre asta?!”

„Și?”

„N-ar fi trebuit să-l întreb niciodată asta. L-am

speriat grozav. Ar fi trebuit să-i vezi chipul... Și dacă totuși are nevoie de mine? Poate că numai eu sînt vinovată de toate. Nu pot să-mi imaginez, papa, cum ar trăi el din nou aici singur. Aici, în camera asta. Pe neașteptate are poate nevoie de mine, la fel ca pe vremuri, iar eu nu sînt aici. Și atunci, papa?”

Dar el nu mi-a răspuns nimic, ci doar a suspinat. Mi-a fost rușine că îi povesteam toate astea și îl plictiseam cu supărarea mea.

„Mai înainte, înainte de a veni tu, eram ferm hotărîtă”, am spus.

„Și acum?”

„Sînt gata îmbrăcată. Berthold nu bănuiește nimic, nu știe de ce mi-am îmbrăcat costumul.”

„Crezi?”

„Nu-l interesează decît lucrarea lui.”

Socrul meu a dat din cap.

„Nu, te înșeli foarte mult. E perfect conștient că vrei să-l părăsești. Am văzut asta pe chipul lui, cînd stătea acolo, la ușă. Poate își închipuie că s-ar putea să-i meargă iarăși bine, așa facem toți, dar știe perfect că nu poate schimba nimic. A lăsat hotărîrea pe seama ta. Nu, nu mă întrerupe; nu mai avem timp. N-aș dori să ne aflăm iar toți trei laolaltă și să nu îndrăznim să deschidem gura, de teamă să nu spunem ceva nepotrivit. Pe lîngă asta, n-am venit aici cu intenția să vă dau un sfat. Cum aș putea s-o fac? Eu sînt un rău sfătuitor în asemenea chestiuni. Ce pricepe din toate astea un om de afaceri?! Dar poate că Berthold al tău are dreptate. Socot chiar că s-ar putea să fie tot atît de rațional ca și mine. Mă gîndesc la faptul

că e invulnerabil, cum zice el. În tot cazul, e mai puțin vulnerabil decît tine. Ba da! Te rog lasă-mă să termin de vorbit. E unicul fapt de care m-aș putea agăța. Și dacă trebuie să-ți dau numaidecît un sfat, e bine să aflu mai întîi de la tine dacă ai un plan; după aceea, pot să-ți spun, după împrejurări, dacă este realizabil sau nu. Te rog, deci.”

Aștepta cu răbdare răspunsul meu, nu mai aveam nici o ieșire.

„N-am putea locui noi undeva împreună?” l-am întrebat în cele din urmă, deși nu mă gîndisem niciodată mai înainte la așa ceva.

„Care noi?”

„Tu și cu mine, papa. Nu te-aș părăsi niciodată.”

„Nu, nu se poate.”

„Te gîndești că dacă am dat greș de două ori...”

„Nu, nu asta. Îți mulțumesc foarte mult pentru propunere. Realmente, îți sînt foarte recunoscător. Dar nu merge; m-am hotărît altfel, am încercat să lămuresc asta încă mai dinainte. Totuși, ca să facem total abstracție de mine, nici nu cred că ar fi pentru tine soluția cea bună.”

„Nu există nici o soluție bună pentru mine.”

„Atunci trebuie să întreprinzi ceea ce se mai poate încă întreprinde. Doar n-o s-o facem acum pe grozavii, Marianne; n-are nici un rost. Am făcut un pas pe alături, din întîmplare, sau din oricare alt motiv, și am aflat că nu sîntem potriviți pentru asta. E foarte amar, da, însă... da, cam așa văd eu chestiunea. Firește, pentru mine este mult mai ușor să spun așa ceva și să mă împac cu asta. Nu am nevoie decît să mă mai port vreo cîțiva

ani cuminte și să nu-i tulbur pe ceilalți ; mai mult nu mi se cere. În schimb, tu mai ai încă multe alte posibilități. Ba da ! Așadar, vrei să mergi cu mine ?“

„Unde ?“

„Doar știi bine la ce mă gândesc. De ce mai întrebi ?“

„Nu, e imposibil.“

„De ce să fie imposibil ? Sînt ferm convins că tu însăși te-ai gîndit deja la asta.“

„Nu. Nu există nici o întoarcere.“

„Ce rost au vorbele mari, copilo ?“

„Nu, papa, n-aș putea suporta.“

„Zicem și noi așa. Suportăm mult mai mult decît ne închipuim.“

„Nu, e imposibil. Și ar fi murdar din partea mea. Mai curînd aș... Nu, pentru o femeie așa ceva e cu neputință. Nu ai cum să înțelegi.“

„Bine, să lăsăm asta“, mi-a spus. Zicea că nici nu fusese decît o propunere și îi mai rămînea doar cealaltă propunere, să-mi dea bani cît timp am nevoie. Adică pînă ce îmi voi fi găsit drumul. El însuși plecase la Berchtesgaden ca să-și afle o cale și să cîștige puțină distanță. Ar fi deci ultimul care mi-ar putea face reproșuri. Au fost și pentru el zile în care crezuse că totul e fără rost și, la vîrsta lui, asta era mult mai rușinos decît pentru mine. Oamenii obișnuiesc să zică în asemenea împrejurări : Viața merge înainte. Cînd auzi asta, te gîndești : Ce vorbărie ! Li-e ușor să vorbească. Și cu toate astea e adevărat. Zicea că n-avem decît să batem străzile. Bineînțeles că, în cazul cînd am avut ghinion, strigăm : Ce mă interesează să trăiesc așa ! Nu mă atrage. Cu toate astea, viața există.

„Dar să lăsăm frazele. Hai să vorbim absolut concret.“ Iată, de pildă, cazul lui Günther. Nu, te rog, mi-a zis el, ca să-l las să termine de vorbit. Spunea că nu intenționa să susțină că Günther are nevoie de mine. Desigur, o să crească mare și fără mine. Îmi pot da seama, deci, cît de nesentimental privește el lucrurile. El însuși n-a avut niciodată o copilărie adevărată, iar Max a trebuit să crească și el tot fără mamă. Așadar, nu acesta este punctul delicat. Nu e vorba nici de faptul dacă altfel — cu o mamă adică — ar fi mai bine, după cum se afirmă într-una. Era vorba, de fapt, mai puțin de Günther, decît de mine. Da, așa e ! Zicea să nu-i îngreunez totuși sarcina de a vorbi despre asta, prin încăpățînarea mea. Erau, în tot cazul, lucruri mai mult sau mai puțin înțelepte ; el le lua așa, întrucît nimic nu-l atîngea în mod direct. Sau, în orice caz...

„Mda, bine, să nu ne abatem.“ Își închipuise mereu că un copil înseamnă altceva pentru o femeie decît, să zicem, fabrica pentru el. Ca bărbat, își imaginează lucrurile așa : femeia are totuși, cel puțin, ceva — devreme ce nu putem ști despre asta mai mult. Ceva ce nu e o minciună. Dar, cum am spus, asta s-ar putea să fie una dintre obișnuitele prejudecăți bărbătești și el nu făcea altceva decît s-o repete, pălăvrăgind. Zicea că experiența pe care o făcuse el însuși pleda de asemenea împotriva acestei prejudecăți. Ce putea să știe el cum gîndește în realitate o femeie despre asta ? Poate că ceva tot voi fi observat însă : că nu vorbește de datorie și de alte asemenea lucruri mărețe, care, după consumarea faptelor, sună foarte frumos în-

tr-un raport de afaceri. Niciodată nu s-a gândit, în afacerile lui, la datorie, n-a avut deloc vreme pentru asta, ci totdeauna numai la succes, iar ceea ce se numește datorie a rezultat între altele. Dar nu-i nevoie s-o știe nimeni, de altfel nici nu te-ar mai crede. „Da, ce facem cu tine ?” Pe neașteptate, însă, a schimbat subiectul. „Ceea ce mă surprinde la acest Möncken e faptul că pare să nu dea nici doi bani pe munca sa. Se dezbară într-una de ea cu un gest disprețuitor. Un pretext, zice el ? Un pretext pentru ce ? Cum se poate trăi așa ? Toate celelalte le pot înțelege, adică faptul că nu pune nici un preț pe cotidian și nu vrea să se lase legat de el. Pentru asta chiar îl invidiez. Însă... da, toate astea m-au frapat și în ceea ce am citit din el.”

„Crezi că nu e în stare de nimic ?”

„Cum să apreciez eu așa ceva ? ! Poate că e mai capabil decât alții, asta nu e treaba mea. Însă am uneori sentimentul că nu spune ceea ce ar trebui să spună, și că știe mult mai mult decât spune. Uneori răzbate câte ceva și crezi că iese la iveală, dar șterge iarăși totul repede. Când vrei să trăiești ca el, trebuie să și spui ceea ce știi, indiferent dacă vrea cineva să asculte, sau dacă-i supărător. Doar tocmai acesta e avantajul pe care îl are față de cei ca noi. Ori poate e și pentru el prea primejdios ? În tot cazul, ne tănuiește ceva.”

„Asta din pricina copilăriei lui”, am spus eu.

„A, așa. Da, despre asta nu știu nimic. Socrul meu și-a consultat ceasul. Așadar, în ceea ce-l privește pe Max, n-am discutat niciodată cu el despre asta, evităm orice temă personală. Totuși, practic, lucrurile stau așa : Max contează pe faptul că te

întorci. Asta m-a cam mirat întotdeauna, fiindcă în ce mă privește nu am crezut așa ceva. Dar Max e altfel, mai primitiv, dacă vrei. Totuși n-are importanță, nu e vorba acum dacă motivele lui ne plac și e indiferent chiar dacă toate astea ar trebui să se întâmple numai pentru că se potrivesc mai bine cu socotelile lui. Iartă-mă că mă exprim așa. Da, poate că toate astea sînt de fapt doar niște simple calcule de afaceri ; tu însemni pentru el un fel de titlu de valoare, care într-adevăr, în momentul de față, este în scădere, dar care, cu puțină răbdare și dacă îl lași să stea pur și simplu în casa de bani, va căpăta într-o zi un curs superior. Este o experiență de afaceri cunoscută. Oricum ar fi, n-am dreptul să-l critic pe Max. El a răspândit de la început știrea că nu lipsești decât temporar, cel puțin pentru cei dinafară. Merge vorba că ai fi plecat la odihnă într-un sanatoriu. Este ceea ce a povestit Max tuturor. Și ce le mai rămîne de făcut decât să creadă ? Doar vor să facă afaceri cu cernul Helldegen. Asta n-ar însemna deci o dificultate. Am putea, de altfel, să mai spunem că ai călătorit cu mine, în perioada de după tratament, la Berchtesgaden, sau că ne-am întâlnit acolo. Cine va mai controla ?”

Îmi apăream atît de înjosită încît nu mai puteam să spun nimic. Poate că socrul meu nici nu aștepta vreo vorbă. A mai stat pe gânduri un timp, apoi a continuat :

„Dificultatea e numai în ce te privește. Nu știu dacă vei suporta întoarcerea și de asta nici nu în-

drăznesc să te îndemn. Da, împrejurările exterioare vor fi mai ușor de suportat ca aici, dar, la urma urmelor, ele erau la fel și mai înainte. Nu, te rog nu te lua după mine, mi-a spus pe neașteptate; vocea îi era foarte emoționată. Este nedrept din partea mea să judec toate astea atât de prozaic și de afacerist. Pot s-o fac în ce mă privește, dar pentru tine nu e potrivit. Uită tot ce-am spus.“

„Nu, e cât se poate de drept așa, papa. E singurul lucru just. Voiam să mai spun că nu meritam să-și facă atâtea gânduri pentru mine, dar am renunțat. Era prea stupid, se înțelegea de la sine. Când pleci?“ l-am întrebat în loc de asta.

„Am putea, firește, să plecăm și cu trenul de noapte“, și-a dat el cu părerea.

„Da, dacă... atunci, cât mai repede cu putință.“

„Pleacă la unsprezece. Vom mai găsi cu siguranță locuri la vagonul de dormit. Și așa putea să și telefoniez din vreme acasă, pentru a fi luați de la gară.“

„Nu, asta nu.“

„Ți-am spus doar pentru cazul că te vei hotărî în acest sens.“

„N-o să suport, papa.“

„Da, aici e primejdia.“

„Primejdia mi-e indiferentă, papa. E vorba de fericire. Vor băga de seamă că am fost fericită, chiar dacă dintr-asta am devenit nefericită. Max va observa — și toți ceilalți. Și Günther. Când voi râde, nu mă vor crede și mă vor privi jigniti. Oricâtă osteneală mi-aș da, faptul acesta mă va urmări mereu și îmi voi întoarce privirile spre el. Chiar dacă n-am fost cu adevărat fericită, a fost

totuși măcar o impresie, — cum s-ar putea uita așa ceva? Nu, nu, și chiar dacă n-a ieșit cum trebuia, papa, nu contează, nu. Poți să înnebunești din una ca asta. Atât de bine nu poate să joace teatru nici un om. Cel puțin o femeie nu, papa. Cu o femeie e altfel.“

„Da, știu.“

„Nu, nu poți să știi. De ce te-a părăsit soția ta?“

Abia după ce mi-a scăpat asta, mi-am dat seama că nu s-ar fi convenit să-l întreb.

„Iartă-mă, papa. Dumnezeu, ce brutală am devenit!“

„Cum așa? De ce să nu întreb?“

„Nu, nu am dreptul. Și nici nu mă interesează.“

„Credeam că știi totul.“

„Am întrebat numai din greșală, papa. Te rog, nu te supăra. Și poate și pentru că... da, pentru că eu nu te-aș fi părăsit niciodată.“

„Totuși, probabil că m-ai fi părăsit și tu ca și... Doctorii spuneau că răul zăcea dinainte într-însa; ea a murit după un an și jumătate, într-o clinică. Există pentru toate o explicație medicală și cine vrea, se poate declara mulțumit cu ea.“

„Te rog, nu vorbi despre asta, papa.“

„M-am mulțumit și eu; am amortizat-o pe soția mea ca pe o realizare fără folos, așa cum se procedează la o firmă comercială. Și anume, cu cât o faci mai repede, cu atât mai mică e paguba. După aceea poți să te dedici din nou unor lucruri mai pozitive. Gîndul că ea m-a părăsit m-ar fi împiedicat. Nu sînt cîtuși de puțin altfel decît Max; pe atunci, în orice caz, nu eram altfel. Refuzam să înțeleg scrisoarea ei de despărțire; încă de pe atunci

o consideram bolnavă, chiar și fără certificat medical. Îmi scria... pot să-ți arăt o dată scrisoarea, dacă vrei; e caraghios, n-am rupt-o, cred că am păstrat-o ca să am o dovadă la mîna împotriva ei. Da, îmi scria că am mîhnit-o nespun de mult, pentru că... nu știu cuvîntul exact..., pe scurt, pentru că nu trăiam, cum zicea ea. Și mai scria că se simte prea slabă ca să mă ajute; se învinovăța chiar pentru acest fapt. Dar ar fi vrut să evite să fie nevoită să mă și disprețuiască și să mă urască..., așa ceva. Venea pentru mine ca dintr-un cer mai luminat, dar eu am simplificat lucrurile: am considerat-o isterică. Mă căsătorisem cu ea din ambiție; eram un mic om dornic de parvenire, cu ceva bani, împrejurarea îmi era favorabilă. Ea provenea dintr-o veche familie de oameni cultivați. Uneori asemenea căsătorii merg bine, — de ce nu și în cazul meu? Eram atît de încrezător în mine și în capacitatea mea încît nu m-am îndoit deloc. Pe lîngă asta, aveam din zi în zi mai mult succes, — de ce n-ar fi fost mulțumită soția mea? Cînd am băgat de seamă că era nemulțumită, i-am dăruit ceva, ceva ce se poate cumpăra cu bani. Cînd am văzut că ura fabrica și metodele care sînt necesare în întreprindere, am rîs de dînsa. De ce să-ți tai creanga pe care stai? i-am spus. Nu luam toate astea în serios. În cele din urmă i s-a făcut scîrbă de mine. Eu sînt lipsit de bunele maniere, nu le am din naștere, iar cînd îmi dau drumul, decad. La masă era îngreșoșată de mine; nu putea să mă mai vadă mîncînd. Cînd mestec, îmi trosnesc fălcile; poate că înfulec și cantități prea mari, cine știe, așa o fi. N-am socotit niciodată asta drept ceva deosebit,

totuși mai pe urmă m-a surprins pe mine însumi, abia dacă mai îndrăzneam să mestec. Dar nici asta n-am luat-o prea în serios. Îmi ziceam: Ei bine, așa e probabil peste tot cînd ești căsătorit de ceva mai multă vreme. Iar în rest, aveam munca mea. Bolnavă ori nebolnavă, nu asta-i esențial. Faptul că m-a părăsit, mai mult m-a mirat decît m-a durut. L-am trimis pe Max într-un internat și întreprinderea a luat un asemenea avînt încît... Nu vreau să mă învinovățesc, ar fi un fel laș de a te justifica cu întîrziere. Dar, ca să revenim la Max: n-o să te lase s-o simți niciodată. Sînt convins că pot pune mîna în foc pentru asta. Nu e felul lui. Da, și în ce privește cealaltă chestiune, aceea la care te gîndești probabil... nu te va mai incomoda, ca soț, vreau să zic. Nu. Lasă-mă să vorbesc în liniște despre treaba asta. E drept că nu înțeleg nimic, am luat eu însumi problema asta prea ușor. Însă... da, s-ar putea totuși să nu fie cine știe ce treabă să-l ții departe de tine. Știi ceva? Noi sîntem cam stîngaci și pe deasupra ni s-a și băgat în cap că femeile așa vor, însă, în fond, sîntem niște timizi. Dar atîta-i de ajuns. Aș vrea doar să-ți risipesc temerile."

„Trebuie să vorbesc mai întîi cu Berthold despre asta", i-am spus.

„Da, trebuie, desigur."

„Trebuie să-nțelegi totuși acest lucru, papa."

„Îl și înțeleg."

„Așa ceva doar nu se poate anula pur și simplu. Și ce se va întîmpla cu Berthold? Ah, dacă n-ar fi vorba decît de mine. Eu nu reprezint decît un eșec, și cu asta, basta. Și dacă trebuie în genere să rezist, atunci doar pentru tine, papa, numai pentru că ești

aici și pentru că... Nu, n-o să meargă, chiar dacă scrișnesc din dinți. Ar fi totuși... Nu poți să-mi spui ce să fac, papa ? Sînt gata la orice, vreau să plătesc pentru toate. Doar am renunțat la tot ceea ce îndrăgesc alți oameni. Poate fi oare cineva pe-depsit pentru asta ?“

Atunci a bătut cineva la ușă și am strigat : Intră ! Berthold era cel care bătuse — și doar era propria lui cameră. Bătuse fiindcă nu voia să ne surprindă. Ca și cînd încă de pe acum n-ar mai fi făcut parte dintre noi. Apoi s-a ivit în ușă, doar la cîtiva metri de noi, și totuși atît de departe, păstrînd un interval între noi, un spațiu gol, fără a se apropia, pentru ca să nu fim obligați să-l luăm în seamă, dacă nu ne convenea, și ca să nu ne mai dea vreo osteneală dacă am fi vrut să-l expediem din nou ; el însuși parcă se găsea acolo numai pe jumătate și parcă gata să dispară ; nu voia să ne simțim puși în încurcătură de sosirea lui : zicea că venise numai pentru a ne aduce cafeaua — și unde trebuia s-o pună ?... Da, avea cutia în mînă, cutia era împachetată într-o hîrtie cenușie și el ne-o întindea mai mult ca s-o vedem și să putem întreba : A, cafeaua ? E minunat că ai găsit... Se opriase așa acolo și am înțeles imediat că știa tot ce discutaserăm și că știa perfect de ce îmi pusesem costumul și că eram hotărîtă să-l...

Și cînd mă gîndesc acum din nou la asta, îmi dau seama că știam bine și faptul că îmi era cu de-săvîrșire imposibil să-l părăsesc. Ar fi fost o trădare pe care n-aș fi putut-o repara niciodată. Căci dacă aparțineam cuiva, atunci îi aparțineam lui. Fiindcă

stătea acolo întocmai ca atunci, pe podium, la atribuirea premiului, și după aceea, în sală, în mijlocul oamenilor, atît de singur, încît era cu neputință să suportîi. Și indiferent ce predică oamenii, fie pentru că nu vor să admită, fie de frică, ar fi fost de ajuns ca Berthold să-mi spună doar un cuvîntel... ah, nici măcar atîta, un gest cît de mic, doar o clipire imperceptibilă din ochi ar fi fost destul, căci ne cunoșteam doar, nu mai era nevoie de cuvinte, așa de bine ne cunoșteam... și aș fi alergat spre el și poate am fi murit împreună și am fi fost mîntuiți în cele din urmă de toată suferința. Dar în loc de asta am rămas pe scaun, ca paralizată, incapabilă să mă ridic și să fac ceea ce ar fi trebuit să fac. Așteptam ; atît eram de frîntă de toate, încît nu mai puteam decît să aștept. Sau poate că îmi era rușine de socrul meu, azi nu mai știu, pur și simplu nu înțeleg de ce n-am făcut ceva atît de simplu. Nu era decît un singur gest de făcut, și eu l-am ratat. În acele clipe trebuie să fi fost cu totul lipsită de rațiune.

L-am lăsat mai întîi pe socrul meu să se ridice ; a făcut-o, desigur, numai fiindcă eu nu mă mișcam ; îmi lăsase doar timp destul ca să mă hotărâsc. Cred de asemenea că observase totul, întocmai ca și mine, și știa că nu mai rămînea nimic de hotărît și că tot restul era fără speranță. Probabil că văzîndu-mă cum șed în continuare, a socotit că e o decizie.

S-a îndreptat spre Berthold și i-a întins mîna, ca să-și ia rămas-bun. Și abia atunci am strigat : „Nu cumva vrei să și pleci, papa ?“ Poate că a sunat fals, poate că a sunat într-adevăr ca și cum aș fi vrut să plec cu el și m-aș fi hotărît pentru el. Dar făcînd

asta, totul a ieșit altfel decât ar fi trebuit să fie.

„Și-acum, vreau să mă duc la hotel, a zis socrul meu. Puteți să-mi mai telefonați, dacă e nevoie.“

Iar Berthold a spus, în felul său repezit : „Jos, imediat pe prima stradă la dreapta, e o stație de taxiuri.“

„Da, mulțumesc. Nu știu dacă ne vom mai revedea, domnule Möncken.“

„N-are importanță. Revederea nu e niciodată importantă. Îmi pare rău că v-am jignit.“

„Nu, nu m-ați...“

„Ba da. Sau dacă vreți : dezamăgit. Îi dezamăgesc pe toți oamenii. Am niște dorințe nemăsurate, asta e. Tocmai de asta nu le măsoar nici eu cu măsura obișnuită ; nu ajunge ; totul e bazat pe prea puțină realitate. Aș dori să fiu la fel de înțelept ca dumneavoastră.“

„Înțelept ?“ a întrebat socrul meu mirat.

„Să nu vă împiedicați totuși de cuvântul ăsta. Da, înțelept e de modă veche, poate că vreau să zic : lipsit de dorințe. Nu, nici asta, dar fie oricum. M-am gândit bine la dumneavoastră, când mergeam pe stradă. M-am dezvățat să vorbesc, probabil că peste zece ani nu voi mai vorbi de loc. La ce bun ? De ce să vrei să te faci înțeleș, asta duce numai la înșelătorie. Da, m-am gândit la dumneavoastră. Nu vi se poate da nici un ajutor, iar eu unul o pot face cel mai puțin, așa că renunțați la mine. Știți că cel mai pozitiv lucru, când cineva a ajuns atât de departe, e faptul că nimeni nu-l mai poate ajuta ? Ba da ! E drept, mai de mult se judeca așa, e adevărat, dar astăzi... da, aș vrea să fi ajuns tot atât de departe ca dumneavoastră, însă uneori mă mai cu-

prinde pe neașteptate dorul, aici e aici. Dar de ce să mai discutăm despre asta ? ! Vă rog să nu vă lăsați reținut de mine.“

Această ultimă frază Berthold a spus-o ca și când n-ar fi știut cum să scape mai repede de socrul meu. În același timp, s-a uitat la mine, pentru prima oară de când pășise iarăși în cameră. M-a privit rece ca ghiata, ridicând chiar o sprinceană mirat, de parcă ar fi vrut să spună : Cine mai e acolo ? Ah, așa, femeia asta ! Dumnezeuule, nu poate să mă lase, la urma urmelor, în pace ? Așa ceva, într-adevăr, nu se mai poate suporta ! Nu mai poți fi singur nici un minut.

Nu știu dacă socrul meu a observat. Cred că da ; pentru că s-a întors scurt spre mine. Apoi a spus : „N-aș dori să am secrete față de dumneavoastră, domnule Möncken. Vizita mea s-a desfășurat ceva mai altfel decât mi-o închipuisem ; poate că nu s-ar fi convenit să cedez dorinței mele și n-ar fi trebuit să vin. Totuși, faptul s-a petrecut. Marianne și cu mine am discutat multe chestiuni. La un rezultat n-am ajuns. În ce mă privește, nu îndrăznesc să-i dau vreun sfat. Iar dumneavoastră, firește, și mai puțin. Vă rog să nu fiți supărat pe mine că sînt la curent cu felul cum stau lucrurile. Și să nu fiți supărat nici pe Marianne pentru asta. Cine știe, poate că vă e de folos la amîndoi că și-a ușurat sufletul ; uneori se întîmplă și așa. Da, iată de ce spuneam că dumneavoastră și cu mine poate n-o să ne mai revedem. Există atîtea fraze înflorite pentru asemenea ocazii, dar cred că e mai bine, nu-i așa, să renunțăm la ele. Doar noi luăm cu toții lucrurile mult prea în serios. Așadar ?“

Mi-a făcut un semn din cap și a ieșit. Berthold l-a condus pînă la ușa locuinței. Dacă saream atunci în picioare și alergam după el strigînd: Ia-mă chiar acum cu tine, papa! Doar cîteva minute. Sînt îndată gata. Și cum tot ești aici...

Da, n-aș mai fi fost nevoită să stau de vorbă cu Berthold. Mi-aș fi făcut valiza și i-aș fi dat apoi mîna ca un simplu vizitator, după care aș fi plecat împreună cu socrul meu.

Simțeam o apăsare foarte dureroasă în piept. M-am ridicat, dar n-am ajuns decît pînă la șifonier. Cînd l-am deschis, ca să-mi iau cîteva lucruri, Berthold se și întorsese în cameră.

Ce mai puteam discuta? Și cine trebuia să înceapă? Nu ne priveam, nu era necesar, știam doar că amîndoi sîntem încă acolo. Mi-am luat lenjeria din dulap și am pus-o pe pat. Alergam încoace și încolo, vrînd să fiu ocupată. Berthold s-a așezat pe scaun, în fața mașinii lui de scris, și citea ceea ce bătuse. Ba chiar a răsucit înapoi foaia introdusă, ca să poată citi mai bine.

Nu voiam să fac nici o gafă. Îmi spuneam: trebuie să vorbești cu el foarte obiectiv, cît se poate de firesc. Am stat împreună o vreme, așa, acum e desigur momentul cel mai potrivit să ne despărțim din nou, perfect, altfel ne stăm numai în cale unul altuia și asta se întîmplă mereu așa, perfect, ca atare să păstrăm despre noi o bună amintire, da, și așa mai departe. Mă temeam însă că va ieși pe dos, și dacă mi-aș fi auzit propriul glas vorbind altfel decît voiam, n-aș mai fi suportat și aș fi alergat cu siguranță la el. Și atunci el ar fi crezut că nu se

cade să mă lase în încurcătură și că nu pot trăi fără el, și s-ar fi simțit obligat să rămînă împreună cu mine. Însă poate că ar fi și mai primejdios, chiar dacă ne-am iubi; căci atunci cînd te îmbrățișezi de supărare, e ceva cu totul împotriva propriei voințe; oamenii nu trebuie să se atingă unul de altul cînd sînt triști. Poate că e de ajuns pentru un ceas sau două, sau chiar pentru o noapte, te alegi cu o mică oboseală; totuși, cînd se ivesc zorile și se aud primii pași pe stradă, ești mai nenorocit decît înainte; ți-ai risipit pînă și obolul tristeții și nu mai ai absolut nimic.

M-am concentrat de aceea asupra împachetării valizei. Deodată l-am auzit pe Berthold smulgînd foaia din mașina de scris, cu un hîrșîit, și mototolind-o. M-am speriat atît de tare că m-am oprit.

„Maculatură! a exclamat și s-a ridicat de pe scaun. Iartă-mă, aș fi avut timp și după aceea. Să te ajut la împachetat?”

„Mulțumesc! Nu sînt multe“, am spus.

El însă mi-a coborît valiza de pe dulap și a șters-o de praf cu batista.

„Să nu-ți uiți cămașa de noapte.“

„Nu.“

„Așa ceva se uită ușor, e bine s-o împachetezi cea dintîi. Are haz, totdeauna oamenii o pun sub pernă. Și în hoteluri. La noi acasă stătea totdeauna la picioare. Ai prefera să împachetezi singură? Să ies cît timp ești ocupată?”

„Nu, rămîi aici. Te rog.“

„Bine. Dar nu te grăbi. Să nu uiți nimic. Fiindcă altminteri... Firește, pot să ți le trimit, la ne-

voie, după aceea. Însă... ar mai fi ceva de discutat ?
Vreau să zic ceva concret."

„N-aș putea spune."

„Bine."

„Banii sînt în sertar", i-am spus.

„Cum ? Ce-ai spus ?"

„Banii. Ia-i mai bine la tine, altfel se pierd."

„Dar cine să-i ia ? Doamna Viereck ?"

„Nu, firește că nu. Dar închide-i cel puțin."

„Bine, am să-i închid. De fapt, ce gîndești tu despre asta ?"

„Despre ce ?"

„Despre toate astea."

„Ah, Berthold !"

„Minunat bărbat, socrul tău."

„Poftim ?"

„Vorbesc serios. Te simți oarecum rușinat în fața lui. Noi venim cu grijile noastre mărunte, pe care la urma urmelor le are oricine, și el... Aproape că l-aș fi rugat să rămîna la noi. Dar ce putem să-i oferim ? Și nici n-ar fi fost bine. Zi și noapte cu conștiința că ești de prisos, o păstaie goală pe care o poți sufla la o parte, nu, n-ar fi fost bine. Dar de ce atîta vorbărie ? ! Plecați mîine dimineață ?"

„Poate chiar cu trenul de noapte. Este unul."

„Hm, da, ar fi mai potrivit. Vreau să zic, în ce te privește. Nu trebuie să lungim mult asemenea lucruri. Poate că pe urmă am să mă duc la cinema. La spectacolul de noapte."

„Da, așa să faci."

„Oare unde am pus ziarul cu programul cinematografelor ? Mereu dispăre, cînd ai nevoie de el !"

„Nu-i printre scrisorile tale ?"

„Printre... ? A, nu-i așa de important. Poate că are și doamna Viereck un ziar."

„Ce o să-i spui ?"

„Cui ?"

„Doamnei Viereck. N-aș vrea să-mi mai iau rămas-bun de la ea."

„E ceva absolut lipsit de importanță. Ce ne privește pe noi doamna Viereck ?"

„O femeie simpatică."

„Am să-i spun că a trebuit să pleci în cea mai mare grabă. Din cauza socrului tău. Sau fiindcă s-a îmbolnăvit cineva, — tot una. Toate astea n-au importanță. Haide, te ajut."

S-a aplecat și a scos cîțiva pantofi de-ai mei de sub dulapul de haine. Nu dispuneam de mult loc, de asta se aflau acolo, lîngă pantofii lui Berthold. Iar un pantof alunecase tocmai în fund, probabil în timpul măturatului sau al ceruitului.

Berthold a cîntărit pantoful în mîna și a zîmbit.
„Ce ușor e."

„Da, sînt niște pantofi drăguți", am spus.

„Îți vin și bine pe picior. Totdeauna eram mîndru cînd îi... N-ai vrea mai degrabă să-i încalți ?"

„Nu, nu sînt pentru călătorie."

I-am luat pantoful și l-am vîrît în ciorapul său. Berthold se uita la mine.

„N-are să fugă nici un ochi ?"

„Sînt niște ciorapi vechi."

„Ce practică ești."

„Am moștenit asta de la mama mea, deși ea mă socotea nepractică. Mereu mă certa. Mă considera o risipitoare."

Fără să vreau, mi-am adus aminte că Berthold mai fusese de față o dată când împachetam, în camera mea de acasă, și că împrejurările fuseseră cu totul altfel. Era semiobscuritate în cameră, ardea numai lampa de pe noptieră și lumina de la masa mea de toaletă. Și în Hanovra, cu mai mulți ani înainte, hotelul se numea, cred, „Luisenhof“. Un hotel distins. Arnim avea o mare slăbiciune pentru asemenea hoteluri. Nu aveam mult de împachetat, nimic altceva decât o servietă cu acte. Mă hotărâsem să mă mărit cu Max. Mereu trebuie să-mi împachetez lucrurile și să plec. Mereu totul e zadarnic.

Berthold îmi ghicise gândurile.

„Nu cumva să crezi că eu nu mă gândesc mult la toate.“

„Și ce o să se întâmple cu asta?“ l-am întrebat repede, arătând spre mașina de scris.

„Ce? Ah, așa! N-are importanță. Nu-i nevoie să stricăm nici o vorbă pentru asta.“

„Aș vrea să știu însă că cel puțin... E din cauza mea?“

„Ce?“

„Faptul că ai smuls-o?“

„Ce legătură are asta cu tine? Nu, e maculatură, nimic altceva.“

„Totul a fost în zadar, deci?“

„Nu, Cum așa? Asta nu înseamnă nimic. Maculatură e, numai așa, o expresie de-a noastră. Limbaj de maculatură! Probleme de maculatură! Așa le spunem noi la treburile astea. Nu-i nimic deosebit, i se întâmplă oricui, trebuie să avem și asta în vedere. Nu-ți face griji pentru atîta lucru! În general, e bine să începi așa ceva numai dacă ții seama

din capul locului că s-ar putea să nu reușească. Iar eu m-am simțit probabil cam prea sigur. Blestematul ăla de premiu, da, și rutina. Totuși, dacă observi la timp, pe urmă nu e rău.“

„N-ai s-o termini de scris?“

„Aia de colo? Mizeria aia?“

„Și din reprezentăția din toamnă nu mai iese nimic?“

„Din ce? De ce nu?! Oricum, pot să scriu altceva. Se poate scrie și în opt zile, dacă ai noroc. N-are nimic de a face cu timpul. Și-apoi, toate astea sînt absolut lipsite de importanță, nu e vorba de succes, nu e vorba dacă vrea cineva s-o asculte sau s-o citească. Ce are a face cu asta?! Îi sînt foarte recunoscător socrului tău. Vorbesc de faptul că a venit. Am ajuns la concluzia asta mai adineauri pe stradă, când am cumpărat cafeaua. Să nu-ți fac o ceașcă? Da, îți voi prepara una. Cel mai bine e să încep imediat ceva nou, fără să mă mai gândesc mult. Dacă tehnicienii ăștia ar avea gata nava lor spațială, m-aș prezenta ca voluntar. M-am gândit deseori bine la treaba asta. În fond, e normal ca la început să aibă nevoie de voluntari, ținînd seama că experiența probabil dă greș. Dar ce satisfacție, acea secundă unică, acolo, departe, și să poți vedea toate astea! Cîrpacii ăștia nu izbutesc însă să realizeze obiectul. De patruzeci de ani tot tîndălesc la el. Într-o zi o să fiu prea bătrîn pentru așa ceva, căci cu siguranță îți cercetează mai întîi inima și toate celelalte. Ei, pentru moment mai sînt încă sănătos. Mult prea sănătos! Ce să facem alde noi cu asemenea sănătate?“

„Iau și femei?“

„Cum ?“

„În racheta aceea.“

„Nu, adică... Nu e cazul să crezi că am secrete față de tine, Marion.“

„Nici nu cred asta.“

„Ba da. Toți gîndesc așa. Dar eu n-am nici un secret, n-am avut niciodată vreunul. Atîta numai, că nu-mi place să vorbesc, de asta-și închipuie oamenii asemenea lucruri. După ce pleci...“

„Da, ce-o să fie atunci ?“

„Nimic ! Am să scriu ceva, ceva așa... Nici măcar nu știu ce. Am tot felul de idei, dar nu asta interesează. Ideile nu sînt importante, povestea e lipsită de importanță, toate astea sînt doar lucruri secundare. În fond, e perfect indiferent despre ce anume scriu, poate fi ori una, ori alta. Chestiunea principală e... Doamne, ce însemnătate are să nascocesci o poveste tristă oarecare și s-o pui pe hîrtie ? E o treabă pe care-o poate face oricine. Pentru asta nu-i nevoie să pătimești atîtea. Chestiunea principală e... Ei, s-o lăsăm, nu se poate exprima. Îți spun astea doar ca să nu-ți închipui că aș avea vreun secret. Dimpotrivă, e lucrul cel mai simplu de pe lume, și cînd reușește, ajunge pentru un timp oarecare. Știi că o să-mi fie foarte dor de tine ?“

„Dar să nu scrii despre mine, Berthold.“

„Cum așa ? De ce nu ?“

„N-aș vrea să devin maculatură.“

„Nu te lua după mine. În general, nu este vorba de mine. Îmi va fi dor de tine, pentru că uneori am uitat lîngă tine că sînt aici. Asta e ceva foarte rar. Uneori, cînd te priveam, știam că nu eram nimic, că tu erai totul și eu nimic. Nu mai simțeam de loc

nevoia să mă străduiesc să fiu ceva. Și o știai și tu și erai mulțumită de asta. De așa ceva îmi va fi tare dor. Dar... ziua nu e bine, începi să te urăști și îl urăști și pe celălalt, pentru că o știe. Îți povestesc astea numai ca să nu-ți închipui că sînt atît de aspru. Înțeleg toate astea.“

„Dar nu-mi închipui așa ceva cîtuși de puțin.“

„Probabil că nu m-am născut de-a binelea, asta e. Mă prefac doar așa, însă unii observă. Să nu vorbești despre asta. De bărbați mi-e jenă. Nu voi ajunge niciodată ca socrul tău. Te așteaptă ?“

„Da, la hotel. Și dacă nu vin, trebuie să te telefonăm.“

„Hm, da. Mă bucur că-l ai cel puțin pe el. Nu-l lăsa să te aștepte“

„Trebuie să mai împachetez și cele necesare pentru spălat.“

„Să te ajut ?“

„Nu-i nimic de ajutat la asta.“

„Uite colo mînușa de spălat, pe suportul prosoapului.“

„Ia, te rog, și săpunul. Miroase prea tare.“

„Da, dă-mi-l.“ I-am smuls săpunul din mînă. Îl cumpărasem împreună. Berthold răscolise mult prin magazinul de parfumerie pînă ce găsiseră ceea ce trebuia.

Am închis valiza. „Așa, cred că am totul. E și timpul.“

„Te așteaptă într-adevăr ?“

„Ce-ar putea face altceva ?“

„Am mai putea încă să-i telefonăm.“

„De ce încă ?“

„Te duc eu pe urmă, mâine dimineață, la timp, la hotel. Sau direct la gară. Vreau să zic numai pentru că socrul tău are în orice caz biletele pentru trenul de dimineață. N-ar mai avea nevoie să le schimbe. Dar, cum vrei, mie mi-e tot una.“

„Nu se poate, Berthold.“

„Bine, să nu mai vorbim despre asta.“

„Nu cumva să crezi despre mine că sînt aspră.“

„Dar cine crede una ca asta ? N-a fost decît o propunere.“

„Realmente, nu se poate. Aș mai sta cu plăcere cu tine, dar..“

„De ce ? Doar am discutat despre toate.“

„Sînt prea lașă pentru asta. Probabil nu sînt, într-adevăr, decît o doamnă distinsă, așa cum ai spus tu totdeauna.“

„Ah, prostii. Ai bani la tine ?“

„Bani ? Da, cred. Doamne, ce căldură. Costumul îmi ține prea cald.“

„Ia arată-mi. Mi-a luat poșeta și s-a uitat dacă am bani la mine. Ia mai bine mai mulți. Ai nevoie de ceva pentru taxi și apoi..“

„Pentru taxi ajunge. Iar după aceea... Papa are bani destui.“

„Nu, nu, ia totuși. Pentru orice eventualitate. Și se mai găsesc încă aici. Ce să fac cu ei ? Pe lîngă asta, poate îți mai vine vreun alt gînd. Nu-i bine să fii fără bani.“

„Astea-s prostii, Berthold. Ne complicăm situația degeaba. N-o să-mi vină nici un alt gînd. M-am gîndit la toate.“

„Ei, atunci totul e în regulă. Să nu mai vorbim despre asta. Urăsc despărțirile. E o temă bună pentru cinema.“

„Te vei duce la cinema ?“

„Eu ? A, așa, da, poate. Poate că nu. Nu, probabil că nu. E numai pierdere de timp. Îmi voi face o ceașcă de cafea și apoi mă lungesc puțin. Doar acum pot dormi cînd vreau și pot să mă scol noaptea, dacă am chef, și să lucrez.“

„Gîndește-te la ceilalți chiriași.“

„Nu-i nevoie să folosesc mașina de scris, merge și cu mîna. Așa, și tu ? Ce vei face tu ?“

În clipa aceea afară, pe coridor, a sunat telefonul. Ne-am speriat amîndoi și am rămas înțepenii. Cînd îmi amintesc acum de acest sunet de telefon, mi se pare că n-am tras niciodată o spaimă mai îngrozitoare. Nu îndrăzneam să ne mișcăm, trăgeam cu urechea afară. Am auzit cum doamna Viereck s-a tîrît fără grabă în papucii ei și a ridicat receptorul. Mi-am încleștat dinții.

Dar apelul nu era pentru noi ; cine ar fi putut dealtfel să ne telefoneze ? Nu fuseserăm chemați niciodată la telefon. Apelul era pentru doamna Viereck ; a fost, de altminteri, o convorbire scurtă. Poate era un telefon pentru vreun chiriaș și doamna Viereck spusese că nu e acolo. Unul dintre chiriași era deseori chemat la telefon ; era agent comercial. Chiar și după ce doamna Viereck a pus la loc receptorul și s-a întors la bucatărie, Berthold și cu mine am mai stat o bună bucată de vreme, ca doi hoți, fără să ne mișcăm. Nu știu ce era cu el, dar eu nu mă temeam de nimic mai mult decît de

faptul că telefonul ar mai fi putut să sune o dată. Deseori e așa ; toată ziua nu telefonează nimeni și deodată îi dă prin minte cuiva să telefoneze, și, ca și cum s-ar fi înțeles, telefonează îndată după aceea și un al doilea și un al treilea. Ba chiar se plîng de convorbirile lungi care se poartă și de faptul că firul e mereu ocupat.

„Ar trebui să plec, i-am spus foarte încet lui Berthold, ca și cînd cineva ar fi ascultat la gaura cheii. Aș fi putut vorbi în voie, cu glas tare ; căci fereastra era deschisă și larma care răzbătea din stradă era destul de mare. Aș dori să plec chiar acum, Berthold. Eu... da, mă tem.“

Mi-a luat în tăcere valiza.

„Nu, dă-mi-o. Mai bine lasă-mă singură... nu e grea. Așa, și salut-o pe doamna Viereck. Nu trebuie să observe nimic. Așadar, Berthold...“

I-am luat din mîină valiza. Mantoul îl aveam pe braț. Stăteam așa lîngă ușă. Voiam să apăs clanța cu cotul.

„Să nu te conduc pînă la taxi ?“ m-a întrebat el tot atît de încet ca și mine.

„Nu, te rog. Dar, dacă vrei, pînă la ușa locuinței, ca să nu audă nimeni. Închide-o încet după mine. Dar nu pînă pe scară. Ne-am putea întîlni cu cineva. Și, te rog, nu te uita după mine, vreau să zic de la fereastră. Nici eu n-am să întorc capul. Așadar. A, da, și încă ceva.“

„Da ?“

„Nu-mi scrie. Te rog ! Nu-mi scrie niciodată. Promite-mi. Altfel înnebunesc.“

„Și ce aș putea să-ți scriu ?“

„Nu, te rog, promite-mi.“

Berthold mi-a făcut semn cu capul, abia perceptibil, și mi-a deschis ușa încet, fără zgomot. A trebuit să mă dau puțin la o parte. Berthold s-a uitat afară pe coridor, apoi mi-a făcut semn cu mîna și a șoptit : „Repede !“ El a trecut înainte și eu l-am urmat ; înaintam amîndoi în vîrful degetelor. Mai în fund, în urma noastră, ușa de la bucătărie stătea deschisă, lumina galbenă a soarelui aflat la apus cădea pe coridor. Doamna Viereck hodorozea în spălător cu tacîmurile, o furculiță sau un polonic i-a căzut din mîină. Și-a spus cîteva cuvînte ei însăși. Berthold a izbutit să deschidă fără zgomot și ușa locuinței, însă numai puțin, cît să mă pot strecura pe lat cu valiza, fără să mă lovesc. Mînerul ușii îl ținea Berthold în mîină, ca să nu scîrțîie. Nu aveam nici o mîină liberă ca să apăs pe butonul de lumină. Era întuneric în casa scîrilor, dar nu era decît o treaptă. Nici măcar n-am băgat de seamă că Berthold a închis ușa în urma mea, atît de încet umbla.

Pe stradă era și mai cald decît sus în cameră, zidurile răsrîngeau arșița zilei. Picioarele îmi mergeau parcă de la sine, fără să fie nevoie să mă silesc. Ca și cînd cineva mi-ar fi făcut vînt și acum trebuia să merg, vrînd-nevrînd. Și era bine așa. Sau ca și cînd strada ar fi coborît în pantă. Dar nu era în pantă, era perfect orizontală. Am rămas pe partea noastră, pentru ca Berthold să nu mă poată vedea de la fereastră, sau cel mult numai în cazul că s-ar fi aplecat tare înafară ; totuși asta n-o va face. La început mă temeam că ar putea să mă strige ; fiindcă poate uitasem ceva sus. Ori că

va alerga după mine, ca să-mi aducă obiectul. Mergeam de aceea mai repede, dar mereu parcă de la sine. Ce-aş fi putut să uit ? Ceva important nu putea fi. Când am traversat la intersecţie, am alergat de-a binelea, şi abia după ce am fost dincolo m-am simţit un pic mai sigură. Pe urmă am văzut şi un taxi, mi-am fluturat mantoul şi i-am spus şoferului : „Curtea europeană“.

III

Am citit undeva, pe o foaie de calendar, sau într-un supliment de ziar, că trebuie să-ţi recunoşti greşeala, şi în acest caz ea încetează să mai fie greşeală.

Nu ştiu a cui este fraza ; poate că am şi înţeles-o greşit. Nici nu vreau să mă justific ; recunosc totul, Numai că...

Aproape că mi-ar fi reuşit, vreau să zic treaba asta cu greşeala. Mi-ar fi reuşit cu siguranţă, cred că pot s-o spun. Doar trei zile, trei zile cu totul ! Da, dacă Max ar fi plecat cu mine la Milano încă de vineri, în loc să plece marţi, totul s-ar fi petrecut altfel. Dar consfătuirea pe care o avea cu fabricanţii italieni avea loc abia joi, în săptămîna următoare. Nu sînt cîtuşi de puţin vinovată de asta. Şi nici Max nu are vreo vină. De cîte mărunţişuri atîrnă totuşi lucrurile, nimicuri care nu se pot prevedea dinainte. Te gîndeşti la tot ce este important şi te aştepţi să nu ai surprize. Dar mărunţişurile...

Mă bucurasem chiar de călătorie. Eram întotdeauna bucuroasă să plec de acasă, nu aveam nevoie să mă gîndesc prea mult. Max credea că mă bucur de călătorie ce aveam s-o fac împreună cu el, îl lăsam în voia lui ; era bine că o credea. Dar nu acesta era adevăratul motiv. Mă simţeam mai sigură

cînd eram pe drum. Acasă, putea să mă ia prin surprindere oricînd, de unde nu mă așteptam. Chiar cînd perdelele se umflau puțin, fiindcă fereastra era prinsă numai sus cu un cîrlig, mă înfioram. Sau radioul. Nici nu-l mai puneam. Ori se transmite ceva ce nu te interesează de fel și te apucă jalea că toată lumea consideră așa ceva ca fiind normal și nu-și dorește nimic mai bun. Ori auzi deodată o frază, sau numai o vorbă, care nu este poate prea comună ; ți se pare ceva foarte cunoscut, și lucrul ăsta este și mai insuportabil, fiindcă provine doar de la radio și nu e un om adevărat de față care s-o spună. Doar cînd mă aflu în societate, mă stăpîneam ; puteau să-mi spună orice, nimeni nu-mi citea ceva pe față. Dar îndată ce rămîneam singură, sau cînd eram obosită și socoteam că pot să-mi dau frîu liber, era periculos.

Uneori, cînd mă aflu în cameră și mă schimbam, ba chiar și cînd făceam baie, oricît ar suna de caraghios, ceva mă întreba în sinea mea, fără să vreau : La ce mai folosesc toate astea ? Pentru cine ? Trebuia atunci să-mi găsesc repede o ocupație, ca să-mi alung gîndul. Vorbeam tare cu mine, numai ca să mă apar de asta. N-o știam ; abia cînd Günther, care se juca alături, mă întreba : „Ce ai spus, mamă ?“ mă speriam.

Era ca un fel de otravă, care se putea răspîndi oricînd în mine. Da, într-adevăr ca o otravă ! O observam în genunchi și în antebrate și în vîrfurile degetelor. O senzație stranie, moale și paralizantă, din pricina căreia mișcările îmi deveneau nesigure, ca și cum n-ar fi pornit numai de la mine. Cîteodată lucrurile ajungeau pînă acolo încît credeam eu

însămi minciuna pe care o răspîndiseră despre mine. Că fusesem într-un sanatoriu, unde mă făcuseră sănătoasă. Dar nu sănătoasă de-a binelea, mai aveam încă nevoie să fiu cruțată. Boala fusese într-adevăr îndepărtată, așa încît nu mai putea fi resimțită, dar undeva, într-un colț, stătea încă la pîndă, zi și noapte. Asta o știam numai eu, nimeni altcineva.

Max, cel mai puțin. Eram mereu gata la orice și eram mulțumită cînd voiau să profite de asta. Participam la toate, nu ziceam niciodată nu. Îi eram datoare acest lucru lui Max ; mă străduiam să fiu așa cum dorea el, pentru casa lui, pentru firmă și pentru obligațiile sociale.

Era chiar foarte mulțumit de mine. Trebuiau să creadă cu toții că momentul fusese depășit ; îmi ajuta și mie dacă gîndeau așa. În felul acesta l-aș fi depășit și eu încetul cu încetul, cu adevărat, prin obișnuință.

Uneori aveam sentimentul că vorbesc mai încet decît pe vremuri și atunci mă cuprindea teama. Oare ei au remarcat ? Cred că vorbeam într-adevăr mai încet, din precauție și ca să nu-mi scape nimic auzului : vorbeam ca și cînd aș fi tras cu urechea la ceva. Apoi mă străduiam îndată să vorbesc mai tare, sau să rîd. Probabil că ceilalți nu observau. Nici măcar socrul meu. Dealtfel eram rareori singură cu el.

Căci noi am evitat asta chiar de la început, fără să ne fi vorbit. Nu doream să-mi pună întrebări. Nu doream nici măcar să mă privească întrebător. Doar nici eu nu-l întrebam despre treburile lui,

ori dacă îi fusese greu să renunțe la toate și să rămână acolo doar ca o figură reprezentativă. Nu știu ce făcea. Trecea fără zgomot pe casa scărilor. Când ne întâlneam, ne zîbeam prietenos. Ca vecinii pe scara unei case cu chiriași. Uneori se ducea la plimbare cu Günther. Iar seara, la masă, se găseau destule teme de discuție între el și Max. Cred că socrul meu evita să se afle împreună cu mine și pentru ca Max să nu-și închipuie cumva că urzeam vreun complot între noi.

Sau poate socrul meu știa totuși cum stăteau lucrurile cu mine. Poate ar fi fost mai bine să fi stat de vorbă cu el. Mai bine pentru noi amândoi; căci eram legați unul de celălalt. Cîteodată cînd îl auzeam cum își ia de la garderobă paltonul de pe umeras, eram gata-gata să-i strig dacă n-ar vrea să urce puțin la mine. Pe urmă însă se deschidea ușa locuinței și renunțam. Nici măcar nu știu dacă aș fi vorbit cu el despre Berthold; desigur, mi-ar fi fost rușine să deschid discuția despre asta, dar tot ceea ce am fi vorbit în rest, s-ar fi învîrtit de fapt tot în jurul lui Berthold. Poate că ar fi adus el însuși vorba despre acest subiect. Poate m-ar fi întrebat dacă am auzit ceva despre dînsul. În primele săptămîni îmi era tare teamă că va sosi o scrisoare, în ciuda promisiunii lui Berthold. Cînd vedeam corespondența jos, în hol, pe tava de argint, abia îndrăzneam să mă uit prin ea. Și ce aș fi făcut cu o scrisoare de la Berthold? Aș fi deschis-o oare? Dar n-a sosit nici o scrisoare. Cu atît mai bine! Treptat, cel puțin teama asta s-a șters, chiar dacă nu cu totul. Și dealtfel, de ce să-mi fi scris? Avea lucrul lui și poate că încă de mult, o altă

mîngîiere. Era dreptul său; doar nu mai avea de loc nevoie de mine; îl părăsisem de bună voie, pentru că fusesem prea lășă ca să rezist alături de el. Da, avea tot dreptul să mă disprețuiască. M-am supra-estimat, asta a fost.

Aș fi discutat bucuroasă cu socrul meu dacă nu cumva totul nu fusese decît o închipuire de a mea. Dacă nu cumva văzusem în Berthold ceva ce nu era deloc. Cînd l-am întâlnit prima dată, la înmînarea premiului, eram obosită și nemulțumită, iar Berthold era atît de deosebit de Max și de toată lumea cu care aveam de-a face. În felul acesta, mă lăsasem amăgită. Poate că nici nu avea vreo legătură cu Berthold. Adeseori încercam să-mi reprezint cum fusese el, dar nu izbuteam. Nu există, desigur, o amintire a stării de fericire; e acolo un gol despre care știi că trebuie să fi însemnat locul unde ai fost fericit, dar cînd încerci să-l umpli cu imagini, nu se potrivesc toate și te îndoiești că ai trăit cîndva asta. Golul însă rămîne.

Socrul meu ar fi putut să-mi explice toate astea foarte rațional. Dacă avusesem dreptate întorcîndu-mă aici, sau dacă Berthold mai avea totuși, poate, nevoie de mine și îi era dor de mine. Fiindcă poate întreaga mea nesiguranță provenea doar din faptul că el se gîndea mult la mine. Aveam mereu sentimentul că nu e de loc departe, ci doar în camera de alături, sau doar după primul colț de stradă, și că nu aveam decît să-i strig numele. Cînd eram în oraș și zăream de la distanță un bărbat de statura lui Berthold, purtînd o manta de ploaie exact la fel — mantaua aceea de ploaie cu gulerul murdar și cu mînele roase, pe care Berthold nu voia s-o dea la

curățat — trebuia să-mi înțeleștez dinții de spaimă și abia mai puteam pași mai departe. Există însă mulți bărbați de statura lui Berthold și nici manta lui de ploaie nu era ceva deosebit. Dacă ar fi fost într-adevăr Berthold, toată strădania ar fi fost zadarnică. Aș fi fost lipsită de orice rezistență. N-aș fi putut nici măcar să vorbesc. Cum să-l fi întrebat totuși despre asta pe socrul meu ? L-aș fi jignit, căci el credea cu adevărat în forța mea. Și nu mi-ar fi putut răspunde decât că îi aparțin lui Günther și lui Max, și nu lui Berthold. Era ceea ce mi-ar fi răspuns oricine și chiar eu însămi mi-o spuneam într-una. Nu există nici o altă explicație.

Tot restul însă a fost de la început foarte ușor ; s-a petrecut parcă de la sine. Max a fost admirabil și mai este încă și astăzi. Care alt bărbat s-ar fi comportat oare ca el ? Da, sînt foarte vinovată față de el, am de reparat multă nedreptate.

Ne-a luat de la gară ; socrul meu vorbise cu el la telefon. Și Günther era de față. Max îl ținea de mîna cînd trenul a intrat în gară și Günther îmi făcea semne. Cînd am ajuns în gară, l-am putut lua imediat pe Günther în brațe și totul s-a petrecut ca și cînd într-adevăr m-aș fi întors dintr-un voiaj de odihnă. Max m-a întrebat dacă fusese obositoare călătoria și i-a spus tatălui său că arată bine restabilit. În fața gării se afla mașina, Gertig și-a scos șapca, eu i-am dat mîna și apoi ne-am dus toți patru spre casă, discutînd cu Günther. Acasă, micul dejun era pregătit și domnișoara Gerda era prezentă și trîncănea tot atît de mult ca și înainte, despre Günther și despre faptul că întrebasese mereu despre

mine și cît se bucurau toți că sînt iarăși acolo și că totul e bine. Nu-i adusesem nimic lui Günther, nu fusese de loc timp pentru asta, totuși socrul meu cumpărase la Berchtesgaden, ori la München, cîteva lucruri pe care mi le strecurase în tren — și i le-am dat lui Günther. Max își făcuse timp liber și în ziua aceea s-a dus mai tîrziu la fabrică.

Sus, în camera mea și în dulapurile mele, totul era ca mai înainte. Ca și cum n-aș fi fost plecată deloc. Dealtfel nu fusesem plecată decât ceva mai mult de două luni. Nu aveam decât să locuiesc din nou acolo, nu era nevoie de nici un efort. Cred chiar că se bucurau într-adevăr că mă aflam din nou acasă. Nu era numai prefăcătorie. Da, asta e, se bucurau cu adevărat în felul lor. Așa ca și cum le-aș fi lipsit. Dar cum să le fiu oare de ajutor ? Cînd mi-am revăzut camera, mi-am propus să citesc mult de aici înainte și, în general, eram hotărîtă să mă ocup de lucruri serioase. În definitiv, ce eram oare ?

Și, în general, nimerisem un moment favorabil, întorcîndu-mă tocmai acum. O săptămîină mai tîrziu a început vacanța mare pentru copii și toți cunoscuții noștri au plecat în voiaj. În felul acesta n-a fost nevoie să văd multe persoane și să le mint cu ceva. Cei pe care am apucat să-i mai văd erau mult prea preocupați cu pregătirile de călătorie, ca să mai aibă timp să-și facă gînduri despre mine. Chiar dacă aveau o bănuială, acum le era indiferent.

După o săptămîină toată lumea era plecată și m-am dus și eu cu Günther, pentru patru săptămîni, la Kampen. Max mi-a propus asta : a fost un gest plin de tact din partea lui — ca o continuare a

curei de la mare, zicea el. Și ce încredere avea în mine! I-am spus că ar fi fost frumos dacă ar fi mers cu noi, iar el a zis că va vedea dacă va putea să ne viziteze cu prilejul unui weekend prelungit.

Între timp, domnișoara Gerda a plecat în concediu. La Kampen, însă, erau numai oameni străini în jurul meu; ziua stăteam cu copiii pe plajă, iar seara mai zăboveam o vreme împreună. Totul era așa cum e de obicei în vacanță. M-am menținut intenționat în apropierea străinilor, deși aș fi preferat să fiu singură: voiam să-i prezint lui Max, când avea să ne viziteze, ca să nu creadă că mă izolez de oameni și că mi-ar fi dor de alte locuri.

Ne-a și făcut dealtfel o vizită și a rămas chiar o săptămână întreagă acolo. Max era foarte mulțumit de mine, i-am făcut cunoștință cu un director de bancă a cărui soție ședea la masa de alături și Max și-a petrecut multă vreme împreună cu ei. Ne-am dus și la Westerland și eu am câștigat câteva sute de mărci la ruletă. Max nu juca; nu știu dacă, de fapt, nu-i plăcea să joace, sau pur și simplu nu voia ca eu să-l văd jucând. Dar m-a îndemnat să joc și mi-a dat bani. Mi-a și spus cum trebuie să fac, fiindcă nu pricepeam nimic; am și făcut, pe loc, ceva greșit. Max a fost foarte supărat, dar eu am câștigat, cu toate că mizasem greșit. Și ce tare s-a bucurat Max! Nu din pricina banilor, ci pentru că nu-i plăcea să piardă. Cred că s-ar fi infuriat peste măsură; i-ar fi apărut ca o rușine. I-am dat banii câștigați, dar n-a vrut să-i ia, trebuia să-i păstrez eu, doar îi câștigasem singură. Atunci l-am invitat, în glumă, la Cazino, la masă, și am comandat și șampanie. A fost o mare

bucurie pentru el, o povestește și acum tuturor prietenilor săi.

Pe mine însă m-a întristat. Zgomotul farfuriilor, cuțitelor și furculițelor, discuțiile celor din jurul nostru, muzica și prezența chelnerului, care stătea în picioare lângă măsuța de alături, atent dacă trebuie să mai servească, sau să mai toarne în pahare, mă enervau. Totul era atât de ireal — și banii pe care-i câștigasem, și faptul că îl invitasem pe Max — ca într-un film; mi-a fost greu să-mi joc rolul până la capăt. Și când mă uitam pe fereastră, vedeam jos cum se izbesc valurile de stînci, val după val, neostent; li se auzea vuietul. Prin asta totul devenea și mai ireal. Aș fi preferat să fiu singură de cealaltă parte a insulei, la bancurile de nisip, unde era mai liniștit. I-am spus lui Max că mă simt obosită; ne-am întors îndată la Kampen.

Când s-a terminat vacanța și toți oamenii au revenit iarăși acasă, nu mai vorbeau decît despre voiajul lor; unde fuseseră, cum era hotelul și mîncarea, cît costase, apoi despre timp și despre excursiile pe care le făcuseră. Și arătau, ca de obicei, fotografii. Îmi spuneau: Ce bine odihnită arătați, iar eu le declaram același lucru. Toate celelalte fuseseră de mult uitate. Ca și când nu se întîmplase nimic. Nimeni nu se mai gîndea la asta.

De fapt, nu știu ce gîndea domnișoara Gerda. Avea un suflet bun, chiar dacă era enervantă cu vorbăria ei. Și Günther ținea foarte mult la ea. Cu toate acestea mă neliniștea faptul că se mai afla încă acolo. I-aș fi dat drumul bucuroasă; știa, cred, exact că plecasem atunci cu Berthold. Chiar dacă

nu era prea deșteaptă, era imposibil totuși să creadă că totul fusese numai o întâmplare și că așa fi plecat doar la odihnă. Mai știa dealtfel că eu nu-mi luasem decât foarte puține lucruri. Doar era femeie.

Poate că Max o speriasse atât de tare încât nu îndrăznea să creadă nimic altceva. În orice caz, se comporta ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic ; asta mă supăra, cu toate că ea ar fi fost ultima cu care să vorbesc despre treburile mele. Uneori mi se părea că mă tratează pur și simplu ca pe o bolnavă și că e angajată să vegheze asupra mea și să-mi ia totul din mână, ca să nu mă surmenez. Întocmai cum veghease mai înainte asupra socrului meu.

M-a cuprins chiar bănuiala că Max n-o mai ține decât pentru că nu avea încredere în mine. E nedrept însă din partea mea să presupun așa ceva. Mă simțeam nesigură, îmi ziceam că fiecare putea să citească pe chipul meu faptul că nu-i aparțineam cu totul lui, și asta mă făcea neîncrezătoare.

În cele din urmă, i-am spus într-o seară lui Max că nu mai aveam nevoie de domnișoara Gerda și am fi putut să-i dăm drumul liniștiți. El a ridicat din sprâncene și am observat că bănuia ceva în spatele propunerii mele. De aceea am revenit imediat și i-am explicat că acum așa putea să mă îngrijesc și singură de Günther ; altminteri mi-aș apărea mie însămi complet de prisos. Max a înțeles ; i-a și plăcut, desigur. Totuși, mi-a zis că ar fi un gest ingrât dacă ar concedia-o acum pe domnișoara Gerda. Ea are să plece și așa, singură, peste câteva luni, întrucât logodnicul ei se află în examen, iar după aceea voiau să se căsătorească imediat ; desigur ar fi trebuit până atunci s-o ținem. Nu aveam nimic de

obiectat și în felul acesta ea a rămas. I-am dăruit câteva din lucrurile mele ; avea cam aceeași talie cu mine.

Firește, mai era și Blanck. Ba chiar venea mai des decât înainte. Max avea planuri mari, am înțeles asta din discuții. Întreprinderea creștea mereu ; îi mergea din plin totul. În ce mă privește, nu aveam nimic de-a face cu Blanck ; nu-l vedeam de obicei decât doar în treacăt. Știam când se află în camera lui Max și, când îl întâlneam, îi dădeam mâna prietenește. „Bună ziua, domnule Blanck. Ce mai faceți ? Și ce mai face soția dumneavoastră ?” Iar el făcea o plecăciune corectă : „Mulțumesc, foarte mult, distinsă doamnă !” ; era tare fericit, o simțeam, când adăugam apoi imediat : „Nu vă deranjați, vă rog”. Purta în continuare costumele acelea cenușii cu dungi fine și călcate ireproșabil. Și pata lui mare, hepatică, pe obrazul stâng, sub rama ochelarului, era tot la locul ei. M-am dus de câteva ori și la uzină și l-am luat pe Max. Oamenii păreau foarte emoționați și îmi deschideau în grabă ușile. Toate astea le făceam pentru plăcerea lui Max. Am luat parte chiar și la inaugurarea noii cantine. Max era foarte mândru de această cantină și de ceea ce făcea pentru oameni. A trebuit să mă prefac că admir picturile murale. O femeie cu un snop în brațe și un bărbat cu o coasă. Pe celălalt perete, o moară de apă și un râu, iar pe peretele mai îngust, un cuptor vechi și o scîndură cu mai multe pîini. Toate acestea fiindcă aveam o fabrică de produse alimentare. Tablourile erau șterse și plictisitoare, dar bineînțeles că n-am spus nimic, deoarece costaseră mulți bani și apăruseră foto-

grafiate în ziar. În general, numele Helldegen era deseori amintit în ziar. Max îi făcuse pe muncitori părtași la câștig; era numit unul „dintre cei mai moderni conducători economici ai noștri”.

Din când în când plecam și eu cu Max, când avea treburi în vreun alt oraș. De cele mai multe ori era vorba de orașe plictisitoare, și cum Max ședea la consfătuiri, nu știam ce să fac. Dar îi făcea plăcere să-l însoțesc; mă întreba de fiecare dată, în prealabil, dacă îmi face plăcere. Poate ținea să-mi arate că nu pleca însoțit de o secretară și că prefera să fie împreună cu mine. Seara aveau loc dineuri cu ceilalți domni și doamnele lor; Max era mândru când eram bine îmbrăcată și reprezentam bine firma. Toți ne considerau foarte fericiți.

O dată era cât pe ce să mă trădez. Era pe autostradă, la ramificație. Nu fusesem deloc atentă la drum. Gertig conducea, și Max și cu mine stăteam în spate. Cred că Max își revedea niște hîrtii, ca să fie pregătit pentru consfătuire. Deodată am zărit un indicator mare, galben, în fața mea și pe el numele orașului unde locuisem cu Berthold, iar dedesubt, 178 km. Am început să tremur. Mai erau doar trei ceasuri de drum pînă acolo, nu mai mult. Apoi indicatorul a dispărut în zbor, pe dinaintea noastră; Gertig a luat-o drept înainte. M-a cuprins tremurul atît de brusc, că n-am mai putut să-l ascund lui Max. El nu văzuse indicatorul; m-a întrebat ce am și eu i-am spus: Nimic! Probabil nu suport călătoria. Trecusem cu mai multe sute de metri de indicator. Și nici altminteri Max nu și-ar

fi făcut, probabil, gînduri în legătură cu indicatorul și cu orașul. I-a cerut lui Gertig să oprească la primul loc de parcare; am făcut acolo o pauză de zece minute și apoi totul a reintrat în ordine.

Nu aveam nici cea mai mică idee dacă Berthold mai locuia sau nu în orașul acela.

A venit apoi toamna; erau multe reuniuni și invitații. Totul era așa cum trebuia să fie. Eram obosită, obosită într-una de toate aceste distracții, dar îmi adunam toate puterile și Max era foarte mulțumit de mine.

Și în alt sens mă lăsa în pace. E de la sine înțeles că nu m-aș fi refuzat lui; nu s-ar fi cuvenit s-o fac, trebuia să joc tot rolul corect, îi datoram asta. Era bine totuși că nu-mi pretindea nimic. Poate vorbise socrul meu cu el? Nu, imposibil; despre asemenea lucruri cei doi nu stăteau de vorbă. Max o făcea deci din proprie inițiativă, îi eram foarte recunoscătoare pentru asta. Totuși, în fiecare seară, când ne despărțeam, mă temeam că s-ar putea să fie altfel. Voiam să-i dovedesc recunoștința mea; mă gîndeam adeseori că ar fi trebuit să fiu ceva mai caldă cu el și meditam cum aș fi putut să încep. Nu-mi reușea, mă poticneam mereu în ultima clipă; și așa au rămas toate pînă acum. Cu vremea, speram că asta nu avea să mai conteze, poate, de loc pentru mine. Fiecare zi era un câștig.

În fond, știam bine că ceilalți își închipuiau că la noi e la fel ca la ei. Și se poate ca în alte case să fie într-adevăr exact așa, de afară nu poți judeca. Dar o deosebire exista totuși. Despre

bărbați nu vreau să vorbesc, își au profesiunea lor și asta le ajunge Nici unul nu-și poate închipui că e important pentru ei faptul că acasă totul e sau nu așa cum ar trebui să fie. E doar ceva secundar pentru ei, un fel de lux. Mi s-a părut însă că femeilor totul le părea mult mai de la sine înțeles decât mie și că nu le păsa de loc dacă amîndouă părțile trăiau separate. Asta nu le răpea nimic din siguranță; majoritatea erau foarte ambițioase, doar poziția pe care o aveau era importantă pentru ele, și, firește, copiii, care țineau și ei de această poziție. Deosebirea era că ele se mulțumeau cu asta, pe cînd eu nu mă puteam împăca. Totuși, ce știu eu despre ele: poate că și lor le mergea ca și mie, atîta doar că erau mai abile. Desigur, unele erau și foarte superficiale; acestea erau cele mai fericite.

Îmi apăream ca o pedepsită, de parcă aș fi trăit în exil și mi-ar fi venit greu să vorbesc limba țării. Toți erau atenți cu mine și nu mă făceau să mă simt că sînt o străină printre ei; îmi ușurau toate cît mai mult, ca să mă pot obișnui; n-aș fi avut nevoie decât să uit ceea ce lăsasem în urmă; era numai vina mea că nu izbuteam. Mă cruțau, mă lăudau ca amfitrionă, îmi lăudau rochia și toate lucrurile: poate că n-o făceau decât pentru că Max se afla alături de mine și trebuia s-o audă; totul era parcă pus la cale pe ascuns. Doar trebuie să observe, îmi ziceam eu, că numai întîmplător sînt de față și că vorbesc numai ceea ce se cuvine. Cînd plecam seara spre casă, parcă eram zdrobită și multă vreme nu puteam să adorm. Am procedat oare bine? mă întrebam eu, repetîndu-mi tot ce se

vorbise în preajma mea și răspunsurile mele. Sau poate m-am trădat undeva? Nu a făcut madam X o figură cu totul uluită cînd am zis... Și apoi iarăși îmi spuneam că și înainte lucrurile nu fuseseră niciodată cu mult mai deosebite; nici pe-atunci nu eram foarte atentă, participam la toate astea numai fiindcă eram căsătorită cu Max; și ce des se plîngea că nu mă port cu oamenii așa cum trebuie. Acum n-o mai făcea niciodată; în privința asta lucrurile stăteau chiar mai bine și totuși exista o mare deosebire față de perioada de mai înainte. Pe atunci gîndeam că așa trebuie să fie, nu trăisem încă în afara acestei lumi și nu știam că poate fi și altfel. Îmi făceam aceleași reproșuri pe care mi le făcuse și mama mea. Cît de deosebit trăiesc totuși părinții mei; chiar dacă nu erau foarte fericiți, nu s-au îndoit nicicînd că e bine așa cum trăiesc și fericirea nu era importantă pentru ei. Acum însă, cînd aflasem că mai există și altceva, cu toate că nu putusem să suport acel altceva, mă durea adevseori chiar și cînd cineva se îndrepta spre mine doar ca să-mi întindă mîna. Mă comportam aproape ca și cînd ar fi vrut să mă rănească, atît eram de sensibilă și atît de lipsită de apărare. Iar cînd auzeam rîzîndu-se la celalalt capăt al mesei, resimțeam faptul ca pe un șoc. Trăiau într-un aer mai dens, îl purtau în jurul lor ca pe un veșmînt, de aceea nu puteam să ating totul. Cînd veneau în casă, aduceau cu ei veșmîntul acesta de aer; îl observai chiar și stînd la cîtiva metri de ei, da, te loveai de acest veșmînt. Pe mine însă mă înconjură doar un aer foarte rarefiat, îmi apăream mie însămi mult prea ușoară cînd mă găseam împreună cu ei.

Orice adiere ar fi putut să mă împingă la o parte ; mă temeam de asta și, ca atare, adeseori mă țineam strâns de spătarele scaunelor, sau de balustradă, ca să am un sprijin solid.

Dar oare ce vreau de fapt ? Toți sînt drăguți cu mine aici, sînt înconjurată cu dragoste, sînt în siguranță, și totuși mă plîng. Iar cînd am fost în afara lor, am dat iar fuga înapoi, pentru că mă temeam să nu pier. Nu sînt bună de nimic.

Ședeam adeseori în fața oglinzii, în camera mea, și uitam cu desăvîrșire de tot ce era în jurul meu. Mă priveam țintă. Nu din cochetărie, nici ca să mă înfrumusețez. Ședeam acolo nemișcată. Mă vedeam în oglindă și nu mă vedeam. Ședea cineva acolo care eram eu, știam asta, totuși îmi era indiferent. Voiam să mă văd așa cum mă văzuse Berthold, cînd mă privea atent și se mira, adesea ceasuri întregi, după cum mi se părea mie pe atunci. Voiam să descopăr ce eram și pe urmă să fiu așa pentru totdeauna, căci în acele puține ceasuri trebuie să fi fost totuși cu adevărat așa cum sînt, altminteri nu aș fi fost atît de fericită. Cu toate acestea, nu te poți vedea singur, cu proprii ochi, e în zadar ; nu te poți vedea decît în ochii altuia, și atunci devii așa cum te vede el și nu-ți mai dorești nimic altceva.

Mă epuizam în felul acesta, absolut inutil. Eram bucuroasă cînd se auzea vreun zgomot pe coridor, sau alături. Dădeam atunci fuga acolo și mă jucam cu Günther.

Luaserăm la noi o pisicuță, un pui doar de cinci sau șase săptămîni. Mama ei o părăsise, sau fusese călcată ; am găsit-o în tufișul dinspre grădina vecinului. Avea încă niște ochi de copil, foarte albaștri

și mirați. Domnișoara Gerda și cu mine am crescut-o cu sușeta, ori cu o pipetă ; Günther stătea lîngă noi și ștergea barba pisicuței cînd era stropită cu lapte. Trebuia să fim foarte atenți ca să nu călcăm pe ea, cînd mergea poticnindu-se prin cameră. Cel mai mult îi placea să doarmă pe rufele murdare.

Dar nu vreau să vorbesc despre asta, nu e important. Voiam să povestesc că adeseori mă gîndeam la Berthold, cînd îl luam pe Günther în brațe. Mă rușinam foarte mult cînd îmi dădeam seama și mi-e rușine să vorbesc despre asta.

N-am plîns totuși niciodată, în toate lunile acelea, nu, nu.

În ciuda acestora, cu siguranță că totul s-ar fi desfășurat bine ; în fond, eram dornică să mă adaptez la toate. Dacă aș fi citit în ziar că Berthold a avut succes în altă parte, faptul m-ar fi bucurat și, în același timp, el s-ar mai fi îndepărtat puțin de mine. M-aș fi bucurat pentru el, căci ce mă privea pe mine succesul său ? Totuși nu i-am citit numele nici măcar o singură dată, putea foarte bine să nici nu existe, ar fi putut să fie numai un vis de al meu. Iată ce mă neliniștea. Și dacă cineva mi-ar fi povestit că s-a căsătorit, poate că m-aș fi întristat, dar aș fi fost și eliberată de suferința de a mă mai gîndi la el și de a-mi fi dor de el în neștire. Totuși, cine ar fi putut să-mi povestească așa ceva ?

O dată, cu o anumită ocazie, doamna Riebow m-a întrebat : „Ați mai auzit ceva de Mönken ?“ Era în vocea ei o nuanță iscoditoare — în orice

caz, așa mi s-a părut ; dar, în ceea ce-o privea, eram în gardă ; ca atare, mă lăsa rece.

„Nu, i-am răspuns. A scris o carte nouă ?“.

Nu știa și nici n-o interesa deloc. De aceea l-am întrebat pe soțul ei același lucru, dar nici el nu știa nimic. Când m-am adresat soțului ei, doamna Riebow s-a întors imediat în altă parte. Era un bărbat simpatic, care se ținea rezervat.

„Îl considerați pe Möncken un mare scriitor ?“ l-am întrebat eu.

„Mare ? Cine va putea hotărî asta, stimată doamnă ? Are o notă particulară, una cam supărătoare, aș zice eu, și asta înseamnă mult astăzi.“

Aș fi ascultat bucuroasă de la el mai multe păreri despre Berthold, dar n-am îndrăznit să mă angajez prea departe. Și încă ar fi mers bine pînă la urmă, dacă Max s-ar fi putut decide să fixeze data călătoriei în Italia cu cîteva zile mai devreme. Dar, din păcate, asta nu depindea de el. Am făcut totul ca să-l conving în acest sens. Bineînțeles, nu se cădea să știe motivul, de aceea am folosit pretextul că n-ar fi fost potrivit să plecăm în voiaj cu atît de puțin timp înaintea Crăciunului ; ziceam că mai aveam de făcut o mulțime de cumpărături și că altfel toate s-ar îngrămădi în ultimele cîteva zile înainte de sărbătoare. Max a înțeles și el ; și-a răsfoit agenda și a cerut chiar sfatul lui Blanck, dacă nu s-ar putea aranja cumva. Totuși, nu se putea face într-adevăr nimic, și mai mult decît atîta n-am putut realiza nici eu. Nu aveam pe nimeni căruia să-i fi putut cere un sfat. După cum nici nu era nimeni care să mă ajute să aștept cu răbdare. E o adevărată minune că nu m-am îmbolnăvit. Mă durea inima de

spaimă și emoție. Cu cît se apropia mai mult ziua, cu atîta era mai rău. Adeseori credeam că nu voi mai putea rezista nici un minut mai mult, în fiecare clipă putea să se producă decizia, iar eu nu știam care. Nu depindea de mine.

A trebuit să rezist trei săptămîni întregi. La începutul lui noiembrie am găsit în ziar o mică notiță printre știrile culturale, cum că piesa lui Berthold va avea premiera în ziua de douăzeci și trei, în orașul nostru. Piesa se chema : „Revizuirea respinsă“. M-am mirat foarte mult de titlu, fiindcă nu se potrivea deloc cu ceea ce văzusem la el. Se putea totuși să fi scris o nouă piesă ; cu cealaltă și așa nu prea înainta.

Dar de ce să fie reprezentată pentru prima oară tocmai în orașul nostru ? Era vreo intenție de a lui ? Poate din cauza mea ? Îl rugasem doar să nu-mi scrie, și înțelesesem prin asta că nu va trebui să încerce să reintre în legătură cu mine, pentru că n-aș suporta așa ceva. În fond, el trebuie să știe că ar putea fi foarte penibil și enervant pentru mine dacă premiera ar avea loc în orașul nostru. În primul rînd, nu s-ar fi convenit să accepte asta, din considerație pentru mine. Oare nu bănuia că poate să mă distrugă ? Și asta după tot chinul și toată suferința.

Totuși, poate că îl nedreptățeam ; s-ar fi putut să nu aibă nici o vină într-asta. Probabil că editorul său, sau agenția teatrală aranjaseră toate astea ; nu mă pricep de loc și nu știu cum se face așa ceva. Vor fi ales tocmai orașul nostru pentru premieră, deoarece era cel mai favorabil lui Berthold ; fiindcă

aici căpătase premiul, așa încât era cunoscut și ar fi putut avea mai mult succes.

Am citit știrea seara după cină și după ce îl dusesem pe Günther la culcare. Max ședea în fotoliu, în fața mea, și citea pagina politică și rubrica economică. Îmi dăduse mie foiletonul, fiindcă nu-l interesa. N-a observat nimic, dar, din precauție, am luat după aceea foiletonul sus, la mine, în cameră. Max a râs și mi-a spus: probabil că ai nevoie de urmarea romanului ca să adormi. Îmi aduc încă foarte bine aminte, deoarece o clipă am bănuț că îmi spunea asta din pricina notiței aceleia. Dar el nu știa nimic; într-adevăr nu putea fi decât o glumă.

De obicei lăsam ziarul pe unde se nimerea și îl luau cei din personalul casei; iată motivul pentru care voiam să fac să dispară pagina cu notița. Însă socrul meu primea un ziar personal. N-ar fi fost încă partea cea mai proastă, căci cu siguranță el n-ar fi discutat mai întâi cu Max despre asta, ci cu mine. Putea totuși să lase foaia aruncată la întâmplare și domnișoara Gerda.. O, ce s-ar mai fi pornit ea atunci pe palavre, chiar dacă fără să se gîndească la ceva rău! Citea toate nimicurile din ziar, anunțurile de căsătorie sau acelea prin care cineva voia să regăsească o fată pe care o văzuse undeva. Știa toate amănuntele despre cîinii pierduți și despre gulerele de nurci, precum și cît de mare era recompensa. Obişnuia să citească totul despre actori și actrițe, ce anume jucau și dacă divorțau și a cîta oară. Dar notița în cauză era greu de găsit; se afla cu totul rătăcită, între un profesor

care căpătase o decorație și un pictor străin care împlinise șaptezeci de ani.

Max îi cerea cîteodată domnișoarei Gerda, cînd era bine dispus, informații despre toate aceste caraghioslîcuri; ea nici măcar nu băga de seamă că el se distrează pe seama ei. Rîdea de ea întocmai cum proceda pe vremuri socrul meu cu Blanck.

Da, și cum stăteau lucrurile cu Blanck, cu tipul ăsta care își băga nasul pretutindeni?

Nu aveam încredere în nimeni. Era posibil ca ei să se fi înțeles să nu vorbească despre asta, închipuindu-și că nu am citit notița. Sau voiau să mă pună la încercare, pentru a vedea dacă faptul conta întrucîtva pentru mine. Îi observam pe toți, dar nu puteam afla; nimic nu se schimbase în comportarea lor. Nu, cu siguranță că nu citiseră notița; toate astea erau pentru ei prea secundare. Viața în casă se desfășura mai departe întocmai ca de obicei. Totuși, în loc să mă bucur, tocmai asta îmi făcea existența și mai grea. Ar fi fost pentru mine o ușurare dacă ar fi vorbit vreunul despre asta; aș fi putut fi pregătită sufletește. Era cu neputință totuși să încep să vorbesc eu însămi. Și Berthold? Încercam să-mi închipui ce avea de gînd să facă: asta mă înspăimînta. Orice era posibil și nu aveam nici o putere să-l împiedic. Dacă i-aș fi scris acum, s-ar fi putut să iasă tocmă pe dos. Se putea ca el nici să nu se mai gîndească la mine. Sau mi-ar fi trimis pe neașteptate bilete acasă pentru reprezentare și atunci ce m-aș fi făcut? Doar ținea morțiș pe atunci ca eu să fiu de față. Vorbise pînă și despre rochia pe care ar fi trebuit s-o port cu această ocazie. Așa cum era el, în genere, nu se gîn-

dea deloc ce ar fi putut spune alții. Ar fi fost în stare să trimită un bilet și pentru Max. Întotdeauna când vorbea despre Max, era ca și când ar fi vorbit despre un cunoscut întâmplător de al meu ; faptul că eram căsătorită cu Max nu conta pentru Berthold cituși de puțin.

Și în ziua premierei ? Oare Berthold nu avea să vină să vadă reprezentația ? Sau poate chiar să asiste la repetiție ? Și atunci ? Mă uitam atentă, zi de zi, în ziare, dacă nu cumva se mai aflase ceva nou despre asta ; totuși nu se mai amintea absolut nimic. Astfel, nesiguranța mea devenea tot mai mare. Din precauție, m-am dus în cele din urmă la casa teatrului și am întrebat dacă reprezentația urma să aibă loc. Cei de acolo mi-au spus că da, și atunci nu mi-a mai rămas nimic de făcut decât să iau două locuri. Am luat anume locul unu și doi din rîndul al patrulea, imediat lîngă ieșirea laterală. Pentru orice eventualitate. Nu voiam să stau prea în față, încît să pot fi văzută de pe scenă ; nu voiam să atrag atenția nici celorlalți spectatori. Teatrul nostru a fost reconstruit abia după război și nu are decât șase sute de locuri. La premiere, însă, se vînd toate locurile dinainte, de aceea trebuie să-ți reții bilete din timp. Însă intenția mea era să restitui imediat teatrului biletele pe care Berthold mi le-ar fi trimis poate, și apoi, dacă ar fi fost necesar, să stau cu totul în alt loc, așa încît el să nu mă descopere. La nevoie, puteam să și plec pe ascuns, înaintea de a se face lumină în sală.

Toate astea nu erau decît o măsură de prevedere. Continuam încă să mai sper că Max își va fixa călătoria mai devreme. Am sperat pînă în ultima

clipă ; doar nu era vorba decît de trei zile. În afară de asta, Max și cu mine ne duceam foarte rar la teatru ; de cele mai multe ori era prea obosit, zicea el. Și îmi era totuși cu neputință să-l rog să vadă tocmai o piesă de Berthold. Ce prostie din partea mea.

Și cît de încurcată eram. Omul de la casa de bilete a teatrului nu mă cunoștea totuși. De unde să fi știut el că locuisem împreună cu Berthold ? Cu toate acestea, tot timpul cît a vorbit cu mine prin ferestruica ghișeului, răsfoind pachetul de bilete, am avut sentimentul că gîndea : Nu mă duci tu pe mine cu vorba, draga mea. Știm noi prea bine de ce vrei să obții informații așa de exacte despre piesa asta. Ce stupid ! Devenisem atît de nervoasă din pricina tuturor acestor chestiuni — da, firește, îmi era teamă că Berthold ar fi putut să apară brusc în foaier, eventual ca să fumeze o țigară, în timp ce înăuntru se repeta, așa încît a trebuit să intru într-o cafenea, ca să-mi revin în fire. Acolo, am scos biletele din poșetă și m-am uitat foarte de aproape la data și la numerele locurilor, ca și cum ar fi fost vorba de o minune. După care am cercetat-o iarăși cu ochii pe chelneriță, să vadă dacă nu cumva mă observă. Am chibzuit dacă n-ar fi mai bine să desfac puțin dublura poșetei, ca să ascund acolo biletele. Căci dacă-mi lăsam întâmplător undeva poșeta și uitam de treaba asta...

Dar cum puteam să uit așa ceva ? Încă din săptămîinile acelea de fiecare dată când mă întorceam acasă făceam cumpărături pentru Crăciun. Cele mai multe lucruri le și cumpărasem. Vorbeam de asemenea în fiecare seară cu Max despre daruri și ce

anume trebuia să capete Günther ; asta îl bucura. Cele mai multe pachete le ascusesem în şifonierul meu, şi când mă întorceam acasă îi povesteam lui Günther că îl întâlnisem pe Moş Crăciun. Nu, de fiecare dată când deschideam uşa locuinţei, mă temeam că cineva îmi va ieşi fuga în întâmpinare. Aţi auzit, stimată doamnă ? Sau doamnă Helldegen. Sau doamnă director. Nici măcar pe Günther nu-l mai puteam privi fără teamă în ochi, deşi copilul nu avea nici o bănuială despre toate astea.

Biletele de teatru le-am pus în dreapta, în sertarul cel mai de sus al mesei mele de toaletă, sub o cutie de pudră. Uneori scoteam cele două bucăţele de hîrtie gri şi mă uitam la ele. Erau pline de pudră ; trebuia mai întîi să suflu peste ele.

Şi apoi, cu cîteva zile înainte de douăzeci şi trei — nu, între timp a apărut pe afişele de pe panourile teatrului „Revizuirea respinsă“, în roşu şi cu o literă ceva mai groasă decît celelalte piese care se mai jucau, totuşi numele lui Berthold era imprimat atît de mic încît nu atrăgea atenţia — aşa dar, cu cîteva zile mai înainte a apărut din nou o mică notiţă în ziar. Se spunea acolo că, din păcate, autorul piesei era împiedicat, din pricina bolii, să participe la premieră. Trei rînduri mici, care abia puteau fi descoperite de cineva care nu le-ar fi căutat.

Am suspinat ca salvată. Totul e bine acum, m-am gîndit eu. Fiindcă boala trebuie să fie doar un pre-text din partea lui. Nu vrea să-mi facă încurcături

venind încoace. Da, trebuie să-i fiu foarte recunoscătoare că mă cruţă.

Şi cu toate astea eram tristă. Da, eram chiar necăjită. Şi ce se întîmplă dacă e într-adevăr bolnav ? Cine are grijă de el ? Mai stă încă la doamna aceea, Viereck ? Şi dacă o fi o boală gravă ?

Şi ce trebuia să fac cu biletele ? Natural, puteam să le rup, pur şi simplu în bucăţele foarte mici. Cei de la teatru n-aveau decît să se mire că cele două locuri rămîn goale. Ce mă privea pe mine ? Doar nu-mi cunoşteau numele. Şi ce ridicul ! Nu s-a întîmplat încă vreodată ca un teatru să dea telefon pentru că nu i se folosesc locurile. Alo, nu vreţi să poftiţi mai repede ? Piesa a început. Sau aşa ceva.

Ah, aceste trei zile ! În ultimele, abia dacă îmi mai fusese frică, chiar doream ca toate să se abată asupra mea ; de astă dată, însă, trebuie să fi citit şi ceilalţi notiţa — de aceea era mai înspăimîntător acum decît înainte. Cu toate că nici acum nu era decît o notiţă mică, înghesuită într-un colţ tocmai la marginea ziarului, complet neînsemnată, da, totuşi... aşa ceva nu se trece de două ori cu vederea ; nici vorbă să treacă neobservată, aşa ceva nu se întîmplat niciodată.

Şi, totuşi, se purtau toţi ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Nu înţelegeam absolut de loc de ce se poartă aşa. Era, oricum, într-adevăr nedrept din partea lor. Cum adică ? Nu mai puteau avea încredere în mine ? Oare nu le dovedisem în atîtea luni că toate astea nu mă mai interesează şi că vreau să rămîn la ei ? Atunci ce mai doreau de la mine ?

Dar nu puteam citi nimic pe feţele lor. Vorbeau numai despre treburile obişnuite şi, fireşte, despre voiaj şi despre Crăciun. Blanck se afla seară de

seară la noi ; făceam intenționat așa fel ca să mă întîlnesc cu el cînd pleca. Și el era ca întotdeauna ; în ochii lui cenușii, de nepătruns, nu puteai citi nimic. Își făcea plecăciunea și dispărea. Mai înainte stătea în cabinet și Max intra la el. Nu șopteau, se auzea doar un murmur ca întotdeauna cînd discuteau despre afacerile lor.

Îi uram pe toți din cauza tăcerii lor. Mai ales pe domnișoara Gerda. Abia mă mai puteam stăpîni. Grozav mi-ar fi plăcut s-o dau afară. O de s-ar mărita o dată ființa asta proastă !

Au mai trecut astfel încă două zile. Deși nu mai aveam a mă teme că Berthold m-ar fi putut pune în încurcătură, trăiam într-o tensiune și mai mare ca înainte. Nu știu de ce anume mă temeam, și totuși, cum spuneam, era din ceas în ceas mai rău.

Și pe urmă s-a întîmplat ceva ce aș fi putut prevedea. La toate celelalte mă gîndisem, la lucruri absolut imposibile, însă nu la ceva atît de firesc.

În seara de dinaintea spectacolului a apărut în ziar o fotografie a lui Berthold ; pe pagina cu foiletonul, pe care Max mi-a întins-o ca întotdeauna. O fotografie destul de mare, care nu putea trece neobservată ; ochiul cădea îndată pe ea, chiar dacă nu citeai pagina. Iar dedesubt stătea scris că e vorba de deținătorul premiului orașului nostru, că mîine era premiera piesei sale „Revizuirea respinsă” și că autorul nu putea fi prezent din pricina bolii. Anunțul fusese dat la ziar, firește, de administrația teatrului, ca să facă reclamă pentru spectacol. Așa se procedează întotdeauna.

Era o fotografie foarte nereușită. Era, desigur, Berthold, dar nu acela pe care îl cunoșteam eu. Tre-

buie să fi fost o poză mai veche. Berthold nu se fotografia cu plăcere, eu nu aveam nici o fotografie de-a lui. Cel pe care îl cunoșteam eu nici nu putea fi fotografiat.

Chiar dacă nu observaseră micile note de mai înainte, acum știau cu toții. Socrul meu își citea ziarul, sus, în camera lui ; seara, după cină, nu stătea aproape niciodată cu noi ; ne lăsa singuri. În clipa asta deci, în care am descoperit fotografia, știa totul — și cel mai tîrziu mîine dimineată o va ști cel puțin și domnișoara Gerda și va veni fuga cu ziarul la mine. Și, firește, și Blanck.

Sînt convinsă că Max văzuse fotografia înainte de a-mi da foaia. Citise desigur și textul de dedesubt. Poate că a fost mulțumit de știrea despre boala lui Berthold. Da, se poate ca prin asta chestiunea să fi fost pentru el rezolvată. Nu se putea observa nimic la el. Nici eu n-am lăsat să se observe ceva la mine ; o privire indiferentă mi-a alunecat numai în treacăt peste fotografie, după care am îndoit ziarul, așa fel încît stătea întors pe dos înspre Max, ca și cînd toate astea nu mă priveau și ca și cînd aș fi citit altceva. După aceea am lăsat foaia. Lîngă mine, pe sofa ; Max nu trebuia să creadă că fotografia mă interesează. A lăsat și el ziarul pe masa de fumat. Uneori își decupa ceva cu briceagul și își punea bucata tăiată în portvizit, ca să discute în ziua următoare cu Blanck. Însă nu prea des ; Max avea o memorie bună. De astă dată se afla în ziar anunțul mortuar al unui industriaș pe care Max îl cunoștea ; se întîlniseră doar cu cîteva săptămîni mai înainte. Omul murise la cînzeci și doi de ani. Am vorbit

despre asta ; i-am spus lui Max că ar face bine să se mai cruțe. Totul era minciună ; îmi apăream mie însămi foarte rea.

Nici un cuvînt despre fotografie și despre Berthold. Ca și cînd Berthold n-ar fi jucat absolut nici un rol în viața mea. Nu știu cum își reprezenta Max asta. N-am putut dormi toată noaptea. Eram la capătul puterilor. Am luat un somnifer, dar nu și-a făcut efectul. Numai trupul îmi zăcea ca paralizat, sau ca un obiect străin, în timp ce capul meu gîndea : Mîine ! Mîine ! Ce va fi mîine ?

De fapt, de ce mă temeam ? Doar totul se va întîmpla așa cum trebuie să se întîmple, nu mai pot face nimic. Mai bine să dorm încă o dată, fiindcă după aceea poate nu mai e timp pentru așa ceva. În afară de asta, la ce bun să te agiți ? Dacă ceilalți nu se agită și dacă Berthold e bolnav, toate astea trebuie să mă frămînte cu atît mai puțin pe mine. Piesa nu mă interesează... Bineînțeles că îi doream succes, dar asta nu e treaba mea, și nu-i partea cea mai importantă. Ce mă privește pe mine piesa „Rezvizuirea respinsă“ ?

Dar n-a folosit la nimic.

Dimineața, cînd am coborît scara ca să-i țin companie la gustare, ca de obicei, lui Max, firește, ziarul nu mai era în hol. Se dereticase peste tot.

Iar Max era ca totdeauna. Nu, nu luase ziarul la el, cu siguranță că nu. Ce absurditate să-mi închipui așa ceva ! Max era mereu foarte grăbit la micul dejun, fiindcă ținea să fie la timp la fabrică. Obişnuia să spună că șeful trebuie să fie acolo înaintea tuturor și că trebuie să și rămîna mai mult, fiindcă

altminteri se înrădăcinează îndată neglijența. Și socrul meu, pe vremuri, era prezent întotdeauna printre primii în uzină. Și tocmai fiindcă Max era atît de grăbit, se străduia mereu să se arate foarte liniștit și prietenos, ca să nu se vadă nimic. Așa a fost și azi, la fel ca totdeauna. Da, și era imposibil totuși să încep să vorbesc tocmai despre asta, azi, cînd avea capul plin de alte lucruri. Ba chiar am vorbit despre voiajul nostru, da, oricît ar suna de ridicol, am discutat despre numărul cămășilor pe care Max voia să le ia. Doream să pregătesc eu însămi totul. Max mi-a spus că nu trebuia să-mi fac nici o grijă, la nevoie se pot cumpăra cămăși bune și în Italia. Cam așa ceva.

Dimineața, la micul dejun, eram întotdeauna singuri. Beam atunci numai o ceașcă de cafea, mai mult de formă ; nu puteam să mănînc nimic atît de devreme ; deci, nimic surprinzător că și de astă dată am stat acolo, numai cu ceașca în față. Lui Max nu-i plăcea cînd încă de dimineață se învîrteau și alții în jurul lui, asta îl enerva. Chiar și mie îmi spunea uneori că nu e necesar să mă scol așa de dimineață, că e bine să dorm pe saturete. Dar eu consideram gestul de datoria mea și, în fond, el se bucura. Ce mare lucru, dealtfel, să te scoli la șapte ? Puteam foarte bine să mă culc iarăși după aceea, dacă pofteam.

Cînd își aprindea o țigară — de fiecare dată se petrecea același lucru : își lua țigara și tot atunci avea și bricheta în mîna ; apoi zicea : Scuză-mă ! și îmi oferea o țigară, deși eu fumam rar și în acest moment al zilei chiar de loc — sosea, de cele mai multe ori și clipa cînd împingea scaunul înapoi și

sărea în picioare. Îl însoțeam la garderobă, de unde își lua pălăria și paltonul și își înnodea cu mare grijă fularul în fața oglinzii, cu care prilej făcea felurite grimase, căci fumul țigării pe care o ținea în colțul gurii îi intra în ochi. În fiecare dimineață se întâmpla la fel. În acest timp Gertig aștepta afară cu mașina. După aceea ușa locuinței se închidea cu zgomot. Stăteam la garderobă și ascultam cum era izbită portiera, cum începea să duduie ușor motorul și apoi scrișnetul cauciucurilor pe pietriș. Ce se va întâmpla? La birou îi vor povesti lui Max despre premieră. Blanck îl va face atent asupra faptului că îl va aștepta după aceea. Poate că Blanck a pus pe biroul lui Max ziarul cu fotografia subliniată cu roșu. Habar nu am cum se întâmplă toate astea. Și cum va reacționa Max?

Dacă ar putea să se întoarcă îndată acasă, ca să discute cu mine totul, foarte deschis — după care poate că am izbuti, în ciuda tuturor împrejurărilor, să plecăm în voiaj imediat — da, asta ar fi soluția cea mai bună. M-aș ghida în toate cele după el, nu mai aveam o voință proprie. I-aș fi spus lui Max că nu e nici un motiv de neliniște, în tot cazul dinspre partea mea nu, și că, dealtfel, domnul Möncken e bolnav și nu vine încoace, iar dacă sînt în general neliniștită, atunci e numai din cauza lui Max fiindcă crede poate că am știut toate astea mai de mult și că sînt în legătură cu domnul Möncken. Cam așa ceva.

Dar nici eu însămi nu credeam că Max are să vină să stea de vorbă cu mine. Tocmai lucrul ăsta nu l-ar fi făcut, nu era genul său. Prefera să pună treburile în ordine, fără să vorbească despre ele. A

vorbi despre așa ceva era un lucru care îl făcea să-și piardă siguranța. Trebuia oare să-i telefonez din proprie inițiativă și să-l rog totuși să vină îndată acasă, întrucît aveam ceva de vorbit cu el? Oare n-ar fi sunat mult prea pretențios? Și, pe lângă asta, aș fi putut doar să vorbesc cu el la gustarea de dimineață, nu era nevoie să-l iau de la treburile. Nu; dar voi discuta cu socrul meu.

Am urcat scara. Ideea asta mă făcea foarte fericită. Da, așa era cel mai bine. Voi vorbi cu socrul meu și îl voi ruga să se repeadă cu mașina la uzină, sub vreun pretext oarecare, nu are importanță. Doar se ducea și alteori la uzină, de dragul lui Max și ca să se facă văzut acolo. Putea să discute cu Max chestiuni de afaceri și doar cu totul în treacăt să amintească și de premiera de astă seară, ca de ceva neînsemnat. Asta ajungea. Nu avea nevoie să-l provoace mai întîi pe Max să se explice cu mine. La ce bun această explicație prostească?! Doar nu era necesar și nu era decît penibil pentru toate părțile. Mă voi ghida pur și simplu după ceea ce va decide Max. Așa, nu mai aveam nevoie să hotărâsc eu însămi. Scăpam de întreaga problemă.

Într-devăr, ideea mă satisfăcea pe deplin, ba chiar fredonam de una singură cînd am ajuns în camera mea. Nu era nici o dificultate să stau de vorbă cu socrul meu. Era nevoie doar de puține cuvinte, înțelegea imediat despre ce e vorba. Nu aveam decît să aștept în cameră la mine pînă ce l-aș fi auzit afară, coborînd scara. De cele mai multe ori, pe la zece, își lua micul dejun sus, în camera lui. După aceea pleca la plimbare, sau nu știu ce făcea. Cred că

lua masa de prînz în oraş şi nu la cantina fabricii, cum făcea Max, care considera asta ca just. Cu cine era împreună socrul meu, peste zi, nu ştiu ; cred că nu avea prieteni. Poate că se ducea la amiază la bursă, poate asta făcea. Era foarte la curent cu toate, observam lucrul acesta seara, la masă, din discuţiile sale cu Max.

Nu m-am mai culcat, asta m-ar fi enervat numai. Am răscolit printre lucrurile mele, mi-am periat părul şi nu mai ştiu ce altceva am făcut. Eram complet liniştită.

Totuşi, nu s-a întîmplat aşa. Vina e a domnişoarei Gerda. Nu, e vina mea ; aş fi putut vorbi cu socrul meu, în ciuda domnişoarei Gerda. Nu vreau să mă dezvinovăţesc.

Cînd a intrat cu Günther în camera mea, pentru ca el să-mi spună bună-dimineă, Gerda a izbucnit îndată : „Aţi văzut ? Azi se joacă o piesă de Möncken.“

„De cine ?“ am întrebat eu, în timp ce aranjam costumul de joacă al lui Günther.

„De domnul Möncken, a strigat ea foarte agitată, cel care a fost atunci la noi în casă şi care a luat premiul.“

„A, aşa, acela“, am spus. Apoi, ca şi cînd nu m-ar fi interesat, am început să vorbesc cu Günther despre Crăciun şi Moş Crăciun.

Domnişoara Gerda nu m-a slăbit. „Iar a apărut o fotografie de-a lui în ziar !“

„O fotografie ? A cui ?“

„A domnului Möncken. S-o aduc ?“

„Ce timpuri ! am spus eu ridicîndu-mă de pe duşumea, unde mă ghemuisem lîngă Günther. Te pomeneşti că aşteaptă să-l invităm iarăşi. Nu avem vreme acum pentru aşa ceva.“

„Dar e bolnav ; nu vine deloc încoace.“

„Îmi pare rău de asta, am spus. Ei, şi cum se cheamă piesa ?“

„Ceva cu revizuire.“

„Astă seară, spui ?“

„Da, azi e premiera.“

„În cîte sîntem azi ? Douăzeci şi trei ? Mi-am adus aminte de ceva. Aşteaptă, vreau să văd imediat. Nu m-am mai gîndit deloc la asta, din pricina călătoriei. Dar unde am lăsat oare chestiile alea ? M-am îndreptat spre masa de toaletă şi am tras cîteva sertare, ca şi cînd aş fi căutat ceva. Ne-a trimis cineva, totuşi, acum cîtva timp, nişte bilete de teatru. Probabil administraţia. Te pomeneşti că le-am aruncat din nebagare de seamă... Ah, uite-le. Într-adevăr, sînt pentru astă seară. Rîndul patru, stal. Nu ştiu cum vom putea reuşi. Şi spui că e o piesă de acest... acest Möncken ? Poate că o fi lăsat vorbă la teatru să ne rezerve bilete, pentru că soţul meu a intervenit atunci pentru premiu. Probabil că aşa e. Ce noroc că ai citit asta întîmplător, în ziar, altminteri biletele ar fi fost pierdute. Sînt pline de pudră. Da, ce facem acum ? Soţul meu nu va avea desigur nici un chef, iar eu... Mai am încă atîtea de pus la punct pentru voiaj. N-ai vrea să mergi împreună cu logodnicul dumitale ?“

„Eu ?“

„De ce nu ? ! Celor de acolo le e absolut indiferent cine stă pe locuri. Doar nu e scris «personal» pe bilet. Telefonează-i imediat logodnicului, dacă îi face plăcere. Sau nu poate fi găsit telefonic ?”

Jumătate de oră mai târziu a izbutit să-l găsească pe logodnicul său. Totul mergea bine. Domnișoara Gerda nu mai putea de bucurie ; era mult mai emoționată decât mine. Nu fusese încă niciodată la o premieră. Și ce mândră era că îl cunoștea pe poet. M-a întrebat dacă trebuie să îmbrace o rochie lungă de seară. Am spus că nu prea e necesar, însă... Apoi am căutat amîndouă în șifonierul meu o rochie închisă, pentru ea. Țineam ca ea să arate acceptabil. Nu avea nevoie să transforme rochia decât cu vreo cîteva împunsături de ac : am ajutat-o la treaba asta și mi-am dat avizul favorabil. Domnișoara Gerda era atît de emoționată încît nu mai era bună de nimic. Și pe mine mă amuza ; mă abătea de la alte gînduri. I-am dat și un șal care se potrivea cu rochia și i-am spus că își poate lua liber îndată după amiază, dacă vrea să fie împreună cu logodnicul ei. Sau poate să se ducă și la sora ei. De Günther mă voi îngriji eu și singură. Nu-i așa, Günther ?

În ultima clipă, era cît pe ce să uite de lucrul cel mai important, de cele două bilete. Se mai aflau încă pe masa de toaletă.

L-am auzit bine pe socrul meu cînd pleca ; ușa dinspre casa scărilor era întredeschisă, așa fi putut să-l strig, totuși n-am făcut-o. Nu avea decât să creadă că pălăvrăgim înăuntru despre rochii și alte treburi femeiești. De ce să-l mai necăjesc pe bătrîn ? Doar nu mai era nevoie. Cu cît se vorbea mai puțin despre asta, cu atît mai bine.

După amiază, însă, m-am simțit din ce în ce mai copleșită. Din minut în minut mai intens.

A început o dată cu telefonul care a sunat în hol. Domnișoara Gerda plecase de mult, nu era nimeni în casă, în afară de mine cu Günther și de personal. Günther dormea, încercasem și eu să dorm. Atunci a sunat jos telefonul ; nu cerusem să-mi fie adus în cameră. În ziua aceea telefonul suna mai des ca de obicei. Poate că doar așa mi se părea mie. Era insuportabil. Suna în timp ce stăteam întinsă pe pat și ascultam. După al treilea apel cineva l-a ridicat, a avut loc o scurtă convorbire, apoi telefonul a fost pus din nou în furcă. Nu era pentru mine.

L-am sculat pe Günther din pat ; la ora aceea era întotdeauna destul de refractar. Trebuia să-și bea laptele ; i-am spus că Moș Crăciun o să afle dacă nu-și bea laptele. Atunci a sunat din nou telefonul și i-am spus lui Günther că e Moș Crăciun, care se interesează dacă și-a băut laptele. Fata din casă a apărut la ușă ; m-am gîndit că acum va zice : La aparat e un domn Möncken și ar dori să vorbească cu dumneavoastră ; dar era atelierul de croitorie, unde-mi dădusem costumul de călătorie, pentru o ușoară modificare ; întrebau dacă vreau să mai vin o dată la probă și le-am zis că da, voi trece mîine.

Günther și cu mine ne-am apucat să lipim niște hîrtie colorată pe o casetă pe care Günther trebuia s-o dăruiască, de Crăciun, bunicului. Eram atît de nervoasă, că nu reușeam să fac nimic. Fîșiile de hîrtie îmi rămîneau lipite de degete și se pătau cu clei. Trebuia însă ca totul să arate curat și frumos.

Cînd telefonul a sunat din nou, am ieșit pe scară și am întrebat pentru cine e. Primul telefon a fost pentru Max și fata i-a spus domnului să sune la birou. Următorul a fost pentru domnișoara Gerda. Între apeluri era o liniște de moarte în casă, ca niciodată. Am așteptat apelul următor. Cînd a sunat din nou, fata mi-a spus că a greșit cineva numărul. Un număr greșit ? am întrebat-o eu. Da, cineva formase un număr greșit și se scuzase. Cum așa, tocmai astăzi ? m-am gîndit eu. Toți s-au coalizat împotriva mea ? Ori poate era Berthold, care voia să afle dacă viu eu la telefon și pe urmă a găsit un pretext cu numărul greșit.

Nu, Berthold nu putea fi, încă nu. Cel mult dacă ar fi sunat serviciul interurban, dar erau numai convorbiri locale. De fapt, ar fi trebuit să plec la plimbare cu Günther ; vremea nu era prea frumoasă, dar el trebuia să iasă la aer. Și, totuși, nu voiam să părăsesc casa ; trebuia să știu ce se întîmplă. Dacă aș fi plecat numai o jumătate de ceas, ar fi putut să survină între timp ceva, un apel telefonic, ori ceva în genul ăsta, și n-aș fi fost acolo. L-aș fi putut trimite pe Günther cu fata, dar atunci aș fi rămas absolut singură. Günther era pentru mine un reazem.

Eram sigură că Berthold va veni totuși. O simțeam ; parcă mă atrăgea ceva. Nu era încă aici, dar era pe drum încoace ; se apropia din minut în minut. Cînd povestești una ca asta, oamenii spun că așa ceva nu poți să simți, e doar o închipuire. Nici nu poți dovedi, dar, cu toate acestea, eu știam. Simțeam cum venea pe drum și se gîndea : Acum mai sînt numai trei ore, și ajung. Acum au mai rămas două ore și trei sferturi. Acum numai două ore

jumătate ! Ah, ce încet merge. De-ar merge totuși ceva mai repede. Încă două ore, și un sfert, și voi fi acolo. Voi fi la ea.

Ah, cum mă atrăgea ! Îmi venea s-o iau la fugă din casă, în întîmpinarea lui.

Atunci telefonul a sunat din nou. De astă dată era biroul. Era Blanck. Fata a alergat în cabinet pentru o hîrtie oarecare ce trebuia să se găsească acolo. Blanck întrebuse de ea. Era numai un pretext ? Voiau să mă controleze ?

Pe la cinci s-a deschis ușa locuinței. Era socrul meu. I-am spus lui Günther și el a dat fuga pe scări, în jos, înaintea bunicului său. Au revenit împreună sus, iar Günther a alergat înainte și s-a așezat cu brațele desfăcute în fața ușii de la cameră. „Nu e voie să intri, bunicule. Moș Crăciun e acolo pentru tine.“

Socrul meu s-a uitat la mine și eu i-am făcut semn din cap. Ședeam la masa încărcată cu lucrurile pentru Crăciun. Se uita de jos în sus la mine, pe sub sprîncenele lui albe, ca întotdeauna. Oare știa tot ? Vreau să zic, știa și el că Berthold era pe drum încoace ? Dar de unde putea să știe asta ? Doar nu era treaba lui. I-am arătat mîinile mînjite de clei. Voiam să spun cu asta doar că nu pot să-i dau mîna. Poate că el și-a zis : Se joacă cu Günther. Atunci totul e bine.

„Azi am voie să mănînc cu voi, jos“, a spus Günther.

„Așa ?“

„Domnișoara Gerda a plecat. E la teatru.“

„Așa ? La Vicleimul Crăciunului ?“ a întrebat socrul meu, fără să mă privească.

„Cînd ne ducem la Vicleimul Crăciunului, bunicle ?” a întrebat Günther.

„Cînd o să plece mama în voiaj. Adică, dacă ești cuminte, a adăugat socrul meu și l-a mîngîiat pe cap. Așadar, astăzi sîntem singuri ?” m-a întrebat apoi.

„Da”.

„Asta-i bine”, a spus el și a trecut mai departe. A urcat scara la al doilea etaj. Îi vedeam spatele. Mergea foarte încet și puțin aplecat înainte. Cu mîna stîngă atîngea balustrada.

Și în timp ce bătrînul urca, Berthold se apropia tot mai mult. De fapt, socrul meu și cu mine ar fi trebuit să ne facem cu ochiul ; doar exista un fel de secret între noi. Am fi putut chiar să rîdem într-ascuns. Cum ? ce surpriză va produce apariția lui ! Închipuie-ți numai fețele lor. Ei cred că e departe și bolnav, și deodată...

„Haide, trebuie să ne facem frumoși, i-am spus lui Günther. Un tînăr domn nu se cuvine să apară la masă în costumul de joacă.” L-am îmbrăcat cu un alt costum. O făceam ca să-mi mai treacă timpul ; firește că ar fi putut sta lîngă noi și în costumul lui de joacă. Dar asta îl bucura, și era și ceva foarte educativ.

Și pe mine mă distra. De ce să nu avem un aer puțin sărbătorec ? Ceilalți se vor mira, mai ales că nu se va întîmpla nimic ; dar faptul dădea totuși întregului moment un anumit prestigiu. Ne dădea și o anumită siguranță

„Așa, și acum se va schimba și mama, am spus, și poți să vii și tu.” Era totdeauna o bucurie pentru

Günther cînd putea să stea la mine în carneră. Pe lîngă asta, puteam să veghez asupra lui.

M-am gîndit să-mi pun rochia în care mă cunoscutese Berthold. Stătea atîrnată în șifonier, n-o mai pusese niciodată. Era cam boțită și la un umăr avea o cută. Probabil că o împachetaseam tare rău în valiză. Nici n-o scosesem vreodată din șifonier ; nu voiam s-o mai văd. Împinsesem umerașul cu rochia de-a lungul stîngiei tocmai pînă la capăt, acolo unde atîrnau lucrurile de care nu aveam nevoie. Acolo era agățată.

Am scos fierul de călcat pentru voiaj și m-am dus în baie ca să netezesc locurile boțite. Aveam timp destul. Günther stătea alături și se uita la mine. M-a întrebat : De ce pui degetul pe fier, mamă ? Și : La ce folosește cîrpa udă, mamă ? I-am explicat totul.

Cînd am fost gata, m-am îmbrăcat. Pe urmă însă mi-a fost rece, rochia era foarte decoltată. Mi-am pus pe umeri capa de blană, dar nici asta nu mi-a folosit, îmi era frig în continuare. Atunci am telefonat la bucătărie și am întrebat ce au de gînd să facă și dacă au pus în funcție caloriferul. Au promis să se îngrijească îndată și imediat după aceea am și auzit cum trebăluiau la calorifer. Elementele caloriferului nu erau însă chiar atît de reci, numai eu eram de vină. Mă temeam că arăt foarte rău din cauza nopții nedormite și a emoției. Totuși faptul nu se vedea, eram foarte mulțumită de înfățișarea mea. Între timp, desigur, Berthold sosise aici. Se dusese probabil imediat la teatru, ca să discute acolo cu oamenii lui. De abia dacă o fi avut timp să se gîndească la mine. Telefonul n-a mai sunat.

Spectacolul începea la șapte și jumătate. Când nu aveam programat nimic deosebit, mâncam și noi întotdeauna la șapte jumătate. În următoarele două ore nu se puteau întâmpla așadar multe lucruri. Eram iarăși complet liniștită.

Atunci l-am auzit pe Max venind. Din felul cum a închis ușa de la intrare nu se putea deduce cum stau lucrurile.

„Haide, i-am spus eu lui Günther, luându-l de mână, hai să ieșim înaintea lui papa. Însă pășim foarte încet și distins, pentru ca el să se mire ce frumoși suntem. Tu trebuie să mergi în stînga; domniile merg totdeauna în partea stînga.“

Într-adevăr, am coborît foarte încet scara, treaptă cu treaptă. Eu fredonam ceva între timp, ca să țin tactul. Günther, cu piciorușele lui mici, își dădea cea mai mare silință să nu-și piardă echilibrul.

Max stătea jos, lîngă tava unde se afla întotdeauna corespondența. Era cu spatele la noi, dar apoi ne-a auzit și s-a întors. I-am zîmbit. Cred că în primul moment a fost într-adevăr speriat. Ținea una dintre scrisori în mână și se uita uimit la noi, fără să scoată un cuvînt. Am înțeles îndată că știa tot, în orice caz tot ceea ce privea spectacolul, și că discutaseră despre asta la birou. Căci faptul că Günther și cu mine ne îmbrăcasem frumos nu era, la urma urmelor, nici un motiv ca să se sperie. Poate credea că invitasem pe cineva la masă, fără să-l înștiințăm. Mi s-a părut chiar că gura i se subțiasse de tot, ca întotdeauna cînd e iritat și vrea să ascundă, dar se poate să fi fost totuși din cauza luminii. Continuam să-i zîmbesc. Era bine că ne

îmbrăcasem frumos, asta îmi dădea o mare superioritate.

„Am voie să mănînc jos“, i-a strigat Günther.

„Așa — aa?“ a întrebat el întocmai ca și tatăl său mai înainte, doar ceva mai rar. În felul acesta tensiunea fusese anulată.

„Domnișoara Gerda a plecat. E la teatru.“

„Foarte bine.“ Max l-a ridicat pe Günther ca să-l sărute. A zăbovit foarte mult cu treaba asta; se ferea să mă privească.

„Ne-am îmbrăcat frumos“, i-a spus Günther.

„Atunci probabil că trebuie să mă schimb și eu?“ a întrebat Max, adresîndu-se mai mult mie.

„E doar o glumă. Sîntem numai între noi“, am spus eu. Îl irita faptul că îi zîmbeam în continuare. S-a îndreptat din nou spre tavă, prefăcîndu-se că se uită prin corespondență.

„Așa? Azi are zi liberă?“ a întrebat, dar a rămas îndată surprins probabil de faptul că era o întrebare prostească, fiindcă de obicei nu-și bătea capul niciodată cu așa ceva. Ei, cu atît mai bine. Tata nu e acasă?“

„Ba da, e sus. De ce? Are vreun plan? Nu mi-a spus nimic despre așa ceva.“

Max a rupt alt plic și l-a mototolit. „Nici mie. Așa, și ea s-a dus la cinema?“ a întrebat oarecum în treacăt, uitîndu-se la scrisoare.

„Nu, la teatru“, a răspuns Günther în locul meu.

Am spus și eu: „Da, la teatru. Cu logodnicul ei.“

„Așa — aa? Ei, foarte bine.“

„Ce ar fi să bem și noi ceva, pînă ce e gata mîncarea?“ am întrebat eu.

„Da, cu plăcere“, a zis Max. Nu-i mai rămînea altceva de făcut decît să accepte jocul meu. S-a îndreptat serviabil spre dulapul de scînduri. De obicei nu beam niciodată înainte de masă, cel mult cînd aveam musafiri. Lui Max nu-i plăcea acest obicei ; în general, nu bea mult. Firește, trebuia să bea cu oamenii de afaceri, sau atunci cînd era o masă festivă undeva, dar acasă evita s-o facă. Îi era teamă să nu se îngrașe, de asta era foarte cumpătat.

„Și ce să fie ?“ a întrebat el ca un chelner. Stăteam toți trei în fața dulapului deschis. Max deschisese și frigiderul instalat înăuntru. Günther privea totul mirat.

„Pentru tînărul domn o oranjadă cu puțin sifon, vă rog“, am spus pe același, ton.

„Da, da ! a strigat Günther. Și într-un pahar mic, mic.“

„Și pentru mine... ? Indiferent, un Xeres, te rog, cu puțin gîn, sau așa ceva. Ce-i asta de aici ?“

Am arătat o sticlă care mi se părea cunoscută. O sticlă mare, cu hîrtie argintată în jurul gîtului.

„Pernod“, a spus Max.

„O, atunci prefer să iau un Pernod.“

„Otrava asta ?“

„Cum așa ? De unde ai sticla ?“

„De la Brodersen, mai mult ca o curiozitate, în caz că ar dori cineva. Ia mai degrabă altceva.“

„Nu, aș dori Pernod.“

„Dar se bea cu apă.“

„A, toarnă numai. O să meargă și fără apă.“

Era nostim că Max avea Pernod, parcă s-a nimerit anume. Băusem Pernod la Ludwigshof, pentru prima

dată în viața mea. Hangiul avea puțin ; îi aduceau unii din cînd în cînd, cîte o sticlă, peste graniță. Nici lui Berthold nu-i plăcea, dar mie îmi plăcea mult de tot.

Max și-a turnat coniac. Ne-am dus paharele la măsua. Max și cu mine am ciocnit cu Günther, foarte festiv, întocmai cum am fi făcut cu un adult. Cine ne-ar fi văzut, n-ar fi remarcat că ceva nu e în ordine ; și-ar fi spus : Ce familie simpatică ! Ce fermecător trăiesc laolaltă.

„Vine Blanck ?“ am întrebat după ce am băut.

„Nu. De ce ?“ Sprincenele lui Max s-au ridicat atît de sus încît grozav aș fi vrut să-i rîd în față.

„Nimic. Întreb și eu așa“, am spus.

„Nu, nu e prevăzut nimic deosebit“, a făcut Max.

Atunci a coborît de sus socrul meu. I-a întins mîna lui Max. N-au schimbat între ei nici o privire furișă, de înțelegere ; nu păreau să fi vorbit încă despre mine și despre spectacol.

La masă a trebuit iarăși să-mi rețin rîsul. Vorbeau tare mult, mai mult ca de obicei și mai mult decît era nevoie ; s-ar fi putut spune totul în mai puține cuvinte. Își dădeau vizibil toată osteneala să nu se ivească nici o pauză. Max vorbea, firește, despre firmă ; vorbea ca și cînd de astă dată ar fi trebuit să-i explice tatălui său totul, foarte amănunțit, din cauza voiajului nostru și pentru ca bătrînul să-l poată înlocui între timp. Socrul meu îi făcea plăcerea să consimtă la acest joc ; întreba ba de una, ba de alta, cum le-a gîndit Max și cum dorea Max să fie. Știam prea bine că toate astea nu-l intereseau deloc pe socrul meu, ba chiar îl plictiseau. Iar Max știa că Blanck tocmai primise dispozițiile

sale în toate privințele și că socrului meu trebuia să i se ceară sfatul numai de formă. Ce caraghioși sînt totuși bărbații. Cred că le era teamă de mine. Chiar și unui bărbat în vîrstă ca socrul meu îi era teamă.

Au găsit apoi, spre norocul lor, o temă și mai dăătoare de satisfacții. S-au întreținut cu de-amănuntul despre un oarecare director general cunoscut, i-am uitat numele, un grangur mare dintr-un alt concern industrial. Max s-a enervat teribil, fiindcă respectivul făcuse o declarație necontrolată în adunarea generală publică ; din cauza ei, muncitorii se simțeau jigniți și exista primejdia unei mari greve de protest a sindicatelor. În tot cazul, cam așa am înțeles eu chestiunea ; nu ascultam decît cu o jumătate de ureche. Max spunea : Și una ca asta tocmai acum, cînd ne strică tuturor. Seara, cînd se duce la culcare, poate gîndi ce vrea, dar în public... Iar socrul meu : Asta-i aroganța prostească a membrilor corporației studențești, la care Max a spus : La urma urmelor și eu am fost membru al corporației studențești, dar... Grozav mi-ar fi plăcut să strig printre vorbele lor : Văd, văd ceea ce tu nu vezi ! Ca în jocul copiilor. Îmi stătea pe limbă. Mi-ar fi plăcut să le privesc chipurile neputincioase. Am renunțat însă, pentru că era Günther de față. Aruncam și eu, din cînd în cînd, cîte o vorbă, însă mai mult m-am întreținut în șoaptă cu Günther.

În hol a bătut ceasul ; n-aveam nevoie să mă uit pe sub masă, pe ascuns, la ceasul de mîină. Masa a durat mult mai mult ca de obicei. Lucrurile se petreceau ca și cum cei doi s-ar fi înțeles între ei. Ca și cînd le-ar fi fost teamă să părăsească masa. Da, ce ar fi putut discuta stînd așa, față în față,

în hol ? Doar nu puteau să se facă ridicoli. Cei de la bucătărie trebuie să se fi mirat de ce durează astăzi atît de mult. Și nici unul nu făcea observația că de fapt Günther ar trebui să se ducă de acum la culcare. Nici eu. Îmi convenea de minune ; era vorba să facem să treacă timpul ; n-aveau decît să discute după pofta inimii despre afacerile lor, n-aveau de ce să se teamă de mine că îi voi tulbura. Spectacolul, așa îmi făcusem eu socoteala, va dura probabil pînă la nouă jumătate ; cel mult pînă la zece fără un sfert. Dacă domnișoara Gerda se întorcea de la teatru acasă, putea să fie aici abia înainte de zece, zece și jumătate. Dar poate că mai bea undeva și un pahar de bere împreună cu logodnicul ei. Așadar timpul trebuia petrecut, cel puțin pînă atunci, într-un fel oarecare.

„Dumnezeule, a trecut deja de nouă !” am exclamat cînd ne-am sculat în sfîrșit de la masă și am trecut în hol.

Iar Max a zis : „E o binefacere să fii din cînd în cînd între ai casei. Fără această..., dar s-a poticnit și s-a răzgîndit. Fără chipuri străine”, s-a corectat el din pricina lui Günther.

„E timpul ca mama să te ducă la culcare, i-am spus lui Günther. Haide, spune noapte bună.”

„Poate să doarmă mai mult mîine dimineață. Îi vom spune domnișoarei Gerda să-l lase să stea culcat mai mult.”

„Cine știe cînd se întoarce ea de la teatru !”

„Ah, așa, da. Ei, atunci îi lăsăm o scrisorică.”

Max luase ziarul și îl desfășurase, ascunzîndu-se în spatele lui. N-ai decît să tot cauți în ziar, mă

gîndeam eu ; astăzi cu siguranță nu găsești nimic despre Berthold. Mîine da, însă pînă mîine...

Günther i-a spus socrului meu noapte bună, apoi s-a dus la Max. Max i-a zis : „Dacă totul merge bine, nu-i așa, vom face mai des ca astăzi.“

„Ce ?“ am întreat eu.

„O seară plăcută ca astăzi.“

„Aveți iarăși vreo criză ?“ l-am întreat.

„Ce ? Cum ?“

„Fiindcă spui ; dacă totul merge bine. Poate din cauza celui director general, mă gîndeam eu.“

„A, așa ? Nu, nu are nimic de-a face cu noi. Nu ne atinge. Dimpotrivă, sper că lucrurile se vor desfășura mai mult de la sine și că nu va mai trebui să veghez într-una. Adică, dacă nu intervine nimic.“

Atunci a sunat telefonul. M-am înfiorat, dar și pe Max l-au trecut fiorii. Cum eram cea mai aproape de aparat, am vrut să ridic receptorul ; a fost o mișcare involuntară ; apoi însă i-am făcut semn cu capul lui Max, să-l ridice el. Socrul meu stătea ceva mai la o parte și mă privea atent.

Max a ridicat îndată receptorul. „Da, Helldegen ! Ah, așa, dumneavoastră sînteți. Da ? Da ? Bun, bine. Da, mulțumesc mult, se poate amîna pe mîine. La revedere.“ Cu aceste cuvinte a așezat la loc receptorul.

„Blanck ?“ l-am întreat eu.

„Poftim ? Da.“

„Dealtfel, cine altul putea să fie ?“

„Ce ai mereu împotriva bietului Blanck ?“

„Eu ? Nimic. Cum asta ? Ce pot avea împotriva lui Blanck ? Doar nu mi-a făcut nimic. E la teatru ?“

„La... la ce ? Cum poate să-ți treacă așa ceva prin minte ?“

„Uite-așa ! De ce să nu se ducă și el uneori, pentru variație, la teatru ?“

Max a rîs foarte fals. „N-am observat niciodată pînă acum ca Blanck să fie interesat de teatru !“

N-ai decît să minți, m-am gîndit eu. Știu bine că Blanck e la teatru și că a telefonat chiar de acolo. De unde știu, n-are a face ; o știu și basta.

„Oamenii de felul lui Blanck sînt indispensabili, a reluat Max. Trebuie să înțelegi asta. Da, absolut indispensabili.“

„Hai, dragul meu, la culcare, i-am spus lui Günther. Nu mai e timp de pierdut.“

L-am luat de mînă. Ne-am îndreptat amîndoi spre scară și i-am lăsat pe cei doi bărbați în urma noastră. Atunci însă mi-a trecut prin minte ceva, chiar mai înainte de a fi ajuns la prima treaptă. O să cîntăm în timp ce urcăm scările, mi-am zis. De obicei nu făceam așa ceva niciodată ; cîntam doar cu Günther, la patul lui, cînd eram singuri. De astă dată însă... Ce distracție ! Ce mutre descumpănite au să facă, desigur, amîndoi bărbații !

Am început așadar să cînt și Günther a cîntat împreună cu mine :

„Bălțatul mușchetar aleargă glonț prin sală.

Mușchetare bălțat, încotro vrei s-apuci ?

Vreau să mă duc la vecini ;

Au tăiat purcelul colo,

Și s-au pus pe băut acolo,

Strașnic am vrea să petrecem'nesară colo.“

Astfel am urcat Günther și cu mine scara, încet și în tactul cântecului, fără să ne uităm înapoi nici o singură dată. Am simțit cum în hol, în urma mea, s-a lăsat o tăcere teribilă și un gol. Simțeam în spatele meu cum se uitau țintă la mine, Max cu ziarul în mână, iar socrul meu, fără să se observe, oarecum de jos în sus, din pricina sprâncenelor lui; mai degrabă ca un câine. Da, asemenea câinelui pe care îl avusesem acasă când eram copii. Când îți puneai paltonul, stătea culcat în colțul lui și se prefăcea că nu-l interesează deloc; dar urmărirea totul cu atenție, orice mișcare, cât de mică. Dacă spuneai apoi: Ei, vrei să mergi și tu? pe loc se și înființa. Iar când nu-i spuneai, era cu siguranță foarte trist și suspina.

Oare ce gândeau cei doi bărbați? Poate gândeau așa: Cum e cu puțință? Uite, urcă scara și cântă. O femeie cu copilul ei, nu se gândește la nimic altceva și e mulțumită. Să ne fi înșelat noi oare?

Îmi venea să mă întorc înspre ei și să scot limba, de acolo, de sus. Bee! Dar, din cauza lui Günther, așa ceva nu mergea, firește. N-aveau decât să stea jos, în holul lor, mărunți de tot și străini, într-o altă lume. N-aveau decât să creadă ce vor.

Mulțumită? E obligatoriu oare să fii mulțumită când cânti? Ce simple sînt toate astea pentru ei! Pe vremuri, la noi acasă, și ai mei gândeau la fel despre mine. Numai că atunci nu cântam, fluieram. Fetele nu trebuie să fluiera, striga mama după mine, nu-i frumos. Așadar, nici asta nu era bine.

Fără să vreau, m-am gândit la Arnim; desigur, ca urmare a cântecului. Ce nostim, în ultima vreme mă

gîndisem adesea la el, aproape mai mult decât la Berthold. Și pe atunci făceam întotdeauna pe mulțumita, când aveam o stare sufletească deosebit de proastă și când, de fapt, aș fi vrut mai degrabă să urlu. Nimeni nu trebuia să știe ceva despre mine, era lucrul pe care l-aș fi suportat cel mai puțin; trebuiau să-mi facă plăcerea să mă lase în pace. Mama privea atunci, cu siguranță, în urma mea, clătînd din cap, și-i spunea probabil tatălui meu: Poate că pînă la urmă o să-i vină mintea la cap. Bietul Arnim, ce tare s-a îngrășat!

„Haide, dragule, treci repede în pat. Mama trebuie să coboare iarași. Papa și bunicul vor să discute ceva cu ea.“

Nu, mamei nu-i va veni niciodată mintea la cap, mama se preface numai. Mama nu-i de loc mulțumită, asta o cred numai cei de jos. Mama este chiar foarte, foarte tristă. Fiindcă acum cei de jos discută despre mama și nu știu ce să creadă. Mama trebuie să-i ajute, asta trebuie să pricepi, dragul meu. Altminteri o să spună ceva greșit despre mama, și noi am avut doar o seară atît de frumoasă, nu-i așa?

„Hei, asta nu se face, tinere domn. Costumul trebuie să mi-l atîrni cît se poate de ordonat pe spătarul scaunului. Cine să netezească toate astea, dacă umbli așa cu lucrurile tale? Și ia te uită la Jubi. S-a tolănit pe podea, nu mai poate de oboseală, și și-a întins brațele și picioarele în aer. Asta nu se poate. Și ce murdar e! Mîine e sîmbătă.

Mîine o să-l băgăm în albie și-i facem baie. Ușurel de tot, cu fulgi de săpun. Numai blănița. Și după aceea îl zvîntăm cu aparatul de uscat, ca să nu se aleagă cu vreo răceală. Ai să vezi ce curat se face iar. Oare unde o fi pus domnișoara Gerda buretele tău ?”

Sărmăne ursuleț !

Știi oare ce vorbesc ei acolo, jos, despre mama ? Ești încă prea mic, dar cînd ai să fii mai mare, cînd ai să fii om mare... Cel mai bine, dragule, e să-l întrebi pe bunicul, dacă vrei să știi. Bunicul ți-o poate spune cel mai bine. Toți ceilalți au s-o ocărască pe mama. Da, desigur ! Acum nu poți încă să înțelegi asta. Numai bunicul înțelege.

Și dacă bunicul n-o să mai fie în viață atunci ?
Bietul bunic !

„Abia acum știu de ce e Jubi așa de murdar. Firește că aleargă mereu, pe ascuns, cu labele lui moi, prin casă, și-și bagă nasul pe sub balustradă și ascultă ce se vorbește jos. Și de asta e și atît de ostenit. Trebuie într-adevăr să fii ceva mai drastic cu el.”

Dar să nu-l întrebi niciodată pe papa despre asta, dragule. Asta să n-o faci în nici un caz ; căci papa s-ar supăra. Papa o iubește pe mama tare, tare. Papa are o fabrică mare, grozav de mare, și el trebuie să aibă grijă de mulți, mulți oameni. Fabrica se face mereu mai mare, așa de mare cum n-a mai fost încă nici una vreodată. Și toate numai pentru tine, dragul meu, ca să-ți fie bine. Nu, papa

nu are timp pentru asemenea lucruri. Trebuie să înțelegi asta.

Bietul papa !

„Stai ! Stai aici, domnule golaș ! Aici ne spălăm cumsecade. Ce o să gîndească domnișoara Gerda, dacă mîine mai ai încă săpun în urechi ? Și Moș Crăciun !”

Căci doar și tu vrei să te căsătorești într-o zi. Toți domnii tineri vor asta. Ce o să gîndească atunci soția ta despre tine ? O să spună că mama nu te-a crescut bine, fiindcă mama... Toate se întorc mereu asupra mamei. Mai bine nu vorbi cu ea despre mama, o s-o ocărască poate pe mama și pe urmă vă certați. Și n-aș dori s-o ocărască pe mama și să vă certați.

Biet copilaș gol-goluț !

„Așa, și acum dințișorii. Trebuie ca mama să-ți spună asta mereu ? Pe viitor, trebuie să meargă cu totul de la sine. Papa își spală dinții înainte de a se duce la culcare și bunicul la fel, fără ca cineva să-i împingă din urmă. Mama nu poate să vegheze veșnic la toate.”

Papa și bunicul o așteaptă totuși jos pe mama. Așteaptă ca mama să le spună ceva ce ei nu știu. Și tare ar mai dori totuși să știe, altminteri își fac niște idei greșite. Încă de pe acum ei spun ceva complet greșit, dragul meu, și asta numai fiindcă tu zăbovești atît de mult aici și n-o lași pe mama să coboare. Mama ar putea să-ți povestească tot ce

vorbesc ei acolo jos, de-a fir-a-păr, dar dacă tu o să povestești pe urmă și altora, nu te vor crede. Nimeni n-o crede pe biata mama ta.

„Hait ! În culcuș ! Și uite-l și pe Jubi al tău. Zău, că tare soios mai e !“

Ori poate că mama trebuie să-i povestească lui Jubi ; fiindcă Jubi e înțelept, Jubi e singurul care crede tot ce-i spune mama. Și Jubi poate pe urmă să-ți povestească iarăși, când adormi, și chiar și mai târziu. Ei, începe Jubi. Dă-i drumul ! „Max zice...“ Max ? Max ? Ce-i trece prin cap lui Jubi ? Se numește papa, nu se numește Max.

„Astăzi nu se poate totuși fără cântec ? Doar l-am cântat o dată, acolo pe scară. Ah, voi, tiranilor !“

Mama ar da nu știu ce dacă ar putea să se întindă și ea ca voi doi și să doarmă. Dar mama trebuie să rămână încă în picioare, mama e așteptată jos.

Așadar, Jubi, dă-i drumul, povestește. Max zicea... Ce zicea Max ? Povestește în felul tău.

Nu, să lăsăm asta. Asta-i joacă. Trebuie să povestim povestea așa cum va fi ea povestită într-o zi. Tot restul nu valorează nimic. Dar adormiți o dată !

Nimeni nu va mai ști atunci dacă a fost într-adevăr așa ; faptul nu va mai interesa atunci. Întâmplarea va fi crezută așa cum e povestită. Poate că nici mâine dimineață nu va mai interesa.

Trebuie s-o povestim așa cum fi va fi povestită într-o zi lui Günther, când va întreba despre asta și când nu voi mai fi aici ca să i-o explic. Când nu voi mai șede lângă patul lui. Când va fi uitat de mult că stau aici lângă el, în timp ce cei de jos își chinuie mințile pe socoteala mea.

Va fi chiar mai bine pentru Günther dacă uită curînd. Căci dacă întreabă într-o zi de ce au fost toate astea așa, și i se povestește și meditează asupra faptelor, atunci se va simți foarte singur. Nu-l pot ajuta — și atunci nici Jubi nu mai contează.

Lui i se va povesti așa.

„A stat de vorbă cu tine ?“ a întrebat Max imediat.

De obicei, socrul meu se ducea întotdeauna, îndată după masă, în camera lui, când nu erau musafiri ; nu voia să deranjeze. Dar de data asta rămăsese jos. Poate era numai o întâmplare, poate că și de dragul meu și fiindcă plutea ceva în aer.

„Despre ce ?“ a întrebat el pe un ton foarte liniștit.

Atunci Max și-a pierdut răbdarea și a izbit cu palma în ziar. „Despre porcăria asta de aici !“

Socrul meu a zis : „Te referi la premieră ? Nu, n-am vorbit cu ea.“

„De unde știe ea că Blanck e la teatru ? Vocea lui Max devenea tot mai răgușită. A telefonat în timpul pauzei mari. Dar cine i-a destăinuit ei asta ? Poate fata ? Riscă s-o pățească. Eu însumi am aflat despre chestia asta abia astăzi la amiază. A fost o pură întâmplare. Blanck susține că n-a știut nimic. Natural, nu poate să-și mai bată capul și

cu teatrul și cu alte asemenea tâmpenii, trebuie să fim drepti. Și de unde are fata biletele?”

„Domnișoara Gerda? Probabil le-a cumpărat.”

„Gerda și cumpărat? Una ca asta n-o crezi totuși nici tu însuși.”

„Poate că i le-a dăruit Marianne.”

„Și despre asta eu nu știu nimic?”

„Cred, Max, că cel mai bine e să discuți cu ea foarte deschis despre asta.”

„Dar cine discută cu mine deschis? Ce știu eu ce se petrece aici în casă?”

„După părerea mea, nu se petrece nimic.”

„Și tu de când știi despre asta?”

„Despre spectacol? Acum paisprezece zile am citit o notiță. Poate chiar mai de mult.”

„Și n-ai socotit necesar să-mi spui nimic despre asta?”

„Nu, la ce?”

„La ce? Ei, atunci ascultă, tată.”

Socrul meu a ridicat din umeri. „Nu cred că am dreptul să mă amestec în treburile tale.”

„Dar într-un asemenea caz...”

„În special în acest caz nu. Am picat deja o dată în treaba asta, împotriva dorinței mele, și... și... Dealtfel, cred că dai prea multă importanță la toate astea.”

„Le dau prea multă importanță? Cum? Te rog, tată. Făcînd abstracție cu totul de faptul că individul ăsta ar fi putut să scrie ceva despre noi... Poți să te aștepti la orice de la asemenea aventurieri fără conștiință... or, așa ceva pur și simplu nu ne putem îngădui...”

„Da, și? Ce avea de raportat Blanck?”

„Blanck? Cum adică Blanck?”

„Doar l-ai trimis pe Blanck acolo ca observator.”

„Piesa? Te referi la piesă? O tâmpenie medie-vală oarecare. N-are nimic de-a face cu noi, slavă Domnului. Dar chiar și așa... aș fi izbutit s-o împiedic. Știu mai multe despre tipul ăsta decît i-ar conveni. E suspect politic. Acum zece sau cincisprezece ani a activat ca radical de stînga, e un fapt stabilit fără îndoială; se poate dovedi cu acte. De asta nici n-a fost trimis în război. Cunoaștem noi specia asta. Prea leneși ca să se apuce de o meserie adevărată. A fost multă vreme muncitor în fabrică, în ciuda originii lui. La Ludwigshafen, cred. Trebuie să te uiți o dată prin hîrtii, cînd o să avem timp. Foarte concludent. Probabil l-au dat pe ușa afară din casă. Propria lui mamă... da, agenția de informații a cercetat pînă și la mama lui. Ea zice... e scris acolo în hîrtii... chiar mama lui zice: Toată vremea s-a temut că n-o să isprăvească bine. E un personaj foarte dubios.”

„Hm.”

„Dar toate astea nu mă interesează. Din partea mea, n-au decît să-l joace în oricare alt oraș, dar nu la noi. Cum, tocmai aici? Teatrul primește o subvenție mare, numai cel de sus știe cît de mare-i suma. La urma urmelor noi, familia Helldegen, sîntem printre cei mai importanți contribuabili ai orașului. Și aș fi vrut s-o văd și pe asta, în caz că i-aș fi putut face la timp un semn primarului general, dacă imbecilul ăsta de director n-ar fi chibzuit și răschibzuit chestiunea. Ar fi totuși ridicul dacă n-am avea măcar dreptul...”

„Ce răzbunător ești !“

„Răzbunător ? Ei, atunci ascultă, tată. Nu e decît pură autoapărare. Și, dealtfel, socotesc de datoria mea blestemată să apar orașul și întreprinderea noastră de asemenea elemente negative. Ar fi trebuit, oricum...“

Max n-a putut să-și termine fraza ; a sunat telefonul. S-a repezit într-acolo și a smuls receptorul de pe furcă.

„Da, aici Helldegen. Cum ? Cine, vă rog ? Ah, iertați-mă stimată doamnă. Ce mai faceți ? Și soțul dumneavoastră ? Cum ? Cum, vă rog ? Ba da, soția mea e aici. Cum adică la teatru ? S-a întîmplat ceva deosebit ? De la cine ? Așa ? Nu, n-am auzit nimic despre asta. Sîntem, dealtfel, ca să zicem așa, în plină împachetare. Da, marșea următoare. La Milano. Am treburi acolo. Bineînțeles că soția mea merge cu mine. Vrem după aceea să luăm puțin aer, cîteva zile, pe Riviera. Nu, nu mult timp. Din cauza Crăciunului, da ? Cum ? Da, ne vedem mult prea rar. Dar nici soțului dumneavoastră n-o să-i meargă altfel. Nu, cum așa ? Soția mea s-a restabilit complet. Știți doar cum sînt doctorii. Trebuie să se mai cruțe puțin. Și viața socială intensă... Poftim ? Luni ? Bine, dar noi plecăm marți. Totuși, e de competența soției mele, despre asta nu pot hotărî eu. Să v-o dau pe ea. la telefon ? Soția mea e sus, la Günther, fata are liber. Da, da, transmiteți-i salutări soțului dumneavoastră.“ După care Max a transferat convorbirea telefonică la mine.

„Kauer, aia de la rafinărie“, i-a raportat el tatălui său. O ciocănitore cum scrie la carte. Impo-

sibil de oprit. Dacă n-ar fi vorba de soțul ei... Da, și ? Iată ce este. Ce vrea, de ce telefonează astăzi ? Pentru ce întrebarea aia mieroasă dacă am fost la teatru, ei ? Nu, treaba asta trebuie să nceteze o dată pentru totdeauna, trebuie să se schimbe. După voiaj am să... Și Marianne n-a vorbit într-adevăr nici un cuvînt cu tine despre tot bilciul ăsta ?“

„Nici un cuvînt, și-am spus doar.“

„Atunci de unde știe ea despre asta ?“

„Probabil din ziar, la fel ca și noi.“

„Mai are corespondență cu individul ?“

„Nici despre asta n-am vorbit niciodată cu ea. Ba chiar am evitat anume.“

„Dar tu stai mai mult acasă decît mine, tu știi ce se întîmplă aici.“

„Ce să se întîmple ? Nu-mi place să fac pe supaveghetorul. Totuși, dacă ții neapărat să afli părerea mea : Nu cred că poartă corespondență cu el. Nu se potrivește cu felul ei de a fi.“

„Ah, femeile ! Trebuie să te aștepți și la lucrurile cele mai imposibile.“

„Eu nu înțeleg ceva, Max.“

„Cum asta ? Ce nu înțelegi ?“ a izbucnit Max.

„De ce nu te explici cu Marianne ? E totuși singura cale. Și, după cîte simt eu, ea așteaptă asta.“

„Eu ? De ce să deschid eu discuția despre asta ? De ce întotdeauna eu ? Nu, nu vreau să acord acestui... acestui incident mai multă însemnătate decît merită. Unde am ajunge ? ! Și, desigur, nimeni nu va putea să afirme despre mine că în chestiunea asta nu m-am comportat destul de generos. Dar toate au o limită, și cînd sînt atacat pe la spate...

Pe scurt, trebuie să se pună capăt acestei chestiuni, altfel... Dimpotrivă, eu nu te înțeleg pe tine, tată.”

„Pe mine?”

„Scuză-mă că spun asta. Da, îți sînt cît se poate de recunoscător că ai convins-o atunci să se reîntoarcă acasă.”

„N-am convins-o eu, a fost propria ei hotărîre.”

„Totuna. Ce-i rămînea altceva de făcut? În orice caz, s-a întors împreună cu tine. Despre amănunte nu vreau să știu nimic, nu mă interesează cîtusi de puțin. Și cu toate acestea am mereu impresia că în chestiunea asta tu ești împotriva mea. Asta e.”

Socrul meu nu i-a răspuns imediat. „Îmi pare rău, a rostit el în cele din urmă, nici eu nu știu ce să-ți răspund.”

„Dar trebuie să fie totuși și în interesul tău, dacă... Realmente, nu te înțeleg.”

„Uiți cu desăvîrșire, Max, a rostit socrul meu cu mare precauție, că am renunțat pentru totdeauna — chiar în fața avocatului — să mă mai amestec cu sfaturi în treburile tale.”

„Bine, dar nu vorbesc de firmă, vorbesc de Marianne.”

„Ea e soția ta, nu a mea.”

„La urma urmelor, tu ești tatăl meu și bunicul lui Günther.”

„N-ai vrea mai degrabă să lăsăm baltă tema asta?”

„Vezi tu, acum te eschivezi, toți se eschivează și Dumnezeu știe cît de mult se iubesc pe ei înșiși. Ce simplă vă faceți viața!”

„Da, o fi. Nu-ți pot răspunde nimic la acest reproș. Și singurul sfat pe care îndrăznesc să ți-l dau, ți l-am dat: Explică-te cu ea.”

„Tu trebuie să înțelegi totuși, tată: întreprinderea crește din an în an, aproape din zi în zi. Cifrele ți-o dovedesc limpede. Nu e meritul meu, ci al tău. Se dezvoltă totul de la sine, nici măcar nu se poate evita. Dar dacă trebuie să continui ceea ce ai început tu, dacă trebuie să stăpînesc toate astea... Te rog, n-o lua ca și cînd m-aș plînge; particip cu trup și suflet... dar dacă preiau răspunderea pentru toate, atunci trebuie să am și siguranța, ab-so-lu-ta siguranță, că aici în casă totul merge perfect. Nu pot avea ochi peste tot. Oare asta înseamnă că pretind prea mult? Dumnezeuule, ce efort cere? Și, la urma urmelor, vă primiți și voi partea voastră, și încă bună. Căci eu... În fond, ce? Aș putea să-mi fac și eu viața mai simplă. Cum de nu înțelegeți asta?”

„Înțelegem, Max. Nu se poate obiecta nimic. Însă... da, spune-mi, totuși, de ce te temi tu de fapt?”

„Mă tem? Nu mă tem absolut deloc. De-acum voi ști să mă apăr. Nu doresc ca în spatele meu...”

„Te temi de ceva anumit? Sau, să zicem, pentru astă seară?”

„Pentru astă seară? Cum adică?” a întrebat Max plin de neîncredere.

„Nu fac decît să te întreb. Dacă ai un motiv anumit, se poate lua atitudine față de el, iată de ce întreb. Pe cît știu eu, domnul Möncken nu e aici. La ziar zice că ar fi bolnav.”

„Ce mă privește pe mine individul ăla?! Și chiar dacă ar fi aici...”

„Bine, bine ! Pot să mă duc la culcare ? Ai prefera să fii singur cu Marianne ?“

„Nu, te rog. Pentru ce ? Dimpotrivă, mai rămâi, te rog, încă puțin.“

„Cum vrei. Nu trebuie să-ți faci idei greșite despre mine, Max. Cel mai bine e dacă mă privești ca pe cineva care s-a pus, ca să zicem așa, el însuși sub interdicție.“

„Iar începi cu asta ? Doar lucrul ăsta s-a uitat de mult.“

„Cu atât mai bine, dacă s-a uitat de mult. Aș dori numai să evit confuziile. În ciuda tuturor acestor fapte, rămân o minte foarte lucidă.“

În acea clipă am coborât din nou, de sus. Era desigur momentul culminant. Amândoi bărbații s-au întrerupt în mijlocul discuției lor.

„Ei, Günther a adormit ?“ mi-a strigat Max. Mult prea tare. După stridența glasului am înțeles că vorbiseră despre mine și se certaseră. Dar nu trebuiau să se certe totuși din pricina mea, nu voiam asta. Îmi părea chiar rău pentru ei. Mă hotărâsem să vorbesc cu ei absolut deschis despre toate, socoteam că e cel mai bun lucru. Eram sătulă de toate, eram obosită.

„Ce drăguț că ne mai ții un pic companie ! i-am spus socrului meu. Ia loc, papa. Doar e încă devreme.“

Am aruncat o privire la ceasul din hol. Era puțin trecut de nouă jumătate. Socrul meu s-a așezat într-un fotoliu. I-am zâmbit.

„Ei, și ce voia madam Kauer ?“ m-a întrebat Max.

„Ce să fi vrut ? am spus. Să iscodelască.“

Max a tresărit puțin, dar și-a revenit foarte repede în fire. „O individă afurisită.“

„Dar asta vor cu toții, Max. Dealtfel am refuzat, mulțumind, invitația pentru luni. Din cauza voiajului nostru. Sper că ești de acord.“

„Da, se înțelege de la sine. Ar fi într-adevăr prea mult. Vreau să zic, pe soțul ei trebuie să ni-l păstrăm apropiat, s-ar putea să avem nevoie de el cândva. Și, în genere, în cazul acesta...“

„Te gândești să facem inofensive toate bîrfelile ? Da, însă acolo se va vorbi cu siguranță despre premieră și îți va fi poate neplăcut.“

„Asta nu mă interesează absolut de loc, a rostit Max iritat. Toate astea nu există pentru mine și nu trebuie să existe, în legătură cu roi, nici pentru alții. Nici pentru această Kauer, voi avea eu grijă de asta.“

„Să-i dau un telefon și să-i spun că ne-ar face totuși plăcere să venim ?“

„Ah, s-o lăsăm pe femeia asta !“

„N-aș vrea să fii nemulțumit de mine.“

„Ce mai vorbe !“

„Nu, serios. Nu e nici o vorbă. De exemplu, nu m-am dus la teatru.“

„Dacă țineai așa de mult... din partea mea.“

„Poate că țineam, dar ar fi fost nedrept față de tine. Să nu bem ceva ?“

„Da, o idee bună, a spus Max și s-a ridicat. Ce să fie ?“

„Perrød, bineînțeles“, am spus eu rîzînd. Pe Max l-a supărat foarte mult faptul că rîdeam. Îl supăra că puteam rîde.

„Otravă“, a zis el, întocmai ca mai înainte.

„Se zice că te alegi cu scleroza ficatului din asta. Dar atât de rar cum beau eu... Și tu, papa ?“

Socrul meu stătuse foarte adâncit în gânduri. A tresărit când m-am adresat lui. Meditase desigur asupra mea.

„Eu nu servesc nimic, foarte mulțumesc, a spus el. Sau, dacă vrei, un coniac mic și mult sifon. Asta nu poate strica.“

„Parcă sînt uscată de sete, am spus. Probabil mîncarea a fost sărată. Ori poate din pricina vremii.“

„Cu siguranță din pricina vremii. E un fel de vînt uscat.“

„Păcat că n-am putut pleca în Italia cu cîteva zile mai înainte“, am zis eu.

Max, care stătea în spatele nostru, lîngă frigider, și turna băuturile, ascultase cu atenție ce vorbeam noi. „Într-adevăr, din păcate, a fost cu totul imposibil“, a strigat el.

„Știu, știu. O spun numai din cauza ta, Max. Te-aș fi scutit cu plăcere de o discuție despre chestiunea asta. Căci mai pe urmă, vreau să zic când am fi aflat de asta ulterior... Da, poate că ar fi fost mai bine să te fac atent asupra faptului la timpul potrivit. Mă temeam însă că ai fi putut să înțelegi lucrurile pe dos.“

„Nici acum nu e necesar să vorbim despre asta“, a spus Max.

„Eu o fac însă, Max, i-am spus. O fac deoarece nu trebuie să crezi că aș avea secrete față de tine. Pentru că Blanck nu va putea să-ți explice totul așa cum trebuie.“

„Nu-l amesteca, totuși, pe Blanck. Așa, poftim paharele.“

„În ziar scrie că autorul ar fi fost împiedicat să vină la spectacol.“

„Ar fi desigur cea mai mare lipsă de tact.“

„Sau poate Blanck știe ceva mai exact despre asta ?“

„Blanck se află aici pentru firmă, el nu are nimic de a face cu viața noastră particulară. N-ai vrea să vorbim mai degrabă despre altceva ?“

„Da, proșit ! Proșit, papa. De ce ești așa de zgîrcit cu Pernodul, Max ? Pune sticla mai aproape. Dacă aș fi o băutoare, aș mai înțelege, dar așa... Ah, mi-ar place să ies undeva. La «Excelsior» de pildă.“

„La «Excelsior» ?“ a întrebat Max plin de neîncredere.

„A, nu de asta. La «Excelsior» cu siguranță nu vom întîlni pe nimeni pe care nu vrem să-i întîlnim. De la teatru, vreau să zic. E mult prea scump acolo. Nu, doar așa. Găsim alte figuri, și muzică, și poate că ai fi dansat cu mine.“

„De ce n-ai spus asta mai înainte ?“

„Pentru că ai fi gândit că eu... Ei, să lăsăm asta. Dar într-adevăr, Max, mi-ar face plăcere să mai petrec o dată în toată legea. Doar nu sîntem încă chiar atât de bătrîni.“

„Dacă ai chef... mai putem merge și acum. La «Excelsior» animația începe abia către douăsprezece.“

„Trebuie s-o așteptăm pe domnișoara Gerda, am spus eu. Nu e nici măcar zece.“

„Dar sînt eu aici, a spus socrul meu. Stau treaz pînă ce vine.“

„Nu, îţi mulţumesc mult, papa. Nu trebuie să stai treaz din pricina noastră, şi numai fiindcă vrem să petrecem. Şi Max are dreptate. Putem merge oricînd şi mai tîrziu acolo, dacă mai avem chef. Dealtfel sînt şi gata îmbrăcată pentru asta. Probabil că nu poţi suporta cînd femeile beau Pernod ?“

„Dar cum îţi trece prin minte ?“ a întrebat socrul meu.

„Ah, doar aşa. Fiindcă te uiţi la mine aşa. Nu am intenţia să mă amestec. Şi nici n-aş izbuti. Dimpotrivă. Da, să cerem să ne aducă o cafea ?“

„Pentru mine, te rog, nu“, a zis socrul meu.

„Ei, atunci să lăsăm.“

„A, ce ţineam mereu să discut cu voi ! a exclamat Max. Evident, căutase îndelung ceva despre care putea vorbi cu noi. Era foarte bucuros şi grăbit, pentru că în sfîrşit îi venise ceva în minte. Da, mi-am adus aminte iarăşi adineaori, la invitaţia doamnei Kauer, ba chiar mai înainte, cînd vorbeam de pericolul de grevă. Episcopul mi-a... adică, nu mie, ci nouă... pe scurt, din partea bisericii, ni se face reproşul...“

Şi iarăşi a sunat telefonul. De astă dată am tresărit toţi trei. A sunat şi mult mai lung şi mai tare ca de obicei. Şi foarte insistent.

„Convorbire interurbană“, a zis Max. Nici el n-a ştiut o clipă cum trebuie să reacţioneze ; ba chiar s-a uitat întrebător la mine. Ca şi cum ar fi vrut să lase în seama mea să mă duc la aparat şi să ridic receptorul. O convorbire interurbană ?

m-am gîndit eu. Să fi fost totuşi adevărat cum scria în ziar, că Berthold e bolnav ? Şi eu fusesem atît de sigură de el !...

Dar Max s-a recules repede şi s-a dus la telefon.

„Alo ? Da, la aparat. Cine ? A, tu eşti, Otto ? Ce ne prilejuieşte această onoare ? Nu, nu ne deranjezi cîtuşi de puţin. Stăm aici toţi trei, într-o atmosferă plăcută. Da ? Hm ! Da, ascult. Da ! Da ! Hm ! Înţeleg. În a doua jumătate a săptămîinii viitoare, spui ? Foarte interesant. E sigur ? Vreau să zic putem conta că se adoptă ? Hm ! Clar ! Nu, nici o vorbă, poţi să ai încredere. Dealtfel ar fi şi împotriva interesului meu. Îţi sînt foarte recunoscător. Şi ce mai face Lisbeth ? Şi copiii ? Pojar ? Ah, îmi pare rău. Şi tocmai acum, înainte de Crăciun. Ei, asta trebuie s-o facă fiecare. Cu cît mai curînd, cu atît scapi mai repede. Da, salută-i pe toţi. Marianne îţi transmite şi ea salutări. Vom fi înapoi în jurul lui cinci. Şi mai arătaţi-vă şi pe la noi cîteodată, cînd sînteţi în trecere pe aici. Salutare ! Şi încă o dată, multe mulţumiri. La revedere.“

Fusesse fratele meu Otto. Socrul meu şi cu mine ne privisem doar scurt, pe urmă ne-am uitat drept înaintea noastră şi am aşteptat, puţin crispaţi, sfîrşitul convorbirii. Max era foarte bucuros ; îşi ireca mîinile. Primise o veste importantă pentru el ; ne-a rugat să nu vorbim pentru nimic în lume cu nimeni despre asta. Altminteri Otto ar putea intra în cel mai mare bucluc. Trebuia să aibă loc o şedinţă la ministerul economiei ; era vorba de nişte devize sau de licenţe de import, pe cît am înţeles eu.

Max nu s-a mai aşezat. Ne-a rugat să-l scuzăm ; zicea că trebuie să vorbească imediat cu Hambur-

gul. Dealtfel a și cerut imediat legătura urgent și cu preaviz. A întrebat-o pe domnișoara de la interurban dacă va dura mult, iar fata i-a spus că nu, la ora asta nu. Pe Beerman asta îl cunoșteam; era reprezentantul general al firmei la Hamburg. Fusesse la noi de câteva ori. Un bărbat înalt, foarte gras. Când rîdea, răsuna toată casa.

Max era foarte bine dispus. „Au pojar, vorbesc de copii“, a zis el. Apoi și-a adus aminte că înainte de convorbirea interurbană discutaserăm despre cu totul altceva, despre ceva supărător. „Da, am fost întrerupți. Despre ce era vorba?“

„Voi ai să discuți ceva cu mine“, i-am spus.

„Cu tine?“ m-a întrebat el stînjunit.

L-am ajutat. „Era ceva în legătură cu biserica.“

„Ah, așa, da!“ a strigat el parcă ușurat. Și ne-a povestit apoi că din partea bisericii ni se face reproșul — „nu nouă personal, ci industriei“ — că ne îngrijim prea puțin de anumite lucruri. Un episcop a aruncat vorba că industriașii ar face bine să-i citească pe Marx și Engels. Ei, asta e o exagerare, nu-i nevoie să-i citești chiar pe Marx și pe Engels. Max a rîs. Nu, nu era necesar și îi lipsea și timpul pentru așa ceva. Zicea că, totuși, într-un anumit sens, omul avea dreptate și n-ar putea strica, dacă...

Socrul meu și cu mine ascultam atenți. Max era în elementul lui; ținea o prelegere, iar noi ne lăsam dăscăliți ca doi funcționari, sau ca niște copii.

Iată, de pildă, problema refugiaților, ca să nu vorbim decît de una. Zicea că și-a bătut capul cu toate aceste chestiuni; trebuia să se facă primul pas undeva. Avea de gînd să prezinte și în proxima ședință a uniunii propunerile corespunzătoare. Cu

angajarea de refugiați ca muncitori nu se făcuse, de fapt, nimic; oamenii ar fi trebuit să se simtă și atașați de ceva, oarecum ca la ei acasă. Da, și de ce discută el cu noi despre asta: considera drept ceva nimerit dacă femeile s-ar fi preocupat de aceste lucruri. Cu care prilej, s-a uitat la mine.

„Eu?“ l-am întrebat.

Ei da, poate că asta ar însemna ceva și pentru mine. „Și dealtfel și pentru tine, tată.“ Oricum însă, în orice caz, ar fi bine dacă numele Helldegen s-ar evidenția cu acest prilej. Ce gîndeam noi despre asta?

„Trebuie să-mi spui ce să fac“, am zis eu.

Nu avea nici un rost să vorbim acum despre amănunte, socotea Max; pentru moment nu era decît un stimulent, nimic mai mult. Și dacă n-o să am nici o plăcere pentru asta...

„Nu e vorba de plăcere, Max. Nu ai decît să-mi spui ce trebuie să fac și voi face cu plăcere.“

Nici așa nu trebuiau luate lucrurile, mi-a spus Max. Bunăvoința mea îl impresiona neplăcut.

„Dar așa înțeleg eu problema, am mai subliniat o dată. Și, în genere, înainte de călătoria noastră...“

Atunci a sunat interurbanul.

„A, asta-i Hamburgul. Mă iertați, mă duc în camera mea. Va fi o convorbire mai lungă.“

„Mă îngrozește, papa!“ i-am spus socrului meu cînd am rămas singuri. Vorbesc de telefon. Nu se mai poate suporta.“

M-am ridicat și mi-am mai turnat un pahar de Pernod. Apoi m-am așezat din nou și am încercat să-i zîmbesc socrului meu.

„Sînt o ființă stupidă, nu-i așa ?”

„De ce te temi ?” m-a întrebat el. Vorbea foarte încet și s-a întors către ușa camerei lui Max.

„Să mă tem ? Ah, da, de fapt de ce mă tem. Să nu înnebunesc, dacă nu încetează această hărțuială cu telefonul, probabil că nimic mai mult. N-ai vrea să bei și tu ceva, papa ? Nu ? Da. Sînt o făptură total inutilă, știu eu înșămi ; nu-i nevoie să mi-o spună nimeni. Și pe deasupra și necinstită. Nu merit altceva mai bun. Asta-i ! Într-adevăr, nu vrei să bei nimic, papa ?”

„Nu, mulțumesc. Și ar fi mai bine ca nici tu să nu...”

„Nici o teamă ! Și chiar dacă... n-ar folosi la nimic. Crede-mă, papa, am avut o voință de fier, mi-am dat foarte multă osteneală, în toate aceste luni. Și sînt tare ; sînt chiar încăpățînată, mi-au spus-o încă mai de mult, de cînd eram mică. Da, rîzi de mine. Rîd eu înșămi. Căci, de fapt, ce s-a întîmplat ? Ghinion, o mai pătesc și alții, așadar la ce-ar fi bună văicăreala ? Asta-i ! Nu-mi aflu locul nici aici, nici acolo. Ei, vezi ? ! Dar cui îi mai pasă de asta ? Știi ceva, papa ? Ar fi trebuit să mă duc mai degrabă la teatru. Cel puțin ar fi fost mai cinstit.”

„Dar el e aici ?” m-a întrebat socrul meu.

„Da, firește că e aici.”

„Așa ? Hm. De unde știi asta ?”

„O știu de azi după amiază.”

„A telefonat ?”

„Telefonat ?”

„Iartă-mă că te întreb.”

„Nu, cum de-ți trece prin minte ? ! Pentru asta nu e nevoie să telefonezi. Și dealtfel nici n-aș fi vorbit cu el, aș fi dat dispoziție să i se spună că nu sînt acasă. N-aș fi fost acasă, da, foarte simplu. Dar, cu toate astea, o știu. Nu rîde de mine, papa. O femeie simte un lucru ca ăsta. Mă străbate de fiecare dată un șoc electric cînd sună telefonul. Sînt bucuroasă că firul e acum ocupat. Căci... tu îl cunoști doar, îl știi cum este. E în stare să facă și pe asta și, într-adevăr, dă pur și simplu telefon aici. Pur și simplu ! Ca și cînd ar fi lucrul cel mai firesc din lume. De aceea, cîtă vreme Max vorbește cu Hamburgul, mai avem cel puțin cîteva minute de siguranță. Și știu dinainte ce va spune cînd va telefona. De ce n-ai venit ? Eram totuși înțeleși, și aveam locuri rezervate pentru tine. Chiar în fața, în rîndul întîi. Îmi va face reproșuri, da, așa e el. Și realmente nu știu ce să-i răspund la asta. Să-i spun cumva : Nu, locul meu e aici, lîngă Max ? N-o să mă creadă, totuși, papa. Și chiar dacă mă crede... nu, n-o să mă creadă, mă cunoaște doar prea bine. Da, ce trebuie să-i spun oare ? Și ce-o să se întîmple cu el, papa ? Stă la celălalt capăt al firului și vrea să vorbească cu mine, și vrea să mă duc acolo... Nici măcar nu știu de unde telefonează. De la teatru ? Sau de la hotel ? Atunci de la care hotel ? A trecut deja de zece. M-am ridicat. Dacă plecăm chiar acum, poate mai izbutim să-l prindem la intrarea teatrului.”

„Nu te mai învîrți atît de agitată de colo-colo, mi-a spus socrul meu. Așează-te la loc.”

„Da, iartă-mă. Sînt pe jumătate înnebunită. Vrei să-mi faci o plăcere, papa ? Cînd o să sune iarăși telefonul, du-te, te rog, tu. De astă dată va fi el,

cu siguranță. N-aș vrea ca Max... Nu ține seama de Max. Du-te direct la telefon, ridică receptorul și spune că am plecat în voiaj. Pe tine o să te creadă. Ținea mult la tine. Da, ținea foarte mult, vorbesc foarte serios.“

„Și dacă nu telefonează ?“

„Dacă nu... ? Crezi deci... ?“

„E, totuși, și asta cu puțință. În tot cazul, trebuie să acceptăm și asta.“

„Da, firește, e clar. Ce prostie, nu m-am gândit de loc la așa ceva ! Dar cum ? Atunci totul e bine. De ce să ne mai agităm ? Vom pleca în călătorie marți, iar când ne întoarcem începe nebunia Crăciunului. Deocamdată nu ne putem gândi încă atât de departe. Dar unde o mai fi întârziind Gerda asta ? Poate că durează totuși mai mult decât am presupus eu. Te rog, papa, dacă poți, nu mă lăsa singură pînă atunci. Dar dacă vrei să te duci mai degrabă la culcare... Așa ? Deci, crezi că nu va telefona deloc ?“

„De unde să știu eu asta ?“

„Nu, fii cinstit cu mine, papa. Cel puțin noi doi să fim cinstiți unul cu altul, chiar dacă eu te-am... chiar dacă ești dezamăgit de mine. Crezi, așadar, că el a uitat încă de mult toate astea ?“

„Nu pot, zău, să-mi dau părerea despre asta, copilo. Dar, din precauție, te-am pus să chibzuiești.“

„E și foarte bine așa. Trebuie să chibzuim totul, și pun foarte mare preț pe părerea ta. Poți privi lucrurile la rece, pe cînd eu... Da, îți sînt foarte recunoscătoare că mi-ai atras atenția asupra acestui aspect.“

„Îmi pare rău că l-am amintit.“

„Nu. De ce ? Între timp, de ce să nu fi ?... Pentru el, problema e cu totul diferită decât pentru mine. Și-apoi, e și lucrul cel mai cuminte, în mod serios. Pentru el, zic. Nu înseamnă totuși nimic pentru el, am dovedit doar că nu pot însemna nimic. Sînt o gîscă proastă. Nu te supăra că te plictisesc cu aceste necazuri care nu te interesează deloc. De vină e hărțuiala asta cu telefoanele. Ce mult se prelungește convorbirea lui Max cu Hamburgul ! Grăsunul ăla de Beermann. Oare de cîtă stofă o fi avînd nevoie pentru un costum, hm ? Să-ți spun ceva, papa ? O duc bine, asta e. Și acasă mi-au tot spus-o mereu. Mama mi-o spunea, tata nu ; tata nu-mi spunea așa ceva. Da, și pe urmă îmi povestea despre alte fete care o duceau mai prost ca mine și care cu toate astea valorau mai mult. Probabil că avea dreptate. Ar trebui să fiu altfel. Am un soț onorabil, îl am pe Günther, sînt și bani, și toate astea aici. Oare ce mai vreau ? Ai să faci ce-a zis Max mai înainte ?“

„Ce ?“

„Chestia aia cu biserica și cu refugiații.“

„Da, poate.“

„Bine, atunci o s-o fac și eu. Mă iau în toate după tine. Aș dori mult să-l ajut pe Max. Aș vrea să fie mulțumit de mine. Ești și tu de părere că o duc prea bine ?“

„Nu-ți mai frămînta mîntea cu asta. Părerea mea nu are nici o importanță.“

„Ba da, foarte mare, pentru mine ea contează. Ești singurul om cu care pot vorbi așa cum vorbesc. Căci, în rest, cu cine să vorbesc ? Mai de mult, în primii ani, nu m-am purtat cu tine așa cum ar fi

trebuit. Eram încă prea proastă, îmi era și puțină teamă de tine. Ce știam eu despre tine? Te rog, papa, nu fi supărat pe mine pentru asta. Îmi voi îndrepta greșeala. Noi doi... da, eu n-am rezistat aici tot timpul decât de dragul tău. Îmi era jenă de tine. Zău! Nu trebuie să rîzi de mine. Știi cum l-am cunoscut? Cu o singură frază. Mi-a spus... dar asta n-o știe nimeni, n-am vorbit încă nici-odată cu cineva despre asta... mi-a spus: Cu tine merită să moară cineva. Mai mult nimic. A fost tot ce mi-a spus. Poate că atunci mi-a spus «dumneavoastră», dar asta e indiferent. Și am fost foarte, foarte fericită cu el. Așa ceva nu se poate uita, papa. Pur și simplu nu se poate uita, asta e. Dar, te rog, nu-i povesti lui Max, vorbesc de ceea ce mi-a spus Berthold; ar rîde de mine. Înțeleg și pentru ce Berthold n-a dat telefon. Nu-i de mirare! A considerat foarte firesc faptul că voi veni. Nu s-a îndoit cîtuși de puțin de asta. S-a uitat prin cortină și m-a căutat în sală, doar există totdeauna o gaură în cortină. Iar eu... eu nu-s acolo. Da, așa este. Trebuie să fie groaznic pentru el. Sînt toate astea într-adevăr o crimă atît de mare, papa? Vreau să zic, cînd cineva ar dori să fie fericit?“

În sfîrșit, am auzit atunci zgomotul cheilor afară, la ușa de la intrare. Am vrut să sar în picioare, dar socrul și-a pus mîna pe brațul meu; asta m-a readus în fire. Căci, firește, era domnișoara Gerda. Dealtfel, cine ar fi putut fi? Doar nimeni nu avea o cheie a locuinței, în afară de ea.

S-a năpustit înăuntru cu obrajii aprinși. „Ah, sînteți încă treji!“ a strigat ea.

Mi-am ridicat ochii de pe ziarul pe care îl luasem repede în mîna. Socrul meu și cu mine stăteam nițel cam plictisiți și ascultam ce avea ea de povestit.

Își pierduse cu totul suflarea și era atît de emoționată încît cuvintele i se încălecau pe limbă; parcă voia să se elibereze dintr-o dată de tot ce avea de zis. Ar fi putut sosi mult mai devreme aici, a spus, ba logodnicul ei o certase chiar că aplaudase atît de mult. Pînă la urmă, cînd s-a lăsat cortina metalică. Zicea că aproape nu mai era nimeni acolo. Logodnicul o strîngea mereu de braț și îi spunea: Haide o dată, e de ajuns, actorii vor și ei să se mai odihnească, iar noi pierdem tramvaiul. Totuși ea s-a mai întors o dată de la garderobă, în fugă, și a continuat să aplaude, avînd pălăria și mantoul, iar cîțiva care se mai găseau acolo au început atunci să aplaude și ei din nou. Doar îl cunosc pe poet personal, i-a zis ea logodnicului său. Și doamna Riebow cu soțul ei era acolo. Și primarul general și alte persoane care veneau pe la noi. Și ea și plînsese. Se mai putea vedea încă?

A fost oare chiar așa de trist? a întrebat-o socrul meu. Da, foarte. Adică, poate că nu, și logodnicul ei rîsesse de ea și îi spusese că bocește chiar și la ocaziile nepotrivite. Pentru că pînă la urmă totuși avea să se isprăvească cu bine, dar ea se temuse tot timpul că ar fi putut să iasă prost. Însă cînd tînașa doamnă îi spune soțului ei: „Ce tare ai încărunit, Gianni. E vina mea?“, și cu ocazia asta face așa, un mic gest, iar bărbatul se dă înapoi speriat, pentru că nu vrea să se lase atins de dînsa,... atunci a trebuit să plîngă și logodnicul ei a zis că era o josnicie din partea femeii faptul că pe deasupra își mai

și bătea joc de soțul ei. Dar femeia se roagă în ea însăși ca soțul său să fie achitat, și la urmă el este achitat.

Care soț ? am întrebat eu.

Bărbatul ei, doar el și-a ucis soția și pe Paolo. Din gelozie. E o poveste veche, s-a petrecut cu mai multe sute de ani în urmă. În Italia, firește. Dar s-a jucat în costume moderne, întocmai ca ale noastre. Ah, ce rochie drăguță purta Francesca ! Și întreg procesul fusese de fapt reluat numai pentru că Francesca spusese că soțul ei trebuie să fie pedepsit pentru asta. Pentru faptul că o ucisese pe ea și pe Paolo. Dar n-a spus ea, poetul a spus-o.

Care poet ? am întrebat eu.

Se numește Dante, un vechi poet. Adică nu vechi, pe scenă nu era deloc așa de bătrîn, dimpotrivă. Și tînăra femeie zice că el trebuie să fi auzit greșit, sau să o fi înțeles greșit, ceea ce poate să fi fost cu ușurință așa, pentru că doar el a leșinat.

A leșinat ? Cine ? am întrebat eu.

Dante ăla, atunci cînd a vorbit cu perechea de îndrăgostiți. Și, drept pedeapsă pentru asta, el trebuie să fie președinte la proces și să pronunțe sentința. Ba chiar îi fac cu toții reproșuri, pentru că a povestit greșit toată afacerea. „Telefonul, dincolo“, a zis domnișoara Gerda. Într-adevăr, aparatul tăcănea în hol. „Soțul meu telefonează dincolo“, am spus eu.

„A, domnul director mai e încă treaz și el ?“ Da, și iată și caietul program, dacă vreau să-l citesc.

„Da, pune-l undeva. Mulțumesc, am să mă uit o dată prin el“, am zis.

Zicea însă că ar dori să-l capete înapoi, că vrea să-l păstreze. E și o fotografie a domnului Möncken înăuntru ; și un cuvînt înainte scris de el, pe care n-a apucat să-l citească. Și domnul Möncken nu era deloc bolnav, a apărut la sfîrșit pe scenă. Abia la sfîrșit de tot actorii l-au tras pe scenă cu dînșii.

„N-ai vrea să mai guști ceva ? am întrebat-o eu. Cu siguranță că trebuie să-ți fie foame.“

Nu, ea și logodnicul ei mîncaseră cîte o tartină în pauza mare, la restaurantul din subsolul teatru-lui. Ah, și ce oameni interesanți erau acolo !

„A fost deci un succes ?“ am întrebat eu.

„Da, firește că a fost un succes. Păi, cum nu ! Adică... În clipa aceea l-am zărit pe Max care se oprișe în ușa camerei sale. Ah, domnule director, tocmai i-am povestit soției dumneavoastră despre piesă. E tare păcat că n-ați fost și dumneavoastră. Toți domnii care vin și la noi aici în casă se aflau acolo. I-am spus logodnicului meu numele lor. Logodnicul meu nu este, de fapt, de acord cu piesa, a socotit-o imorală ; ba chiar a vorbit-o de rău. Sper că criticii nu gîndesc tot așa, mi-ar părea îngrozitor de rău pentru domnul Möncken, și ar fi și nedrept.“

„Ei, asta vom citi mîine în ziar“, am spus eu.

„Da, și eu sînt tare nerăbdătoare, abia mai pot aștepta, a reluat din nou domnișoara Gerda. Închipuiți-vă numai, domnule director...“

Atunci m-am ridicat și am zis : „Așa, cred că e cazul să încheiem pentru astăzi. Mă bucur, în tot cazul, că ai petrecut bine seara. Noapte bună.“

„Da, foarte bine, și multe mulțumiri pentru bilete.“

„Și lasă-l pe Günther să doarmă mâine în voie, ceva mai mult. S-a dus la culcare destul de târziu“, am strigat în urma ei.

Eram ca amețiți de potopul ăsta de vorbă.

„Peste asta s-ar putea spune că am trecut, am spus apoi. Convorbirea cu Hamburgul a durat însă mult.“

„A trebuit să discut amănunțit cu Beermann în legătură cu toată situația, dar vom fi răsplătiți.“

„Mai vreți să ieșiți? a întrebat socrul meu. A făcut-o, desigur, numai ca să mă ajute; fiindcă iar am mai stat o bună bucată de vreme fără să știm ce trebuie să spunem.

„Cred că mai bine renunțăm. Nu-i așa, Max?“

„Fac cum spui tu. Dar dacă nu-ți face plăcere...“

„Ah, sînt moartă de oboseală.“

Nici lui Max nu-i făcea plăcere. În fond, nu avusese chef de asta.

Socrul meu ne-a spus noapte bună, iar eu i-am cerut iertare că a trebuit să asculte toate flecărelile domnișoarei Gerda. I-am mulțumit și pentru faptul că a stat treaz atît de mult de dragul nostru.

L-am însoțit pînă la scară; a apucat chiar să urce cîteva trepte. Max și-a închipuit atunci, desigur, că vreau să mă duc sus cu tatăl său.

„A, ce voiam să-ți mai spun, Marianne“, a strigat el. Apoi și-a dres glasul.

„Da? Mai e ceva? l-am întrebat. Atunci, noapte bună, papa. Somn ușor.“

Socrul meu s-a uitat la mine, apoi a continuat să urce.

„Ei?“ l-am întrebat pe Max.

„Tu știi că evit categoric să mă amestec în treburile tale“, mi-a spus.

„E, totuși, dreptul tău.“

Îi era foarte neplăcut că trebuia să vorbească cu mine. S-a îndreptat spre masă, și-a luat o țigară și a ciocănit-o îndelung pe dosul palmei. Poate că era un obicei de-al lui, ca atunci cînd voia să facă oamenilor o propunere într-o adunare de acționari.

„Da, dă-mi și mie o țigară“, am spus. S-a apropiat imediat cu cutia și mi-a oferit una.

„Dar ce este?“ l-am întrebat în timp ce îmi întindea bricheta.

„Firește că toate astea nu-mi sînt indiferente, a început el și s-a îndreptat din nou cu țigările spre masă. Eu m-am oprit în picioare, lîngă scară. Să nu-ți închipui asta, chiar dacă nu vorbesc despre așa ceva.“

„Știu, Max. Și mie îmi pare rău. Vreau să zic că-mi pare rău că datorită acestei premiere se răscolește iarăși totul. Este greșeala mea, știu. Tu n-ai nici o vină. Dar nici eu n-am putut s-o împiedic.“

„Vino ceva mai aproape, te rog. N-aș vrea să vorbim atît de tare. Nu e nevoie să ne audă cineva.“ S-a uitat chiar în sus, dacă nu cumva domnișoara Gerda asculta acolo.

M-am apropiat cîteva pași de el.

„A telefonat?“ a întrebat eu.

„De unde știi?“

„M-am temut de asta.“

„Da, a telefonat.“

„Ei, și?“

„A telefonat cînd eram dincolo. Imediat după convorbirea cu Hamburgul. Voia să vorbească cu tine.“

„Da, îmi închipui. Am încercat să rîd. Îmi pare rău pentru tine, Max.“

„Am considerat mai potrivit să nu te chem la telefon.“

„Nici nu m-aș fi dus. Nu, în nici un caz.“

„Am spus că ești în Italia.“

„Da, ai făcut bine așa. Exact același lucru l-aș fi spus și eu. Vreau să zic, în locul tău. Și oarecum corespunde adevărului. Cel puțin peste câteva zile.“

„Da, și cum el n-a spus nimic la asta...”

„N-a spus nimic ?“

„Nu, de aceea am mai adăugat că nu te vei întoarce decît în decembrie. Nu înainte de jumătatea lui decembrie, cred, n-aș putea să jur.“

„Da, natural. Nici nu interesează deloc data exactă. Doar n-o știm nici măcar noi înșine. Ei, și ?“

„Asta a fost tot.“

„N-a spus nimic ?“

„Nu.“

„Nostim. Dar e tot una. Dealtfel, ce-ar fi putut să spună ? Vreau să zic, ai sentimentul că te-a crezut ?“

„N-a răspuns. Am mai așteptat puțin ; stătea încă la aparat. Îl auzeam respirînd.“

„Îl auzeai respirînd ?“

„Poate era doar o impresie. Se auzea ceva mai departe un vag amestec de glasuri. Și zornăit de tacîmuri. Telefona probabil din vreo bodegă oarecare. Și fiindcă nu spunea nimic, am așezat încet

receptorul la loc. Ce aș fi putut să mai vorbesc cu el ?“

„Da, foarte bine. Îmi pare rău că ai fost plictisit cu asta, foarte rău.“

„M-am străduit să vorbesc politicos cu el.“

„Da, îți mulțumesc mult.“

„Sau, în tot cazul, obiectiv. Nu m-am iritat, ori altceva. Știi la ce mă gîndesc.“

„Îți mulțumesc tare mult, da. Într-adevăr, îmi pare foarte rău.“

„Am considerat că e mai bine să-ți comunic. Ca să nu crezi că fără să te întreb, am...”

„Da, îți mulțumesc, Max. Da, așa e bine. Dealtfel, ai fi putut proceda oricum în voie, fără să mă întrebi... era dreptul tău. Și nici nu ai fi avut obligația să-mi spui ceva. E bine însă că știu totul amănunțit. Trebuie să știu de ce să ținem seama. Este într-adevăr foarte bine așa. Prefer să mă duc acum la culcare. Multe mulțumiri.“

Voiam să plec. Doream să fiu singură. Nu voiam să observe cum stau lucrurile cu mine, ar fi fost nedrept față de el. Nu țineam să vadă cum tremur. Poate că nici nu tremuram, poate că tremura numai vocea mea. Nu mai aveam puterea s-o ascund.

„Ah, ce voiam să-ți mai spun !“ a strigat Max.

„Mai e încă ceva ?“ l-am întrebat.

„A, nimic deosebit. E vorba de... Te rog, nu-mi lua în nume de rău că deschid vorba despre asta, dar...”

„Poți să-mi spui în liniște totul. N-am meritat altceva.“

„Da, cred că nu e cazul să dăm prea multă importanță unor asemenea lucruri, pe o astfel de ră-

tăcire trupească mărunță. Trebuie să trecem peste asta.”

M-am oprit. Nu știam ce trebuie să-i răspund la așa ceva.

„Iartă-mi expresia. Vreau numai să spun că i se poate întâmpla oricăruia dintre noi. Da, asta-i tot.”

„Expresia e chiar foarte bună, am spus eu. Într-adevăr, e absolut excelentă. Da, îți mulțumesc tare mult. Vrei să mai stai ?”

„Mai am de revăzut câteva dări de seamă. Din pricina plecării noastre în voiaj, ca să meargă totul bine.”

„Nu sta așa de mult treaz, Max. Nici puterea ta de muncă nu e inepuizabilă.”

„E abia unsprezece și zece”, a spus Max.

„A, așa, da. Atunci, noapte bună.”

M-am dus sus, în camera mea ; am lăsat ușa întredeschisă. Voiam să aud tot ce se petrece în casa scârilor. Adică, în caz că acolo avea să se petreacă ceva. Am auzit cum Max a stins lumina și s-a dus în camera lui. N-am auzit însă închizându-se ușa de tot, probabil că și el o lăsase întredeschisă.

Se putea auzi totuși ceasul din hol, tic-tacul lui regulat și fără grabă. Era atîta liniște în casă. Am auzit apoi cum s-a învîrtit cineva prin pivniță, iar după aceea cum s-a trîntit o ușă. Nu se poate să fi fost Max, el nu se duce aproape niciodată în pivniță ; trebuie să fi fost bucătăreasa. Cine altul ? Berthold n-ar veni niciodată prin pivniță.

Max îl auzise respirînd, da.

N-am aprins nici o lumină, puteam aștepta și pe întuneric. În afară de asta, mă usturau ochii, lumina m-ar fi supărat. Poți să aștepți mult mai bine cînd

nu te vezi pe tine însuși. Mi s-a făcut totuși sete, de aceea m-am dus în baie și a trebuit să aprind lumina acolo. Am lăsat să curgă apa să se răcească, dar robinetul suiera atît de tare încît nu mai puteam auzi nimic altceva. Șuieratul se putea auzi în toată casa ; mecanicul venise o dată, totuși nu se schimbase încă nimic. De aceea am închis repede robinetul ; apa era caldută ; am băut-o totuși. Dacă Max aude jos apa curgînd, va gîndi că fac baie și mă duc la culcare. Totuși, poate nu e de loc atent la asta. Am alergat îndată la mine în cameră și am tras cu urechea să aflu dacă s-a petrecut ceva. Am lăsat aprinsă lumina în baie ; în felul acesta puteam să văd suficient.

Nu pot spune ce mai așteptam de fapt ; dacă m-ar fi întrebat cineva, n-aș fi știut. Eram mult mai liniștită decît fusesem tot timpul mai înainte. Nici măcar nu aveam nevoie să mai gîndesc, nu aveam decît să aștept. Ah, atît de liniștită ! Dacă nu mă tulbură nimic din așteptare, atunci totul e bine. Nici un gînd, o așteptare numai.

Știam bine că ar fi trebuit să cobor la Max și să-i spun ceva, indiferent ce. Orice femeie respectabilă ar fi făcut-o și mai era încă timp pentru asta. Max își dăduse atîta osteneală să vorbească cu mine ; totul era din vina mea, trebuie să recunosc asta. Și dacă Berthold avea într-adevăr să mai vină, atunci puteam să rămîn ascunsă în cameră la Max și să aștept pînă ce l-ar fi îndepărtat.

Dar eu eram de pe acum mult prea departe de Max și de toate. Nu se vedea că eram atît de departe, toți își ziceau că încă mai sînt aici, totuși nu mai opuneam nici o rezistență : ceva mă îm-

pingea mereu mai departe de ei, nu puternic, ci foarte blînd, mereu mai departe. În curînd nici măcar nu mă vor mai auzi vorbind; mă vor mai vedea încă mişcînd buzele, dar nu mă vor mai putea înţelege. Şi nici eu pe ei.

Totuşi Max îl auzise respirînd.

Poate că Berthold nici nu venea. Poate toate astea erau numai închipuire. Poate că acolo unde era acum se simţea foarte bine şi nu se gîdea la mine. Atunci totul era bine, nici nu mai aveam nevoie să mai vorbesc cu Max despre aceste lucruri. Căci dacă a fost doar o mărunţă rătăcire trupească, cum îi spunea Max — ah, ce penibil îi era să folosească un asemenea cuvînt — atunci era mai bine, de fapt, să nu mai vorbim despre asta şi să uităm pur şi simplu totul ca pe o mică boală, pentru care nici măcar nu chemăm un doctor. Aşa sau altminteri, tot nu mă vor crede. Vor socoti, dimpotrivă, că n-am depăşit încă cheştiunea asta, devreme ce vorbesc atîta despre ea.

Totuşi, de ce a fost Berthold mai întîi bolnav şi n-a vrut să vină încoace? Şi-apoi, dintr-o dată, a venit totuşi. Asta trebuia să aibă o cauză. Ori poate cei de la teatru îi telefonaseră că trebuie să vină neapărat la spectacol? Că nu mergea fără el, da. Poate că nu avea absolut nimic de-a face cu mine. Doar şi socrul meu şi-a exprimat această rezervă. Dar atunci de ce tăcuse Berthold cînd Max vorbea cu el la telefon. Îl vedeam stînd la telefon, într-o cabină — sau poate aparatul era atîrnat în vestibul, între boxe şi bucătărie, nu departe de bufet — da, stătea acolo cu receptorul la ureche şi în spatele lui alergau pe lîngă el chelnerii cu tăvile

lor şi îl atingeau, şi apoi larma restaurantului, şi îl auzeai respirînd.

Măcar de aş fi ştiut de la ce restaurant telefonase, atunci... Sau poate Max mă bănuia că aş fi putut să-i dau telefon lui Berthold acolo? Oare de asta îşi lăsase uşa numai alipită?

Am devenit din nou neliniştită — asta din pricina gîndurilor. Dura prea mult. Bietul Berthold, dealtfel cum ar fi putut să vină atît de repede? Poate nu avea bani pentru un taxi şi drumul cu tramvaiul dura peste o jumătate de oră. Şi, pe lîngă asta, poate nici nu putea să scape de cei de acolo. Cea-sul din hol a bătut oare de unsprezece jumătate? Trebuie să-mi fi scăpat auzului, în ciuda liniştii.

Mă plimbam de colo-colo încet, pe jos erau întinse nişte carpete groase. Cînd am trecut prin faţa oglinzii de la şifonier, am văzut ceva alb. Aveam ceva alb în mîna, un sul alb. Era caietul-program, uitasem complet de el. Am aprins lampa de pe noptieră şi m-am aşezat pe pat ca să răsfoiesc caietul.

Se afla acolo lista personajelor şi, după ele, numele actorilor. Şi de jur împrejur reclame. Dar asta nu mă interesa. Iar pe dos erau fotografii din spectacol. O actriţă. Nu, două femei jucau împreună. Arătau amîndouă foarte bine. Nu cumva Berthold s-a îndrăgostit de vreuna din ele? E dreptul lui. De care oare? De cea mai tînără? Nu, lui Berthold nu-i plac tinerele, asta o spunea mereu. Dar cealaltă?

Apoi am citit cuvîntul înainte, pentru că era scris de Berthold. M-am străduit să-l citesc. El scrisese:

Nu e vorba de Francesca și Paolo. Destinul lor s-a împlinit și trece în ochii noștri drept o împlinire. Toate perechile mari de îndrăgostiți din istoria omenirii au eșuat în sens lumesc, fapt cu care lumea se poate consola. Toate marile perechi de îndrăgostiți s-au declarat ca nenutrind nici un regret față de acest eșec, ca și față de dragostea lor. Prin aceasta ele sînt absolvite pentru totdeauna de judecata oamenilor, căreia i se spune uneori divină. Nici pentru un dramaturg nu mai e nimic de interpretat într-asta.

Pe lingă acestea, ne îndoim că nouă celor de astăzi ne mai este îngăduit să zugrăvim îndrăgostiți. O epocă întemeiată atît de unilateral pe cîștigarea existenței, cum e epoca noastră, nu mai poate nici măcar să viseze despre împlinire. Iar ceea ce nu se poate visa nu are realitate.

Francesca și Paolo sînt evocați aici doar ca martori. Mai exact spus, ca niște martori de desvinovățire pentru Malatesta, căci numai despre el e vorba în primul rînd. Soarta lui nu e soluționată nici astăzi încă. Malatesta e fără îndoială un personaj tragic. Numai de dragul său a fost reluat din nou procesul, mereu și mereu.

Și Dante este răspunzător pentru asta. Potrivit relatării lui, Francesca ar fi spus că din cauză că le-a luat viața, ei și inbitului ei, soțul său va ajunge în Caina, cercul cel mai de jos al Infernului, unde își ispășesc pedeapsa numai ucigașii de rude. Ne interesează aici cuvintele exacte ale relatării. Francesca spune, sau se zice că ar fi spus : „Caina îl așteaptă pe el care ne-a luat viața.“ Așadar, Malatesta mai trăia pe atunci și se naște întrebarea

dacă verdictul a fost împlinit în sensul celor spuse de Francesca. Sau poate Malatesta mai trăiește și astăzi ?

Și o a doua întrebare : Declarația Francescăi are, în general, o valabilitate juridică ? Că dreptatea se află de partea lui Malatesta, nu mai există nici o îndoială. Nici astăzi. Faptul că o jurisdicție mai umană nu-i mai îngăduie soțului să-și ucidă soția și pe amantul ei, este o nuanță atît de neînsemnată, încît judecătorul serios al acestui caz nu are nevoie s-o ia în considerație.

Și a treia chestiune : Corespunde oare adevărului faptul că Francesca dorea să-l vadă pe soțul ei osîndit la Caina ? În această privință, trebuie să ne limităm numai și numai la relatarea lui Dante, și Dante era un poet. Se cuvine să i se acorde încredere unui poet în fața judecății ?

Încă de mult această izbucnire de ură a apărut ca o eroare pe imaginea delicată a tinerei femei. Este cel puțin o greșală de desen. Și cum rămîn lucrurile cu Paolo, care, potrivit relatării, plutea tăcut în timpul declarației, alături de Francesca, și probabil își pusese totuși brațul în jurul umerilor ei ? Însăși tăcerea lui surprinde : dar oare nu va fi arătat el printr-o ușoară mișcare a mîinii — care i-a scăpat, poate, lui Dante, fiindcă era fascinat de frumusețea Francescăi : Ce ne privește pe noi Malatesta ? ! E de ajuns de aspru pedepsit prin faptul că lumea îi dă dreptate, că are succes și că trebuie să trăiască mai departe ?

Să nu trecem sub tăcere nici amănuntul că Dante, ca unic martor, a căzut leșinat în momentul hotărîtor al declarației.

Revizuirea procesului este cerută de Malatesta, întrucît zvonurile care circulă sînt capabile să dăuneze renumelui său. Revizuirea este respinsă, nu pentru că prin asta Malatesta urmează să fie poate dovedit ca nedrept, ci pentru că a fost cerută pe temeiul unor premise total incerte și, după cum rezultă, false. Procesul împotriva lui Malatesta nu a avut încă niciodată loc, o sentință încă n-a fost pronunțată. Malatesta trebuie să se împace cu asta, chiar dacă pentru el e o neplăcută stare de suspensie.

I-ar rămîne să se plîngă împotriva poetului pentru omisiune ; acest nou proces ar avea mari perspective de succes. Francesca, citată ca martoră împotriva lui Dante, ar încerca, în blîndețea ei de porumbiță, cu siguranță, să-i ia apărarea ; totuși și ea va trebui să admită, zîbind, că el leșinase în timpul convorbirii. Da, și pentru ce ? Unii zic : de milă, iar alții : din supunere față de puterea legii. E posibil, dar nu ne-am putea închipui și faptul că l-a trîntit la pămînt recunoașterea nimicitoare că n-o să poată fi părtaş niciodată la o asemenea implinire a sortii ca aceea pe care o vedea în fața lui, în Francesca și Paolo ? Și că i-a fost dat cel mult să scrie despre asta ?

Dante nu e lipsit de vină, căci un poet nu trebuie să leșine, nici din milă, nici din supunere ; își falsifică adevărul. Și dacă se prăbușește de disperare, trebuie să tacă.

Dar cine va tîrî oare un poet în fața judecății ? Nu merită. Poetul este fără îndoială un personaj tragicomic.

Da, așa era scris în caietul-program și eu încercam să înțeleg. Cred că Berthold își batea joc de oameni și asta nu era bine pentru el ; aveau să se mînie pe el. De ce scria oare asemenea lucruri care îi dăunau ?

Iar în ceea ce o privește pe Francesca asta, doar lucrul e clar : Dante e gelos... Și ce înseamnă blîndețe de porumbiță ?...

Nu știu cît am stat și am meditat la toate. Și nici după aceea nu m-am uitat la ceas, nu mai era nevoie. Poate că n-am stat foarte mult, poate doar cîteva minute. Fusesem foarte, foarte departe, ca în somn. Apoi am tresărit speriată.

Cineva ciocănise la fereastră. Foarte delicat, dar am auzit imediat ; era ca și cînd m-ar fi atins cineva cu degetul. Vino ! Și apoi încă o dată. Nu era o părere.

Lampa de pe noptieră mai ardea încă ; am stins-o îndată. Am rămas însă așezată pe pat, nu îndrăzneam să mă mișc. Suna așa ca și cînd o pasăre ar fi ciocănit cu ciocul în geam, o pasărică, mai întîi foarte încet și timid, ca și cînd ar fi așteptat să afle după fiecare ciocănitură dacă am auzit, și apoi tot mai repede. Multe păsărele, poate niște pițigoii.

Sau poate azvîrlea cineva cu nisip în fereastră ? Oare Berthold a înnebunit ? Max o să audă. Ori cine din casă poate auzi. În subsol și sus, la etajul doi. Și de unde ia nisipul ? Acum parcă azvîrlea cu amîndouă mîinile.

M-am sculat, îmi venea greu ; eram ca de plumb. M-am furișat încet spre fereastră, pas cu pas. Din cînd în cînd mă opream și trăgeam cu urechea ; zgomotul continua. Perdelele din fața ferestrei erau

trase, nu voiam să le dau la o parte ; stăteam după ele și ascultam. Nu doream să fiu recunoscută.

În cele din urmă m-am uitat printr-o deschizătură mică. Era cât pe ce să izbucnesc în hohote. Afară ploua cu grindină. Cum de putea oare să fie grindină ? ! Un asemenea gând nu i-ar fi trecut prin cap nimănui. Afară, în colțul din stînga al pervazului, se adunase de pe acum o grămadă de boabe albe de grindină. Și mereu altele pocneau în geam, rostogolindu-se apoi jos.

Ciudat lucru că e grindină ! Ce vreme ! Și asta acum, în noiembrie. Peste zi fusese mult prea cald, iar acum, dintr-o dată, cădea grindină. Probabil că jos Max e tot atît de mirat ca și mine, stă la fereastră și se uită, vrînd să vadă ce se întîmplă.

În situația asta, firește că Berthold nu va veni. Pe o astfel de vreme nu, în nici un caz. Nu mă mai pot aștepta la așa ceva. În ce mă privește, mă voi ocupa mai bine cu împachetarea geamantanelor, pentru voiajul cu Max. Altfel, cine știe, mai uit aici ceva important. Mereu tot amînasem treaba asta. Ca să nu se șifoneze lucrurile prea tare. Hotărîsem să împachetez în ultimul moment. Acum însă era într-adevăr vremea.

Și chiar atunci a sunat cineva la ușa de la intrare.

Și cum suna ! Mai întîi, doar o singură dată, destul de lung. Apoi a așteptat puțin. Era însă mult prea nerăbdător ca să aștepte normal. Nu se poate alerga la ușa locuinței atît de repede nici dacă ai cea mai mare bunăvoință, nici măcar ziua. A sunat îndată din nou, ba chiar de trei ori, scurt, una după alta : Alarma ! Se va trezi toată casa

din cauza asta. Și nici asta nu e necesar, Berthold. M-am pomenit că rîd. Nu tare, însă inima îmi rîdea.

Am auzit cum a ieșit Max din camera lui, a trecut prin hol și a aprins lumina pe palier. Stăteam sus, în spatele ușii mele, care era alăturată. Prin crăpătură cădea o dungă de lumină în camera mea. Nu puteam vedea ce se petrece afară, ușa se deschidea înăuntru și nu spre scară, și nici pe mine nu mă putea vedea cineva. Dar puteam auzi totul.

Max a ieșit în marchiză ; lanțul pus pe dinăuntru la ușa a zornăit. Afară, Berthold tropăia pe grătarul de șters încălțăminte. Ah, ce nerăbdător era ! Oare putea vedea că Max e cel care venise la ușa ? Își închipuia, desigur, că o să-i deschid eu. Poate că izbutea totuși să recunoască silueta lui Max. Dar oare Max vedea că cel care stă afară e Berthold ? Ce caraghios era totul. Poate că Berthold își lipea fața de geamul mat, cum fac copiii, avînd nasul turtit și cîrn, ca la un clown.

Erau două încuietori la ușa de intrare, una obișnuită și alta de siguranță. Atît de repede cum își închipuia Berthold nu se putea deschide. Oare ce va face dacă Max nu deschide ? Va continua să sune ? Sau va zgîlțîi clanța ? Era un mîner vechi de alamă ; costase mulți bani.

„Ei, în sfîrșit !“ l-am auzit pe Berthold spunînd. Suna a supărare și probabil că între timp își scutura picioarele pe rogojină. Ușa mea s-a închis puțin din pricina curenului, dar am reținut-o să nu facă zgomot ; nu aveam încă nevoie să știe că ascultam totul sus.

„Ce doriți ?“ a întrebat Max.

„Ai putea să nu mă lași totuși să stau afară în grindină, s-a plîns Berthold. Și, în genere, ce vreme caraghioasă aveți pe aici !”

„Permiteți-mi...” Max alerga evident în urma lui Berthold, care pătrunsese pur și simplu în hol.

„Cum ? S-a și culcat ?”

A trebuit să-mi înghit rîsul. Da, atît de rea sînt, aproape că aș fi izbucnit în hohote. Și anume, din pricina lui Max. Totul avea atîta haz. Și anume, de chipul lui. Tare aș fi dorit să-i văd fața !

„Îmi dați voie să vă atrag atenția...” a început Max, dar n-a putut continua, Berthold l-a întrerupt imediat.

„S-o trezesc ?”

„Asta e casa mea”, a zis Max și de astă dată glasul suna mult mai înfuriat.

„Da, și ce ? Cine contestă asta ? a întrebat Berthold foarte mirat. O casă frumoasă. Și ce cald și plăcut e la voi. Ce vreme mizerabilă e afară.”

„V-am spus doar la telefon că soția mea...” a re-luat Max.

„Asta n-o mai crezi nici dumneata, omule ! l-a întrerupt Berthold din nou. Doar se poate mirosi. Păi cum, Arpège ? Nu l-am mai mirosit de mult. Pentru asta nu-i nevoie să fii cline. Bun ! Bun ! I se potrivește excelent. S-o iau din pat ?”

Ah, de ce nu-mi era îngăduit să rîd ! Așadar, de asta respirase Berthold la telefon, din cauza parfului.

„Vă mai atrag încă o dată atenția...”

„Dar ce s-a întîmplat ? Ce rost au vorbele mari ? Chiar atîta timp nu avem. Tot clanul ne așteaptă. Le-am promis că mă întorc îndată. Vreau să aduc

numai personajul principal. Simpatici oameni ! În special soția lui Malatesta. A doua femeie. Aia se pricepe. Are o gură, directoare ! Adevărată splendoare. Aia te înghite dintr-un singur hap și țipă după mai mult. Dacă aș fi știut că aveți aici asemenea fete la teatru... Hai s-o luăm amîndoi din pat. Va fi o surpriză.”

„Vă somez ca...”

„Dă-mi drumul. De fapt, ce vrei ? Nu mi-a plăcut niciodată cînd s-a pus mîna pe mine.”

„Vă somez, pentru ultima oară, să părăsiți casa, și anume, imediat.”

„Nu înțeleg deloc ce vrei. Cum adică ? Nici n-am intenția să rămîn aici. Cu cît vine mai repede Marion...”

„Mă siliți să chem poliția.”

„Poliția ? Ce are a face poliția ? Plec și fără poliție. Omule, directoare. Fii lucid ! Lucid ! Doar ești un mare industriaș. Sau un manager. Sau indiferit ce. Faptele, domnule director, faptele ! Oare trebuie să-ți explic eu asta ? Poliția ? Ești un romantic. În felul ăsta nu avansezi în viață. Asta se termină în nihilism. Crede-mă, o știu mai bine ca dumneata. Și de ce vrei să-i strici petrecerea lui Marion ? Haide, nu mai fi așa ! Am venit tot într-o goană încoace, cinci sute de kilometri, exact în opt ore. Cu rabla aia veche. Mai întîi, fă și dumneata ca mine, dacă poți. Și numai ca să ajung aici la timpul potrivit. Cum ? Și pe urmă nici măcar nu vine la teatru ? Totuși, e cu neputință. Aproape că era să chem și eu poliția. Cum îți închipui una ca asta ? Te trudești să... La ce scriu atunci o asemenea piesă ? Pentru plăcerea mea ? Pot s-o am

și mai simplu. Păi cum ? Uită-te la mine. Sînt un om cunoscut, așa cum mă vezi. Întreabă lumea ; n-am nici o vină într-asta. Și ce poate schimba poliția în chestia asta ?“

Am socotit că e mai bine să mă arăt. Altfel, poate s-ar fi certat și mai serios. Pîna aici totul fusese doar comic.

Am apărut rîzînd lîngă balustrada scării. Jos, stăteau amîndoi și se uitau țintă la mine, în sus, cu gurile căscate. Nu, nu cu gurile căscate, asta o spun doar așa. Max se afla lîngă stîlpul scării și gura lui era foarte subțiată și schimonosită. Berthold urcase deja două trepte, ca să mă ia din pat. Stătea acolo și nu-l vedeam decît pe el, și arăta așa cum trebuie să fie. Nu eram în stare să spun nimic, doar să zîmbesc.

„Ei, în sfîrșit, draga mea, a spus Berthold și apoi îndată către Max : Doar nu ai nimic împotriva, directoare, să-i spun draga mea. Așa ne-am obișnuit noi. De ce ne lași să așteptăm aici atît de mult ? Voiam să te luăm din pat.“

Era puțin ameteit, dar nu tare și nu neplăcut, cum se întîmplă uneori la bărbați. Era ca un tînăr. Purta vechea lui manta de ploaie și părul îi era complet ud și i se lipea de frunte. Toată fața îi strălucea, atît era de însuflețit că mă revedea în cele din urmă.

Am înaintat pînă la scară ; credeam că o să-mi alerge în întîmpinare, dar în loc de asta a coborît de-andaratelele cele două trepte, fără să mă piardă din ochi. Voia să mi-o ia înainte, spre marchiză, gîndindu-se poate că, am să-l urmez ? Nu, nu era asta. S-a oprit îndată la picioarele scărilor. Max trebuie să se fi aflat undeva în dreapta, dar, de pe acum, cu

totul în afară. Știam că era încă acolo, dar de văzut nu-l mai puteam vedea. Nu-l părăseam pe Berthold din ochi.

„Încet de tot, draga mea ! a șoptit Berthold. Treaptă cu treaptă. Așa ca atunci. Și, între timp, surîzi ca o mare doamnă. Da, așa ! Ah, la așa ceva nu rezistă nici un om ! Privește asta, directoare. Așa ceva nu se poate născoci, nici descrie și nici transpune pe scenă, asta se poate numai... Am trăit-o deja o dată. Nu erai de față atunci, directoare, cred că te mai aflai încă pe drum. Dar faptul că pot s-o trăiesc a doua oară... Într-adevăr, draga mea, îmi tremură picioarele. Toată vremea m-am gîndit : Ce porcărie, tot restul ăsta care-mi mai rămîne, după ce am apucat să văd o dată așa ceva. Și acum... Și e și aceeași rochie. Ei, ce ți-am spus eu, directoare, s-a îmbrăcat chiar cu rochia de atunci. Dar nu e vorba de rochie. De fapt, directorul tău nu mă crede. Ah, draga mea, de ce n-ai venit la spectacol ? Cu cîtă nerăbdare te-am așteptat ! Nu ți-a dat voie el ?“

Am clătinat din cap, nu puteam vorbi. Gestul nu trebuia să însemne că Max nu-mi îngăduise, totuși Berthold așa a înțeles.

„Ah, ce bătrîn ursuz ! Dar nu te amărî de asta. Vino, o să petrecem acum.“

„Să nu-ți fac mai întîi o cafea ?“ l-am întrebat.

„Cafea ? Ce nevoie am de cafea ?“

„Am băut și eu ceva“, am spus. De fapt, nu era de loc ceea ce voiam să spun.

„Cu atît mai bine. De băut, putem bea cafea și acolo. Îți comand o Mocca și un pahar de șampanie, și pe urmă poți petrece toată noaptea.“

„Am băut Pernod.“

„Tot una, poate că au și acolo Pernod. Ce mai așteptăm ? Am irosit pînă acum destul timp.“

Stăteam față în față, eu încă mă afluam cu o treaptă mai sus. El avea înfășurat la gît un fular cu carouri roșii, i l-am îndreptat cît s-a putut. Îi îndepărtasem mai înainte părul de pe frunte. Între timp, ne priveam într-una. Erau aceeași ochi. Și aceeași gură. Părea că nu se îndoiește deloc că voi merge cu el.

„Dar unde petreceți ?“

„În restaurantul din subsolul teatrului, firește. Unde dacă nu acolo ? Sînt toți oameni simpatici. Unul din ei a făcut cîntece cu șampanie. Nu știu cum îl cheamă. Un tip oarecare cu parale. De ce nu ?“

Și eu mă îndoiam la fel de puțin că voi pleca cu Berthold. Mai amînam doar așa.

„Marianne...“ am auzit atunci glasul lui Max. Am încercat să mă uit spre dreapta, dar n-am reușit.

„Nu ne mai reține acum cu vorbele dumitale mari, directoare, a răspuns Berthold în locul meu. Dumnezeule, ce iritat e omul ăsta. Dacă am fi și noi... Și totuși, el are cele mai puține motive.“

„Nu-i nevoie să vorbești atît de tare, Berthold. Trezești toată casa.“

„Vorbesc prea tare ?“

„Da, foarte.“

„Asta e urmarea agitației. Mai întîi premiera, pe urmă... Cum așa ? Bătrînul domn mai locuiește încă la voi ?“

Am încuviințat dînd din cap.

„Credeam...“

„Marianne, s-a auzit din nou glasul din dreapta. Dacă preferi să discuți chestiunile noastre particulare cu acest domn beat...“

„Domn beat ? Asta numești dumneata beat ? Trei sau patru pahare de vișină și ceva șampanie. Omule, dacă ai fi măcar atît de lucid, cît e unul de-al de noi cînd a băut cîteva pahare, atunci ai ști ce înseamnă să fii lucid. Nu e ca la dumneata. Sînt eu beat, draga mea ? Mă cunoști doar. Mai bine decît oricine pe lume. Sînt eu beat ? Nimic de făcut, preastimatul meu. Știi exact ce vreau. Și dacă n-am știut niciodată, de data asta știu ; poți avea toată încrederea.“

„Nu așa tare, Berthold.“

„Ah, mi-e totuna. Se înfurie numai... De ce te înfurii, directoare ? Hai, vino cu noi. O să-ți faci bine. Și o să-ți destăinuim apoi și cîteva trucuri pentru serviciul vostru de reclamă, așa, printre altele, și pe gratis. Să urmărești atent cum vi se va dubla deverul. Nu e cine știe ce. Puțină psihologie, nimic altceva. Ce e, draga mea ? Îi vom arăta directorului tău că nu sîntem beți.“

„De unde ai fularul ăsta groaznic ?“ l-am întrebat eu.

„Fularul ? Care fular ?“ S-a apucat speriat de gît.

„A, așa. Da, l-am înfășurat numai pentru că... Dragă mea, am un Volkswagen. Fața îi strălucea de bucurie. E afară, în stradă. Îl am de vreo cîteva săptămîni, luat în rate. Și, firește, luat la a doua mînă. Vopseaua nu mai e grozavă, dar tot mai merge cu o sută. La deal, chiar cu nouăzeci. Acum sîntem absolut independenți.“

„Max, am rostit, încercînd să mă uit spre dreapta. Dar n-am reușit ; numai capul mi s-a răsucit un pic spre dreapta, dar am rămas cu ochii la Berthold. Unde vrei să te duci, Max ?” am întrebat eu, la întîmplare, în hol.

„Probabil că nu te-i fi așteptînd ca să ascult asta”, i-a răsunit glasul ca un ecou. Undeva mult mai departe.

„Hei, unde alergi, directoare ?” a strigat Berthold. Doar nu avem nici un fel de secrete față de dumneata. N-a folosit însă la nimic, Max apucase să intre în camera lui ; cred chiar că a încuiat și ușa după el. Uite că a șters-o. Ca un băiat încăpățînat ! Ei, lasă-l, o să-i vină lui mintea la loc. Crezi că dă telefon la poliție ? Am dat din cap că nu. Se face de rîs numai. De ce să se facă de rîs ?”

„Îi va telefona desigur lui Blanck”, am spus eu.

„Ah, faimosul Blanck. Mai există și ăla ? La ăla nu m-am mai gîndit. Ah, draga mea, puțin amețit tot sînt.”

„Știu”, am spus și i-am îndepărtat iarăși părul de pe frunte.

„Dar nu tare. Am băut puțin cam repede. Și apoi toată agitația dinaintea spectacolului. Și faptul că nu erai acolo. Și nici n-am mîncat nimic de azi dimineată, am plecat pur și simplu val-vîrtej.”

„Să-ți prepar ceva ?”

„Ah, cine se gîndește la mîncare ? ! E numai din pricina poliției. Porcii ăștia de cîini ar putea să-mi ia cheia de la contact. Și totuși a trebuit să beau, draga mea. Cu actorii. Ar fi fost nepoliticos...”

„A fost un succes ?”

„Un succes ? Cum adică ?”

„Piesa ta.”

„Ce mă privește piesa ? ! Poate că nici n-a fost un succes. Doar asta nu interesează pe nimeni. Vino, toți te așteaptă. Te-am și anunțat. Unde ți-e mantoul ?”

Am arătat cu capul în sus.

„Să-l aduc ?” A dat să se repeadă îndată pe scări, dar l-am reținut.

„Lasă. Dincolo, la garderobă, mai am o manta de ploaie. Cea pe care o port în grădină.”

„Mașina e și încălzită. Dumnezeule, te pomenești că am lăsat motorul să meargă. Dacă poliția observă asta... Haide ! M-a apucat de braț ca să mă tragă afară cu el, dar s-a oprit ca împietrit, ah, și cum mă privea ! Știi tu ce-aș vrea ?”

„Nu aici”, i-am spus. A trebuit să-i dau iarăși părul la o parte de pe frunte, nu voia de loc să stea.

„Te-am mîngîiat, toate cele trei luni. Sau au fost mai multe. Mîngîiat cu adevărat, spun. Sîinii tăi, aici în palme. Vîrfurile, știi. Cum așa ? Asta se poate totuși spune. Doar el nu aude. Era cît pe ce să înnebunesc. Nu ți-am scris, fiindcă tu nu voiai. De ce n-ai venit tu însăși, din proprie inițiativă, pur și simplu ?”

„Nu s-a putut, dragul meu. Într-adevăr, nu s-a putut.”

„Ei, oricum ar fi, de astă dată am izbutit s-o facem. Și era cît pe ce să nu vin, închipuie-ți. Îmi era teamă ; mă gîndeam că n-o să-ți facă plăcere.”

„Și eu îmi făceam gînduri că ești bolnav.”

„Asta n-a fost decît un pretext. Azi-dimineată, brusc, n-am mai putut rezista. Am venit încoace

într-un suflet, fără oprire. Aproape cinci sute de kilometri. M-am așezat pur și simplu în mașină, așa cum eram — n-am garaj, stă mereu în fața ușii — și-apoi i-am dat drumul ! Fără nimic. Fără periuță de dinți, uite așa.“

„Știam“, am spus.

„Și eu știam că tu știai. Te-ai gândit de multe ori la mine ?“

„Da, dar să nu vorbim aici despre asta.“

„Volkswagenul e grozav, draga mea. Ai să vezi tu înșă-ți. Ce face el acolo înăuntru ? Nu vrea să vină cu noi ?“

„Dar poate să vină ?“

„Dacă îi face plăcere, de ce nu ? !“

„N-o să-i facă nici o plăcere.“

„Probabil preferă să doarmă ?“

„Da, poate.“

„Ei, facă ce-o vrea. Să doarmă. Știi că a căzut grindină ? Caraghioasă vreme aveți aici. M-am mirat încă de azi după masă. Sus, în munții voștri — nu știu cum se numesc, de cealaltă parte a fluviului înainte de a se vedea orașul...“

Continuam să stăm tot la picioarele scării, în-tocmai ca mai înainte, doar ceva mai apropiați. Vorbea mult prea repede ; era atât de agitat ; voia să-mi povestească toate deodată. Uitase complet că ne aflăm într-o casă străină și că Max telefona alături. I-am aranjat din nou fularul. El nu era atent la asta. Ascultam ceea ce îmi povestea. Nu înțelegeam totul, dar spuneam da și zâmbeam tot timpul. Era frumos să-i ascuți glasul și să stai acolo cu el, era frumos și faptul că se bucura într-atât și arăta așa de emoționat, la chip și în tot.

Îmi povestea despre un soare galben, sub o îngră-mădire neagră de nori, un soare tare galben și deasupra totul complet negru, și despre faptul că în ultima parte a drumului soarele i-a strălucit în toată rotunjimea lui, din față, în parbriz. Nici ochelarii de soare n-au folosit la nimic, de aceea a trebuit să conducă încet. Când șoseaua făcea o curbă, sau când i se ivea în față o colină, era ca și orb, ca într-o noapte deplină. Iar când ieșea din nou pe drum liber și pe linie dreaptă, era orbit.

„Și, între timp, țineam totuși să ajung aici cât mai repede cu putință.“

Nu prea era important tot ceea ce-mi povestea și nici nu era necesar să-mi povestească de pe acum totul. Dar se afla aici și nu era nici un zor. Nu doream să-l întrerup ; nu mai aveam nici eu vreo grabă. Nici eu nu mai eram obosită. După amiază mă duruseră toate membrele din cauza agitației. Încă de copil mă dureau membrele când eram emoționată. De exemplu, la Crăciun. Din simplă bucurie prematură. Totdeauna mă bucuram peste măsură. Acum însă mă simțeam ușoară de tot.

Și cu puțin înainte ca șoseaua să iasă dintre coline, povestea Berthold, undeva, acolo sus, de unde se zărește orașul pentru prima oară, era o cârciumă. O casă de piatră. Un local pentru excursioniști. Îl cunoșteam ?

Am dat din cap afirmativ, pentru că așa voia el.

Era o grădină acolo. Probabil o grădină unde se servea cafea. O cunoșteam ?

Am dat iarăși din cap.

Acum grădina era complet goală. Și o fată agăța fețe de masă, ori cearșafuri albe, pe frînghie.

„Și, ce crezi?” m-a întrebat, făcînd o mutră șireată.

„De ce punea rufe la uscat pe ploaie?” l-am întrebat eu.

„Doar nu ploua încă, și poate că trebuia să albească rufele. Fata stătea de cealaltă parte a rufelor, eu îi vedeam numai chipul; soarele îi arunca umbra pe cearșaf. Și atunci am văzut că tu erai aceea. Era întocmai ca tine. Am apăsat pe frîna, de era cît pe ce să mă dau peste cap, la vale, pe costișă. Roțile nu frînează uniform. Sînt frîne cu cablu, un tip vechi, de asta am și obținut mașina ieftin.”

„De foarte mult timp n-am mai întins rufe pe frînghie”, am spus.

„Ssst!”

„Ce e?”

„Aparatul a făcut clic. A terminat de telefonat.”

„Lasă-l. Mi-e sete.”

„Și mie. Trebuie să...”

„Parcă sînt uscat de sete.”

„E din pricină că ai vorbit mult. Să...?”

Berthold a privit peste umerii mei, în sus. M-am întors și eu. Sus se afla socrul meu. Își îmbrăcase halatul de casă cu dungi roșii și albastre pe care i-l dăruiserăm de ziua nașterii, cu un an în urmă, Max și cu mine. Socrul meu era un om simplu, absolut lipsit de pretenții; considera asemenea lucruri drept un lux de prisos. Dar halatul îi stătea bine.

Își scosese gulerul de la gît. Poate că își pușese și pantofii de casă în picioare — nu puteam să văd de jos. S-a aplecat puțin peste balustradă și a privit spre noi. Pe urmă a zîmbit prietenos; am știut atunci că Berthold îi zîmbise.

„Sper că nu v-am trezit?” l-a întrebat Berthold.
„Da de unde, domnule Möncken; nici n-am dormit deloc. Dimpotrivă, v-am așteptat, ca să zic așa.”

„E bine că vă mai văd încă o dată. Voiam...”

Berthold a urcat cîteva trepte și a dat mîna cu socrul meu. Cu acest prilej a făcut o plecăciune foarte adîncă, dar nu ca să-și ridă de el; o făcea, într-adevăr, cît se poate de serios. Lăsa aproape impresia că ar fi vrut să-i sărute mîna.

„Am vrut de mult să vă spun: aveți dreptate. A scrie cărți nu-i o meserie pentru un bărbat.”

„Am spus eu asta?”

„Poate că nu ați spus-o, dar de gîndit ați gîndit-o cu siguranță. Și dacă n-ați gîndit-o, am gîndit-o eu pentru dumneavoastră. Asta voiam să vă spun încă de mult, ca să fiți liniștit. Sînt eu însumi bucuros că am trecut, în sfîrșit, peste faza asta. Voi intra la un ziar, ca redactor, sau la radio. Sau la un teatru, ca secretar literar. Așa ceva. Sînt meserii ca toate celelalte; lucrezi opt ore și capeți un salariu sigur. Totul e mult mai simplu și o să am atunci și mai mult timp pentru ea.”

„Trebuie să plecăm, papa”, am spus eu.

„Da.”

„Vrem să mai sărbătorim încă. Nu-l mai așteptăm decît pe Max.”

„Așa?”

„Ar fi o mare onoare penru noi, a spus Berthold, dacă dumneavoastră ați participa la mica sărbătorire”. Ce politicoș putea să se exprime totuși. Și atît de respectuos. „Dar nu îndrăznesc să vă invit.”

„Vă mulțumesc foarte mult, domnule Möncken, i-a răspuns socrul meu, tot atât de politico, dar sînt puțin cam bătrîn pentru asta.“

„Berthold are un Volksawgen“, am intervenit eu.

„E bine, într-adevăr. Vă rog să șofați cu băgare de seamă.“

Și atunci s-a petrecut iarăși ceva caraghios. Atîtea lucruri erau caraghioase în seara asta, și atât de diferite decît și le închipuie cineva. Domnișoara Gerda a apărut pe neașteptate, sus, lîngă socrul meu. Desigur, stătuse încă mai de mult în vestibul, în dosul stîlpului, iar acum n-a mai putut răbda și a ieșit din ascunzătoarea ei.

„Vă felicit și eu, domnule Möncken. Am fost astăzi la teatru. Să vă aduc mantoul, stimată doamnă?“

Ne-am întors toți privirile, înveseliți, către ea, chiar și socrul meu.

„Nu, multe mulțumiri, domnișoară Gerda, am spus. Îmi voi pune vechea manta de ploaie.“

„Dar o pălărie?“

„Ce nevoie avem noi, fato, de o pălărie? a strigat Berthold bine dispus. N-am avut niciodată, încă din vremea confirmării mele. Preastimata poate să-și pună basca mea veche, dacă-i este frig — Berthold a scos o bască boțită din buzunar și i-a arătat-o domnișoarei Gerda — și, din partea mea, poate să ia și fularul meu.“

Am rîs cu toții, în afară de domnișoara Gerda, care era total consternată.

„Așadar, haidem!“ a strigat Berthold sărind pe trepte în jos.

L-am văzut atunci pe Max stînd în fața ușii camerei sale.

„Ah, iată-l și pe directorul nostru! Ei, cum e? Ești gata?“

Max era alb ca varul; nu l-a luat în seamă pe Berthold.

„Domnule Möncken“, a strigat socrul meu.

„Da, poftim?“

„Doresc să nu-mi jigniți fiul.“

„Dar nu-l jignesc cîtuși de puțin. Dimpotrivă, l-am invitat doar să vină cu noi. Ne-am bucura.“

„O clipă, Marianne“, a spus Max și s-a apropiat cu doi pași.

„Da?“ am întrebat eu.

Însă Berthold nu mai avea răbdare. „Chestia asta poți totuși să ne-o povestești pe drum.“

„Lăsați-mă, vă rog, să vorbesc cu soția mea“, a spus Max.

„Dar ce este, Max?“

„Îmi închipui că știi prea bine ce înseamnă asta?“

„Da, firește, Max. Adică trebuie să beau mai în-
tîi o Mocca. Vino, totuși, cu noi.“

„Da, haidem! a strigat Berthold. Am loc destul. La nevoie pot transporta cinci persoane, dacă nu sînt prea grase.“

A alergat înainte la garderobă, ca să-mi aducă mantaua de ploaie. Socrul meu stătea în continuare tot sus, lîngă balustradă, iar domnișoara Gerda alături de el. Eu însă mă aflam jos cu Max, care avea o față schimonosită de mînie.

„Dar nu fii așa, Max. I-am rîs. Doar și așa voiam să ieșim. Nu-i nevoie să stăm mult.“

„Astă e?” m-a întrebat Berthold, întorcându-se cu mantaua de ploaie.

Da, era mantaua mea. Berthold m-a ajutat s-o îmbrac. Max stătea pe loc și nu spunea nimic.

Atunci a sunat cineva la ușa de la intrare. Max a făcut o mișcare; voia să se ducă și să deschidă. M-am așezat în calea lui.

„Cine e, Max?” l-am întrebat.

El nu mi-a răspuns, ci a încercat să treacă pe lângă mine, dar nu i-am îngăduit.

„Cine a sunat?” am mai întrebat încă o dată.

Max a ridicat din umeri. „Blanck, firește. Ce-ți închipui. Am nevoie de un martor.” Vocea îi era răgușită.

M-am dat la o parte. „Blanck, firește. Bine, atunci știi tot. Haide, Berthold.”

Am trecut în marchiză. Mergeam atât de repede încât i-am luat-o înainte lui Max. Berthold a smuls ușa, deschizând-o larg și a făcut un gest de invitație cu mâna.

„Alo, faimosul domn Blanck! Ce mai fac ochelarii de os? Poștește și dumneata cu noi la restaurantul teatrului. Și convinge-l și pe șeful dumatile.”

Blanck stătea lângă tocul ușii; se făcuse complet plat ca să ne poată lăsa să trecem. Gulerul paltonului îi era ridicat. Arăta ca o bufniță bine rasă.

„Vino”, i-am zis lui Berthold, ca să nu mai spună cine știe ce prostii — și l-am tras în jos pe scări.

După aceea ușa s-a închis în urma noastră.

Afară sufla vântul. Berthold m-a luat de braț, ca să nu mă împiedic. Într-adevăr, era cât pe ce să mă poticnesc. Purtam niște pantofi foarte fini.

A trebuit să coborîm peronul, mașina lui Berthold era afară, în stradă. Și îmi era și frig.

El a respirat o dată adînc. „Înăuntru era prea cald”, mi-a spus.

Nu voiam să observe cât îmi era de frig și că era cât pe ce să mă poticnesc, totuși, după vreo cîțiva pași, s-a oprit și m-a întrebat: „E ceva?”

„Nu, haide!”

El însă m-a cuprins cu amîndouă brațele. „Nu, draga mea, spune-mi: ești tristă?”

„Nu-i nimic. Mai bine vino.”

„M-am purtat stupid? Am jignit pe cineva? Trebuie să mi-o spui; mă port de multe ori anapoda.”

„Nu, te-ai purtat foarte bine. Sînt bucuroasă că te-ai purtat așa. Sînt bucuroasă că ai venit în sfîrșit. Nu putem să mai rămînem aici. Vino.”

„Ai pantofi prea subțiri, asta e. Ce pantofi drăguți. Pe ăștia nu-i cunosc încă. Vino, fii cu băgare de seamă. Altfel te uzi la picioare. Îl vezi? E acolo!” mi-a spus arătînd spre Volkswagenul lui.

Aveam de pe acum picioarele ude. Lîngă ultima treaptă vîntul adunase o grămadă de grindină, călcasem în ea din nebagare de seamă și pe loc mi se udaseră picioarele.

Într-adevăr, lăsase motorul să funcționeze. Berthold rîdea, pentru că nimeni nu remarcase faptul. Geamurile erau aburite pe dinăuntru.

„Urcă repede, înăuntru e cald și bine. Așteaptă. A dat la o parte cu piciorul grindina care se afla la bordura trotuarului, lîngă portieră. Așa!”

Era într-adevăr o căldură plăcută în mașină. Mi-rosea puternic a benzină. Berthold a șters parbrizul pe dinăuntru, cu o mînușă. Era mîndru că aveam

acum o mașină proprie și nu mai era nevoie să luăm un taxi. A apăsător pe accelerator, ca să-mi arate ce bună compresie are încă motorul. Și m-a bătut pe mâini.

„N-ai mânuși ?“

„Le-am uitat, în grabă.“

Voia să mi le dea pe ale lui pînă una alta, dar puteam să-mi încălzesc mâinile și în colț, lîngă parbriz, de unde ieșea un jet de aer cald. Iar mîine o să-mi cumpere mânuși, mi-a zis.

„Am bani destui“, a adăugat bătîndu-se cu palma peste buzunarul de la piept.

„Trebuie să aprinzi lumina“, i-am spus.

„A, așa.“

După aceea am pornit pe strada noastră la vale și apoi am luat-o la stînga, pe strada care duce spre șoseaua Heimelsburg. Nu era nimeni pe drum, desigur din cauza vremii. Era, de altfel, destul de tîrziu ; noaptea nu e multă circulație la noi. Stăteam foarte liniștită, nu voiam să-l deranjez pe Berthold. El înșă a oprit îndată din nou motorul și a tras la marginea străzii.

„Ce este ?“ l-am întrebat.

„Nu ești totuși tristă ?“

„Nu, deloc. Sînt fericită că sînt lîngă tine.“

„Adevărat ?“

„Da, sigur. Condu, te rog, mai departe. Trebuie să ne îndepărtăm de aici.“

„Nu te frămînta cu asta.“

„Nu, numai că de astă dată cu siguranță nu voi mai putea să mă întorc acolo.“

„De ce ? N-ai pierdut nimic acolo.“

„Nu.“

„Și mă ai acum pe mine. Totul va fi absolut altfel.“

„Da. Te rog, mergi totuși mai departe.“

Atunci a pornit iar, dar foarte încet și șevăitor. Am trecut peste două intersecții și apoi am cotit la dreapta, în șoseaua Heimelsburg, care duce spre inima orașului. Și pe acolo a condus foarte încet, mult prea încet. Am întîlnit cîteva automobile și un tramvai. Probabil ultimul tramvai. Iar un automobil a claxonat și ne-a depășit.

Berthold și-a așezat mîna dreaptă pe genunchiul meu, iar eu mi-am pus mîna peste a lui.

„Ți-e destul de cald ?“ m-a întrebat.

„Da“, am spus și i-am apăsător mîna.

„Știi ce-aș dori ?“

„Ei ?“

„Aș dori să mă culc cu tine.“

„Da, știu.“

Nu e cazul să crezi că... Dealtfel, pot trăi perfect și fără asta. Ani întregi, dacă am de lucru, nu mă deranjează deloc. Dar acum...”

„De ce nu conduci mai repede ?“

Dar n-a mers mai repede, continuam să ne tîrîm.

„Știi ceva ?“

„Ei ?“

„De fapt, ce să căutăm noi la restaurantul din subsolul teatrului ?“

„Nici eu nu prea am chef pentru asta.“

„Oamenii s-au îmbătat, poate, între timp, și noi sosim prea tîrziu. Să nu pornim chiar acum încolo, în sus ?“

„Unde ?“

„Acolo unde a întins ea rufele. Cred că putem petrece noaptea acolo.“

„Și dacă au închis ?“

„Atunci îi scoatem afară cu claxonul.“

„Poate că n-au încălzit camera.“

„Atunci mergem mai departe. Doar avem timp, chestiunea nu se mai pune. Sau vrei să bei mai întâi o Mocca ?“

„Nu, nu mai am nevoie de Mocca. M-am refăcut complet. Dă-i drumul.“

Atunci a pornit, în sfârșit, mai repede, și după ce a făcut contactul și-a pus din nou mâna pe genunchiul meu. Am simțit că era fericit și i-am ținut mâna. Nu mai aveam nevoie să vorbim. Era așa cum trebuia să fie.

Ne-au mai ieșit încă vreo câteva mașini înainte, dar nimeni nu ne-a mai depășit. Fără îndoială, nu mai ieșea nimeni în oraș atât de târziu. În fața noastră se întindea ghirlanda alb-albăstruie a luminilor de pe stradă, perfect dreaptă, în fund de tot ca o dungă luminoasă pe cer, iar în cele din urmă ca un cârlig subțire, care se pierdea în ceva întunecat. Cu cât înaintam mai mult și cu cât mergeam mai repede, cu atât mai puțin mă gândeam în urmă. Curentul vîjîia printr-o spărtură a ferestrei mașinii, în partea lui Berthold, cînd mai tare, cînd mai încet, crescînd și descrescînd. Și apoi Berthold a început să fluiera încetișor, ca pentru el. Mai întâi am crezut că e doar o închipuire, dar el m-a ciupit ușor de genunchi și atunci am știut că el era și că fluiera cîntecul de leagăn pe care eu îl învășasem. Nu-l uitase, îl fluiera foarte corect și îl fluiera acum pentru că era fericit și ca să fiu și eu fericită și fi-

indcă ne aparțineam unul altuia. Eram fericită și eu.

Și atunci mașina a început să zboare. În direcția în care ghirlanda de lumini cotea în întuneric. Pluteam. Ce ușori eram ! Ușori ca niște fulgi. Eram duși de vînt înspre stîlpul podului de cale ferată. Tot mai repede. Mă țineam bine de mâna lui Berthold. Și el se ținea bine de genunchiul meu. Nu voiam să mai fim despărțiți.

Da, și apoi am fost împinși de vînt cu totul în altă parte. Nu a durut, nu. Toate durerile fuseseră mai înainte.

Între timp, adică în timp ce mergeam și în timp ce dormeam și în timp ce eram împinși de vînt tot mai departe, sau mai știu eu ce se întîmpla cu noi... firește, nu știu tocmai exact ce se petrecea în același timp acasă, dar cu aproximație știu totuși. De ce să se fi schimbat oamenii doar la câteva minute după ce plecasem de la ei ?

Da, se afla așadar acolo Blanck ăla. Îl lăsasem încă în ușa și el închisese ușa în urma noastră. Se găsea deci în marchiză ; pentru că toate acestea îi erau foarte neplăcute, ezita. Mai exista și un alt motiv, un motiv foarte caraghios, așa cum fusese totul în seara asta, încît cu greu îți puteai înăbuși rîsul. Blanck își ridicase gulerul de la palton și îl ținea speriat cu mâna, ca să nu se desfaca. Adevărul e că nu avea guler la gît, venise îmbrăcat sumar. În data după telefonul șefului său, își trăsese pantalonii, jacheta și paltonul peste pijama și venise cu un taxi. Foarte lăudabil, dar, natural, faptul că nu era corect îmbrăcat îi răpea din siguranță.

„Intră o dată, Blanck“, a strigat Max dinăuntru.

Căci în ce-l privește pe Max, pentru el era aproape și mai important ca înainte, când eu mă mai găseam acolo, să-l aibă pe Blanck lângă el. Și asta în ciuda faptului că s-a scuzat imediat față de Blanck că i-a telefonat așa de târziu și că l-a deranjat probabil din somn. Și pe deasupra și cu totul inutil. Max a rostit puternic acest „inutil“, cuvântul a sunat puțin cam afectat — apoi a făcut un gest cu care arăta holul gol. Dimpotrivă, Blanck s-a scuzat, la rîndul său, că nu putuse veni mai repede, întrucît nu se găsea nici un taxi, deși ceruse unul în mod urgent și deși îi fusese promis de domnișoara de la dispecerat.“

Max l-a asigurat că nu va uita niciodată promptitudinea cu care se deplasase încoace, dar...

Era foarte important pentru Max să-l aibă pe Blanck lângă el, altfel ar fi rămas singur cu tatăl său și cu domnișoara Gerda. Și cum ar fi trebuit să se comporte oare față de cei doi care, din păcate, asistaseră la toate? Da, dacă asta s-ar fi putut împiedica.

„Domnișoară Gerda!“ a strigat Max.

„Da?“ i s-a răspuns de sus, cu teamă.

„Ai putea avea bunătatea să vezi ce e cu copilul?“

După care domnișoara Gerda a dispărut fără nici o vorbă, așa încît Max a putut să se adreseze din nou lui Blanck căruia i-a explicat că avusese nevoie doar de un martor de încredere. „De un martor absolut de încredere“, a subliniat Max încă o dată, ceva mai tare. Totuși, după cum Blanck poate vedea desigur, lucrurile s-au soluționat, între timp, de la sine.

„Max!“ a strigat, după asta, tatăl său. Ba a și coborît scările, atît era de important pentru el.

„Da, poftim, tată?“ a rostit Max politicos, însă iritat.

„N-ar fi mai bine să te duci imediat după cei doi la restaurantul teatrului?“

„Care doi?“ a întrebat Max. Și a ridicat mirat din sprincene.

„Și anume, fără Blanck. Iertați-mă, domnule Blanck“, a continuat tatăl său, fără să ia în seamă întrebarea lui Max.

„Într-adevăr, nu te înțeleg, tată“, a zis Max.

„Cred că e unica ta șansă.“

„A cui șansă, te rog? A mea?“

„Sau de datoria ta. Nu e cazul să ne certăm acum pentru niște cuvinte.“

Max nu i-a răspuns. În loc s-o facă, și-a înălțat ochii în sus spre scară și a întrebat: „Ei?“

„Günther doarme“, a șoptit domnișoara Gerda.

„Bine. Mulțumesc! Poți să te culci“, a spus Max și domnișoara Gerda s-a supus pe loc.

„Max, te-am întrebat ceva“, i-a amintit tatăl său.

„Da, o clipă, tată. Cum e, Blanck? Nu pot măcar să-ți ofer ceva? Un coniac poate?“

„Ascultă, totuși, Max, am sentimentul că nu trebuie să pierdem mult timp. M-aș duce eu însumi, dar...“

„Sînt obligat să te rog foarte mult, tată, să nu te mai amesteci din nou în această chestiune particulară a mea. Da, scuză-mă că trebuie s-o spun atît de brutal; mă silești la asta. Și, dealtfel, socotesc că nu e tocmai timpul cel mai potrivit să discutăm aici și acum despre șansele mele. Șansa mea n-ar avea cum să se afle în restaurantul din subsolul tea-

trului, nu mi-o lua în nume de rău. Și cu atât mai puțin datorită mea. Pentru mine, cazul e...”

Max nu și-a dăș fraza pînă la capăt, căci în depărtare s-a auzit vaietul isteric, crescînd și descrescînd, al unei sirene de poliție. Mașina de intervenție zbura probabil de-a lungul șoselei Heimelsburg; în noapte, zgomotele se puteau auzi pînă departe, în special cînd vîntul bătea din acea direcție. Cei trei au ascultat nervoși, capetele lor s-au răsucit puțin spre dreapta. Abia cînd sirena s-a pierdut în depărtare, s-au întors din nou unii către alții, purtîndu-se ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic.

„Cred, desigur, că pot afirma despre mine..., a re-luat Max. Curios, vorbea acum cu mult mai sigur, de parcă urlatul sirenei i-ar fi redat superioritatea. Și-a schimonosit chiar gura în mod batjocoritor. Da, cred că în acordarea de șanse, așa cum le numești tu, am fost foarte mărinimos. Dar totul are o limită. Pur și simplu, mai mult nu ne putem permite, tată. Trebuie să ne gîndim la numele nostru, povestea asta ne-ar știrbi prestigiul. Doresc de aceea...” Și acum Max a început să vorbească întocmai ca în fața unei adunări generale. Era rolul în care se simțea cel mai sigur. Nimeni nu putea să-i facă vreun rău; nu admitea nici o contrazicere față de explicațiile lui amănunțite, clare și hotărîtoare. Ca să dea vorbelor lui mai multă tărie, bătea chiar cu palma în spe-teaza fotoliului lîngă care stătea. Nu prea tare, nu, și în nici un caz din mînie, ci numai pentru că, după părerea lui, asta ținea de rolul respectiv, atunci cînd trebuie să fie jucat bine și impresionant. „Doresc, de aceea, ca acest caz să fie considerat încă de acum, încă din astă seară, de către noi toți, ca definitiv

rezolvat. Definitiv, înțelegi, tată? O linie clară, da! Și, te rog, Blanck, discreție maximă!”

„Bineînțeles, domnule director.”

„Nici un cuvînt despre întîmplările din noaptea asta. Nici măcar față de iubita dumneavoastră soție. Știți doar, femeile... Într-adevăr, să nu vă ofer nimic?”

„Nu, multe mulțumiri, domnule director.”

„Bine, atunci n-o să te mai rețin inutil. Așadar, noapte bună. Și ia un taxi. Simpaticei dumitale soții îi va fi fiind teamă.”

Max i-a întins mîna.

În clipa aceea a sunat cineva la ușa de la intrare și mîna lui Max a căzut.

„Cine mai e? a exclamat el încet, privindu-l pe tatăl său și parcă așteptînd să-i dea vreo lămurire. O clipă a făcut impresia că vrea să alerge el însuși la ușa, dar s-a răzgîndit imediat. Te rog, Blanck, vezi dumneata ce e.”

Și în timp ce Blanck ieșea în marchiză, Max încerca să joace mai departe rolul superiorității. „Probabil că în noaptea asta nu e cazul să ne mai odihnim.”

S-a auzit cum Blanck a deschis ușa locuinței și un glas bărbătesc străin, care se străduia să vorbească încet. Însă Max nu voia să asculte, așa ceva era sub demnitatea lui, drept care a continuat să vorbească. „Vorbec serios, tată, nu ne putem permite asta. Trebuie să înțelegi totuși. Niciodată nu i-a dăunat cuiva dacă a privit faptele în față... Ce este?”

Blanck s-a întors. Singur. Îl privea derutat pe socrul meu, neștiind dacă avea voie să vorbească în prezența lui.

„Ei ?“ a întrebat Max.

„Poliția, domnule director. Ar dori să vi se adreseze personal...”

„Vin“, a zis Max și a ieșit. Socrul meu s-a uitat întrebător la Blanck. De afară se auzea un murmur de glasuri și scîrțit de cizme pe dalele de cărămidă. Unul dintre sergenți își ștergea tot timpul picioarele, în timp ce vorbea cu Max.

„S-au izbit de stîlpul podului de cale ferată, a șoptit Blanck. Evident, cu mare viteză. Probabil au derapat. Mașina se zice că e complet sfărîmată.”

„Amîndoi ?“ a întrebat socrul meu.

Blanck a încuviințat cu capul. Apoi au așteptat. Ce-ar mai fi putut vorbi ? Max s-a întors foarte curînd. Ușa casei rămăsese deschisă, fiindcă s-a produs un curent atît de puternic încît scrumul din scrumieră s-a împrăștiat pe fața de masă.

Max s-a comportat admirabil. Cine povestește altceva minte. Max e întotdeauna admirabil cînd e vorba de o criză.

Și-a pus pălăria și era pe cale să-și îmbrace paltonul. În trecere, și-a luat lucrurile de la garderobă. Max e într-adevăr admirabil. Nu trebuie să ne fie nici o teamă pentru el.

Blanck s-a repezit spre el, ca să-l ajute să-și pună paltonul.

„Mulțumesc. Plecați imediat, vă rog... a vrut să zică Max, dar tatăl său s-a îndreptat spre el vrînd să spună ceva. N-am timp acum nici o secundă, tată. Oamenii așteaptă afară. Mă duc cu ei la postul

sanitar de prim ajutor ; sînt atît de amabili să mă ia cu dînșii. Voi vedea ce se poate aranja. Du-te, te rog, la culcare. Nu ne poți fi de ajutor cu nimic în acest caz și sănătatea ta mi-e mai prețioasă. Așadar, Blanck, vă duceți imediat la agenția de presă. Trebuie s-o luăm înaintea ziarelor. Dați o știre, o știre foarte scurtă, să zicem cam așa... Max a meditat o clipă, pentru a formula știrea. Blanck îl privea plin de nerăbdare, ca să nu-i scape nici un cuvînt. Brusc și pe neașteptate, a început Max, dar s-a întrerupt singur. Nu, nu așa ; asta ar fi cam pentru anunțul oficial. Să zicem mai degrabă : Într-un accident tragic, ... Da, să începem așa, și apoi mai departe : soția cunoscutului ... și-a ... și așa mai departe. Știți doar, cum se obișnuiește. Nici un cuvînt despre celălalt. Dar grăbiți-vă. Da, sosesc, domnii mei...”

Socrul meu rămîne singur-singurel în hol. Ascultă cum pleacă mașina poliției și cum scîrție cauciucurile, cînd mașina face colțul, la capătul străzii noastre. Apoi pretutindeni se lasă o tăcere deplină. Și după aceea se aude de sus o șoaptă înspăimîntată.

„Domnule director general.”

Socrul meu privește în sus, foarte liniștit.

„S-a întîmplat ceva rău, domnule director general ?“ întreabă domnișoara Gerda.

Socrul meu clatină din cap că nu.

...

Da, cam așa a fost.

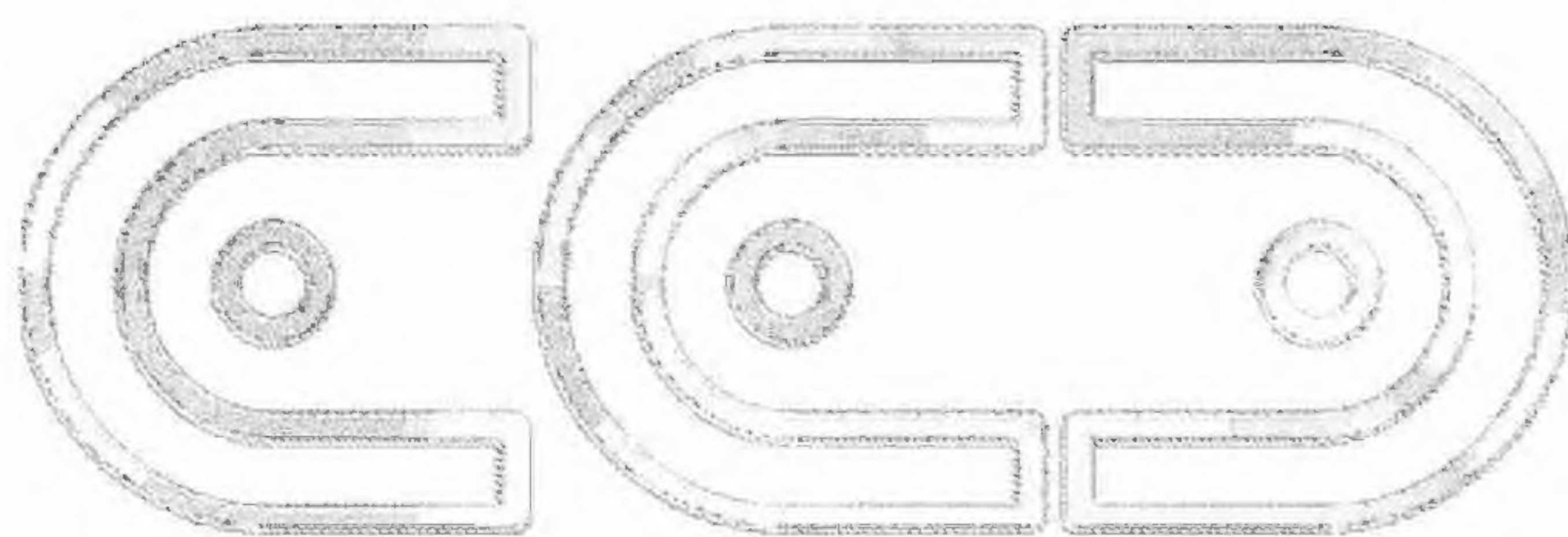
Lector : CONSTANTIN OLARIU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

Bun de tipar : 3. IX. 1973
Tiraj 21.260. Coli tipar 10,75.

Tiparul executat sub comanda 30 436
la Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”,
Piața Scintei nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Clubul cărții digitale 2023

Scanare și prelucrare digitală

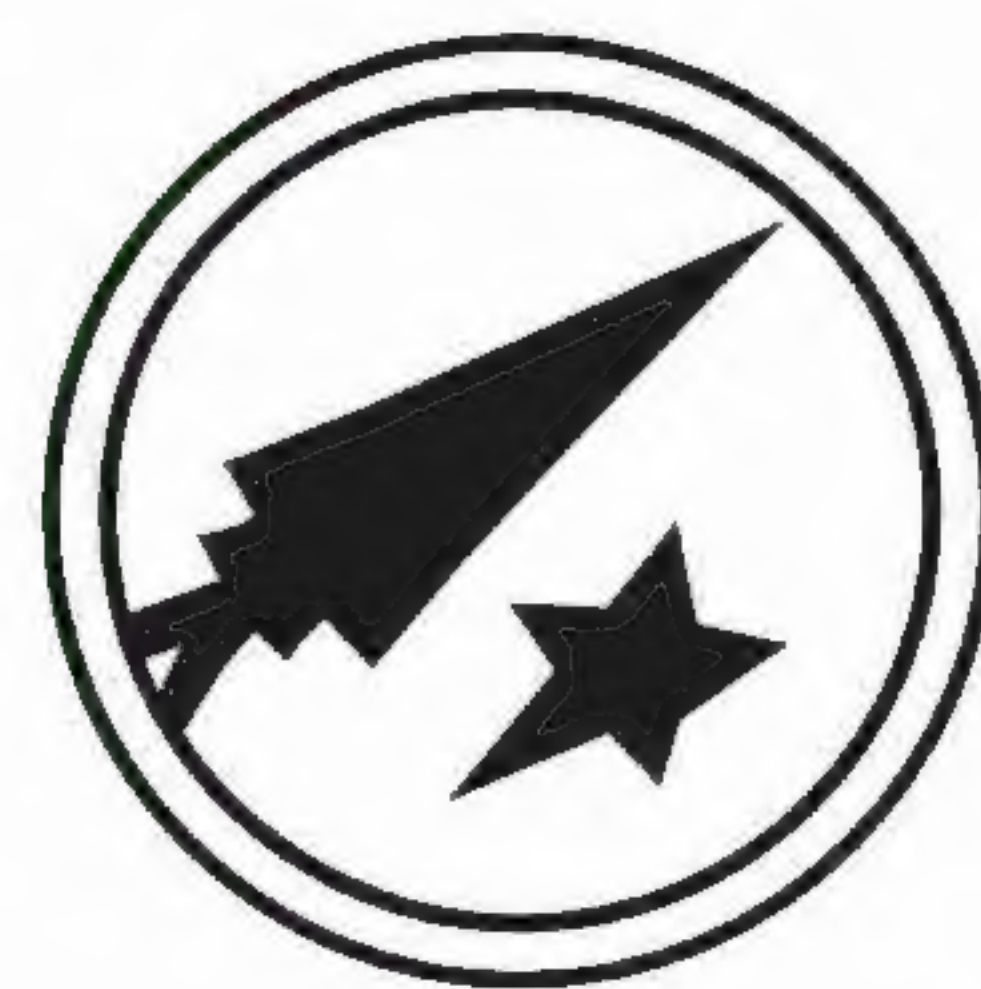
de

Anonim

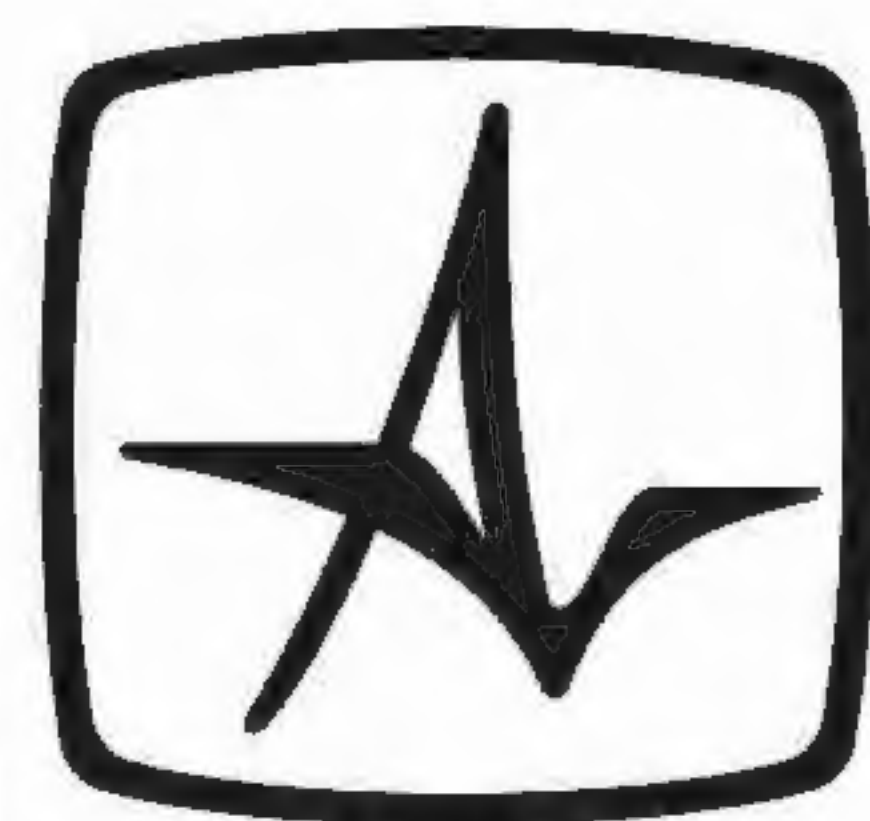

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

